BRESLAUER PHILOLOGISCHE ABHANDLUNGEN.

FÜNFTER BAND.

DRITTES HEFT.

DE VETERUM ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ DOCTRINA

SCRIPSIT

MAXIMILIANUS CONSBRUCH

DR. PHIL.

ACCEDUNT COMMENTARII QUI CIRCUMFERUNTUR ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ HEPHAESTIONEI CUM SCHOLIIS EDITI.

BRESLAU.

VERLAG VON WILHELM KOEBNER.

1890.

DE VETERUM
ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ
DOCTRINA

SCRIPSIT

MAXIMILIANUS CONSBRUCH
DR. PHIL.

ACCEDUNT COMMENTARII QUI CIRCUMFERUNTUR ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ HEPHAESTIONEI CUM SCHOLIIS EDITI.

VRATISLAVIAE
APUD GUILELMUM KOEBNER
1890.

MEMORIAE

GUILELMI STUDEMUND

S.

Praefatio.

Commentatio quam nunc in lucem emitto originem duxit a quaestione ab ordine philosophorum Vratislaviensium ante hoc fere biennium in certamine proposita. Atque contigit mihi ut disputatio a me conscripta a. d. XI Kal. Apr. a. 1889 praemio ornaretur. Simul Guilelmus Studemund, vir mea laude maior, quem his litteris acerbissimo fato nuper ereptum lugemus, ultro benignissime concessit, ut ad novam commentariorum Hephaestioneorum scholiorumque editionem parandam eo quem collegerat apparatu critico uterer. Itaque quod in commentariorum editione scriptoris verba ad optimi codicis fidem recensere licuit atque etiam ad scholia emendanda nova subsidia accesserunt, hoc Guilelmo Studemund debetur. In ipsa commentatione primum id operam dedi, ut earum quae extant doctrinae περὶ ποιήματος enarrationum et verba constituerem et sententiam explicarem, tum ut quonam cognationis vinculo enarrationes illae coniunctae sint quibusque ab auctoribus repetendae enuclearem, denique ut demonstrarem, unde singulae doctrinae partes originem duxerint quibusque viis ac rationibus in unum coaluerint. Quo cognito longe aliter de universa hac doctrina iudicandum esse atque adhuc homines docti velut Westphalius Christius alii soliti sunt, facile cuivis apparebit: quamquam longius hanc rem persequi a proposito nostro abhorrebat.

Cap. I. De Hephaestioneis qui circumferuntur περὶ ποίηματος commentariis.

§ 1.

De libris manuscriptis quibus commentarii traditi sunt.

Emendationi enchiridii Hephaestionei scholiorumque ei appictorum fundamentum substruxit primus Thomas Gaisfordius enchiridii editionibus ab ipso curatis, quarum novissima Oxonii a. 1855 prodiit.[1]) Cuius subsidia critica quamquam non auxit Westphalius in editione, quam a. 1866 publici iuris fecit,[2]) nonnulla tamen de cognationis vinculis inter codices intercedentibus subtiliter observavit locisque haud paucis coniciendo rectam attulit medelam. Post eum sagacissime de permultis locis disseruit Iulius Caesar in duobus „emendationum Hephaestionearum" libellis Marburgi a. 1869 editis. Sed his demum annis Guilelmus Hoerschelmann Galliae Brittanniaeque codicibus perlustratis in Mus. Rhen. XXXVI p. 260—301 pluribus nos docuit, quantum absit, ut Gaisfordii editione genuina enchiridii aut scholiorum forma repraesentetur. Idem a. 1882 scholia Hephaestionea altera quae dicuntur (nobis scholia β) primum integra edidit.[3])

[1]) De editionibus Florentina (a. 1526) et Turnebiana (Paris. 1553) infra dicam. Ioannes Cornelius de Pauw, qui anno 1726 Traiecti ad Rhenum enchiridium denuo edidit, in contextu verborum, ut ipsius verbis utar, editionem Turnebianam κατὰ πόδα secutus est, sed in animadversionibus quas addidit etsi multa perversissima, nonnulla tamen haud inutilia suppeditavit.

[2]) Scriptores metrici graeci ed. R. Westphal vol. I, Lips. 1866.

[3]) Scholia Hephaest. altera ed. Guil. Hoerschelmann, Dorpati 1882.

Codicis cuiusdam Darmstadiensis memoriam in lucem protulit Carolus Denig in „quaestionibus Hephaestioneis" (Bensheim 1886). Verum felicissime haec studia promota sunt, cum in Guilelmi Studemundi Anecd. var. vol. I (Berol. 1886) Hoerschelmannus Choerobosci in Hephaestionis enchiridium commentarium primus integrum oculis subiceret, Studemundus et scholia A, quae duce Westphalio appellare consuevimus, ad optimorum codicum fidem recenseret et passim de enchiridii codicibus ab ipso in Italia repertis referret. Nonnulla denique eaque satis gravia suppeditavit Hoerschelmannus in Goetting. gelehrt. Anzeig. a. 1887 vol. II p. 594 sqq.[1]) Quorum hominum doctissimorum ope quae de enchiridii codicibus comperta habemus, haec fere sunt.

Libri manuscripti secedunt in tres has classes:[2])

X I. Post schol. β p. 1—13, 3 (ed. Hoerschelmann l. c.) sequitur enchiridium eis fere scholiis in marginibus instructum, quae edidit Studemundus in An. var. I p. 119—152, ego appellabo „scholia α". Significavit hanc classem nota X Hoerschelmannus. Innotuerunt huius classis libri hi:

A 1) cod. *A* = Ambrosianus J 8 sup. ord. saec. XIII—XIV, de quo vide Studemund. l. c. p. 106—152.

K 1a) Transscriptus est ex *A* cod. *K* = Venetus Marcianus 483 saec. XIV; cf. Studemund l. c. p. 89 sqq. 106. 118. 165 sqq. Correxit codicem altera manus K² codice nescio quo classis B usa; cf. Hoerschelmann GA p. 598.

S 1b) Ex *K* saec. XV vel potius XVI totus descriptus est cod. *S* = Saibantianus, nunc Bodleianus Auct. T IV 9, de quo vide Studemund l. c. p. 89. 91. 118, Hoerschelmann MRh p. 282 sqq. et GA p. 602 sqq.

c 2) cod. *c* = Cantabrigiensis univ. Dd. XI 70 saec. XIV (?) de quo vide Hoerschelmann MRh p. 265, schol. Heph. β p. II, GA p. 596.

---

[1]) Hanc Hoerschelmanni commentationem significabo nota Hoerschelmann GA, eam quae inest in Mus. Rhen. XXXVI nota Hoerschelmann MRh.

[2]) Ea quam Hoerschelmann MRh p. 278 littera Z significavit classis ad nos non pertinet.

2a) Solum enchiridium ex hoc descriptum continet cod. *C* = Cantabrigiensis Caio-Gonvillensis Nr. 596, quo usus est Gaisfordius; cf. Hoerschelmann MRh p. 265. *C*

3) Paululum ab his recedit cod. *P* = Parisinus 2881 saec. XV, de quo conferas Hoerschelmannum MRh p. 276 sq GA p. 605 sqq., eo quod scholia α non in marginibus appicta sunt, sed universo codici extremo subiuncta. Tamen et ipsa enchiridii verba et scholia ad classem X pertinent. *P*

4) In scholiorum recensione codicis *P* gemellus est cod. *Q* = Ambrosianus Q 5 ord. sup. saec. XV, de quo vide Studemund l. c. p. 152 sqq. et Hoerschelmann GA p. 608 sqq. Deest in hoc enchiridii contextus; lemmata in *Q* derivata sunt ex codice quodam, qui cum *A* arta cognatione continebatur. *Q*

II. In alio codice hodie aut deperdito aut delitescente (nobis *B*) inerat enchiridium una cum altera scholiorum α recensione ita scripta, ut scholia continua scriptura singulis capitibus subiungerentur. Scholia β omnino deerant. Ex hoc fluxerunt *B*

1) cod. *M* = Meermannianus, nunc Bodleian. Auct. T II 13 saec. XV, de quo v. Hoerschelmann MRh p. 263 et GA p. 596 sqq. *M*

2) cod. *J* = Parisinus 2676 saec. XV, de quo v. Hoerschelmann MRh p. 263 sq. et GA p. 597. *J*

3) cod. *G* = Venet. Marcianus class. X cod. 1 saec. XV. *G*

4) *Tu* = editio quae apud Adrianum Turnebum Parisiis 1553 prodiit; cf. Hoerschelmann MRh p. 262 sq. *Tu*

5) cod. Darmstadiensis n. 2773, de quo v. Denig l. c. p. 5 sqq.

III. Tertia classis (nobis *Y*) efficitur eis codicibus, qui solum enchiridium et post illud schol. β p. 1 — 30 (ed. Hoerschelmann) complectuntur, scholiis α carent. Ex huius classis exemplis sat frequentibus a Gaisfordio adhibiti sunt *Y*

tres codices Barocciani bibl. Bodleianae B 72, B 115, B 165.

H cod. *H* = Harleianus 5618 musei Britannici; cf. Hoerschelmann MRh p. 278.

N cod. *N* = Norfolciensis bibl. reg. soc. Londin.

Fl *Fl.* = editio princeps quae Florentiae a. 1526 per heredes Philippi Juntae publici iuris facta est.

Quaeritur quae inter has classes singulosque codices ratio intercedat; quam quaestionem omni ex parte nondum possum absolvere. Unius enim codicis A accurata collatione uti mihi licet, quippe cuius codicis lectiones ab ipso excussas Studemundus benignissime mecum communicaverit. Ceterum si recesseris ab editione Turnebiana, quam Berolino hanc in urbem missam inspexi, in ipsius enchiridii verbis solo Gaisfordii apparatu nitor. Ac primum quidem pro fundamento recensionis sumpsit Gaisfordius classem Y, quam omnium esse deterrimam et Westphalius et Hoerschelmannus perspexerunt et ex eis quae infra allaturus sum etiam dilucidius apparebit. Tum collationes, quae illi praesto erant, non fuisse ea qua opus est diligentia descriptas et quivis facile intellegit et ex parte Hoerschelmannus ipsis codicibus inspectis affirmavit. Neque usus est Gaisfordius iis codicibus via ac ratione per totum enchiridium, sed passim hunc illum ita usurpavit, ut multis locis de nonnullorum codicum memoria prorsus incerti derelinquamur nihilque unquam de aliquo codice inde colligere liceat, quod Gaisfordius illius discrepantiam nullam adnotavit. Haec cum sit editionis Gaisfordianae condicio cumque spes sit fore ut Hoerschelmannus propediem accurate et plene nos de omnibus enchiridii codicibus edoceat, ea tantum de codicibus moneo, quae necessaria sunt ad illas rationes defendendas, quas infra in commentariis edendis secutus sum.

Codices ad unum omnes originem duxerunt ex archetypo quodam hodie deperdito, qui ipse non solum iam multis locis verba gravissime corrupta praebebat, verum et lacunis laborabat et Byzantinorum additamentis inquinatus erat, id quod grammaticorum vel metricorum libri, dum frequenti usu in scholis inferioris aetatis tractantur, tantum non omnes passi sunt. Velut lacuna hiat et pag. V 17 de quo loco infra pluribus disputabitur, et p. 20, 2 G. (11, 2 W.),

ubi unum synizeseos genus una cum exemplo deperiisse sagacissime docuit Lud. Voltz De Helia Monacho, Isaaco Monacho, Ps.-Dracone (Argentor. 1886) p. 16.[1]) Contra Byzantini glossematis ratione conformata sunt p. 30, 4 sqq. G. (17, 5 sqq. W.) verba τοῦτ' ἔστι πρώτην, τρίτην, πέμπτην et τοῦτ' ἔστι δευτέραν, τετάρτην, ἕκτην[2]) quae cum non de certa quadam metri iambici magnitudine (μεγέθει), sed de universo genere agatur, parum apta videntur neque non respuuntur ceterorum metrorum descriptionibus comparatis. Carent his additamentis Choerobosci codices *KS*; vide Choerob. p. 68, 8 sqq.; in codice *U*, quem inspecto ipso Hephaestionis enchiridio scriptum esse suspicatus est Hoerschelmannus (An. var. I p. 95), priore loco leguntur verba τουτέστι πρώτην τρίτην καὶ πέμπτην, posteriore τουτέστι δευτέραν, quibus Hoerschelmannus addidit ⟨τετάρτην, ἕκτην⟩; sed p. 68, 18 in eodem sunt κατὰ δὲ τὰς ἀρτίους τουτέστι κατὰ δεύτερον καὶ τέταρτον. Ioannes Siceliota in rhet. gr. VI 164, 12 sqq. (Walz) Hephaestionis verba sic reddit: τὸ μὲν ἰαμβικὸν συνίσταται κατὰ μὲν τὰς περιττὰς χώρας, τουτέστι πρώτην, τρίτην καὶ πέμπτην, ἐκ σπονδείου, ἰάμβου, ἀναπαίστου, χορείου, ὅς ἐστι τρίβραχυς· κατὰ δὲ τὰς ἀρτίους, δευτέραν καὶ τετάρτην, ἰάμβου, ἀναπαίστου, χορείου. Quoniam ab ea, quae statim subicitur, metri trochaici descriptione aeque ex Hephaestionis enchiridio hausta, similes τῶν περιττῶν et ἀρτίων χωρῶν explanationes absunt, eas in metro iambico ab Ioanne Siceliota vel eo quem exscripsit additas esse negandum est. Immo videtur iam Ioannes Siceliota glossema illud apud Hephaestionem scriptum invenisse, sed quoniam quae de sexta sede praescribebantur nimis inepta videbantur, suo ipsius arbitrio ductus, id quod non raro fecit, correxisse.

Fidelissime communis archetypi imaginem expressit archetypi classis *X* librarius, qui sive propter inscitiam sive

[1]) Quam accurate archetypi imaginem expresserit cod. *A* inde perspicias, quod verba p. 20, 1 G. μακρὰν — μίαν 20, 3 G. in contextu omissa in margine addita sunt. Quod quomodo cum Choerobosci memoria p. 55, 7 sqq., de qua vide Voltzium l. c., reconciliandum sit apparet.

[2]) cf. schol. Heph. α in Studemundi An. var. I p. 137 ad p. 39, 13 et p. 40, 1, et ibid. Anonym. p. 242, 18 sqq.

propter neglegentiam de suo vix quidquam perpurgavit vel mutavit, nisi quod scholiorum describendorum in medio capite decimo finem fecit. Quoniam in tota hac classi scholia β abrumpuntur in medio quodam enuntiato verbis ἀποθέσεις δὲ τῶν δακτυλικῶν p. 13, 3 (ed. Hoerschelmann), quibus verbis in *A* simul folium 91 v finitur, suo iure Studemundus l. c. p. 106 suspicatus est Ambrosianum codicem aut ipsum huius classis archetypum esse aut gemellum archetypi aut fidelissime servata paginarum versuumque divisione ex archetypo descriptum; mihi haec causa satis singularis atque gravis videtur, ut codicem *A* omnium eorum codicum, in quibus scholia β verbis supra excitatis praeciduntur, esse archetypum pro certo affirmem. Descriptum esse codicem *A* vel eius archetypum ex codice maiusculis litteris exarato ostendit Studemund l. c. p. 110, unde id quoque explicandum est, quod p. VI 2 pro γίνονται in *A* inest τίνονται. Quam fideliter *A* archetypi tractus servaverit, luculento exemplo illustravit Studemund p. 110, cum ex codicis *A* litteris, quae sunt μελιωπαι p. VI 5, veram lectionem fuisse μὲν ὦσιν ingeniosissime concluderet. Gaisfordius p. 117, 5 sq. praebet in textu verba μελοποιΐαι ὅμοιαι ὦσιν, quibus quod nullam codicum discrepantiam subiunxit, valde dolendum est. In *K* idem erat atque in *A*, sed rasura facta K^2 deterioris notae codice usus depravavit in μελωποιΐαι. Iam saeculo XIV in *A* perierat unum folium, quo olim continebantur verba p. XVI 7 (ξαμεν) — XIX 1 (ὅμοια).

Etenim qui saec. XIV ex *A* descriptus est cod. *K* nullo lacunae signo addito verba illa omisit. Praestat *K* eo solo, quod, ubi in *A* aliqua a bibliopega aut charta novicia obducta aut omnino resecta sunt, id quod non raro usu venit, ex *K* colligere possumus, quae olim in *A* scripta fuerint.

Ex *K* descriptus est codex *S* tum demum, postquam *K* iam alteram manum correctricem K^2, de qua vide supra p. 2, expertus est.

De codicum *c* et *P* cum *A* cognatione pluribus disserere supersedeo, dum Hoerschelmannus omnes eorum lectiones publici iures fecerit. Negavit enim ille vir doctus GA p. 596

eos ex ipso *A* esse derivatos eosque etiam una cum *A* ad Hephaestionis verba reconcinnanda usurpandos esse contendit; ego cur contrarium sentiam supra dixi neque in eis quae adhuc notae sunt eorum codicum lectiones deprehendi, quae meae sententiae repugnent. Nam quod p. 8, 1—4 G. (5, 15—18 W.) Gaisfordius et Westphalius verba καὶ — ποιήσω, quae in solis codicibus *c C P* insunt, in textum receperunt, perperam fecerunt. Apud Choeroboscum p. 40, 20—28 lemma, ut ita dicam, quod huc spectat in solo codice *U* legitur et ne in eo quidem ea de quibus agitur exempla deprehenduntur. Neque ab Hephaestione ea profecta sunt, sed ex scholiis male in ipsum verborum contextum irrepserunt. Quamquam enim parum recte Denig l. c. p. 15, ut spuria ea esse demonstraret, ad codicis *C* lectionem quae est p. 7, 1 G. (5, 12 W.) ἐν τοῖς τριμέτροις refugit, quoniam haec lectio a codice *A* et Choerobosci codice *U* et, si modo Gaisfordio fidem habes, etiam a *c* et *P* aliena ab uno codicis *C* librario ficta est, tamen optimo iure eo offensus est, quod tria exempla eademque prorsus pariter conformata ad eandem rem explicandam proponuntur. Accedunt verba καὶ μὴν καί, quibus simile elocutionis genus in enchiridio frustra quaeras, quae eo de quo quaeritur loco eo magis offensioni sunt, quod de eiusdem generis exemplis et de re satis trita ac pervulgata agitur.

Similiter iudicandum est de loco qui est p. 10, 3—4 G. (6, 16—17 W.). Exemplum enim Euripideum, quod a Choerobosco (p. 43, 16—20) alienum in enchiridii codicibus *c C* legitur, ad sententiarum conexum satis male quadrat. Nam illud de quo agitur syllabae communis genus in trimetris iambicis occurrere iam p. 6, 7 sqq. G. (5, 8 sqq. W.) Hephaestio docuerat exemploque confirmaverat, hic eos locos proponit, quibus scriptor syllabam communem aut consulto evitavit aut saltem diserte significavit. Immo hoc quoque exemplum, quod hic perperam in textum irrepsit, scholii instar ad p. 8, 1—4 G. (5, 15 — 18 W.) appictum erat, ita ut illic scholiasta Aeschyli versui ab Hephaestione excitato singulos versus Sophoclis Euripidis Aristophanis addiderit.

Ergo hoc unum duobus illis locis efficitur plura inesse scholia in *c* et *P* quam in *A*, quorum de origine tum demum recte iudicabitur, cum quae omnino in *c* et *P* scripta sint scholia certiores facti erimus. Equidem codicum *cCP* memoriam ab apparatu critico commentariis subiecto removi excepta illa particula quae in *A* folio deperdito interiit.

Obiter moneo perperam codicis *C* memoriam amplexos esse Gaisfordium atque Westphalium p. 71, 18 G. (38, 12 W.) ὡς παρ' Ἀλκμᾶνι, cum in *APM* legatur ὥσπερ Ἀλκμᾶνι. Accedit quod p. 72, 1 (38, 16) in omnibus codicibus legitur Σαπφοῖ δὲ, excepto *D*, de quo vide Gaisfordium p. VII. Vocabulum ὥσπερ saepissime in enchiridio similem in modum usurpatur, atque casus dativus absolutus confirmatur verbis p. 54, 2 G. (29, 18 W.) γέγραπται δὲ καὶ Καλλιμάχῳ.[1])

Grammatici additamentum in *C* sunt verba μᾶλλον δὲ μακράς p. 15, 2 G. (8, 19 W.), quae in *P* in margine exarata sunt.

Ea quam secundo loco posui codicum familia eo potissimum aliquem numerum obtinet, quod alteram scholiorum α recensionem continet, quae, quamquam etiam Manuelis Moschopuli doctrina inquinata est (p. 99, 30 W.)[2]), tamen eam quae in *AKQ* legitur scholiorum recensionem ambitu atque integritate superat. Etiamsi enim haud iniuria dubitaveris an ea scholia, quae recensionis *B* propria sunt intra ea capita, quibus etiam in *X* scholia adscripta sunt, a Byzantinis demum grammaticis originem duxerint, negari nequit in posteriore scholiorum parte, quae in *X* omnino omissa est, non pauca ad optimos esse revocanda fontes; cf. Hoerschelmann GA p. 597—599. Atque etiam in contextu verborum, cum huius classis archetypus codicis *A* quasi frater fuerit, sunt in *B* nonnulla, quae ex codicis *A* verbis coniectura derivari non potuerint, velut

p. 3, 6 G. (4, 2 W.) κατὰ πέντε τρόπους *MTu*, καὶ ἀεὶ ῥᾳδίως *A*, de quo loco vide Studemund l. c. p. 110.

---

[1]) cf. etiam Caesarem in emend. Heph. I p. XXIII.

[2]) cf. Westphal Metrik I² p. 137.

p. 42, 8 G. (23, 9 W.) ὅλα ᾄσματα *MTu*, ἄλλα ᾄσματα *A*.

p. 82, 10 G. (43, 11 W.) κυρίζειν *M*, κηρύξειν *A*; scribendum est cum *Tu* κυρίξειν; cf. Choerob. p. 84, 3.

Tamen de huius classis pretio non paulum detrahitur cum eo, quod *A* tam accurate archetypi imaginem expressit, ut in toto enchiridio vix plures quam tres illos locos supra exscriptos in solis libris *MTu* sine dubio recte traditos inveneris, quibus de coniectura non cogitaveris, tum eo, quod is qui classis *B* archetypum confecit, cum esset rei metricae satis peritus, non id egit, ut exemplum quod habuit quam accuratissime describeret, sed ut rei metricae sectatoribus enchiridium traderet quam posset facillime intellectu scriptum scholiisque quam commodissime instructum. Quapropter ut scholia nonnulla addidit, alia mutavit, sic etiam in contextu verborum non raro archetypi verba ad arbitrium detorsit. Pauca proferam exempla:

p. 8, 9 G. (5, 23 W.) ἴκου *MTu*, ἤ κου *A*.

p. 9, 1 G. (6, 3 W.) φησὶ γοῦν ὁ Σοφοκλῆς *MTu*, ὁ Σοφοκλῆς om. *A*.

p. 17, 7 G. (9, 14 W.) τρόπος κοινῆς συλλαβῆς *MTu*, κοινῆς συλλαβῆς om. *A*.

p. 31, 3 G. (17, 8 W.) τοῦτον δὲ τὸν ἀνάπαιστον *MTu*, τὸν ἀνάπαιστον om. *A*.

p. 57, 8 G. (31, 18 W.) Βάκχον *MTu*, Βράγχον *A*.

p. 74, 7 G. (39, 19 W.) προσελεξάμαν *M*, προσεδεξάμην *Tu*, ζαελεξάμαν *A*.

p. XXIX 18 — XXX 2 pro . . . παρὰ μὲν <τοῖς> κωμικοῖς καὶ τοῖς τραγικοῖς ἐστι πολλή, παρὰ δὲ τοῖς, λυρικοῖς σπανία· παρὰ Ἀλκμᾶνι γοῦν εὑρίσκεται, quod est in *A*, scripsit classis *B* auctor elegantiae studio nescio quo ductus παρὰ μὲν τοῖς κωμικοῖς καὶ τραγικοῖς πολλή, παρὰ δὲ τοῖς λυρικοῖς σπανία· καὶ παρὰ Ἀλκμᾶνι γοῦν εὑρίσκεται.

Eidem debetur p. 31, 6 G. (17, 12 W.) vocabulum ἐπιδέχεται in *M* repugnante usu Hephaestioneo scriptum pro δέχεται, quod est in *A*. Neque cum p. 88, 11 G. (48, 2 W.) in *A* insit Κρατῖνος, in *MTu* Κρατῖνος ἐν τοῖς τοιούτοις, Meinekius inde conicere debuit Κρατῖνος ἐν τοῖς Πλούτοις. Falso ex *MTu* in textum recepit Westphalius p. 10, 19 — 20 verba

ἐπειδὴ — καὶ πάλιν, de quo loco iam recte iudicavit Caesar l. c. I p. XII sq. Hoc unum addiderim, illum de quo agitur versum non secus atque qui p. 10, 15 praecedit ἢ οὐχ ἅλις κτλ. in scholiis β p. 22, 19 sqq. in ἐπῶν χωλῶν exemplis numerari atque hoc προκεφάλου, illud ἀκεφάλου.[1]) Notum igitur exemplum, in quo et ipso synizesis conspiciebatur, codicum *MTu* auctor inseruit, ut alterum quoque synizeseos genus duobus versibus Homericis comprobaret.

p. 19, 3 G. (10, 13 W.) in *A* est οἷον, in *MTu* ὡς τὸ; illud recepit Gaisfordius, hoc Westphalius. ὡς τὸ legitur praeterea in codicibus his locis

p. 32, 6 G. (17, 21 W.) ὡς *Tu*, ὡς τό *dett.*, om. *ACM*.
p. 34, 2 G. (18, 23 W.) ὡς τὸ om. *AP*, ὡς τό *rell.*
p. 34, 5 G. (19, 3 W.) ὡς τὸ om. *AP*, ὡς τὸ *rell.*
p. 50, 15 G. (27, 19 W.) ὡς τὸ om. *ATu*, ὡς τό *rell.*

Ergo in *A* ne semel quidem ὡς τό legitur. Itaque quae est „reliquorum codicum“ apud Gaisfordium condicio, nostro iure ab Hephaestione haec verba pro οἷον usurpata esse negabimus.

p. 84, 7 G. (44, 24 W.) in *A* est οἷόν ἐστι τό, in *B* οἷόν ἐστι τὸ τοιοῦτον. Vocabulum τοιοῦτον in *B* grammatico debetur, etsi p. 68, 6 G. (36, 8 W.) in omnibus codicibus inest οἷά ἐστι τὰ τοιαῦτα Σαπφοῦς.

Paulo intricatior est quaestio de p. 33, 10—13 G. (18, 16—19 W.). Verba quae in *ACP* (et Choerobosci codd. *KS*[2]) p. 69, 16—21) leguntur aut lacunosa esse aut certe depravata quivis videt neque dubium est, quin sententia eius quod periit enuntiati, si modo periit, eadem fere fuerit atque illius, quod in codicibus familiarum *B* et *Y* inest. Sed dicendi genus suspicionem movet. Ac primum quidem vocabulum ὅτι p. 33, 10 G. (18, 16 W.) post ἢ p. 33, 8 G. (18, 14 W.) mirum est, tum locutionem, quae similis sit verbis μετὰ τῶν δισυλλάβων . . . δέχεται καὶ τρισυλλάβους, in enchiridio frustra quaeras, denique non mediocris offensio

[1]) cf. Anon. Ambros. in Studemundi An. var. I p. 213, 9 sqq. et 214, 6 sqq.; vide etiam Lud. Voltz in commentat. in honor. Guil. Studemund (Argentorati 1889) p. 80 et 85—88.

[2]) *U* ea de quibus agitur verba omittit p. 69, 19—21.

continetur verbis ἐπὶ τῶν παραληγόντων. Aut dicendum erat τοὺς παραλήγοντας (cf. 31, 8. 36, 2. 50, 6 G. = 17, 13. 20, 4. 27, 9 W.) aut ἐπὶ τῶν παραληγουσῶν sc. χωρῶν (cf. 31, 5. 40, 1. 3. 5. 53, 9. 67, 9. 71, 16 sq. alias G. = 17, 11. 21, 23. 22, 2. 4. 29, 10. 36, 2. 38, 9 sqq. W.; idem dicendi genus, verum praepositione κατά usurpata, occurrit 35, 5. 39, 13. 41, 1. 69, 2 sq. G. = 19, 24. 21, 20. 22, 16. 36, 20 W.). Sed ἐπὶ τῶν παραληγόντων sc. ποδῶν idoneo sensu caret. Ergo illud quod inest in *B* et *Y* enuntiatum a Byzantinis demum additum est. At quemadmodum locus sanandus sit, non facile est diiudicatu. Aut re vera in archetypo enuntiatum intercidit aut genuina verba fuerunt haec διαφέρει δὲ τοῦ ὀρθοῦ, ᾗ ἐκεῖνο μὲν τὸν τελευταῖον ἴαμβον ἔχει . . . τοῦτο δὲ ἢ σπονδεῖον ἢ τροχαῖον. τοὺς δὲ παραλήγοντας τὸ χωλὸν οὐ δέχεται τρισυλλάβους κτλ.

Tam foede igitur cum sint classis *B* libri interpolati, eorum lectiones in apparatu critico commentariis addito ibi tantum attuli, ubi perquam memorabiles esse videbantur. Totam seclusi alteram codicis *M* manum, quippe cuius lectiones ex codice nescio quo classis *Y* descriptae sint:[1]) qua de classi iam paucis agam.

Classis *Y* archetypus, per quem solum maxima scholiorum β pars servata est, consarcinatus videtur ex integro classis *X* exemplari — fortasse ex *A* ipso, priusquam folia illa post fol. 91 perierunt — et ex libro aliquo classis *B*, ita tamen, ut homo doctus qui hanc recensionem condidit permultis locis proprio Marte archetypi verba emendaret vel depravaret. Scholia omisit praeter continuum illud scholiorum β corpus in communi archetypo enchiridio praemissum, quod enchiridio absoluto subiunxit. Fuisse illum hominem Ioannem Tzetzam suspicatus est Westphalius (Metrik I² p. 195) collatis Tzetzae versibus in Cram. An. Ox. III p. 311, 18—20 et classis *Y* verbis p. 48, 1 G. (26, 2 W.); cf. etiam Is. Tzetzam in Cram. An. Par. I p. 122, 29 et Heph. p. 84, 1 G. (44, 16 W.). Codices classis *Y* ad Hephaestionis verba recuperanda omni esse pretio desti-

[1]) Etiam in *Tu* nonnullae lectiones ex classi *Y* admixtae sunt.

tulos iam Hoerschelmannus recte censuit, sed cum etiam Westphalius multo plus quam debuit ad hanc classem sese applicaverit, paucis exemplis quae dixi comprobabo.

Quod p. 4, 1 G. (4, 6 W.) in *Y* legitur Τιμοκρέων ἐν τοῖς ἐπιγράμμασιν pro Τιμοκρέοντος ἐκ τῶν ἐπιγραμμάτων quod est in *AB*, quorum lectio abunde defenditur verbis p. 29, 1 G. (16, 9 W.) Σιμωνίδου ἐκ τῶν ἐπιγραμμάτων,[1]) a Byzantinis esse profectum non fugit editores neque quisquam p. 41, 3 G. (22, 18 W.) classis *Y* additamentum ἤγουν ἀμφίμακρον in textum recipere voluit. Sed sunt quae non tam dilucide grammaticorum vestigium prae se ferant. Repugnantibus Gaisfordio et Westphalio recte Byzantinorum glossas removit atque optimorum codicum memoriam restituit Caesar p. 32, 10 G. (18, 3 W.) καταληκτικὰ δέ, δίμετρα μέν, ὡς τὸ *Y*, καταληκτικὸν δὲ δίμετρον τὸ *AB* (Caesar emend. Heph. I p. XV); p. 17, 8 G. (9, 15 W.) τῶν τῆς θέσεως μακρᾶς ποιητικῶν *Y*, θέσεως om. *A*(*B*?) (cf. Caesar l. c. I p. VI); p. 91, 14 G. (49, 16 W.) τὸν πρῶτον σπονδεῖον καὶ τὴν τοῦ δευτέρου συλλαβὴν μολοσσὸν ποιήσας *Y*, τὸν ἀνάπαιστον μολοσσὸν ποιήσας *AB*, (v. schol. K² ἤγουν τὸν πρῶτον σπονδεῖον καὶ τὴν τοῦ δευτέρου συλλαβήν; cf. Caes. l. c. II p. VI). Debuit idem p. 68, 12 G. (36, 13 W.) vocabulum βάσεως delere, quod omittunt *ACP*.[2]) Etenim vocabulum βάσις ne uno quidem enchiridii loco extat, immo semper Hephaestio usus est vocabulo sollemni συζυγία. Duobus locis p. 27, 14 G. (15, 9 W.) βραχυκατάληκτα δὲ καλεῖται, ὅσα ἀπὸ διποδίας ἐπὶ τέλους ὅλῳ ποδὶ μεμείωται et p. 27, 18 G. (15, 12 W.) ὁ σιππω ποὺς ἀντὶ ὅλης . . . κεῖται διποδίας vocabulum διποδία vocabulo πούς opposito explicatur. p. 71, 9 G. (38, 2 W.) vocabulum διποδίας delendum est collatis verbis p. 66, 14 G. (35, 16 W.).[3]) Saepissime Hephaestio vocabulo συζυγία omisso solo genere feminino et verborum conexu quid supplendum esset significavit; cf.

---

[1]) cf. etiam schol. Arist. Pac. 736 τὰ Σιμωνίδου ἐκ τῶν ἐλεγείων.

[2]) est in *Tu* et in *M* in mg., utroque loco ex *Y* ut videtur derivatum.

[3]) Choerob. p. 80, 19 „τροχαικὰς διποδίας“ καὶ τὰ ἑξῆς *KS*, διποδίας καὶ τὰ ἑξῆς om. *U*.

p. 63, 6. 64, 1. 65, 6. 66, 14. 67, 2 sqq., 108, 4 G. (34, 5. 7. 23. 35, 16. 18 sqq. 57, 14 W.). Idem fecit eo de quo agitur loco.

Insulse verba corrupte tradita emendare conati sunt Byzantini in poematum antitheticorum descriptione, quae in priore commentario inest. Ea quam p. VI 13—17 proposui forma codicum *A* et *M* memoria suppeditatur. Byzantini in *Y* produntur perversa supplementi conformatione, cum adderent voces ἀπὸ τοῦ τέλους et ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, quamquam statim subiciuntur locutiones ἀπὸ τέλους et ἀπ' ἀρχῆς, quibuscum conferas p. XX 6 τῷ δὲ δευτέρῳ ἀπὸ τέλους.

p. XIV 9 vocabulum οὕτω, quod si recte Gaisfordius de codicum discrepantia rettulit, praeter libros *AFl* et tres Baroccianos p. 3 excitatos in omnibus codicibus post ὁμοίων deprehenditur, utrum a Byzantinis consulto additum an ex verbis antecedentibus οὕτω πεποιῆσθαι νομίζομεν casu illapsum sit dubitaveris. Sed hoc certum est unice veram esse librorum *AFl* et Baroccianorum memoriam quamvis et a Gaisfordio et a Westphalio repudiatam. Nam vocabulum οὕτω in enuntiato ἔστι δέ τινα κτλ. necessario carmen κατὰ σχέσιν scriptum significaret. Eadem enim vis subiecta est sine dubio illi οὕτω quod est in enuntiato antecedenti. At postquam antea scriptor solum carmen Alcaicum ἐμὲ δειλάν κτλ. commemoravit, quod, quamvis ἐξ ὁμοίων videri posset, re vera esse dixit κατὰ σχέσιν, ei in extremo capite afferendum erat carmen vere ἐξ ὁμοίων. Atque hoc fuisse eius consilium indicatur etiam verbis ἔστι δέ τινα. Simili ratione ductus Lachmannus in opusc. vol. II p. 85, cum codicis *A* notitiam nondum haberet, pro οὕτω scripsit οὐχ οὕτω.

Denique enarrationem illam, quae in metri iambici descriptione exeunte in solis classis *Y* libris et in editione Turnebiana inter verba Hephaestionea legitur quamque Gaisfordius p. 34, 7—35, 2 in enchiridii contextum recepit, non esse ab Hephaestione confectam, sed ex scholiis illapsam iam cognovit Westphalius p. 19, 5. Eadem in *A* scholii instar in margine adscripta est (cf. An. var. I p. 131 schol.

ad pag. 30, 3), in *M*, quo in codice scholia continua scriptura exarata singulis capitibus subiunguntur, ut primum scholion recte continuatur antecedenti metri iambici explicationi, sed, ut in scholiis fit, minoribus litteris scripta. Altera certe codicis *M* manus codice aliquo classis *Y* usa addidit verbum κείμενον. Dubitationi igitur exemptum est, quin enarratio illa in classi *Y* in enchiridii contextum fluxerit ex codice aliquo classis *B*.

Quae cum ita sint, commentarios ad unius codicis *A* fidem recensendos putavi. Huius igitur discrepantiam adscripsi integram levissimis tantum accentuum mendis tacite correctis. Ex *B* eas tantum lectiones discrepantes adscripsi, quae memoratu dignae videbantur. Nota *dett.* significavi codices interpolatos h. e. excepto *A* reliquos sive omnes sive plerosque, cum quid singulis locis in singulis codicibus scriptum sit nec scire intersit nec, quae est Gaisfordii fides, dici possit. In particula illa p. XVI 7 — XIX 1, quae in *A* folio deperdito deest, Gaisfordii apparatu critico usus sum.

In scholiis recensendis integras adscripsi codicum *G* et *M* lectiones, quas ab ipso excussas liberalissime mihi suppeditavit Studemundus. Editionis Turnebianae lectiones, cum duobus classis *B* exemplis uti mihi liceret Turnebusque in scholiis etiam insolentius quam in contextu fecit verba tradita mutaverit, pari loco atque nostratium coniecturas habui.

Neutrum commentarium ab ipso Hephaestione esse conscriptum, verum utrique subesse libellum quendam Hephaestioneum, sed a grammaticis quibusdam non leviter corruptum infra demonstrabo. In ipsa editione id egi, ut grammaticorum illorum, qui commentarios condiderunt, verba reconcinnarem. In commentario posteriore quae a grammatico profecta esse suspicor typis minoribus exaranda curavi. Obiter moneo me singulos locos, quibus aliter distinxi atque adhuc soliti sunt, in apparatu critico, ne molestus essem, non enumerasse; quae mutaverim, ei quorum interest facile dispicient.

§ 2.

De Choerobosco, de scholiastis Hephaestioneis, de Ioanne atque Isaaco Tzetzis fratribus.

Duo illi commentarii, qui in libris Hephaestioneis post enchiridii caput περὶ πολυσχηματίστων absolutum leguntur, pariter et prior et posterior in codicibus ad Hephaestionem auctorem diserte revocati, intima inter se continentur cognatione. Etenim quae in priore describuntur carminum genera, aeque disposita similiterque illustrata recurrunt ad unum omnia in altero. Accedit vero in hoc disputatio non brevis, cui quod respondeat in illo non deprehenditur. Quae cum sit commentariorum condicio, non efficere utrumque commentarium eiusdem enchiridii partem manifestum est. Atque unum hoc solum inter omnes convenit: ceterum diversissima adhuc circumferuntur iudicia. Qui primus ni fallor hanc quaestionem attigit Cornelius de Pauw in editione ab ipso a. 1726 confecta p. 167 sq. utrumque commentarium ab ipso Hephaestione conditum esse censuit, sed posteriorem ex alia enchiridii editione ideo additum, quia prior compluribus locis pessime fuisset habitus. Simplicissime difficultatem enodare voluit Gaisfordius, qui in enchiridii editionis supra excitatae vol. I p. 114 adn. priorem commentarium totum „a mala epitomatoris sive interpolatoris manu" ex altero excerptum esse affirmavit. Hanc sententiam a Gaisfordio iactam magis quam demonstratam amplexus Barhamius priorem commentarium totum ab enchiridii editione seclusit.[1]) Contra Augustus Rossbach[2]) posteriorem commentarium pro eximio quodam maioris enchiridii Hephaestionei, quod tribus libris confectum fuisse Choeroboscus p. 35, 22 auctor est, fragmento habuit, ex quo prior commentarius ab Hephaestione ipso excerptus esset, ut ultimum enchiridii minoris caput efficeret. In summa rei

[1]) The enkheiridion of Hehfaistiown . . . ed. by Th. F. Barham (Cambridge 1843) p. 113 et 202.

[2]) De Hephaestionis Alexandrini libris; pars I (Vratislaviae 1857) p. 14—19.

assensus Westphalius (Metrik I² p. 186—189) priorem commentarium ultimum esse enchiridii minoris caput in fine casu mutilatum, alterum a grammatico quodam ex amplioribus Hephaestionis operibus excerptum, certis argumentis comprobare studuit. Westphalii opinionem suam fecit Caesar in emendat. Heph. II p. XIV. In qua cum acquiescendum esse negaret Otto Hense (Heliodoreische Untersuchungen, Lips. 1870, p. 128—164) tertiam viam iniit, cum de posteriore commentario Westphalii iudicium secutus priorem ex diversorum scriptorum pannis esse consutum demonstrare contenderet. His demum annis in Gaisfordii sententiam abiit Guil. Christ,[1]) in Hensii Gerhardus Schultz,[2]) Westphalius[3]) denuo se esse disputaturum de hac quaestione pollicitus est: neque vero promisso iam stetit.

Qui adhuc rem attigerunt omnes ab ipsa commentariorum indole examinanda profecti sunt, nos, ut quam potest firmissimum quaestioni lubricae subiciamus fundamentum, primum accurate perquiremus, quid scriptores, qui aetate codices, in quibus commentarii leguntur, superant, de Hephaestionea περὶ ποιήματος doctrina tradiderint.

Ac primum quidem dicendum est de Choerobosco, in cuius prolegomenis ipsius enchiridii interpretationi praemissis p. 35, 9 sqq. haec insunt:

Γνήσιον δέ ἐστι τὸ παρὸν σύγγραμμα Ἡφαιστίωνος πρῶτον μὲν ἐκ τῆς κοινῆς μαρτυρίας τῶν ὑπομνήματα ποιησάντων εἰς αὐτό, εἶτα δὲ καὶ ἐκ τοῦ μεμνῆσθαι αὐτὸν τούτου καὶ ἐν τοῖς ἑτέροις αὐτοῦ πονήμασι·[4]) ποιεῖ[5]) γὰρ βιβλίον περὶ ποιήματος, ὅπερ καὶ ἀεὶ συνευρίσκεται τούτῳ τῷ περὶ μέτρων βιβλίῳ.

---

[1]) Gesch. d. griech. Litt. in Iw. Mueller „Handb. d. klass. Altertumswissenschaft" vol. VII (Noerdling. 1889) p. 565 adn. 2; faverat idem antea in Phil. Anz. 1871 p. 308 magis Hensii sententiae.

[2]) Quibus auctoribus Aelius Festus Aphthonius de re metrica usus sit (Vratisl. 1885) p. 46.

[3]) Allg. Metrik³ (Leipz. 1887) p. 190.

[4]) πονήμασι Studemund, ποιήμασι codd.

[5]) ἐποίει proposuit Hoerschelmann.

Parum caute Hense (l. c. p. 155) ex eo, quod hic diserte Choeroboscus genuinum esse Hephaestionis enchiridium testatur, conclusit re vera aut totum enchiridium aut saltem hanc vel illam illius partem a nonnullis Hephaestioni fuisse abiudicata. Nam Choeroboscum haec non suspicione ductum addidisse, sed ne quid omisisse videretur, vel inde probabile fit, quod ab omnibus interpretibus enchiridium pro germano Hephaestionis libro habitum esse profert; quae sententia prorsus ad liquidum perducitur scholio quodam, quod Dionysii Thracis arti appictum est, respecto, in quo enumerantur τὰ ἑπτὰ κεφάλαια, de quibus in unoquoque scriptore tractando magistri Byzantini praemonere consueverant. Omnia septem, in quibus quaestio supra significata, apud Choeroboscum redeunt; vide schol. in Dion. Thrac. in Anecd. graec. ed. Imm. Bekker (Berol. 1816) vol. II p. 671, 18 sqq. ζητήσωμεν τὰ ἑπτὰ κεφάλαια, λέγω δὴ τὸν σκοπόν (cf. Choer. p. 33, 2 — 35, 6), τὸ χρήσιμον (cf. Choer. p. 35, 7 — 8), τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιγραφῆς (cf. Choer. p. 35, 14 — 24), τὸ γνήσιον (cf. Choer. p. 35, 9—13), τὴν εἰς τὰ κεφάλαια διαίρεσιν (cf. Choer. p. 35, 25 — 34), τὴν τάξιν (cf. Choer. p. 36, 1 — 12) καὶ τὸ ὑπὸ τί ἀνάγεται τὸ προκείμενον βιβλίον (cf. Choer. p. 36, 13—18).

Ergo utrum pro genuinis habiti sint commentarii necne, ex his Choerobosci verbis non discimus, verum dilucide ex illius enarratione cognoscimus, quale saeculo p. Chr. n. sexto in scholis Byzantinis Hephaestionis enchiridium circumferre soliti sint.

Primum quidem Choerobosco ad manum fuit ipsum enchiridium, a quo omnino περὶ ποιήματος enarrationem afuisse hoc scholio fit verisimillimum, cum discernatur libellus περὶ ποιήματος quasi ἕτερον πόνημα a libro περὶ μέτρων. Eximitur idem dubitationi scholio p. 35, 25—34, in quo omnia enchiridii capitula ex ordine enumerantur; qua in descriptione extrema Choeroboscus haec docet εἶτα ζητεῖ καὶ περὶ πολυσχηματίστων καὶ οὕτω πληροῖ. Atque in nostris quoque codicibus enchiridium capite περὶ πολυσχηματίστων absolvitur, cum ante priorem περὶ ποιήματος commentarium verbis Ἡφαιστίωνος μετρικῆς εἰσαγωγῆς (vel μετρικὴ εἰσαγωγή) περὶ ποιήματος novus libellus indicetur.

Praeterea Choerobosci temporibus semper cum hoc libro aliud quoddam Hephaestionis opusculum circumferebatur, quod inscriptum erat περὶ ποιήματος, quo in libello Hephaestio ipse enchiridium a se esse conditum quodammodo testatus erat. Testimonium illud in neutro eorum qui extant commentariorum deprehenditur; unde sequitur, ut uterque ab eo, qui Choerobosco praesto erat, libello sit diversus. Sed quamnam cum illo libello rationem habeant commentarii ex Choerobosci verbis non dispicitur.

At duae inesse videntur in Choerobosci enarratione difficultates, quarum altera eo continetur, quod vix quisquam sibi persuadebit libellum περὶ ποιήματος effecisse singulare opusculum, quod casu tantum semper una cum enchiridio deprehensum esset. Respicias velim Aristidem Quintilianum, cuius auctores vel ad ea, de quibus agitur, tempora vel etiam ad antiquiora pertinere inter omnes constat. Qui quamvis exilem nobis, si cum enchiridio conferas, artis metricae epitomen tradiderit, tamen caput περὶ ποιήματος non omisit; cf. p. 28, 20. 37, 6—19 ed. Jahn (Berol. 1882). Neque Marius Victorinus vel potius Aelius Festus Aphthonius, cuius auctores, etsi in singulis magna contentio est, ad eandem fere atque Hephaestionem aetatem spectare omnes consentiunt, facere potuit, quin complura huic rei capitula tribueret; cf. Gramm. lat. ed. H. Keil. vol. VI p. 53—60. Quin etiam apud Atilium Fortunatianum (GL VI p. 294, 24 — 295, 16), de cuius fontibus idem valet, eiusmodi doctrinae vestigia perlucent. Adde quod Aristides Quintilianus p. 28, 20 doctrina περὶ ποιήματος extremam artis metricae partem effici diserte profert, iam concedes dissertationem illam περὶ ποιήματος iam ab Hephaestione consulto aliquo modo cum enchiridio coniunctam fuisse. Accedit aliquid certe adminiculi huic sententiae etiam inde quod is qui scholion p. VII 11—16 quasi prooemium capiti περὶ ποιήματος interpretando praemisit, commentarium, quem interpretatus est, in ultimae enchiridii partis loco habere non dubitavit. Quis fuerit pro certo affirmari nequit. Collatis autem Longini verbis in schol. Heph. β p. 2, 16—3, 5 (cf. Choeroboscum p. 34, 11 sqq.) haud temere de Longino

suspicionem moveris. Firmissimum vero necessitudinis, quae inter enchiridium et libellum περὶ ποιήματος intercessit, indicium perhibetur verbis Hephaestioneis p. 59, 12 W. Τοσαῦτα περὶ μέτρων· περὶ δὲ ποιήματος ἑξῆς ῥητέον, quae ne quis grammatico cuidam vindicet non vereor; cf. Hense l. c. p. 154. Neque obstat capitulo περὶ ποιήματος titulus libri περὶ μέτρων. Etenim quamvis τὸ μέτρον κατ' ἐξοχήν, ut hoc vocabulo uti mihi liceat, discrepet cum poemate, tamen quam diversae huic vocabulo subiectae fuerint notiones, optime nos docet Longinus in schol. Heph. β p. 2, 16—3, 5 (cf. Choer. p. 34, 11—24; schol. Heph. p. VII 11—16) neque temere diserte dixit p. 3, 2 τὸ ποίημα μέτρον προσαγορεύεται; cf. etiam Anon. Ambrosian. in Studem. An. var. I p. 231, 13.

Alteram difficultatem in Choerobosci verbis supra exscriptis deprehendere sibi visus est Westphalius (Metrik I² p. 189) in eo, quod idem Choeroboscus, qui l. c. ab Hephaestione enchiridium commemoratum esse in libello περὶ ποιήματος auctor est, p. 35, 20 sqq. primum ab Hephaestione edita esse περὶ μέτρων μη' βιβλία, deinde ea in undecim, tum in tria, postremo in unum τοῦτο τὸ ἐγχειρίδιον contracta esse tradit.[1]) Censuit igitur Choerobosco vel potius illi, qui scholion illud p. 35, 9—13 condidit — si quidem de Choerobosco nondum cogitavit — re vera ante oculos versatum esse non peculiarem Hephaestionis περὶ ποιήματος libellum, sed, ut breviter dicam, Longini vel Ori ὑπόμνημα quoddam, quo caput aliquod ampliorum Hephaestionis operum copiosius explicatum esset. Illic non Hephaestionem suum ipsius, sed Longinum vel Orum Hephaestionis enchiridium excitasse. Neque vero habemus, quod Choerobosco imputemus stultitiam tam singularem, ut qui non dispexerit utrum Hephaestio ipsius librum an Longinus Hephaestionis commemoraverit. Quid? quod idem diserte et consulto interpretum μαρτυρίας ab Hephaestionis ipsius testimonio segregavit? Neque opinor Westphalius, si modo Choeroboscum huius scholii esse auctorem iam compertum habuisset, huiusmodi coniecturam excogitasset. Immo multo simplicius

[1]) cf. etiam Hense l. c. p. 151.

haec difficultas dissolvitur simul cum ea, quam antea significavi. Primum teneamus oportet eos, qui ultimam enchiridii partem capite περὶ ποιήματος effectam esse sumpserint, redargui simul et Choerobosci et nostrorum codicum memoria nec non verbis illis p. 59, 12 W. τοσαῦτα περὶ μέτρων·. περὶ δὲ ποιήματος ἑξῆς ῥητέον, quibus maior incisio significari videtur quam quae inter duo capita sese excipientia fieri soleat. Aliter enim iudicandum est de hac locutione, aliter de talibus quales leguntur p. 43, 13 — 18 et 57, 7 — 14 W., quibus cum mediis interpositae sint novorum capitum inscriptiones, copulantur magis quam segregantur singula capita. Tamen et illa verba et ea quae antea attuli nobis persuaserunt Hephaestionem quasi appendicis loco enchiridio libellum quendam περὶ ποιήματος adnexuisse: cui sententiae enchiridii condicio non mediocriter favet. In universa enim enchiridii indole hoc maxime mirum est, quod, quamquam scholarum in usum est scriptum, ad quo difficiliora metra disputatio procedit, eo copiosior neque vero dilucidior fit explicatio. Ea potissimum, quae de asynartetis praescribuntur, et multo plura esse videntur quam quae tironibus ediscenda sint,[1]) et multo neglegentius atque intricatius descripta, quam quae tirones animis assequi possint. Recte igitur Westphalius[2]) hoc caput ab Hephaestione parum diligenter ex maiore enchiridio excerptum esse statuit. Libellum περὶ ποιήματος, qui Choerobosco praesto erat, non admodum parvum fuisse inde facile colligas, quod Choerobosci aetate peculiare βιβλίον effecit; idem intellegitur etiam ex posterioris commentarii ambitu. Transtulit igitur Hephaestio, quem in ultimo enchiridio conficiendo operae pertaesum est, generum carminum enarrationem, ut labori parceret, fortasse ad verbum ex ampliore enchiridio, cum quantum in scholis interpretari vellent singulis magistris permitteret.[3]) Sed sive quod poe-

[1]) Choeroboscus haec consulto ab enchiridii interpretatione seclusisse videtur; cf. Choer. p. 88, 9.

[2]) Allgem. Metr. ed. III p. 300.

[3]) Simile quid etiam hodie in fine librorum scholarum usui designatorum non raro deprehendi, vix est quod diserte moneam.

matum divisionem paulo intricatiorem et a solitis studiis remotiorem putavit quam quae tironum animis necessario esset infigenda, sive quod enarratio illa multo copiosior videbatur quam quae ad pressum enchiridii sermonem quadraret, disputationem περὶ ποιήματος non ultimi capitis loco enchiridio inseruit, sed appendicis loco adiunxit. Choerobosci temporibus, cum carminum genera minime curarent,[1]) appendix illa prorsus peculiaris libellus facta erat. Remanserat vero vinculi vestigium eo, quod semper ipsi enchiridio adnexa erat hoc fere modo, si augurari licet, inscripta τοῦ αὐτοῦ Ἡφαιστίωνος περὶ ποιήματος. In hoc igitur libello Hephaestio ipse antecedens enchiridium commemoraverat.

Iam videamus quinam scholiastis Hephaestioneis περὶ ποιήματος libellus praesto fuerit. Superesse scholia quae ad doctrinam περὶ ποιήματος pertinent in ea sola codicum familia, quam littera *B* significavi, in qua scholia singulis capitibus continuo sermone scripta subici solent, supra dixi. Nulla in ea scholia adnexa sunt priori commentario neque quae alterum sequuntur ultra epiphthegmaticorum explicationem excedunt. Consarcinatam esse hanc scholiorum recensionem non ante Manuelis Moschopuli aetatem iam supra dixi. Contineri ea complurium hominum interpretamenta diversi pretii et per se consentaneum est et eo confirmatur, quod eidem loco non raro adscriptae sunt duae vel etiam tres explicationes eaeque inter se repugnantes: cf. p. XV 6 — 11, XV 11 — 22, XIX 11 — XX 20. XIII 17—XIV 21. In multis scholiis nulla insunt nisi ipsa Hephaestionis verba libere circumscribendo reddita leviterque explicata. Sunt tamen et in aliis huius recensionis partibus, et in ea quae ad nos pertinet non pauca, quae bonam doctrinam redoleant,[2]) velut quae p. XIII 13 sq. de Margitae compositione referuntur.[3]) Quae undenam deducta sint quaeritur.

---

[1]) Neque Choeroboscus peculiarem illum libellum interpretatus est neque in quoquam posteriorum tractatuum metricorum usquam carminum genera attinguntur.

[2]) cf. Hoerschelmann GA 597 sq.

[3]) cf. Hiller in Annal. phil. 135 (1887) p. 13 sqq.

Ac primum quidem indagemus necesse est, num iure Hense l. c. p. 156 duobus locis (p. XIII 9—11 et 13—14) a scholiastis Heliodori libros esse exscriptos affirmaverit, ne forte quaestione instituta de disciplina Hephaestionea praeter opinionem in Heliodoream incidamus. Vestigium Heliodori remansisse putavit Hense in vocabulo ἴαμβος ita usurpato, ut versus trimeter iambicus significetur. Sed licet recte l. c. p. 83 sq. hunc usum fuisse Heliodoreum demonstraverit, tamen nescio quo pacto reliquiarum Heliodori nimis avidus eundem fuisse morem praeterea permultis aliis scriptoribus neglexit. Ita factum est, ut, cum haud pauca fragmenta hoc solo indicio usus ad Heliodorum revocaret, cum condonaret frustulis nonnullis ab eius doctrina plane abhorrentibus. Ut quod de vocabulo ἴαμβος dixi comprobem, ex larga exemplorum messe haec proferre placet. Apud Critiam (Heph. p. 11, 10—12 W.) legimus ἰαμβεῖον, sed iam Dionysius Halicarnasensis rhetor, cum de comp. verb. c. 26 (p. 418 Schaef.) dicat τὰ ἔπη καὶ τοὺς ἰάμβους καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὁμοιοειδῆ μέτρα, ab Heliodori usu non longe abesse videtur. Caesius Bassus GL VI p. 258, 18 versum Phalaecium dixit „partem habere ex heroo, partem ex iambo", Hephaestio habet ἰαμβεῖον (p. 21, 9 W.) et ἰαμβικόν (p. 6, 7 et 20, 13 W.), sed huc pertinent eius verba Ῥίνθων μὲν γὰρ καὶ ἐν ἰάμβῳ κτλ. p. 6, 12 W. Magis etiam apud posteriores hic usus increbruit: cf. Choerob. p. 56, 11. 63, 19. 65, 14. 18 (lemma est; Hephaestio p. 15, 10 W. habet ἰαμβικοῦ). 69, 1 εἶτα λέγει περὶ τῆς ἕκτης χώρας τοῦ ἰάμβου — haec ex Heliodoro fluxisse nemo suspicabitur. — 73, 17; στίχος ἴαμβος est apud Choer. p. 34, 17. Ex scholiis Hephaestioneis haec affero: schol. α (An. var. I) p. 121 ad 7, 3; p. 127 ad 20, 9; p. 131 ad 30, 3; p. 135 ad 35, 5 schol. prius (cf. Caesar. em. Heph. I p. XVII); p. 136 ad 36, 10; p. 137 ad 39, 4 schol. prius; p. 144 ad 51, 6 (ipsa verba Hephaestionea circumscribendo redduntur). Ex aliis scriptoribus haec notatu digna sunt. Tricha (ed. Westphal in script. metr. graec. vol. I) p. 264, 23—25; Studemundi An. var. I p. 154 § 1b v. 2 (cf. p. 192 § 6 v. 1); Anecd. Chisian (ed. G. Mangelsdorf, Carolsruh. 1876) p. 27; Hel. Monach. in

Studemundi An. var. I p. 170, 1; Proclus chrestom. (ed. Westphal in script. metr. gr. vol. I) p. 230, 5; schol. (Melampodis)[1]) in Dion. Thrac. (An. gr. ed. Bekker) vol. II p. 748, 20 = Proleg. π. κωμῳδίας (in schol. in Aristoph. ed. Duebner) p. XXI 42; cf. ibid. p. XVII 27; cf. etiam Cram. An. Ox. IV p. 315, 31 et 316, 5 sq.; Rhet. gr. VI p. 278, 24 sq. (Walz); schol. (RV) ad Aristoph. Ran. 311. Denique in deliciis fuisse hunc usum Demetrio Triclinio ipse Hense concessit. Sed haec hactenus. Satis iam puto apparuisse non posse propter hunc usum solum scholiastis Hephaestioneis aliisque posteriorum temporum scriptoribus usitatissimum aliquod scholion Heliodoro vindicari. Hoc enim nemini, qui obiter locos excitatos percurrerit, dubium esse potest, quin maximam certe partem ipsis scholiastis debeantur ac de origine Heliodorea ne cogitari quidem possit.

Hensii coniectura refutata statuendum est, nulla in eis de quibus agitur scholiis doctrinae Heliodoreae vestigia deprehendi. Pertinere scholia in universum ad posteriorem commentarium etiam obiter perlustranti apparet, sed negari nequit eorum partem prodere enarrationem quandam, quae ab utroque commentario nonnihil sit diversa. Vide schol. p. XIII 14 sqq. Περὶ τούτων καὶ ἐν τῇ εἰσβολῇ ἐπεσημήνατο· τῶν γὰρ μέτρων τὰ μὲν ὑπὸ ποδός, τὰ δὲ ὑπὸ συζυγίας, ὡς τὰ ἰαμβικὰ καὶ τὰ ὅμοια, τὰ δὲ ὑπὸ περιόδου καταμετρεῖται· περίοδος δέ ἐστιν κτλ., ubi ἡ εἰσβολή nihil esse potest nisi ipsius commentarii, ad quem scholia pertinent, aut enchiridii praefatio. Neque vero in commentario neque in enchiridio neque omnino in scholiis Hephaestioneis tale quid deprehenditur. At nemo certe negabit huiusmodi enarrationem explanationi περὶ ποιήματος ineunti perquam accommodatam esse, cum praesertim in alterius commentarii initio de stichi, coli, commatis, systematis definitionibus diserte explicetur.

Etiam graviora sunt quae ad μετρικὰ ἄτακτα a scholiastis adnotantur. Ecce insunt

---

[1]) cf. Alfred. Hilgard: de artis grammaticae ab Dionysio Thrace compositae interpretationibus veteribus. Lips. 1880.

in comm. I p. IV 14—16 haec:	in comm. II p. XII 5—6 haec:	in schol. p. XII 11—XIII 8:
Μετρικὰ δὲ ἄτακτα, ὅσα ἐκ μέτρων μὲν ὁμολογουμένων συνέστηκε, τάξιν δὲ καὶ ἀνακύκλησιν οὐκ ἔχει, οὔτε κατὰ στίχον οὐδὲ συστηματικά.	Μετρικὰ δὲ ἄτακτά ἐστιν, ἅπερ μέτρῳ μὲν γέγραπταί τινι, οὔτε δὲ ὁμοιότητα ἔχει πρὸς ἄλληλα οὔτε ἀνακύκλησιν.	οὔτε δὲ ὁμοιότητα ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥστε στιχήρη γενέσθαι, οὔτε ἀνακύκλησιν, ὥστε κατὰ σχέσιν γενέσθαι, ἀλλὰ ἀδιάφορον τὴν τῶν μέτρων ἐξαλλαγήν. — οὔτε δὲ [τὰ ἀπολελυμένα][1]) φησίν, ἀνακύκλησιν ἔχει, ἀλλ' αὐτόθεν ἐστὶν ὁμολογούμενα.

Iam Caesar (em. Heph. II p. XVIII) professus est voces ἀλλ' αὐτόθεν ἐστὶν ὁμολογούμενα ex eis, quae in priore commentario leguntur, faciliorem habere explicationem quam ex eis, quibus adscriptae sunt, sed quod addidit, fortasse inde conicere licere in his ipsis vocem ὁμολογουμένῳ inserendam esse verbis ἅπερ μέτρῳ μὲν γέγραπταί τινι, parum recte disputavit. Neque enim μετρικὰ ἄτακτα sunt ea, quae metro aliquo cognito condita sunt (ἅπερ μέτρῳ γέγραπταί τινι ὁμολογουμένῳ), sed in quibus usitati et legitimi versus (μέτρα ὁμολογούμενα) ita componuntur, ut neque continuo similia metra sese excipiant (κατὰ στίχον), neque in metrorum mixtione σχέσις quaedam perluceat, sed ὡς ὅταν ἐλεγείῳ προστιθῇ τις ἰαμβεῖον ἢ ἄλλο τι (Ar. Quint. p. 37, 8—9, de quo loco infra disseram); cf. etiam G. Hermann in el. d. m. p. 27. Ergo unice vera est ea, quae in priore commentario legitur descriptio: μετρικὰ ἄτακτά ἐστιν, ὅσα ἐκ μέτρων ὁμολογουμένων συνέστηκε, cum altera, in qua verbis ἅπερ μέτρῳ γέγραπταί τινι illud de quo agitur carminum genus opponitur orationi solutae, potius ad ἀπολελυμένα quam ad μετρικὰ ἄτακτα

---

[1]) τὰ ἀπολελυμένα del. Caesar: inserta esse videntur facili errore propter proxime antecedentem τῶν ἀπολελυμένων descriptionem; τὰ ἄτακτα scripserunt Pauw et Westphal.

quadret. A scholiasta prioris commentarii enarratio praeter verbum ὁμολογουμένῳ etiam aperte significatur verbis ἀδιάφορον τὴν τῶν μέτρων ἐξαλλαγήν. Posterioris commentarii explicatio ex ea, quae in priore inest, vel ex aliqua eius consimili incuriose excerpta esse videtur. Sed ne prioris quidem commentarii enarratio omni ex parte integra est. Nam scholiastae verba οὔτε . . . ὁμοιότητα ἔχει . . . οὔτε ἀνακύκλησιν dilucide posteriorem commentarium indicant, cum in priore non aeque accurate legatur τάξιν . . . καὶ ἀνακύκλησιν οὐκ ἔχει. Inseruit autem verbum τάξις scriptor, ut verbis ὅσα ἐκ μέτρων . . . ἐστὶ, τάξιν δὲ . . . οὐκ ἔχει nomen μετρικὰ ἄτακτα illustraret, similiter atque in carminum κατὰ σχέσιν explicatione fecit. Eadem vero sententia, quae scholiastae verbis οὔτε . . ὁμοιότητα ἔχει . . . ὥστε στιχήρη γενέσθαι οὔτε ἀνακύκλησιν, ὥστε κατὰ σχέσιν γενέσθαι declaratur, in priore commentario exprimitur verbis οὔτε κατὰ στίχον οὐδὲ συστηματικά; quae verba nemodum satis bene interpretatus est. Inesse enim videtur in eis non mediocris offensio, quoniam ipsa carmina μετρικὰ ἄτακτα speciem τῶν συστηματικῶν efficiunt. — A μετρικοῖς ἀτάκτοις secluduntur a scholiasta compositiones κατὰ στίχον et κατὰ σχέσιν: idem fit verbis illis οὔτε κατὰ στίχον οὐδὲ συστηματικά, cum antea p. IV 6 scriptor carmina κατὰ σχέσιν ea vocavisset, ὅσα μετρεῖται ὑπὸ συστήματος. Nullam aliam subesse his verbis sententiam luculenter confirmatur eis, quae in utroque commentario de carminibus ἐξ ὁμοίων praecipiuntur. Aeque atque in μετρικοῖς ἀτάκτοις, ut carmen aliquod recte ἐξ ὁμοίων dici possit, necesse est neque compositionem κατὰ στίχον neque κατὰ σχέσιν in eo deprehendi. In posteriore commentario utraque compositio reicitur p. XIV 1 verbis ἄνευ ἀριθμοῦ τινος ὡρισμένου[1]), post de compositione κατὰ σχέσιν etiam copiosius disputatur, in priore verba illa desunt, sed pro eis habemus p. IV 12 — 13 οὔτε

[1]) In carminibus, quae ex eodem pede vel eadem syzygia vel periodo constant, inter compositiones κατὰ στίχον et κατὰ σχέσιν hoc unum interest, quod στίχοι ultra certum modum excedere nequeunt, cum stropharum μέγεθος nullis sit terminis circumscriptum.

ὑπὸ στίχου οὔτε ὑπὸ συστήματος καταμετρούμενα h. e. quae neque sunt κατὰ στίχον neque καταμετρεῖται ὑπὸ συστήματος vel — quoniam ὅσα μετρεῖται ὑπὸ συστήματος p. IV 6 nuncupantur κατὰ σχέσιν — quae neque sunt κατὰ στίχον neque κατὰ σχέσιν.

Verum, ne ad alias quaestiones delabamur, hoc manifestum est eam ad quam scholion pertinet enarrationem ab utriusque commentarii verbis nonnihil recessisse atque hoc fere modo fuisse conceptam, ut bene ex illa utriusque commentarii verba per homines non admodum sollerter neque accurate exscribentes derivari potuerint.

Denique reputa mecum, quae de μικτοῖς συστηματικοῖς referuntur. Leguntur

in comm. I haec p. V 4—5:	in comm. II haec p. XV 3—5:
Μικτὰ δὲ ὅσα μέρος μέν τι ἔχει κατὰ σχέσιν, μέρος δέ τι ἀπολελυμένον ἢ ἐξ ὁμοίων.	Λέγομεν τοίνυν, ὅτι μικτά ἐστι συστηματικά, ὥσπερ εἴ τις τὴν πρώτην ᾠδὴν ἐν τῷ πρώτῳ Ἀλκαίου καὶ τὴν δευτέραν συνάψειε συστηματικῆς οὔσης αὐτῶν ἑκατέρας.

Ad prioris commentarii definitionem in scholiis haec spectant verba

p. XV 11—13: Μικτὰ μὲν οὖν ἐστιν, ἃ (vel ὡς αἱ) παραβάσεις ἔχουσιν τὰ τρία ᾄσματα ⟨ἀπολελυμένα⟩, τὰ ⟨δὲ⟩ τέσσαρα ἐν σχέσει,[1])

neque vero alteri commentario in scholiis explanatio deest, sed verbosa illa vilisque doctrinae p. XV 13—22. Rectam esse eam quae in priore commentario legitur definitionem, perversam alteram demonstravit Westphalius (Metrik II² p. 267) neque de hac re quisquam dubitat. Adde quae de εἰσβολῇ et de μετρικοῖς ἀτάκτοις modo disputavi, concedes hac una coniectura scholiorum condicionem satis bene expediri, ut statuamus fuisse in eo libello, ad quem scholiorum pars primitus pertinuit, eam fere μικτῶν συστηματικῶν explanationem, quae in priore commentario inest; post cum

[1]) verba corrupte tradita emendavit Caesar em. Heph. II p. XIX.

scholia alteri commentario ascriberentur, additam esse in scholiis enarrationem p. XV 13—22.

Itaque tribus illis locis modo explicatis efficiuntur haec.[1]) Spectaverunt nonnulla scholia primitus ad librum quendam nunc deperditum, in quo et plura inerant et melius descripta quam in eis qui extant commentariis. Non diversum fuisse illum libellum ab eo quod commemorat Choeroboscus βιβλίῳ περὶ ποιήματος facile conieceris. Utrumque commentarium ex illo libello paulo neglegentius esse excerptum propter τῶν μετρικῶν ἀτάκτων descriptiones si non certum est, at veri simillimum.

Restat ut quanam doctrinae Hephaestioneae περὶ ποιήματος enarratione Tzetzae fratres usi sint examinem. Atque Ioannes quidem Tzetzes in libro, qui inscriptus est διδασκαλία σαφεστάτη τῶν ἐν τοῖς στίχοις μέτρων ἁπάντων, in quo accuratissime ad enchiridium Hephaestioneum sese applicavit, nolle se de carminum generibus referre libere profitetur his verbis (in Crameri Anecd. Ox. III p. 331, 28—30)

τὰ δὲ μικρὰ τῶν μέτρων μέν, ὅσα τε κατὰ στίχον
καὶ ποῖα κατὰ σύστημα καὶ ποῖα τῶν ἀτάκτων,
μακρόν ἐστι καὶ λέγειν με· γνώριμα γὰρ τοῖς πᾶσιν.

Perstrinxit tamen posterioris commentarii initium, cum disputatione de sticho, colo, commate instituta haec diceret (l. c. p. 316, 28—30)

ὁ τοῦ Κελλέρου δὲ υἱός ἐν μέτροις Ἡφαιστίων
κόμμα καὶ κῶλον τὰ ἐντὸς διδάσκει τοῦ διμέτρου,
τὸ δ' ὑπερβὰν τὸ δίμετρον[2]) στίχον κατονομάζει.

Festinantius ageret, qui ex his verbis concluderet primitus pro eis, quae p. VII 7—10 in codicibus leguntur, eam extitisse definitionem, quam Tzetzes profert. Nam primum quidem quae in commentarii codicibus deprehenditur explanatio eiusmodi est, ut nemo, dum singula accurate reputet, de origine eius Hephaestionea dubitet. Deinde ex universo Ioannis Tzetzae libro cognoscitur eum plane eadem enchiridii

[1]) Etiam p. XIX 22 verba ἐν ᾠδαῖς magis quadrant ad comment. I p. VI 10 quam ad p. XIX 5 — XX 3.

[2]) δίμετρον scripsi coll. p. 317, 31; σύμμετρον codd.

forma usum esse qua nos adhuc utimur. Verum usus est in eodem libro condendo praeterea isdem fere scholiis, quae in nostris enchiridii codicibus leguntur; conferas e. g. p. 314, 25—26 et schol. Heph. β p. 12, 24 sq.; p. 314, 27 — 315, 9 et schol. Heph. β p. 19, 7 — 30; p. 318 adn. et schol. Heph. α in Studemundi An. var. I p. 127 ad 21, 1 (?). Ergo illam quoque stichi, coli, commatis definitionem deprompsit ex schol. Heph. β p. 7, 20—21; cf. ibid. p. 8, 1—3[1]). Neque mirum est, quod quae in scholiis scripta invenit, Hephaestioni ipsi imputavit. Idem fecit p. 318 adn. τὰ τετρασύλλαβα μέτρα καὶ τὸ ἡρῷον μονοποδίᾳ, <οὐ>[2]) διποδίᾳ μετροῦνται παρὰ τὸν Ἡφαιστίωνα, quibuscum verbis conferas cum alia scholia tum schol. p. 180, 8—15 W., neque aliter egerunt Isaacus Tzetzes in Crameri An. Par. I p. 95, 28—29 (= schol. Heph. p. 199, 13—16 W.; cf. Tricha ed. Furia post Pseudo-Draconis editionem Hermannianam [Lips. 1814] p. 56[3])) et Tricha in Westphalii script. metr. graec. vol. I p. 258, 29 — 31 (cf. cum alia scholia tum schol. β p. 9, 8). Patris Hephaestionis nomen, quod nescio unde cognitum habuit[4]), ipse addidit. Tzetzes igitur cum scholion illud exscripserit, quaestio oritur quae fuerit scholii illius origo, quocum mirum quantum consentit Marius Victorinus in GL VI p. 54, 7 sq. Atque me iudice scholion illud derivatum est aut ex alio quodam metrico, fortasse Heliodoro, aut, id quod magis placet, ex ipsius commentarii II initio, postquam iam corruptela illa τὸ δὲ ἔλαττον ὂν δύο συζυγιῶν, quae est in libris *AMTu*, irrepsit.

Isaacus Tzetzes in libello, quem περὶ Πινδαρικῶν μέτρων scripsit (ed. Cramer in An. Paris. I p. 59 — 162), singulis carminibus illustrandis praemisit brevem de diversis carminum generibus disputationem. Et in initio quidem in principali carminum divisione et in carminibus κατὰ στίχον

---

[1]) cf. Isaac. Tzetz. in Crameri Anecd. Par. I p. 60, 23 — 25, quam definitionem ipso ut videtur commentario inspecto amplificavit p. 61, 17—18.

[2]) οὐ inserui.

[3]) cf. Westphal Metrik I² p. 135.

[4]) cf. Westphal Metrik I² p. 175 adn.

describendis (p. 60, 11—21) maximam partem compilavit commentarium I, deinde totum se dedit alteri commentario, sed non ita, ut non interdum velut in τῶν ἀτάκτων μέτρων descriptione (p. 64, 10—18) utriusque commentarii verba confunderet. Verum illa ipsa carmina cum dicat ἅπερ μέτρῳ γέγραπταί τινι οὐ τεταγμένῳ, luce clarius est, id quod vel per se augurari licet, non aliam praesto fuisse Isaaco Tzetzae Hephaestioneam περὶ ποιήματος doctrinam atque nobis perhibetur. Scholiis quoque usus est eisdem quae etiam nunc in familiae *B* codicibus leguntur: cf. Tzetz. l. c. p. 62, 31—32 et schol. p. IX 9—10; p. 63, 9—13 et schol. p. X 14—15; p. 64, 16—17 et schol. p. XIII 13—14; p. 64, 21 et schol. p. XII 9—11; p. 64, 29—31 et 87, 26—88, 1 et schol. p. XIII 14 sqq. Et a commentariis et a scholiis recedunt ea, quae Is. Tzetzes p. 65, 16—18 de monostrophis et epodicis profert, neque quae carminum epodicorum enarrationi p. 66, 8—25 respondeant in eis quae extant scholiis deprehenduntur. Verum probabilius esse haec ex scholiis Pindaricis sumpta esse quam ex scholiis Hephaestioneis hodie deperditis infra demonstrabo.

De Demetrio Triclinio non habeo quod addam. Usus est altero περὶ ποιήματος commentario non raro in fabulis Aeschyleis, Sophocleis, Euripideis interpretandis. Ne in posterum illius auctoritate ad coniecturas fulciendas abuterentur, exscripsi illos locos integros in commentariorum editione.

§ 3.

De commentarii I auctore.

De Pauwii sententia supra p. 15 adumbrata pluribus disputare operae pretium non est, atque etiam Gaisfordium, cum l. c. p. 114 adn. priorem commentarium totum a stolido quodam interpolatore ex altero excerptum esse censeret, perperam iudicasse post Augusti Rossbachii[1]) curas copiose explicare super-

[1]) De Hephaestionis Alexandrini libris (Vratisl. 1857) p. 14 sqq.; cf. etiam Westphal Metrik I² p. 187.

vacaneum est. Nam ut quae minoris momenti sunt omittam, neque carminum κατὰ στίχον neque κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῶν neque μικτῶν συστηματικῶν neque μικτῶν κατὰ σχέσιν descriptiones, quae in priore commentario insunt, ex altero potuisse derivari rectissime vir doctus demonstravit. Denique ne ea quidem, quae p. IV 14—16 de μετρικοῖς ἀτάκτοις referuntur, ex altero commentario (p. XII 5—6) esse profecta ipse p. 24 sq. evici.

Pluribus disputandum est de Hensii opinione ab ipso subtiliter explicata, quam nemodum dedita opera examinavit. Hensius in tres partes a diversis auctoribus confectas commentarium I divellit hasce:

1) p. III 1 — IV 5 et p. IV 14 — V 3 reliquas esse dixit extremi capitis enchiridii,
2) p. IV 6 — 13 epitomatoris vel grammatici additamenta,
3) p. V 4 — VII 4 esse particulam quandam ad verbum usque ex Heliodori enchiridio depromptam.

Primum gravissime offendimur eis, quae Hensius l. c. p. 152 de media commentarii parte protulit. Nam permirum sibi finxit Hensius grammaticum. Etenim cum caput περὶ ποιήματος casu mutilatum supplere animo proposuisset, non usurpavit ampliora Hephaestionis opera, sed ad Heliodori libros refugit. Neque vero satis habuit Heliodori scrinia compilasse, sed τοῖς ἀπολελυμένοις omissis nonnullorum aliorum generum descriptiones ipse excogitavit. Attamen eas quoque indidem, unde ceteras hausit, depromere ei licuit. Nam si omnino de carminum generibus Heliodorus in enchiridio verba fecit, fecit certe de generibus κατὰ σχέσιν, ἀπολελυμένοις, ἐξ ὁμοίων. Minime talem supplendi rationem ex more grammaticorum fuisse, profitebuntur harum rerum periti: quod si concesseris oritur iam suspicio grammaticum illum re vera nusquam extitisse. Porro ad eum quem Hensius voluit commentarii I defectum expediendum statuamus necesse est casum ab omni veri similitudine abhorrentem. Largiamur paulisper, quod vix quisquam largietur, uno vel compluribus foliis deperditis commentarii I finem esse detruncatum, quonam casu plane mirifico ex medio illo defectu quasi rudera remanserunt μετρικὰ ἄτακτα? Hensius quomodo

hanc difficultatem sane gravissimam dissolvat frustra circumspexeris.

Neque opus est grammatico ad τῶν ἀπολελυμένων defectum explicandum: cuius ansam potius ex librariorum incuria repetendam esse arguitur verbo καταμετρεῖσθαι, quod ultimum esse descriptionis τῶν ἀπολελυμένων cuivis semel admonito apparet. Quin etiam ne Hensius quidem a grammatico consulto omissam esse hanc speciem suspicari debuit (l. c. p. 155). Nam certe qui de industria haec omisit, idem non potuit recipere p. IV 3 sq. τὰ δὲ ἀπολελυμένα aut p. V 4 sq. μέρος δέ τι ἀπολελυμένον.

Subtilior visa est Hensio μετρικῶν ἀτάκτων descriptio, quam quae grammatico illi vindicari posset, verum explicationem ἐξ ὁμοίων ei tribuere non haesitavit. At supra ab eodem originem duxisse p. IV 12—13 voces οὔτε ὑπὸ στίχου οὔτε ὑπὸ συστήματος καταμετρούμενα atque p. IV 15—16 voces οὔτε κατὰ στίχον οὐδὲ συστηματικά ad liquidum perduxi. Ibidem quam arte hae definitiones cum carminum κατὰ σχέσιν explicatione p. IV 6 κατὰ σχέσιν μέν ἐστιν, ὅσα μετρεῖται ὑπὸ συστήματος[1]) cohaereant, demonstravi. En iam ad eundem cedunt auctorem omnia inde a pag. IV 3 usque ad V 3. Neque vero alia desunt vincula, quibus singulae commentarii partes in unum constringantur. Equidem certe nunquam mihi persuadebo ex his definitionibus

p. III 14—15:	p. V 4—5:
Μικτὰ δὲ ὅσα μέρος μέν τι ἔχει ὑπὸ στίχου καταμετρούμενον, μέρος δέ ⟨τι⟩ συστηματικόν	Μικτὰ δὲ ὅσα μέρος μέν τι ἔχει κατὰ σχέσιν, μέρος δέ τι ἀπολελυμένον ἢ ἐξ ὁμοίων

priorem esse Hephaestioneam, Heliodoream alteram. Eidem auctori atque μικτῶν συστηματικῶν descriptionem tribuit Hensius explicationem μικτῶν κατὰ σχέσιν p. VI 19—21:

[1]) Parum caute Westphalius scripsit ὑπὸ (τοῦ αὐτοῦ) συστήματος; quae coniectura et eis quae supra dixi redarguitur et eo, quod in carminibus κατὰ σχέσιν non necesse est omnia systemata esse paria, sed in eorum ordine conspici σχέσιν quandam: cf. etiam Caesar in em. Heph. II p. XIV et Hense l. c. p. 152.

Μικτὰ δὲ κατὰ σχέσιν ἐστίν, ὅσα ἐκ μερῶν ἐστιν, πάντων μὲν κατὰ σχέσιν, <ἀν>ομοίων δὲ ἀλλήλοις κατὰ τὴν ἰδέαν, ἔκ τε ἐπῳδικῶν καὶ μονοστροφικῶν ἢ κατὰ περικοπήν.

Atque optimo hoc fecit iure. Nam non solum utroque loco similem in modum sermo est de μέρεσιν, sed etiam, id quod gravius est, cum et p. V 4—5 et p. VI 20—21 exempla petantur a tribus illis generibus, quae supra primo, altero, tertio loco enumerata erant, utroque loco illud deest, quod Graeci vocabulo „οἷον", Latini „velut", Germani „zum Beispiel" significare solent, ita ut, si quis verba premere velit, neutra definitio recta dici possit. Quoniam autem unus atque idem condidit capita p. III 14—15 et p. V 4—5, efficitur omnes tres illas τῶν μικτῶν definitiones ab eodem homine esse profectas.

Neque minus insignis est similitudo, quae intercedit inter κοινὰ συστηματικά et κοινὰ κατὰ σχέσιν

p. V 6—9:

Κοινὰ δὲ ὅσα καθ' ἑτέραν μὲν ἰδέαν γέγραπται τοῦ συστήματος, δύναται δὲ καὶ καθ' ἑτέραν γεγράφθαι δοκεῖν. οἷον φέρ' εἰπεῖν ἐξ ὁμοίων ὄντα <δύναται ταῦτα καὶ> κατὰ σχέσιν γεγράφθαι δοκεῖν.

p. VII 1—4:

Κοινὰ δέ ἐστι κατὰ σχέσιν, ὅσα καθ' ἑτέραν μὲν ἰδέαν τῶν κατὰ σχέσιν γέγραπται, δύναται δὲ καὶ καθ' ἑτέραν γεγράφθαι δοκεῖν. οἷον εἰ μονοστροφικῶς γραφὲν δύναται τοῦτο καὶ ἐπῳδικῶς γεγράφθαι δοκεῖν.

Neque Hensius negavit haec capita ab eodem esse condita, sed diversum esse affirmavit eorum scriptorem ab eo, qui priorem commentarii partem concepisset. Cum enim eum qui capita p. III 1—IV 5 condidisset, ad strophas significandas usum esse vocabulo sollemni σύστημα, eum a quo p. V 4—VII 4 oriunda essent, artis vocabulo περίοδος censeret, p. V 6 τοῦ συστήματος expungere voluit. Attamen ut cetera verba accuratissime inter se respondent, sic non licet ea delere, quae verbis τῶν κατὰ σχέσιν respondeant. Immo scribendum est aut τῶν συστηματικῶν aut, quod propius a lectione tradita abest, τοῦ συστηματικοῦ sc. γένους, quod alterum defenditur commentarii II verbis p. XX 10—11 Μικτὸν . . . ποίημα, ἐν ᾧ ἐστι μέρη τινά, ἅπερ ἔφαμεν εἶναι τοῦ κατὰ σχέσιν

εἴδη. Adde quod Hensius grammaticum, in quem insipidi huius glossematis culpam transtulit, nusquam nobis ostendit. Porro quonam iudicio praeditus erat grammaticus ille, quem Hensius statuit? Excogitavit ille, Hensium si sequimur, haud illepide definitiones carminum κατὰ σχέσιν et ἐξ ὁμοίων: num idem hic non voces τῶν συστηματικῶν, sed τοῦ συστήματος, quae verba omni idoneo sensu carere Hensius ipse confitetur (p. 147), addidisse putandus est? Immo statuamus ipsis illis verbis τοῦ συστήματος universam illam partem, quam Heliodoro vindicavit Hensius, artissime cum capitibus antecedentibus conecti.

Accedit aliud. In altero commentario semper μικτῶν vel κοινῶν nomini eius ad quam spectant speciei nomen adiungitur atque idem fit in commentario I in μικτοῖς κατὰ σχέσιν et κοινοῖς κατὰ σχέσιν. Contra deest speciei nomen pariter in prima et altera μικτῶν et κοινῶν classe: quam neglegentiam quin idem homo commiserit me iudice dubitationi exemptum est. Attamen Hensius alii vindicavit p. IV 4—5, alii p. V 4—9.

Postremo percurras singulorum capitulorum initia haec:

I. Τῶν ποιημάτων τὰ μέν ἐστι . . ., τὰ δὲ . . ., τὰ δὲ. . .
Κατὰ στίχον μέν, ὅσα . . .
συστηματικὰ δὲ ὅσα . . .
μικτὰ δὲ ὅσα . . .
κοινὰ δὲ ὅσα . . .

II. Τῶν δὲ συστηματικῶν τὰ μέν ἐστι . . ., τὰ δὲ . . ., τὰ δὲ. . . .
Καὶ κατὰ σχέσιν μέν ἐστι, ὅσα . . .
ἐξ ὁμοίων δὲ ὅσα . . .
μετρικὰ δὲ ἄτακτα ὅσα . . .
μικτὰ δὲ ὅσα . . .
κοινὰ δὲ ὅσα . . .

III. Τῶν . . . κατὰ σχέσιν τὰ μέν ἐστι . . ., τὰ δὲ . . ., τὰ δὲ . . .
Τὰ μὲν οὖν μονοστροφικά ἐστιν, ὁπόσα . . .
τὰ δὲ κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ . . . . ἔχει . . .
ἀντιθετικὰ δὲ ὅσα . . .
μικτὰ δὲ κατὰ σχέσιν ἐστίν, ὅσα . . .
κοινὰ δέ ἐστι κατὰ σχέσιν, ὅσα . . .

Verum ne longus sim, iam satis puto apparuisse tantam per totum commentarium et in argumenti dispositione et in dicendi genere conspici aequalitatem, quanta haudquaquam eo oriri potest, quod duorum hominum libelli a tertio quodam ipsis auctorum verbis accuratissime servatis in unum corpus conglutinantur. Hoc saltem quivis concedat necesse est, si re vera complures auctores in commentario illo exscripti sunt, tertium illum hominem eorum verba non obiter consuisse, sed proprio iudicio usum adeo confudisse atque immutasse, ut novum quendam libellum effecerit.

At, inquis, cur tandem Hensius commentarium, cuius capitula tam firmis inter se copulentur vinculis, in diversorum auctorum fragmenta dissolvendum esse censuit? Illud solum attulit, quod partes specierum quarundam τῶν συστηματικῶν in epodicorum et τῶν κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῶν descriptionibus vocarentur non συστήματα, sed περίοδοι. At primum quidem epodicorum enarrationi vocabulum περίοδος festinantius inseruit. Nonne eodem iure p. VI 3 ad αἱ μὲν ἑκατέρωθεν suppleri potest vox στροφαί? Immo commendatur hoc vocabulum eo, quod etiam ad ἡ ἐπῳδός non supplendum est vox περίοδος, sed στροφή; cf. Crusium in comment. philol. Ribbeckio oblatis (Lips. 1888) p. 20. Favet etiam meae magis coniecturae monostrophicorum explanatio. Nam monostrophica cum appellentur, non quae ὑπὸ στροφῆς,[1]) sed quae ὑπὸ μιᾶς στροφῆς καταμετροῦνται, diserte opponuntur carminibus epodicis, quae quodammodo καταμετροῦνται ὑπὸ πλειόνων στροφῶν εἰς ἓν σῶμα παραληφθεισῶν; cf. III 5 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μέτρου et III 12 ὑπὸ πλειόνων μέτρων εἰς ἓν σῶμα παραληφθέντων. In altero commentario p. XXIX 5 carmina epodica plane dicuntur ᾄσματα κατὰ περικοπήν.

Restat igitur unus locus neque is admodum offensioni est. Etenim non habemus una artis locutiones κατὰ σύστημα et κατὰ περίοδον, sed illud solum premit Hense, quod περικοπῶν partes vocantur περίοδοι, cum carmina κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ speciem efficiant carminum κατὰ σχέσιν, quae

[1]) cf. p. III 7. 14. 16; IV 6. Fortasse ad vocabulum μιᾶς addendum etiam nomen μονοστροφικά aliquid valuit.

ipsa dicuntur species τῶν συστηματικῶν. At mihi quidem περίοδοι hic non videntur sollemniter dictae de certa quadam compositione metrica, sed ita περικοπαῖς oppositae esse, ut solas earum partes metrorum mutatione effectas significent. Similem in modum in commentario II quamquam περικοπῶν partes nuncupantur p. XX 1 sqq. συστήματα, tamen p. XXVII 14 universa compositio appellatur σύστημα κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερές, neque aliter, cum p. VII 8 sqq. κῶλα dicantur ea metrorum μεγέθη, quae ἀκατάληκτα ὄντα tribus syzygiis minora sunt, p. XXXI 1 vocabulo κῶλα significantur in fabulis eae stropharum partes, quae fabulantium alternationibus efficiuntur. Vide etiam, quae de pericopae usu Heliodoreo et de periodi colique usu a metricis latinis observato infra pluribus disputabo.[1]) Sed utut hoc est, ipso vocabuli περίοδος in commentario I usu Hensii coniectura redarguitur. Etenim in eodem commentario haec inest carminum ἐξ ὁμοίων descriptio p. IV 11—13: ἐξ ὁμοίων δὲ ὅσα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ποδός ἐστιν ἢ τῆς αὐτῆς συζυγίας ἢ τῆς αὐτῆς περιόδου ἀρχικῆς.

Vim in hac paragrapho vocabulo περίοδος subiectam diversam esse ab ea quae p. VI 9 sqq. deprehenditur cuivis apparet; quae sit notio bene describit scholiasta p. XIII 17—19 his verbis περίοδος δέ ἐστιν ἡ ἐκ διαφόρων ποδῶν ἐν τῷ στίχῳ σύνθεσις, οἷον δακτύλου τροχαίου, ἀναπαίστου ἰάμβου καὶ εἴ τι τοιοῦτον.[2]) Ac primum ne quis eundem auctorem in eodem

[1]) cf. praeterea vocabuli περικοπή vim in schol. p. XIV 20—21 et apud Isaac. Tzetzam in Crameri An. Par. vol. I p. 106, 5 sqq.

[2]) Ex tribus scholiastarum explicationibus ea quam exscripsi commendatur et scholii illius in quo inest auctoritate ad ipsius Hephaestionis εἰσβολήν nos revocantis et re ipsa: cf. etiam Westphal Allgemeine Metrik ed. III p. 189 et Georgium Amsel De vi atque indole rhythmorum quid veteres iudicaverint (in Breslauer philolog. Abhandl. vol. I fasc. 3) p. 50 sq. et Guil. Christ in Abhandl. d. Muench. Akad. philos.-philol. Kl. vol. XI (a. 1868) p. 143 sqq. Altera definitio p. XIV 13 περίοδός ἐστι ποδικὴ ἐν τρισὶ ποσὶ καταρίθμησις κτλ. ipsius scholiastae ingenium sapit. Verbis οὐκ ἐπιφερομένης τινὸς ἀντιστρόφου. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἀδιαφόρως εἰ τύχοι τριμέτρων δύο καὶ ἑνὸς τετραμέτρου καὶ μονομέτρου καὶ ἑξῆς ὁμοίως, ἀδιαφόρας οὔσης τῆς αὐτῶν ποσότητος· περίοδος γὰρ ἡ ἐκ διαφόρων κώλων περικοπὴ bene περίοδος describitur, verum non ea, de qua in

commentario eodem vocabulo περίοδος diversum in modum usum esse neget, ascitum volo Heliodorum, in cuius colometria Aristophanea in schol. Pac. 775 haec leguntur: μεταβολὴ εἰς μονοστροφικὴν δυάδα, ἐννεακαιδεκακώλους (corr. Thiemann) ἔχουσαν τὰς περιόδους, ὧν τὸ α′ δακτυλικὸν πενθημιμερές, τὸ β′ περίοδος προσοδιακή κτλ.: cf. eundem in schol. Nub. 457. Sed in commentario duplicis notionis etiam insigne superest indicium vocabulum ἀρχικῆς. Nam licet de vi illi subiecta ambigas,[1]) hoc certum atque exploratum est spectare illud non ad omnia tria nomina, sed ad unum vocabulum περίοδος. Atque collatis commentarii II verbis p. XIII 6—XIV 1 ἐξ ὁμοίων δέ ἐστιν, ἅπερ ὑπὸ ποδὸς ἢ συζυγίας ἢ περιόδου καταμετρεῖται et p. XXIV 3—4 ἀπεριόριστα μὲν ὁπόσα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποδὸς ἢ τῆς αὐτῆς συζυγίας καταμετρούμενα ἢ περιόδου non dubito, quin commentarii I scriptor vocabulum ἀρχικῆς addiderit, ut hanc periodum distingueret ab ea, quam postea p. VI 9 sqq. allaturus erat.

Ergo statuendum est eam certe commentarii I formam, quae in codicibus legitur, unius hominis ingenio deberi: quaeritur num homo ille fuerit Hephaestio. Neque enim cum Hephaestione auctore pugnat, quod supra commentarium ex ampliore enarratione excerptum esse ex scholiis alteri περὶ ποιήματος commentario adnexis conclusimus. Hephaestio ut asynartetorum explicationem ex maiore enchiridio, quod tribus constabat libris, festinanti calamo exscripsit, simili via in poematum generibus describendis ingredi potuit. Singulas igitur quibus haec quaestio dissolvi queat rationes ex ordine percenseamus.

---

carminibus ἐξ ὁμοίων p. IV 12, sed ea de qua in carminibus κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερέσιν p. VI 9 sqq. agitur, nisi quod scholiasta, quoniam carmina ἐξ ὁμοίων interpretabatur, colorum solam quantitatem diversam diserte commemoravit. Caesar cum in emend. Heph. II p. XVIII pro ἢ ἐκ διαφόρων κώλων scribendum esse censeret ἢ ἐκ διαφόρων ποδῶν, rationem, quae inter duo illa enuntiata intercedit, praepositione γάρ luculenter illustratam perperam delevit.

[1]) Aliunde mihi περίοδος ἀρχική non innotuit; cf. Guil. Christ Metrik ed. II p. 87.

Quod στίχος et κῶλον in enchiridio quoque insunt (p. 47, 8 sqq. W. alias), nihil refert, cum his vocabulis apud omnes fere disciplinae metricae scriptores usitatissimis certa definitio nusquam addatur. Locutio κατὰ στίχον in enchiridio ne semel quidem legitur, sed similis notio illic subest vocabulo συνεχής; cf. p. 28, 4; 30, 1 W. alias. Ex carminum generibus in commentario explicatis in enchiridio una significatur compositio ἐξ ὁμοίων. Nam si quidem Hephaestioni ex usu erat in singulis metris explanandis singula μεγέθη ordine ita perlustrare, ut aut a minimo ad maximum ascenderet aut ab amplissimo ad minora deinceps progrederetur, ad illud quod dixi compositionis genus referendum est, quod in ionicis a minore describendis, ante quam ad μεγέθη procederet (p. 38, 20 W. τῶν δὲ ἐν τῷ μέτρῳ μεγεθῶν κτλ.), haec praemonuit (p. 38, 12) Καὶ ὅλα μὲν οὖν ᾄσματα γέγραπται ἰωνικά κτλ., neque secus in metro paeonico μεγέθεσιν absolutis haec adiunxit (p. 43. 6 W.) Δεδηλώσθω δὲ ὅτι καὶ ὅλα ᾄσματα κρητικὰ συντίθεται κτλ.

De commentarii igitur auctore ex Hephaestionis in enchiridio praeceptis nihil discimus; neque plus lucri facimus ex dicendi genere quod in enchiridio inest cum commentarii sermone comparato. Ex eis, quae apud utrumque concinunt, haec sola cuipiam notatu digna videantur: p. III 7 τὸ Καλλιμάχειον ποιημάτιον et IV 18 τὸ Σιμωνίδειον ἐπίγραμμα: cf. ἐγχ. p. 17, 17 W. τὰ Ἀνακρεόντεια ᾄσματα et 29, 2 τὸ τετράμετρον τοῦτο τὸ Ἀριστοφάνειον; p. III 7 τὸ . . . ποιημάτιον: cf. ἐγχ. 27, 18 ὅλον ποιημάτιον; p. IV 16 ὁ Μαργίτης ὁ εἰς Ὅμηρον ἀναφερόμενος: cf. ἐγχ. 53, 22 ἐν τοῖς ἀναφερομένοις εἰς Ἀρχίλοχον Ἰοβάκχοις; p. IV 17 ἰαμβικά: cf. ἐγχ. p. 20, 13 ἀκέφαλον ἰαμβικόν, sed etiam ἰαμβεῖον p. 21, 9. In definiendi usu conferas: p. IV 6 alias Τὰ . . . ἐστίν, ὅσα . . .: cf. ἐγχ. p. 14, 17. 20. 15, 9. 14;[1]) p. VI 3 sqq. Τὰ . . . ἐστίν, ὅταν . . .: cf. ἐγχ. p. 7, 13. 9, 14. 10, 9; denique p. V 10 τοσαῦτα μὲν δὴ ταῦτα· πάλιν δέ κτλ.: cf. ἐγχ. p. 21, 19.

---

[1]) Perperam priorem capitis περὶ ἀποθέσεως μέτρων partem (p. 14, 16 – 15, 24) Hephaestioni abiudicavit Denig l. c. p. 28.

24, 7. 27, 17. 43, 13 sqq. 57, 7 sqq., sed etiam alii scriptores metrici, velut Tricha, saepissime huiusmodi formulis usi sunt.

Ex his locutionibus satis vilibus atque tritis quantum absit, ut de certo auctore quidquam colligi possit, neminem fugit. Omnino quae in commentario conspiciuntur cum orationis siccitas et tenuitas tum dilucida argumentorum dispositio et exponendi simplicitas, etiamsi bonam doctrinam sapiunt, uni Hephaestioni favere temere iudicavit Westphal (Metrik I² p. 187). Idem est apud Longinum, idem non raro apud Hephaestionis scholiastas, apud Choeroboscum, apud Aristidem Quintilianum alios. Aliquanto gravius est, quod in enchiridio legitur εἶδος p. 40, 15. 48, 16. 55, 20, in commentario ἰδέα p. V 6, VI 2. 20, VII 1. Nam etiamsi non solum apud Aristotelem, Dionysium Halicarnasensem alios promiscue haec verba in usu sunt, sed etiam apud Hermogenem, Hephaestionis fere aequalem, quamquam libellus ipse περὶ ἰδεῶν inscriptus erat, ipsae ἰδέαι alias audiunt εἴδη (p. 266, 17. 21 in rhet. gr. ed. Speng. vol. II)[1]), scriptoribus tamen grammaticis et metricis sollemnis γενῶν atque εἰδῶν[2]) distinctio admodum in deliciis erat. En habes μέτρα μονοειδῆ et ὁμοιοειδῆ,[3]) habes εἴδη τῶν ἐπιπλοκῶν, cum ipsae ἐπιπλοκαί efficiant τοῦ μέτρου τὸ ἀνώτατον γένος[4]), εἴδη τοῦ ἡρωικοῦ, εἴδη τοῦ παιωνικοῦ, εἴδη τῶν καταλήξεων[5]), habes denique ποιήματα μικτὰ γενικά et κοινὰ γενικά. Similiter usurpantur τρόποι, διαφοραί, πάθη, sed ἰδέας neque

---

[1]) cf. Herm. Baumgart: Aelius Aristides ... (Leipz. 1874) p. 151 adn. 4 b et p. 158. Rhet. gr. (W.) VII p. 870, 6. 893 adn.; aliter scholiasta in rhet. gr. VII 862, 2 ἰδέα δὲ εἴδους διαφέρει ὥσπερ γένος εἴδους καὶ ὅλον μέρους.

[2]) cf. schol. Dion. Thr. (Bekk. An. gr. II) p. 661, 31 ἔστι δὲ γένος ... τὸ κατὰ πλειόνων ἀνομοίων τοῖς εἴδεσιν ... κατηγορούμενον.

[3]) Apud Dionysium Halicarnasensem rhetorem simul deprehenduntur μέτρα ὁμοιοειδῆ (de comp. verb. cap. XXVI p. 418 ed. G. H. Schaefer. Lips. 1808) et ἰδέαι μέτρων (ibid. cap. IV p. 52).

[4]) cf. e. g. schol. Heph. β p. 5, 7.

[5]) Arist. Quint. p. 34, 5. 35, 29 (ed. Jahn); sed etiam p. 35, 4 ἔτι δὲ καὶ τῶν καταλήξεων τὰς διαφορὰς ἐπιδέχεται.

in Hephaestione neque in reliquis qui aetatem tulerunt commentariis metricis usquam deprehendi.

Singula commentarii capitula accurate perlustranti occurrunt haud pauca aut parum recte aut saltem parum sollerter dicta, quae ex parte viri docti corrigere perperam conati sunt, cum non librarium emendarent, sed scriptorem. p. V 4—5 et VI 20—21 neglegenter particulam οἷον omissam esse, supra docui. In κοινῶν descriptione p. III 16—17 Κοινὰ δὲ ὅσα ὑπὸ συστήματος μὲν καταμετρεῖται, αὐτὸ δὲ τὸ σύστημά ἐστι πληρούμενον, οἷά ἐστι κτλ. post σύστημα Westphalius inseruit ἐκ τῶν αὐτῶν μέτρων, alii alia proposuerunt. At nullo opus est supplemento. Immo scriptor paulo neglegentius ipsi definitioni statim exemplum admiscuit. Idem factum est et in altero commentario p. XV 3 sq. et non raro in scholiis Hephaestioneis velut p. 201, 22 sq. W. In eadem paragrapho leguntur haec: αὐτὴ δὲ ἡ διστιχία ὁμοία ἐστί; subtilius scribenti dicendum erat αὐτὴ δὲ ἡ διστιχία ἐξ ὁμοίων στίχων συνέστηκε — cf. quae respondent in commentario II p. X 4 τῷ ὅμοιον ἑκάτερον εἶναι τῶν ἐν τῇ δυάδι στίχων —, cum non id agatur, num διστιχίαι inter se pares sint, sed num στίχοι quibus constant eiusdem sint metri. Eodem referenda sunt p. VI 21 verba ἢ κατὰ περικοπήν, quibus Westphalius inconsiderate addidit ἀνομοιομερῶν. Cum in commentario I carminum κατὰ περικοπήν unum genus τὰ κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ commemorentur, licuit sane scriptori vocabulum illud omittere, at concedendum est eum etiam in hac re non ea usum esse diligentia, qua enchiridium insigne est.

Sed sunt etiam graviora. Quod neque in primo neque in altero μικτῶν genere describendo δ ι ά φ ο ρ α εἴδη in his misceri adnotatur, fortasse non admodum vituperaveris, cum ipsa exempla proposita offensione careant, verum aegre ferimus, quod neque primae neque alteri μικτῶν et κοινῶν classi certum speciei nomen additur. Debuit profecto qui accurate scribere consueverat, omnibus octo locis p. III 4. 14. 16, IV 5, V 4. 6 certum speciei nomen adiungere non secus atque in commentario II re vera usu venit. In altera classe cum speciei nomen facile ex antecedenti συστηματικῶν nomine possit suppleri, haud scio an defectum excu-

saveris, sed p. III 4. 14. 16 ad μικτά vel κοινά adiectivum esse supplendum ex commentarii I verbis nemo dispicit, nedum cuiquam vocabulum γενικά in mentem venire possit. Tamen haec quoque certo speciei nomine indigent, ut a reliquis μικτῶν et κοινῶν generibus distinguantur, neque, qui alterius commentarii μικτὰ γενικά et κοινὰ γενικά respexerit, dubitabit, quin in fonte, quem consuluit commentarii I scriptor, ea fuerint nuncupata μικτὰ γενικά et κοινὰ γενικά. At nonne hoc vitium gravius videtur quam quod enchiridii scriptori imputemus?[1]) Quid quod carmina κατὰ σχέσιν p. IV 6 dicuntur ὅσα μετρεῖται ὑπὸ συστήματος? quae definitio ad omnia carmina systematica quadrat. Secludi reliqua systematica enuntiato insequenti καλεῖται δὲ οὕτως κτλ., quod ipsum quodammodo definitionis partem efficit, concedo, verumtamen nonne universa haec explicandi ratio Hephaestionis acumine caret? In commentario II eadem describuntur his verbis p. XII 1 Κατὰ σχέσιν . . . ἐστίν, ἃ δουλεύων ἀνταποδόσει καὶ ἀνακυκλήσει ὁ ποιητής γράφει, atque eandem vel eius consimilem enarrationem etiam commentarii I scriptori notam fuisse inde conieceris, quod in μετρικοῖς ἀτάκτοις (p. IV 15) compositio κατὰ σχέσιν diserte renuitur verbis ἀνακύκλησιν οὐκ ἔχει. Verba οὔτε ὑπὸ στίχου οὔτε ὑπὸ συστήματος καταμετρούμενα (p. IV 12—13), et οὔτε κατὰ στίχον οὐδὲ συστηματικά (p. IV 15—16) quibus scriptoris ratiocinationibus debeantur supra exposui, at gravissime offendunt in carminum descriptione, quae ipsa speciem τῶν συστηματικῶν efficiunt.

Postremo conferas commentarium I cum eis quae respondent commentarii II capitibus, quo in commentario tantum non semper nos ipsa Hephaestionis verba tenere omnes consentiunt. Vocari in commentario I p. VI 9 sqq. περιόδους, quae in altero p. XIX 6 sqq. sunt συστήματα, appellari in commentario I ἰδέας, quae in altero audiunt εἴδη,

[1]) Non posse huiusmodi peccata inde explicari, quod in commentario I tironum in usum conscripto Hephaestio brevitatis fuerit studiosus, vix est quod moneam.

recte iam Hensius monuit. Adde quae de κοινοῖς et μικτοῖς, de carminum κατὰ σχέσιν et μετρικῶν ἀτάκτων descriptionibus disputavi, iam concedes non ipsa Hephaestionis verba in commentario I conspici. Attamen eundem utrique commentario subesse fontem et μετρικῶν ἀτάκτων explanationibus evincitur et similitudine, qua μονοστροφικῶν descriptiones insignes sunt. Sunt enim

in com. I p. V 15—16 haec:

Τὰ μὲν οὖν μονοστροφικά εἰσιν,[1]) ὁπόσα ὑπὸ μιᾶς στροφῆς καταμετρεῖται.

in com. II p. XVII 1—3 haec:

Μονοστροφικὰ μὲν οὖν εἰσιν, ὁπόσα ὑπὸ μιᾶς στροφῆς καταμετρεῖται, καθάπερ τὰ Ἀλκαίου καὶ τὰ Σαπφοῦς καὶ ἔτι τὰ Ἀνακρέοντος.

Quae cum ita sint, ut summam faciamus, de commentario I sic est iudicandum. Condidit illum homo quidam, qui ipse non mediocriter artem metricam callebat. Pro disputationis fundamento sumpsit eundem Hephaestionis librum atque commentarii II scriptor, qui libellus Choerobosco integer praesto fuisse videtur: quo fonte ea ratione usus est, ut nonnulla paulo neglegentius in artius contraheret, alia neque ea pauca ad ipsius arbitrium haud illepide et mutaret et adderet. Deprompsisse eum posteriorem commentarii partem inde a p. V 4 totam ad verbum usque ex Heliodori enchiridio Hensius suspicatus est:[2]) quam con-

---

[1]) Fortasse εἰσιν pro ἐστιν iam in communi fonte vitio scriptum erat; apud Hephaestionem et p. 8, 1 et p. 52, 4 pro εἰσιν scribere maluerim ἐστιν.

[2]) In priore commentarii parte cum Heliodoro auctore pugnant cum voces σύστημα et συστηματικός tum διστιχία p. IV 1—2, cum Heliodorus dicat aut δύο στίχους (cf. Heliodori colometriae Aristophaneae quantum superest ed. C. Thiemann (Halis 1869) schol. Ach. 626. Eq. 303, 382, 390. Nub. 1345) aut τὸ δίστιχον (schol. Ach. 303. Equ. 756 [lege τὸ ἔθιμον δίστιχον]. Nub. 476, 1353. Pac. 336). Praeterea Heliodorus pro locutione κατὰ στίχον utitur adiectivo στιχικός (l. c. schol. Pac. 1127), contra in commentario neque p. III 4 neque p. III 14 neque p. IV 15 adiectivum usurpatum est.

iecturam et ea, quae per totum commentarium I conspicitur, aequalitate et singulari similitudine, quae inter utriusque commentarii τῶν μονοστροφικῶν enarrationes intercedit, redargui demonstravimus. Certum Heliodori vestigium in tota illa particula ne unum quidem deprehenditur. Vocabulum ἰδέα in Heliodori fragmentis ne semel quidem deprehendi dixi; vocabulum περίοδος in Heliodori colometria sat est frequens, at tantum abest, ut solius Heliodori fuerit proprium, ut contra iam inde ab antiquissimis temporibus vocabula certe περίοδος et κῶλον[1]) una in scholis musicis Doriensium hominum circumlata sint. Inde fluxerunt et in artem rhetoricam[2]) et in disciplinam metricam. Neque ea tum inerat in hoc vocabulo vis, quae in carminum ἐξ ὁμοίων enarratione occurrit, sed non secus atque eo de quo disserimus loco significavit μέτρων συναγωγήν vel stropharum quoddam genus; quod cum ex aliis rebus tum ex colo opposito cognoscitur. Ut alia omittam, haec περιόδου notio deprehenditur apud Dionysium Halicarnasensem in libri, qui est de compositione verborum, cap. 19. 25. 26 (p. 261 sq.; 384; 418 ed. Schaefer), et in eius, quem scripsit de vi dicendi Demosthenis, cap. 50 (vol. VI p. 1110, 1 sqq. ed. Reiske). De metricis latinis (cf. GL VI p. 59, 7. 295, 9) infra agam,[3]) verum ne ille quidem scriptor nobis deest, qui, cum nunc quidem praeter Hephaestionis enchiridium solus universam doctrinam metricam graeco sermone continuo illustratam praebeat, in vocabulis potissimum sollemnibus summi semper momenti est, Aristides Quintilianus. Neque enim Aristides, cum p. 37, 6 (ed. Jahn) τὸ ἐκ μέτρων εὐπρεπὲς σύστημα nominari ποίημα diceret, eam artis notionem, quae in commentario de quo agitur inest, vocabulo σύστημα subiectam esse voluit, sed illud solum denotavit ποιήματα constare (συνεστηκέναι) ex metris, non secus atque antea docuerat metra constare ex

---

[1]) κόμμα paulo festinantius apud Suidam v. Θρασύμαχος inserere voluit Fritzschius in Luciani opp. edit. (Rostoch. 1882) vol. III 2 p. XCII; cf. eundem de numeris orationis solutae (Rostoch. 1875) p. 7 sqq.

[2]) v. Suid. l. c.

[3]) cf. etiam Festum s. v. perihodos.

pedibus (p. 32, 5),[1]) pedes ex syllabis (p. 31, 8)[2]), rhythmum ex temporibus (p. 21, 4).[3]) Sed idem vocabulo περίοδος pariter atque Heliodorus usus est cum p. 59, 17 et 60, 15 tum p. 55, 8 τὰ ἐκ τούτων κόμματα καὶ κῶλα καὶ περίοδοι καὶ μέτρα. Ex posterioribus excitavit Maximum Planudem in rhet. gr. (Walz) vol. V p. 510, 4 sqq. et Ioan. Tzetzam in Crameri An. Ox. III p. 343, 21 iam Guil. Christ in Abhdlg. d. Muench. Acad. vol. XI (a. 1868) p. 138; eodem pertinet Is. Tzetzes in Crameri An. Par. I p. 106, 3 (cf. Tricha p. 59 ed. Furia. Lips. 1814). Ergo inde ab arte musica Graecorum efflorescente usque ad duodecimum saltem p. Chr. n. saeculum omnibus fere musicis metricisque ea quae in commentario in carminum κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῶν descriptione legitur vocabuli περίοδος notio in usu erat. Heliodoreum fuisse hoc dicendi genus recte dixit Hense, sed pariter atque in locutione ὁ ἴαμβος pro senario iambico usurpata nescio quo pacto neglexit eandem consuetudinem etiam multis aliis fuisse. Minime igitur hoc solo periodi usu efficitur commentarii scriptorem Heliodori libros compilasse: hoc unum concesserim eum, ut in hoc potissimum genere periodi vocabulum seligeret, adductum esse cum eo, quod vocabulum σύστημα etiam toti carmini κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερεῖ appellando inserviebat (v. p. XXVII 14), tum eo, quod Heliodori colometria Aristophanea — nam ad parabasin hoc genus spectare in propatulo est — vocabula περικοπή et περίοδος quodammodo coaluerant.

Westphalius et in commentarii I exitu et in alterius initio lacunarum signa posuit, in commentariorum interpretatione (Metrik I² p. 186) commentarium I in fine, alterum in initio mutilatos esse professus est. Aeque Hensius l. c. p. 155 inter priorem alterumque commentarios casu nonnulla folia in archetypo interiisse censuit. Attamen in com-

[1]) cf. e. g. Choerobosc. p. 34, 16.

[2]) cf. Guil. Hoerschelmann Ein griech. Lehrbuch der Metrik (Dorpat. 1888) p. 25 sqq. 46 sqq. 65 sqq.

[3]) cf. Aristoxen. in Westphal. griech. Rhythmik ed. III (Lips. 1885) p. 119 καὶ ἔστι ῥυθμός ... σύστημά τι συγκείμενον ἐκ τῶν ποδικῶν χρόνων.

mentarii I exitu remansit non solum enuntiatum integrum, sed illud ipsum enuntiatum capitis alicuius est conclusio, caput ipsum amplae enarrationis — nempe carminum κατὰ σχέσιν descriptionis — est extremum. Ergo de casu cogitare fere absurdum est, et ne alterius quidem commentarii principium casu esse detruncatum infra demonstrabimus. Contra qui commentarium I conscripsit, cum ex ampliore illa enarratione ab Hephaestione appendicis loco enchiridio subiuncta, de qua dixi p. 20 sqq., ea, quae gravissima et tironibus maxime accommodata esse videbantur, excerperet et quasi ultimum caput enchiridio adiungeret, optime finem fecit, postquam carminum κατὰ σχέσιν species omnes absolvit. Cetera ut aut nimis impedita aut parum usitata, ne nimium discipulis onus imponeret, omisit. Quin etiam ipse huius rei testis est. Nam verba p. V 11 πάλιν δὲ ἕκαστα τῶν προειρημένων ὑποδιαιρετέον, quae parum recte Hensius, ut coniecturae ab ipso excogitatae adaptaret, in πάλιν δὲ ἕκαστον ⟨τῶν τριῶν πρώτων⟩ τῶν προειρημένων ὑποδιαιρετέον deflexit, non scripsisset, si ultra carmina κατὰ σχέσιν procedere in animo habuisset. Neque enim μετρικὰ ἄτακτα neque μικτὰ συστηματικά neque κοινὰ συστηματικά in commentario II in species digeruntur neque omnino digeri possunt. Sed cum postea reliquis generibus neglectis illud unum verbis amplexurus esset, quod praecipuum erat, indiligentius in universum illorum generum singula rursus in species distribui posse dixit.

Universa commentarii I indoles doctrinam bonam aetatemque haud nimis recentem sapit. Eam quae in nostris codicibus legitur enchiridii recensionem diversam esse ab ea, qua utebatur Choeroboscus, quae iam ipsa mendis laborabat, quibus nostri codices carent, demonstravit Voltzius.[1]) Itaque quoniam Longinum, Aristidem Quintilianum, Atilium Fortunatianum, Marium Victorinum doctrinam περὶ ποιήματος pro necessaria artis metricae parte habuisse supra ostendi, cum

[1]) De Helia Monacho, Isaaco Monacho, Ps.-Dracone (Argentor. 1886) p. 16. Accuratius de enchiridii Hephaestionei apud Choeroboscum memoria alio loco agam.

neque Choeroboscus ἕτερον illud πόνημα περὶ ποιήματος interpretatus sit neque in reliquis Byzantinorum tractatibus doctrinae περὶ ποιήματος vestigia extent, veri est simillimum commentarii I scriptorem, qui inscriptione Ἡφαιστίωνος μετρικῆς εἰσαγωγῆς περὶ ποιήματος hanc de carminum generibus enarrationem tam arte enchiridio adnexuit, Choerobosco fuisse antiquiorem. Certum nomen proferre non iam licet. De Oro enim nihil fere traditum habemus neque ex certis illis formulis, quibus breve Longini prolegomenon fragmentum (schol. Heph. β p. 1, 1—5, 5) insigne est velut αὖ πάλιν, ὡς ὅταν εἴπω, ἔτι τοίνυν, ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, in commentario ulla inest. Contra vocabulum ἰδέα, quo commentarii scriptor utitur, et a Longino et a reliquis, quod sciam, artis metricae scriptoribus alienum est.[1])

§ 4.

De commentarii II auctore.

Contineri commentario II libellum Hephaestioneum, sed passim a grammatico quodam foede interpolatum atque depravatum Westphalius et Caesar certis argumentis evicerunt. Recte tribuit interpolatori enuntiatum p. VIII 2—3 ἑξαμέτρου . . . . κοινωνία Caesar, quod et Isaaco Tzetzae et scholiastis praesto erat; p. IX 3 et 7 pro κοινὰ συστηματικά iam Godofr. Hermannus in el. doctr. metr. p. 26 scripsit κοινὰ γενικά, tamen κοινὰ συστηματικά legerunt et Tzetzes et scholiastae. Apud Hephaestionem utroque loco scriptum fuisse suspicor solum vocabulum κοινά, cum generis nomen ex proxime antecedenti locutione μικτὰ γενικά facile suppleretur.[2]) Interpolator fal-

[1]) Recensionum cognationem hoc fere stemmate repraesentaveris:

Choerobosci codices: ἐγχειρ. et βιβλίον Heph. integrum cum scholiis	ἐγχειρ. et comm. I (cum scholiis?)

Codicum nostrorum archetypus. Qui eum confecit, ex Choerobosci libris in fine addidit βιβλίον fere integrum, nisi quod nonnulla ipsius iudicio usus immutavit.

[2]) Indidem etiam commentarii I μικτά et κοινά p. III 14 et 16 facilius explicaveris.

sum nomen συστηματικά addidit simili ratione ductus atque p. XXVII 2 sq. ad τὰ μέν adiunxit vocabulum ἐφύμνια, ad τὰ δέ vocabulum ἐπιφθεγματικά. Idem quomodo τῶν μετρικῶν ἀτάκτων descriptionem corruperit illustravi p. 24 sq. Emendaverunt ipsius grammatici verba parum subtiliter scribentis Westphalius, cum p. XIII 6 τοῦ αὐτοῦ et τῆς αὐτῆς insereret, quae neque Tzetzae neque scholiastis nota sunt, Hensius, cum p. XXVIII 5 ante κομμάτιον suppleret καὶ πρῶτον μὲν τό. p. XXI 1 vocabulum συστήμασιν pro εἴδεσιν ab excerptore scriptum esse recte mihi videtur Hensius coniecisse: neque dubium est, quin ab eodem nonnullae huiusmodi locutiones velut p. XI 11 περὶ ὧν ἐροῦμεν, p. VIII 4 ὡς προιόντες δείξομεν additae sint. Idem videtur conformasse enuntiatum p. X 8 sqq. Δεδειγμένου δὲ ἡμῖν τί τέ ἐστι στίχος καὶ τί κόμμα καὶ τί κῶλον καὶ τί σύστημα, in quo κῶλον ante κόμμα collocare debuit.[1]) Sed etiam in genere dicendi nonnulla mutavit, etsi in hac re quantum ingenio suo indulserit non iam ad amussim dici potest. Velut in enchiridio quamvis permulta proferantur exempla iis neque verba καθάπερ (p. XVII 2; XXI 2) aut λόγου χάριν (p. XX 11; XXIV 10) praemittuntur neque καὶ τὰ ἑξῆς (p. XIV 12; XXI 6) subiunguntur. In commentario p. XIV 1 legitur ὡς ἐν τῷ παρ' Ἀλκαίῳ ᾄσματι, p. XXV 7 οἷόν ἐστι τὸ παρὰ Σαπφοῖ; Hephaestio maluit dicere παρὰ Πραξίλλῃ ἐν διθυράμβοις (p. 11, 16 W.) aut οἷόν ἐστι καὶ τὸ Καλλιμάχου (p. 21, 1 W.) vel simile quid. Indidem explicaverim, quod in commentario et verbum καλεῖν (cf. e. g. p. VII 10) et προσαγορεύειν (p. IX 2; XXVIII 9) in usu sunt, cum in enchiridio solum verbum καλεῖν circiter quinquagies legatur. Illud quoque ex grammatici illius neglegentia expediverim, quod p. XIII 4 scriptum est ὁ Μαργίτης Ὁμήρου, cum in commentario I p. IV 16 insit ὁ Μαργίτης ὁ εἰς Ὅμηρον ἀναφερόμενος.[2]) Idem titulum Ἡφαιστίωνος περὶ ποιημάτων libello praefixit, etsi Hephaestio sine dubio περὶ ποιήματος

[1]) Idem neglegenter p. XVIII 3 περιῳδικά ante παλινῳδικά collocavit.

[2]) Ex metricis latinis, quorum principem auctorem Heliodorum sumere consuevimus, nemo cum priore commentario facit; cf. GL VI p. 68, 14 sqq. 79, 12; 133, 31; 286, 3; 633, 28; 634, 5.

scripserat. Denique amputavit consulto libri Hephaestionei initium, in quo et ea, quae scholiasta p. XIII 14 sqq. refert et Hephaestionis de enchiridio testimonium, quod commemorat Choeroboscus p. 35, 11 sqq., lecta esse probabile est. Exitum num praeciderit ambigitur. Etenim cum verba καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον (p. XXIX 2) tum καὶ ἑτέροις τισί, περὶ ὧν λέξομεν (p. XXX 8) significare videntur Hephaestionem etiam plures notas enarrare in animo habuisse.[1]) At primum quidem accedit ad notas in lyricis carminibus usurpatas in fabulis diple ἔσω νενευκυῖα, accedunt praeterea quasi novae notae copulationes vel ex paragrapho et dipla vel ex geminis diplis oriundae[2]), tum tota notarum metricarum doctrina hoc capite exhausta esse videtur et quae notae metricae praeter quinque illas quae enarratae sunt in censum venire possint ne suspicari quidem licet. Itaque plura fuisse in Hephaestionis libro nego, praesertim cum dubium sit an in eis quae exscripsi verbis excerptor aliquid mutaverit.

Μικτῶν συστηματικῶν descriptionem p. XV 1—5 utpote plane perversam recte Westphalius (Metrik II² p. 267) tribuit interpolatori, qui etiam in μικτοῖς κατὰ σχέσιν (p. XX 10—12 sq.) exempla attulit non admodum idonea et ne illic quidem διάφορα misceri εἴδη professus est. Fingere voluit fortasse μικτὰ συστηματικά ad similitudinem μικτῶν κατὰ στίχον. Luculentum interpolatoris vestigium remansit etiam in inflata et verbosa praefatione ὑπολείπεται δὲ ἡμῖν περί τε τῶν μικτῶν συστηματικῶν εἰπεῖν . . . . λέγομεν τοίνυν, ὅτι κτλ., quales posteriorum potissimum temporum scriptoribus velut Trichae in deliciis fuerunt.

Pluribus disputandum est de carminum epodicorum et ἐξ ὁμοίων explanationibus, in quarum priore Westphalius (Metrik I² p. 188 et II² p. 258 sq.) certissimum interpolatoris indicium deprehendere sibi visus est; posteriorem omnes adhuc ipsi Hephaestioni vindicaverunt.

---

[1]) cf. Osann Anecd. Roman. (Gissae 1851) p. 64 sq.

[2]) cf. Is. Tzetzam l. c. p. 72, 23 sqq.

Idem est nomen τοῦ γένους τοῦ ἐπῳδικοῦ et τοῦ εἴδους, quod ad εἶδος optime quadrat; inde ad γένος transiit, etiamsi eis, quorum species sunt μεσῳδικά, προῳδικά, παλινῳδικά, περιῳδικά, quam non sit accommodatum nomen ἐπῳδικά patet. Una cum nomine translata est definitio, ita tamen, ut differentia levicula non desit, cum in speciei descriptione vocabulum συστήμασιν aeque omittatur atque in proodicorum atque mesodicorum enarrationibus. Minime tamen generi haec explicatio convenit. Nam licet verbo ἐπιφέρεσθαι vim non subesse addendi, sed in fine subiungendi neglexeris,[1]) in palinodicis periodicisque carminibus minime συστήμασιν ὁμοίοις additur ἀνόμοιόν τι, sed semper adiunguntur duo systemata a ceteris diversa. Quae quod in generis definitione ne verbo quidem significantur aegre ferimus.

Sed maioribus difficultatibus obstricta est speciei descriptio, qualis in codicibus legitur. Τριὰς ἐπῳδική efficitur una pericopa ex tribus systematis constante. Ergo tetras est quattuor systematum coniunctio huiusmodi A A A B, pentas quinque A A A A B. Sed in Pindari carminibus quae servata sunt iisque 44 ne semel quidem supra triadem exceditur. Tales ineptias cum ab Hephaestione profectas esse negaret, Westphalius totum paragraphi exitum inde a verbis γίνεται γάρ κτλ. ab interpolatore subiunctum esse censuit (Metrik II² p. 258). At optimo iure Caesar etiam alium grammaticum de Pindari aut Simonidis carminibus tam abhorrentia a veritate contendisse negavit. Remedium tamen ab eo oblatum, quo iam longe antea usus erat God. Hermannus (el. d. m. p.¹ 716), nimis lene est. Nam etiamsi pleniore distinctione post ἐπὶ πλεῖον usurpata verba ὡς τά γε πλεῖστα Πινδάρου καὶ Σιμωνίδου πεποίηται ad universam epodicorum speciem referri posse ponamus, verba tamen γίνεται γὰρ ὥςπερ τριὰς ἐπῳδική, οὕτω καὶ τετρὰς καὶ πεντὰς καὶ ἐπὶ πλεῖον, cum huiusmodi compositio re vera nusquam usu veniat, cur addita sint non intellegitur. Idem ut alia omit-

---

[1]) In scholio p. XVII 10 scriptum est προστίθεμεν δὲ καὶ τὸ ἀνόμοιον. Hephaestio igitur scripsisse videtur ἀνόμοιόν τι προστίθεται; vocem ἐπιφέρεται utrum excerptori an librario tribuam incertus haereo.

tam adversatur Crusii coniecturae, qui in Comment. philol. Ribbeckio oblatis (Lips. 1888) p. 15 adn. 2 proposuit γίνεται γὰρ ὥσπερ τριὰς ἐπῳδικὴ ὡς τά γε πλεῖστα Πινδάρου καὶ Σιμωνίδου πεποίηται οὕτως καὶ τετρὰς καὶ πεντὰς καὶ ἐπὶ πλεῖον. Contra Barhamium, cum verba δηλονότι — πεποίηται ad genus epodicum referret, acu rem tetigisse confirmatur etiam Isaaci Tzetzae et scholiastae testimoniis. Tzetzes enim genus sic describit p. 66, 1 sqq.

Δεῦρ' ἴθι τὰ ἐπῳδικὰ ὑποδιαιρεῖ πάλιν
καὶ τοὔσχατον δὲ γίνωσκε ταῦτ' ὄντα ἐν τριάδι·
εὕρηνται καὶ τετραδικὰ σὺν τοῖς πενταδ<ικ>οῖς γε,

postea singulis epodicorum speciebus enumeratis (p. 66, 26—30) de specie epodica haec refert:

Ἐπῳδικὰ μὲν γίνωσκε, ἵνα τὸν ὅρον εἴπω,
οἷς τισιν ἐπιφέρεται ἀνόμοιον ὁμοίοις.
. . . .
ἔχεις τὸν Πίνδαρον αὐτὸν τούτοις χοροστατοῦντα (χωροστατοῦντα codd.).

Idem videtur scholiasta p. XVII 9 sqq. sensisse. Accedit, quod in commentario I, cum epodica proprie dicta, mesodica, proodica inter terna systemata contineri, cetera numerum ternarium egredi doceantur, ipsa illa de triade et tetrade et pentade praecepta ad genus epodicum detruduntur. Tetrades igitur in generis epodici explicatione perbene ad periodica et palinodica spectant, sed quid de pentadibus? Aut fallor aut nimium diligentiae in hoc vocabulo interpretando viri docti consumpserunt. Hephaestio dicit ad epodica constituenda minimum ternis opus esse systematis, quoniam adesse oporteat strophen, antistrophon, epodon. Nihil vero impedire, quominus plura systemata vel quaterna vel quina vel etiam plura usurpentur. Quaterna rettulit ad palinodica et periodica; πεντάδες vel ἑξάδες vel etiam ἑβδομάδες num re vera in usu essent non magis curavit, quam num μεσῳδοί extarent. Nam sine dubio is qui scripsit ὥσπερ δὲ ταῦτα εὑρίσκεται, οὕτω γένοιντο ἂν τινες καὶ μεσῳδοί (XXVI 13) mesodos cognitos habuit nullos. Nec tamen dubitavit eorum genus in libellum recipere. Verum si quis utique compositionem re vera usurpatam requirit,

fingi potest πεντάς minimo cum incommodo in carmine quodam mesodico, in quo num Hepaestionis temporibus praesto fuerit disceptari nequit. Scholiasta p. XIX 7—8 pentadem rettulisse videtur ad palinodica, fortasse cum hanc sibi fingeret formam A B C B′ A′, quae rectius dicenda est mesodica. Adde quod Demetrius Triclinius verba de quibus agitur ita interpretatus est, ut πεντάδα ἐπῳδικήν statueret carmen AA′ BB′ C (cf. schol. ad Soph. Antig. 332. 581. Trach. 93 [in Sophocl. trag. ed. Ad. Turnebus; Paris 1553; p. 85, 28. 88, 16. 121, 29]. Eur. Hec. 905. Similiter ἑπτὰς ἐπῳδική dicitur in schol. ad Aesch. Agam. 355 sqq. ed. Dindorf in Philol. XX p. 36). Sed hoc fecit non tam, ut Hephaestionis verba interpretaretur, quam, ut generi satis pervulgato nomen inderet, quod alias frustra quaesivit. Prorsus futtilia sunt, quae in schol. ad Pind. Ol. I 1 (p. 11 ed. Boeckh.) de triade, tetrade, pentade praescribuntur, quandoquidem strophis epodicis insulse intermiscentur versus epodici; cf. schol. in Hermog. in Rhet. gr. (W.) VII p. 820, 6 sqq. Quodsi quaesiveris utrum excerptor an librarius perturbationis auctor fuerit, Tzetzes et scholiasta, quos ceteris excerptoris commentis non caruisse vidimus, ad librarium nos revocant.

Deprehendisse vero mihi videor interpolatoris manum in carminum ἐξ ὁμοίων descriptione. Exemplum affert scriptor p. XIV 3 sqq. non eius formae, quam ἐξ ὁμοίων esse modo docuit, sed ita conformatum, ut sit κατὰ σχέσιν, quippe in quo numerus sit determinatus. Itaque si enuntiatum διόπερ καὶ τὰ μονοστροφικὰ — νομίζομεν accurate contemplamur, οὕτω nihil aliud significare potest nisi κατὰ σχέσιν. Sed quid est? Nonne μονοστροφικά, utpote quae efficiant speciem τῶν κατὰ σχέσιν, omnia necessario composita sunt κατὰ σχέσιν? Ergo eadem atque in illa monostrophicorum definitione p. XVII 1—3 eo de quo quaeritur loco vis vocabulo μονοστροφικόν subiecta esse nequit. Immo nihil aliud significare potest nisi carmen, quod una stropha contineatur. Lachmannus (opuscul. II p. 87 sqq.), modo recte illius verba interpreter, hanc vocabuli vim etiam ipsius commentarii exemplo confirmari putavit. Nam cum carmen

illud Anacreonteum p. XXI 3 sqq. octo illis versibus a scholiasta excitatis confici contenderet, illud quoque carmen ex una stropha constans μονοστροφικόν vocari p. XXI 7 statuit. Sed quae Lachmannus ad iudicium illud de carmine Anacreonteo comprobandum attulit, propter nimiam fragmentorum paucitatem vix quemquam ad eius sententiam pertrahent. Contra Bergkius propter sententiam imperfectam carmen integrum esse negavit; cui opinioni etiam ipsius commentarii verba p. XXI 6—10 favent. Non modo verbis ὀκτάκωλός ἐστιν ἡ στροφὴ καὶ τὸ ᾆσμά ἐστι μονοστροφικόν· δύναται δὲ καὶ ἑτέρως διαιρεῖσθαι . . . ἡ στροφή accuratius stropha a carmine distinguitur, quam ut nullum notionis discrimen interpositum esse veri simile sit, sed quemadmodum carminum κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῶν enarratio p. XIX 5 — XX 3 cum octo illis versibus reconcilietur — significatur haec compositio in paragraphi exitu p. XXI 8—10 — non dispicitur. Quod si recte disputavimus, corruit testimonium quo quis ad illam vocabuli μονοστροφικόν notionem defendendam innitatur. Neque mihi exemplum innotuit praeter Demetrium Triclinium, qui cum veram vocabuli μονοστροφικόν vim ignoraret, illam de qua quaeritur saepissime protulit, velut in schol. Eur. Hec. 1024. 1056. 1088. Or. 982. 1369. 1395 etc. Nihilominus p. XIV 8 vocabuli μονοστροφικόν ea sola notio esse potest quam diximus: unde haec fere efficitur sententia: „Alcaei carmen, quod facile quispiam prima specie ἐξ ὁμοίων esse duxerit, re vera est κατὰ σχέσιν. Neque enim μετρεῖται ὑπὸ συζυγίας, sed ὑπὸ δέκα συζυγιῶν. Ergo ὁ ἀριθμὸς ὡρισμένος ἐστίν. Inde concludo ea quoque carmina, quae denis syzygiis confecta et singulas strophas complectentia plerisque ἐξ ὁμοίων composita esse videntur, non esse ἐξ ὁμοίων, sed κατὰ σχέσιν. Nam in eis quoque ὁ ἀριθμὸς ὡρισμένος ἐστίν.“ Quam mirum sit carmina singulas strophas complectentia κατὰ σχέσιν composita iudicare neminem fugit, atque mihi quidem et dicendi genus et sententia adeo cum Hephaestionis consuetudine pugnare videntur, ut, etiamsi Hephaestionei aliquid subesse non praefracte negaverim, hanc certe enuntiati conformationem interpolatori tribuere non dubitem. Accedit quod ut in

μικτοῖς συστηματικοῖς, sic eo de quo agitur loco scriptor se suam ipsius opinionem referre diserte profitetur.

Haec sunt gravissima quae ab excerptore mutata vel addita esse censeo. In commentarii editione ea tantum verba atque enuntiata litteris minoribus exaranda curavi, quae ipsam sententiam pervertens addidit. Minutias quas in genere dicendi mutavit in ipsa editione typis exprimere non ex re videbatur.

Pro unico fonte usus esse videtur excerptor libello illo Hephaestioneo, quem Choeroboscus commemorat. Ipsa Hephaestionis verba in universum non secus in suum usum deflexit atque Choeroboscus, qui etiam in lemmatis ut ita dicam quae ex enchiridio desumpsit auctoris verba immutare non haesitavit. Quale fuerit excerptoris ingenium ex eis quae mutavit optime apparet. Quoniam codicum nostrorum archetypus litteris maiusculis exaratus erat, certum est excerptorem non esse recentiorem nono vel decimo saeculo. Accuratiora proferre non licet, quamvis eum Choerobosco aetate supparem fuisse facile conieceris.

§ 5.

De notarum metricarum doctrina.

De ultimo commentarii II capite, quod notis metricis tributum est, dedita opera disseruit solus Osannus in commentariis Anecdoto Romano adnexis (Anecd. Rom. ed. F. Osann, Gissae 1851, p. 57—65), nonnulla attulit Thiemannus in Heliodori colometriae Aristophaneae reliquiis (Halis 1869) p. 95 sqq., plura Hensius l. c. p. 35—71, cum Heliodoream de notis doctrinam explicarent, alia passim suppeditaverunt Westphalius, Christius alii. Restant vero quae aut parum accurate aut parum recte illustrata sint.

Lyrica carmina duplicem in modum distincta esse possunt. Aut monostropha sunt, cum inde ab initio usque ad finem pares strophae sese subsequantur, aut κατὰ περικοπήν, cum singulae strophae atque antistrophae singulis excipiantur epodis. Utriusque carminum generis peculiaris est notatio. In monostrophis singulis strophis subiciuntur singulae para-

graphi, carmini absoluto coronis. In carminibus κατὰ περικοπήν singulis strophis et antistrophis singulae subiunguntur paragraphi, epodis coronides, carmini ad finem perducto asteriscus.[1])

Horum argumentum quidem bene procedit, sed in verbis inest difficultas. Etenim quae Hephaestio vocare solet μονοστροφικά et ἐπῳδικά, hic audiunt μονόστροφα et κατὰ περικοπήν. Contra Hephaestio carminum κατὰ περικοπήν unum tantum genus novit, carmina scilicet κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ. Adde quod vix intellegitur, cur Hephaestio, si modo etiam locutione ᾄσματα κατὰ περικοπήν uti solitus sit, non p. XVII 4 hoc nomen quam insulsum illud generis epodici usurpare maluerit, iam suspicaberis Hephaestionem non ipsum haec excogitasse. Sed ne temere levi argumento coniecturam superstruam, videamus reliqua.

Omisimus adhuc verba καὶ οὕτως ἡ παράγραφος, ἡ διορίζει τά τε ὅμοια καὶ τὰ ἀνόμοια, quibus mirum in modum enuntiatorum conexus, quae inde a p. XXIX 3 usque ad XXIX 11 uno quasi tenore decurrunt, interrumpitur.[2]) Reputa porro sententiam enuntiati. Verba eiusmodi sunt, ut paragraphi usu illustrato totius explicationis quodammodo summam facerę videantur. Sed hoc nonne ineptum est in media hac carminum epodicorum explanatione, pro fundamento distributionis sumptis non notis, sed carminum generibus? Aut egregie fallor aut res ipsa clamat alium condidisse enuntiata p. XXIX 3—8 et 9—11, alium eis mediis inculcasse enuntiatum illud, cum non tam quemadmodum carmina essent distribuenda quam quomodo appingendae essent notae, explicare vellet.

Graviter offendimur verbis Καὶ μάλιστα εἴωθεν ὁ ἀστερίσκος τίθεσθαι, ἐὰν ἑτερόμετρον ᾖ τὸ ᾆσμα τὸ ἑξῆς. Nam quoniam antea certe et distincte de omnibus occasionibus, ubi-

---

[1]) Boeckhius, qui in Pind. II 1 p. XXXIII „usurpatur, inquit, κορωνίς in epodorum fine una cum paragrapho, si Hephaestionem recte intellego", in errorem abductus est eo usu, qui in Triclinii scholiis Pindaricis re vera observatur.

[2]) Is. Tzetz. p. 73, 6 sqq. hoc enuntiatum silentio praetermisit.

cumque notatio in censum venire potest, docuit scriptor, quo pacto hic de consuetudine aliqua loquitur?[1]) Pergit scriptor sic: ὃ καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ποιημάτων τῶν μονοστροφικῶν γίνεται Σαπφοῦς τε καὶ Ἀνακρέοντος καὶ Ἀλκαίου h. e. „carmina diversorum metrorum sese excipere magis usu venit in carminibus monostrophicis, quam in epodicis". Osannus (l. c. p. 62) nihil dubitans haec verba sua fecit, at contrariam sententiam veram esse apparet. Perpaucae quamvis reliquiae Graecae poeseos aetatem tulerint, apud Pindarum ne semel quidem carmina paribus metris condita occurrunt, contra apud Sapphonem universi libri eodem metro conscripti erant; cf. Heph. p. 25, 4. 35, 6 W., Mar. Plot. in GL VI p. 546, 9, Bergk PLG III⁴ p. 82 sq. Inde quod apud Horatium, ut de ordine Catulliano taceam, variandi studium principem locum tenet, de graecis exemplis certi quidquam non collegerim.[2]) Sed etiamsi quis aliud sentiat, certe illud μᾶλλον perversum est. Ergo aut totum enuntiatum spurium est aut, id quod magis placet, corruptela inest in vocabulo μᾶλλον, forsitan ex antecedentibus verbis καὶ μάλιστα expedienda: ad quam sanandam utrum vocem μᾶλλον expungas an lacunam statuas an aliud verbum substituas, non multum interest, cum res ad liquidum perduci nequeat. Denique noli neglegere carmina paulo ante μονόστροφα vocata hic appellari μονοστροφικά. Sequuntur p. XXIX 15—17 haec: ἐπὶ δὲ τῶν Ἀλκαίου ἰδίως κατὰ μὲν τὴν Ἀριστοφάνειον ἔκδοσιν ἀστερίσκος ἐπὶ ἑτερομετρίας ἐτίθετο μόνης, κατὰ δὲ τὴν νῦν τὴν Ἀριστάρχειον καὶ ἐπὶ ποιημάτων μεταβολῆς. Aristophanes igitur in Alcaei editione, si insequens carmen dispari metro conscriptum erat, in exitu carminis superioris asteriscum appinxit; sin aliter res se habebat, modo praeceptum p. XXIX 3—5 cum hoc loco consociare liceat, coronidem subiunxisse putandus est. Haec quamvis aegre possunt tamen cum eis quae p. XXIX 3—5 praescribuntur conciliari, sed gravissime repugnant, quae de Aristarchea editione edocemur. Nam si

[1]) Asterisco utebantur in solis carminibus lyricis.

[2]) cf. etiam U. de Wilamowitz Euripides Herakles vol. I (Berol. 1889) p. 140.

asteriscus ab Aristarcho καὶ ἐπὶ ποιημάτων μεταβολῆς h. e. in carminum alternatione etiam metro non mutato usurpatus est, prorsus eam vim habuit, quam Hephaestio antea p. XXIX 5 coronidi vindicavit. Etenim de solis carminibus monostrophis agi arguitur et Alcaei nomine et abunde enuntiato illo ὃ καὶ μᾶλλον κτλ.

Ut ἀπορία solvatur, ea quae singillatim enucleavimus in unum conferamus. Gravissimae et in artis vocabulis et in sententiis intercedunt discrepantiae inter priorem et posteriorem capitis partem. Quae in priore deprehenduntur artis vocabula cum Hephaestionis usu pugnant. Idem valet de disponendi ratione, cum p. XXIX 18 — XXXI 3 principatum rei non obtineant carminum genera, sed notarum. Quid ergo est? Hephaestio priorem capitis partem ex alius scriptoris libello suum in usum convertit. Inculcavit, ut suum disponendi morem observaret, parum lepide enuntiatum καὶ οὕτως ἡ παράγραφος — ἀνόμοια, inseruit p. XXIX 6, ne quis de carminibus κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερέσιν cogitaret, verba ὥστε εἶναι — ἐπῳδόν, addidit in fine nonnulla de asterisci usu ipsis poetarum, Alcaei potissimum, editionibus inspectis. Exscriptos esse ab Hephaestione Heliodori libros ideo probari nequit, quia Heliodorus in colometria Aristophanea saepissime carmina dicit μονοστροφικά, cum Hephaestionis auctori in usu fuerint carmina μονόστροφα. Occurrit eadem forma, si a Demetrio Triclinio, qui utraque forma promiscue usus est, recesseris, apud Caesium Bassum in GL VI p. 266, 26, apud Atilium Fortunatianum ibid. p. 294, 24, apud Mar. Victorinum ibid. p. 59, 6, quorum enarrationes qua contineantur cognatione infra exponam. Accedit explicatio sine nomine scripta, quam novissime edidit Nauck post Lexicon Vindobonense p. 322, 4 sq. Omnibus illis locis μονόστροφα nuncupantur sola carmina lyrica. Ad idem carminum genus revocari videmur locutione κατὰ περικοπήν. Nam is certe, qui carmina κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ respexit, non potuit ita ut factum est verba facere de carminibus κατὰ περικοπήν. Omnia haec videntur nos relegare ad poetae alicuius, haud scio an Pindari, editionem; sed eodem ducimur etiam alia via. Praecepta hominis illius non posse

reconciliari cum usu in Aristarchea Alcaei editione observato vidimus. At Hephaestio ipse, cum et consuetudinem quandam asterisci usurpandi dicat et unicam Alcaei editionem significet verbis ἐπὶ δὲ τῶν Ἀλκαίου ἰδίως κτλ., diversam fuisse notandi rationem et apud diversos lyrici generis poetas et a diversis interpretibus initam auctor est. Quae cum ita sint, veri fit simillimum verba p. XXIX 3—11 primitus ad unum pertinuisse poetam, apud quem et monostropha et epodica deprehendebantur. Hephaestio demum praecepta illa de omnibus omnium poetarum carminibus valere voluit, cum id ageret, ut simplicem et unum notandi usum in omnibus poetis pariter ab omnibus interpretibus observandum statueret. Facile suspicionem moveris de Dracone Stratonicensi, sed res est ea in qua sat sit iudicium cohibere.

In carmine Alcmanio ex quattuordecim strophis constante diplen in ipsa rhythmi permutatione positam fuisse parum recte dixit Westphalius (Allgem. Metr. [3] p.193). Immo prioribus septem strophis subiunctae erant singulae paragraphi, posterioribus singulae diplae, id quod iam perspexit Bergk PLG III[4] p. 26—28.

In fabularum notatione quae de coronidis usu bene exposuit Hensius l. c. p. 38 sqq. non est quod repetam. Paragraphi duplex describitur notio. Primum adhibetur ad personarum alternatim fabulantium sermones distinguendos et in iambico genere et in chorico.[1]) Eadem discernit stropham et antistropham, vel si carmen plus duas strophas similes amplectitur, quod quamvis a tragicis alienum,[2]) in Aristophane non raro usu venit, singulas illas strophas pares. Oritur difficultas, ubicumque intra strophas ipsas fabulantium alternatio accidit. Si quidem paragraphus iam singulis stropharum particulis fabulantium alternatione effectis (h. e. κώλοις[3]) addita est, eadem non sufficit ad strophae finem

---

[1]) Ante μεταξὺ τῆς τε στροφῆς addendum esse ἢ intellegitur potissimum ex coronidis expositione prorsus pariter conformata.

[2]) sed cf. Eur. Cycl. p. 495—518.

[3]) Mirifice erravit Osannus, cum de singulis stropharum versibus cogitaret.

indicandum, cum nova stropha neque ab antecedentis strophae forma diversa sequatur. Tum igitur paragrapho additur ἡ διπλῆ ἡ ἔσω νενευκυῖα. Sed haec omnia non valent, nisi de strophis paribus sese excipientibus. Si insequentis strophae rhythmus a priore recedit, locus non est paragrapho inter solas strophas pares usurpatae, sed diplae ἔξω νενευκυίᾳ. Proinde illic utrum stropha amoebaea sit necne nihil interest.

Haec distincte et bene exposuit Hephaestio. Tamen mirum quantum in eis interpretandis peccavit Osannus, cuius errata singillatim refutare operae pretium non est. Neque Thiemanni schemata p. 130 proposita ab omni parte esse absoluta aut recta ex eis quae dixi facile cognoscitur. Desideratur apud Hephaestionem nota qua in fabulis partes continuis versibus conditae a metris lyricis distinguantur. In Heliodori colometria Aristophanea ἑτερομετρία indicatur nota διπλῆ. Utra diplae forma fuerit, in scholiis non diserte adnotatur, sed Thiemannus et Hensius (p. 64) nescio quam ob rem de ea quae ἔσω νενευκυῖα dicitur cogitaverunt. Mihi contra sola diple ἔξω νενευκυῖα huic usui inservivisse videtur. Ea enim in Alcmanis carmine ex quattuordecim strophis constante ἑτερομετρία notata erat, eidem locum esse inter dispares strophas sese excipientes Hephaestio docuit, eandem denique et apud tragicos et apud comicos frequentem fuisse idem Hephaestio auctor est. Quod haec illius notae vis ab Hephaestione non diserte commemoratur, soli scriptori vitio vertendum est, neque licet, quamvis proclive sit, ut illa inducatur quidquam in textu mutare velut p. XXXI 3 vocem στροφῶν delere vel pro ea substituere μέτρων.

Quia p. XXXI 7 ἑπτά dicuntur παραβάσεως μέρη, Gaisfordius etiam p. XXVII 16 et XXVIII 4 deteriorum codicum auctoritatem secutus non εἴδη, sed μέρη scribendum esse censuit.[1]) Sed hoc cum faceret, ut sibi constaret, etiam p. XXVIII 8 non τῷ γένει scribere debuit, sed τῷ ὅλῳ. Praeterea prorsus alia est condicio locorum p. XXVII 16 sqq.,

[1]) Secutus est illum in editione sua Westphalius.

alia eius de quo agitur loci. Etenim illic Hephaestio id egit, ut varia compositionis genera in parabasi in unum collata expediret,[1]) hic ut totum parabaseos corpus continue scriptum notis in partes digereret; cf. etiam Caesar em. Heph. II p. XVII.

De huius capituli (p. XXXI 7—14) argumento quod adnotent interpretes non habent, attamen inest difficultas maxime memorabilis. Discernuntur duae notandi rationes non secus ac duo parabaseon genera. Altera parabasis septem partes amplectitur, altera duabus ultimis est deminuta. Illa est satis pervulgata, haec neque nunc usquam extat neque unquam extitisse videtur. Contra desideratur aliud parabaseos genus quod tantum non legitime post parabasin integram inducitur; cf. schol. Hel. in Aristoph. Av. 1058 εἰώθασι μετὰ τὴν τελείαν παράβασιν ἐπιρρηματικὴν ποιεῖσθαι συζυγίαν. Si quid video res ita explicanda est. Hephaestio τελείᾳ παραβάσει, quam p. XXVII 16 commemorat, nullam certam parabaseos mutilatae formam opposuit neque quae re vera parabaseon schemata apud poetas occurrerent inquisivit, sed ratiocinatione usus ab integra parabasi distinxit omnia genera, quae hac vel illa parte dempta evadere possent. Ex quibus ut certum illud genus in capite περὶ σημείων seligeret, eo adductus est, quod illa forma singularem requirebat notationem. Conferas etiam quae infra p. 64 de parabaseos notatione disseram.

Hactenus de Hephaestionis enarratione. In Heliodori colometria Aristophanea qui fuisset notarum metricarum usus exposuerunt cum Thiemannus tum Hensius l. c. p. 35—71, neque totam hanc quaestionem revolvere mihi in animo est, quamquam in eis, quae Hensius protulit, nonnulla sunt, quae minus placeant. Verum non possum, quin paucis agam de ratione inter notationes Heliodoream atque Hephaestioneam intercedente, quoniam parum recte mihi videtur Hensius iudi-

---

[1]) cf. schol. (V) Aristoph. Nub. 518 εἴδη δὲ παραβάσεων ἑπτά· ἁπλᾶ μὲν τρία, κατὰ δὲ σχέσιν τέσσαρα κτλ; quod scholion ex Hephaestione derivatum esse negandum est; Aristot. problem. l. XIX c. 15 ὅτι οἱ μὲν νόμοι ἀγωνιστῶν ἦσαν, … ἡ ᾠδὴ ἐγένετο μακρὰ καὶ πολυειδής.

casse, cum l. c. p. 162 iudicii sui summam his verbis complecteretur „Dies (sc. κορωνίς) ist nun aber das einzige Semeion, in dessen Gebrauche die Metriker einigermaassen übereinstimmen, in allen übrigen Zeichen, also bei der παράγραφος ἁπλῆ, διπλῆ, δύο διπλαῖ ist die Anwendungsweise beider fast überall eine ausserordentlich verschiedene.“ Ac primum quidem eum coronidis usum, qui describitur Hephaestionis verbis (τῇ κορωνίδι χρώμεθα) ἤτοι ὅταν τῶν ὑποκριτῶν εἰπόντων τινὰ καὶ ἀπαλλαγέντων καταλείπηται ὁ χορὸς ἢ ἔμπαλιν, etiam in colometria esse observatum ipse Hensius concessit. Contra eo quod in colometria desunt quae Hephaestionis praecepto (τῇ κορωνίδι χρώμεθα) ὅταν μετάβασις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον γίνεσθαι δοκῇ τῆς σκηνῆς respondeant, minime efficitur Heliodoro hunc usum fuisse ignotum. Potest hic defectus facile expediri ex lacunosa et maxime detruncata colometriae in codicibus nostris memoria,[1]) sed etiam probabilius est Heliodorum de industria hanc coronidis notionem non commemorasse, cum solas rationes metricas respiceret. Neque enim Hephaestionem primum iussisse nota aliqua indicari, ubi fabulae sedes mutari videretur, inde apparet, quod in Suetoniana illa de Probi notis disputatione[2]) edocemur diplen superne obelatam positam esse „ad condicionem locorum vel temporum vel personarum mutatam.“[3]) Eidem usui inservire videntur δύο διπλαῖ in schol. Aristoph. Eq. 721 (om. R. V. Θ.); cf. Herm. Schrader De notatione critica a veteribus grammaticis in poetis scaenicis adhibita (Bonn. 1863) p. 9.[4])

Aliam discrepantiam inter Heliodori atque Hephaestionis praecepta Hensius (l. c. p. 51 sq.) in eo positam esse duxit, quod Hephaestio (p. XXX 13 sq.) paragraphum in dialogo ad

[1]) cf. Conr. Zacher in Philolog. 41 (1882) p. 45 sqq.

[2]) cf. Suetonii reliquiae ed. Reifferscheid (Lips. 1860) p. 140, 24; novissime tractatum illum Parisinum edidit H. Keil GL VII p. 533–536.

[3]) Quo Ribbeckius (Proleg. crit. ad P. Vergil. Mar. opp., Lips. 1866, p. 157) haec verba rettulerit haud ignoro.

[4]) In veteribus scholiis Aristophaneis fabulae sedem mutari videri interdum diserte monemur; vide schol. (V) Ran. 274, (R) Ach. 394; cf. etiam schol. (V) Av. 301 τὸ δὲ χ ὅτι ἤλλαξε τὸ τοπικόν.

fabulantium alternationes indicandas usurpari refert, cum in colometria Aristophanea ne unum quidem huius notationis exemplum deprehendatur. At, ut de colometriae in nostris libris condicione taceam, Heliodorus ipse cur hunc paragraphi usum in colometria commemoraret non habuit. Tantum autem abest, ut hic usus Hephaestione demum auctore in fabularum libros manuscriptos receptus sit, ut iam longe ante Heliodorum viguisse sit putandus. Poetae ipsi in editionibus legentium in usum confectis, de quibus nuper sagacissime disseruit Ud. de Wilamowitz-Moellendorff Euripides Herakles vol. I (Berol. 1889) p. 123 sqq., in universum personarum vices nullis scripturae indiciis expressisse videntur, quamquam non negaverim eos interdum, ubi res difficilior erat diiudicatu, vel spatio intermisso vel punctis vel lineolis sermones distinxisse. Quapropter grammatici Alexandrini, cum personarum vices notare vellent, in comoediis potissimum non raro difficultatibus implicabantur; v. schol. (RV) Pac. 317. 459, (V) Av. 267, (R) Thesm. 1069. 1090, (RV) Ran. 1418. Nonnulli geminis punctis (δύο στιγμαί) usi sunt, quae adhuc commemorantur in schol. Ach. 899 (om. R; in V tota fabula deest), de quo egit Cobet in Nov. lect. (Lugd. Bat. 1858) p. 17, et in schol. (RV) Ran. 28. 51. 314 891 (om. R), quod scholion ad v. 889 pertinere recte perspexit Cobet l. c., sed eidem usui etiam παραγραφήν inservivisse intellegitur ex schol. (V) Pac. 444[1]), neque dubito, quin Dobraeus (Advers. crit. II p. 268) recte παραγραφήν restituerit in schol. (V) Ran. 1432. Etiam in notis Probianis modo excitatis personarum mutationibus indicandis loco supra exscripto certa nota destinata est. Eidem Alexandrini etiam de chori partitionibus verba fecerunt, cuius studii cum alia supersunt vestigia velut vox ἡμιχόριον non raro in codicibus Aristophaneis Ravennate, Veneto aliis adscripta vel scholion (V) Ran. 440 tum luculentissimum in schol. (RV) Ran. 354 Ἀρίσταρχος ἐπὶ τούτων λέγει τὸν χορὸν μεμερίσθαι κτλ. et Ran. 372 ἐντεῦθεν Ἀρίσταρχος ὑπενόησε μὴ ὅλου τοῦ χοροῦ εἶναι τὰ

[1]) Ad satis antiqua tempora hoc scholion revocandum esse vel inde apparet, quod ut in Aristotel. Rhet. III 8 extr. dicitur παραγραφή, cum posterioribus παράγραφος in usu esset.

πρῶτα κτλ. Eodem pertinet etiam schol. Pac. 1333, quod perperam absque omni probabilitate Heliodori colometriae Hensius (l. c. p. 49) vindicavit ἐν τούτοις φέρονται κατά τινας παραγραφαὶ[1]) ἵνα ὁ χορὸς ἀνὰ μέρος αὐτὰ λέγῃ. Ut alia omittam, Heliodorus scripsisset παράγραφοι, ὅτι ὁ χορὸς . . . λέγει vel παράγραφοι· ἀνὰ μέρος γὰρ αὐτὰ ὁ χορὸς λέγει vel simile quid. sed verbis ἵνα ὁ χορὸς . . . λέγῃ aperte indicatur scholion originem duxisse ex exemplari quodam, in quo talia in modum παρεπιγραφῆς adscripta erant; cf. U. de Wilamowitz l. c. p. 124 sq. Teste Holzingero (Wiener Studien vol. V p. 222) in codice V in versu 1333 verbis ὦ τρισμάκαρ suprascriptum est ἡμιχόριον et in ipso textu ἡμιχόριον ὑμὴν ὑμεναίω: ἄλλο: ὦ τρισμάκαρ κτλ. In colometria paragraphi commemorantur tantummodo in schol. (V) Eq. 973 . . . ἐν εἰσθέσει τοῦ χοροῦ ἑξὰς μονοστροφική· . . . παράγραφοι δὲ ἁπλαῖ (sic Duebner, ἁπλοῖ cod. Ven.) μὲν πέντε, ἡ δὲ ἕκτη καὶ μετὰ κορωνίδος, sed Heliodori verba subesse etiam scholio Acharn. 836 (om. R: tota fabula deest in V) μένοντος τοῦ χοροῦ μονοστροφικὴ περιόδων ἑξακώλων τετράς.[2]) . . . καὶ αἱ μὲν πρῶται παραγράφῳ, ἡ δὲ τελευταία <καὶ>[3]) κορωνίδι σημειοῦται recte Hensius (p. 50) coniecit. Prima specie his duobus locis distingui paragraphis singulas strophas vel, ut Hephaestionis verbis utar, eas usurpatas esse μεταξὺ τῆς τε στροφῆς καὶ τῆς ἀντιστρόφου quivis suspicabitur. Neque de hac sententia depellimur eo, quod Hensius (p. 49—51) utroque loco paragraphis hemichoria significari affirmavit. Etenim scholion Pac. 1333, quo ad hanc opinionem defendendam innixus est, ad colometriam non pertinere cognovimus.[4]) Praeterea adversantur eius coniecturae cum alia tum illud, quod, Hensium si sequimur, Heliodorum singulas carminum monostrophicorum

[1]) παράγραφοι male Thiemannus.

[2]) Verba corrupte tradita correxit Thiemannus.

[3]) καὶ inserui.

[4]) Etiamsi illud scholion ab Heliodoro oriundum esset, ea quae Hensius voluit inde colligere non liceret. Obiter moneo ne illum quidem paragraphi usum quem Hensius statuit cum Hephaestione pugnare, quippe qui paragraphum usurpari dixerit κατὰ πρόσωπα ἀμοιβαῖα ἐν . . . τοῖς χορικοῖς.

strophas nullis notis distinxisse putemus necesse est. At nullus dubito, quin, cum primum notas metricas in usum receperunt, ante omnia stropharum responsionem notis repraesentaverint. Iam Aristophanem Byzantium de responsione quaesivisse cognoscitur ex schol. Pind. Ol. II 48 φιλέοντι δὲ Μοῦσαι· . . . τὸ κῶλον τοῦτο ἀθετεῖ Ἀριστοφάνης· περιττεύειν γὰρ αὐτό φησι πρὸς ἀντιστρόφους[1]), atque etiam ex eis, quae Hephaestio de carminibus lyricis docet, hoc certe concluserim singulas strophas in Alexandrinorum editionibus distinctas fuisse notis quibusdam; cf. etiam p. X 1—2. Adde quod in notis Probianis GL VII p. 536, 5 aversam obelismenen poni praescribitur, quotiens strophae antistrophos inferatur, concedes Heliodorum in colometria ad stropharum responsiones indicandas nota carere non potuisse. Duobus locis recte notae servatae sunt neque quod aliis[2]) interciderunt mirabitur, qui quam facile hae potissimum notae interire potuerint secum reputaverit.

In paragraphi igitur usu nullum interest discrimen inter Heliodoream atque Hephaestioneam doctrinas. Praecepta Hephaestionea observanti in dyade monostrophica Ach. 284—301 post versum 291 paragraphus et diple ἔσω νενευκυῖα adscribendae erant. In scholio Heliodoreo nullae notae commemorantur. Etsi res certo argumento disceptari nequit, probabile tamen videtur Heliodorum ut Eq. 973 sic hic quoque sola paragrapho usum esse et diplen ἔσω νενευκυῖαν Hephaestioni demum deberi, id quod infra etiam dilucidius apparebit.[3])

Non pugnare diplae ἔξω νενευκυίας usum Hephaestioneum cum Heliodoreo supra demonstravi, verum eundem

[1]) Commodum video de eodem scholio disserere Wilamowitzium l. c. p. 142.

[2]) In censum veniunt schol. Pac. 775. 1329. Eq. 1111. Ach. 204. 929. 1214.

[3]) Personarum notas in versibus ineuntibus, notas metricas in versibus exeuntibus positas fuisse censere solemus, at Hephaestionis verbis p. XXX 16 — XXXI 2 significari videtur omnes notas pariter in versibus ineuntibus ascriptas fuisse similem in modum atque paragraphi in CIA I 319. 322, in Hyperidis papyro, de quo vide H. Diels in Sitzungsber. d. Berl. Akad. 1889 p. 663, alias.

iam longe ante Heliodorum viguisse intellegitur ex vetere scholio (V) Pac. 775 τὸ χ πρὸς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ μέτρου, ubi χ pro diple perperam scriptum esse perspexit H. Schrader l. c. p. 25. 57. Omnino Heliodorus non novum morem fabulas exarandi notisque distinguendi induxit, sed partim ea, quae iam in Alexandrinorum editionibus in usu erant, recepit, partim ea, quae in eis ab aliis aliter et passim usurpata erant, in certam artem redegit.[1]) Vereor tamen, ne Hensius, cum notarum usum ab omni parte sibi constantem redderet, interdum velut in schol. Pac. 1270—1316 (cf. Hensium l. c. p. 95; schol. Eq. 1—246. 997—1110) non excerptorem, sed Heliodorum correxerit.

Carminum ἐξ ὁμοίων singulos περιορισμούς distingui singulis paragraphis Hephaestio docuit, quem morem Heliodoro quoque vindicaverim, etiamsi illius vestigium in colometria nullum remansit. Neque enim recte Hensius p. 52 in schol. (V) Eq. 498 pro diple substituit haplen. Diple illic ideo locum habet, quod Heliodorus, cum priorem periodum anapaesticam προπεμπτικῆς numero haberet, κομμάτιον h. e. τελείαν παράβασιν inde demum a versu 503 incipere diserte docuit. Similis notandi rationis exempla congessit Hensius p. 61 sq. In parabasi Heliodorus ante συζυγίαν ἐπιρρηματικήν posuit diplen pariterque κομμάτιον, αὐτὴν τὴν παράβασιν, πνῖγος singulis diplis segregavit, ubi diversis metris condita erant. Ubi aliter res se habuit velut Ach. vv. 628 sqq., notas omisit. Nullis eum notis ἐπιρρηματικὴν συζυγίαν distinxisse vix crediderim, etiamsi quae fuerint notae dici non iam possit;[2]) cf. Hense p. 68 sq. Aliam rationem ineundam esse censuit Hephaestio, qui, cum parabasis ultimis

[1]) Putaverim iam Aristophanem Byzantium in Pindari atque Simonidis carminibus periodos et cola saepius ἐκθέσει et εἰσθέσει expressisse. Nam Aristophanem sola cola respexisse ex Dion. Hal. de comp. verb. cap. 22. 26 (pag. 312. 430 Sch.) minime sequitur, contra eum etiam periodorum rationem habuisse et propter alia argumenta verisimile est et propter Dion. Hal. de comp. verb. cap. 19. 25 (p. 260—262. 384 Sch.), de quibus locis infra disputabitur; cf. etiam W. Brambach, Rhythmische und metrische Untersuchungen (Lips. 1871) p. 60 sqq. 123 sq.

[2]) v. schol. Pac. 1127. Eq. 551. 1263. Ach. 665. 971.

duabus partibus deminuta similem in modum unum corpus constituere videretur atque carmen aliquod monostrophicum, parum scite singulas eius partes ad carminum monostrophicorum similitudinem singulis paragraphis distinxit, nisi quod, ubi τὸ ἀντίστροφον τοῦ μέλους et τὸ ἀντεπίρρημα adessent, post epirrhema et antepirrhema notis indicandum putavit haec κατὰ διέχειαν responsionem habere.

Simplicior erat Heliodori notatio quam Hephaestionis in carminibus κατὰ διέχειαν ἀνταποδιδομένοις. Heliodorus enim hunc respondendi modum eo tantum notasse videtur, ut posteriori huiusmodi carminis parti ineunti gemellas diplas sc. ἔξω νενευκυίας appingeret, cum in priore parte exeunte sola diple sc. ἔξω νενευκυίᾳ ut ἑτερομετρίας signo uteretur.[1]) Contra Hephaestio priori parti exeunti praeterea diplen ἔσω νενευκυῖαν addidit, ut significaret secutura esse quae respondeant. Similiter posterioris partis non initium propriis notis instruxit, sed in fine diplae ἔξω νενευκυίᾳ alteram ἔξω νενευκυῖαν adiecit, ut ipsius verbis utar, διὰ τούτων δηλούντων ἡμῶν ὅτι ἀνταποδέδοται.

Ergo, id quod vel per se consentaneum est, universum notarum usum eundem fuisse apud Hephaestionem atque apud Heliodorum et perpauca tantum ab Hephaestione novata esse cognovimus. Quod si recte disputatum est, iam corruit praecipuum argumentum, quo Hensius (p. 167) adductus est, ut Heliodorum primo p. Chr. n. saeculo medio h. e. eidem aetati, quae Caesium Bassum tulit, tribueret.[2])

---

[1]) cf. schol. Pac. 473. In schol. Eq. 624 pro διπλοῖ recte iam Duebnerus scripsit διπλῇ; idem scribendum est in schol. Pac. 956 pro δύο διπλαῖ.

[2]) Etiamsi inter Heliodoream Hephaestioneamque notarum metricarum doctrinas re vera eae quas Hensius esse affirmavit discrepantiae interessent, id quod Hensius de Heliodori aetate statuit, minime inde efficeretur. Neque ex reliquis quas attulit rationibus hoc colligere licet. Contra ea argumenta, quibus Keilius (Quaestiones grammat., Lips. 1860, p. 12 sqq.) et Westphalius (Metrik I² p. 223) adducti sunt, ut Heliodorum Hephaestione non multo antiquiorem fuisse censerent, neque Lipsius (Annal. phil. 81 p. 609 sqq.) neque Hensius redarguerunt et mihi quidem simultas, quae inter Heliodorum atque Hephaestionem intercessit, ex

Partim ex colometriae Heliodoreae fragmentis partim ex commentario Hephaestioneo derivata est ea notarum metricarum disciplina, quae in recentibus scholiis Aristophaneis conspicitur: qua de satis accurate iam egit Thiemannus l. c. Neque Demetrius Triclinius quam notarum metricarum doctrinam ex commentario Hephaestioneo deduxerit accurate exponere operae pretium est, cum praesertim, quae est apud Demetrium inconstantia, res paucis absolvi nequeat. De notatione ab illo in carminibus Pindaricis usurpata disseruit Boeckh Pind. vol. II 1 p. XXXIII sq., in tragoediis qui illi fuerit usus, optime intellegitur ex Sophoclis editione Parisiis 1553 ab Adriano Turnebo publici iuris facta, in qua ipsis Sophoclis verbis Demetrii notae appictae sunt.[1]) Praecipua vero illius de notis metricis explanatio haec est (in Demetrii commentario Sophoclis editioni modo excitatae adiecto p. 8, 2—9): ἐν μὲν γὰρ ταῖς στροφαῖς τῶν ἀλλοιοστρόφων τούτων συστηματικων τῶν κατὰ περικοπὴν ἐχόντων συστήματα ἀνομοιομερῆ ἐπὶ τοῦ τελευταίου κώλου κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν διπλῆ τίθεται ἔξω νενευκυῖα, ἐπὶ δὲ τῷ τέλει παράγραφος καὶ ἔσω νενευκυῖα διπλῆ, δηλοῦσαι ὅτι τῶν ἀνταποδιδομένων εἰσὶν αἱ τοιαῦται στροφαί· ἐν δὲ ταῖς ἀντιστροφαῖς ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ τελευταίου κώλου μόνη παράγραφος· ἐπὶ μέντοι τῆς τελευταίας ἀντιστροφῆς ἐπὶ τοῦ τελευταίου κώλου δύο μόναι τίθενται διπλαῖ, κατά τε τὴν ἀρχὴν τοῦ κώλου καὶ κατὰ τὸ τέλος· ἀμφότεραι δὲ ἔξω νενευκυῖαι, δηλοῦσαι ὅτι τέλος ἔσχε τὰ ἀνταποδιδόμενα.

Ad ea quae de notarum metricarum apud veteres doctrina tradita habemus absolvenda praeter exiles ipsarum notarum reliquias[2]) velut in fragmento illo Alcmanis, quo de disputavit Bergkius PLG III[4] p. 26 sq., accedit unum anecdotum Parisinum quod vocant, primum a. Th. Bergkio

---

aliqua parte similis esse videtur ei quam Aristidi rhetori cum Hermogene fuisse demonstravit Herm. Baumgart: Aelius Aristides als Repraesentant der sophistischen Rhetorik (Lips. 1874) p. 137 sqq.

[1]) Copiose nec tamen accurate de notis metricis apud Pindarum Aeschylum Sophoclem Euripidem usurpatis disseruit Osannus in Anecd. Rom. p. 91—101 et 184—186.

[2]) cf. etiam Christ Metrik[2] p. 367.

ex cod. Par. 7530 anno 780 exarato publici iuris factum[1]), post a Reifferscheidio inter fragmenta Suetoniana (p. 137 sqq.) receptum, novissime ab Henr. Keil in GL VII p. 533 sqq. editum. Arta cum illo cognatione continentur et Isidori orig. lib. I cap. 20 et tractatus quem ex codice quodam Monacensi in lucem emisit H. Kettner Kritische Bemerkungen zu Varro u. latein. Glossaren (Hal. 1868) p. 33 sqq. Et de ratione inter tres has disputationes intercedente et de notarum Probianarum quae in eis insunt origine optime mihi videtur disseruisse Jul. Steup De Probis grammaticis (Jenae 1871) p. 48—60: cui quod addam non habeo. Reliquas notas metricas iam supra perstrinxi; diple obelismene, quae posita esse dicitur „ad separandas in comoediis et tragoediis periodos", in Terentii editionibus Probianis ἑτερομετρίαν indicasse videtur similem in modum atque in fabulis graecis diple ἔξω νενευκυῖα. Foede ab excerptore mutilata esse videntur quae de recta et aversa superne obelatis referuntur. In cod. Par. sunt haec: „recta et aversa superne obelatae ponuntur cum eadem significant similemque sequentem esse", apud Isidorum, quocum fere consentit cod. Monac., haec: „recta et aversa superne obelata ponitur finita loco suo monade significatque similem sequentem quoque esse." Keilius l. c. proposuit: „ponuntur cum eadem strophe saepius repetitur et significant similem quoque sequentem esse." Sed hac coniectura probata non est quo haec nota distinguatur ab aversa obelismene, quae ponitur „quotiens strophae antistrophos infertur". Ego nec certam medelam in promptu habeo nec quo hoc praeceptum pertineat dispicio. Parum enim recte Ribbeckius (Prolegomena crit. in Vergil., Lips. 1866, p. 157) ad illam quam in Vergilii eclogis deprehendisse sibi visus est stropharum responsionem rettulit.

Denique de notarum metricarum origine perperam iudicasse Bergkium, cum in commentatione de Atilii Fortunatiani libro (beneficii Thielemanniani lege ed. Halae a. 1863) p. 6 certe scaenicos poetas et suppares aetate melicos stro-

---

[1]) in diario antiquitat. a. 1845 Nr. 11. 14—17, quae commentatio nunc legitur in eiusdem opusc. I p. 580 sqq.

pharum intervalla paragraphis distinxisse censeret, pluribus demonstrare iam post ea, quae Wilamowitzius l. c. p. 125 sqq. disputavit, supervacaneum est.

§ 6.

De doctrinae Hephaestioneae indole.

Post God. Hermanni (el. d. m. p. 26 sqq., 714 sqq. et epit. d. m. p. 256 sqq.) et Gaisfordii (edit. Oxon. a. 1855 vol. II p. 207—18) curas egregie de commentariis et interpretandis et ponderandis meritus est Westphalius, qui in Allgem. Metr. ed. III p. 175 sqq.[1]) de variis poematum generibus sollerter ut solet disseruit; cuius disputationis fundamentum in ipsis commentariis positum esse voluit. Post quem qui continua interpretatione commentarios instrueret, rem actam ageret. Pauca tamen de universa doctrinae Hephaestioneae indole monenda sunt. Ac primum quidem caput quo de colo metro systemate vel periodo dissereret Westphalius in prima et altera artis metricae editione alio ablegavit, in tertia ipsi de poematum generibus disputationi praefixit. Totam hanc de ordinum rhythmicorum magnitudinibus doctrinam, in quam homines docti non pauci inquisiverunt[2]), paucis hic absolvere mihi non in animo est, cum praesertim neque cum doctrina περὶ ποιήματος arte cohaereat et multa mihi essent repetenda iam ab aliis recte dicta, sed pauca mihi tractanda selegi, quae nondum satis accurate aut recte mihi explicata esse videntur.

[1]) cf. eundem in Philolog. XX (1863) p. 268 sqq.

[2]) Praeter ceteros vide G. Hermann el. d. m. p. 664 sqq.; Westphal in Philol. XX p. 78 sqq.; in annal. philol. LXXXI (1860) p. 189 sqq.; Allgem. Metrik ed. III p. 177—189; Caesar in Grundzüge der griech. Rhythmik (Marburg. 1861) p. 114 sqq., 173 sq. et in ind. lect. Marburg. 1867 p. XII sqq. et 1869 p. XVI; Christ in Sitzungsber. d. Muench. Akad. a. 1868 vol. I p. 1 sqq. et in Abhdlg. d. Muench. Ak. vol. XI (a. 1868) p. 138 sqq., 143 sqq. 177 sqq. et in „Metrik" passim; Wilmanns de M. Terentii Varron. libr. gram. (Berol. 1864) p. 65 sqq. 198 sqq.; Thiemann, Hense, Gerh. Schultz ll. cc. Nihil lucramur ex Gitlbaueri commentis (Philolog. Streifzüge, Freiburg i. B. 1886, p. 31 sqq.).

Optimo iure viri docti ex Heph. p. 20, 21. 43, 1 et schol. α p. 199, 13 sqq. W.[1]) concluserunt Hephaestionem pro ea magnitudine (μεγέθει), ad quam ultimam iusto numero servato metra promovere liceret, triginta χρόνους πρώτους habuisse. Neque pugnat cum hac sententia, quod Hephaestio p. 31, 20 sqq. metrum hexametrum choriambicum temporum triginta quattuor commemorat.[2]) Nam etsi Hephaestione iudice legitime metra temporum triginta numerum excedere non debebant, tamen hac lege constituta non potuerunt e medio tolli longiora metra interdum de industria ab Alexandrinis potissimum poetis usurpata. Diserte hanc discrepantiam illustrat Victorinus p. 82, 25 sqq. „Admonemur hic quod apud Graecos celebratur non praetermittere, Boiscum Cyzicenum supergressum hexametri legem iambicum metrum in octametrum versum extendisse"; cf. eund. p. 83, 21 „ausi sint contra praescriptum triginta temporum duo adicere".[3]) Idem significavit Hephaestio p. 20, 21 verbis καὶ τῷ πενταμέτρῳ δὲ καίπερ ὄντι ὑπερμέτρῳ πολλοὺς κεχρῆσθαι συμβέβηκεν[4]), ex quibus parum recte Westphalius (Metrik I² p. 663) collegit Hephaestionem versus triginta temporum numerum excedentes sollemniter ὑπέρμετρα vocavisse. Certis hanc coniecturam argumentis refutavit Caesar (ind. lect. Marb. 1867 p. XII—XIV)[5]) neque quae Westphalius in tertia editione (Allgem. Metr.) p. 186 adn. attulit, ullo modo ad eius sententiam defendendam sufficiunt. Reliqui homines docti tales versus a metricis vocatos esse periodos profitentur. Quod non satis accurate dictum est. Ac primum quivis concedat necesse est talia

---

[1]) Ex scholiis Hephaestioneis sua deprompserunt Is. Tzetz. p. 95, 28 et Tricha (ed. Furia) p. 56 sq.; cf. Mar. Vict. p. 83, 2. 10. 19—22, Arist. Quint. p. 32, 23, quo de loco disseruit Caesar Rhythm. p. 129 sq. (cf. Amsel. l. c. p. 136.)

[2]) cf. Tricha (ed. Westphal) p. 284, 3—5.

[3]) cf. Iubam apud Rufin. GL VI 564, 1 sqq., Mar. Plot. GL VI 520, 2—4. 526, 22. 530, 13. Simile quid habes etiam in Rhet. gr. VIII p. 461, 20 συντίθενται δὲ καὶ ἐκ πλειόνων κώλων περίοδοι, ἀλλ' ἐκβαίνουσι τὴν συμμετρίαν καὶ οὐκέτι περιόδων, ἀλλὰ διεξοδικῶν λόγων ἔχουσι τάξιν.

[4]) cf. etiam Chaignet Essais de métrique grecque (Paris 1887) p. 174 adn. 3.

[5]) Versibus hypermetris a Caesare excitatis adde GL VI 637, 7.

carmina, quale est Philici illud Heph. p. 31, 20 excitatum, ab Hephaestione non annumerata esse carminibus systematicis, sed carminibus κατὰ στίχον. Nam ut (p. III 8. X 12) carmen ἡ παῖς ἡ κατάκλειστος κτλ., cuius singuli versus non sunt stichi sed commata, Hephaestio dimensus est κατὰ στίχον, ita hoc quoque carmen, etsi singuli eius versus ultra legitimum metri modum progrediebantur, sine dubio κατὰ στίχον distribuit. Proprium enim stichorum, quos non metricis rationibus deberi, sed a scripturae genere originem traxisse iam dudum cognitum est[1]), non tam certa magnitudine quam continua repetitione efficitur. Atque equidem propter schol. Heph. β p. 10, 19 ἰστέον γε μὴν ὡς τοῦτο τὸ πεντάμετρον σπάνιόν ἐστι διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τὸν ἴαμβον ⟨ἐπὶ⟩ πλέον τῶν λ´ ἢ τῶν λβ´ χρόνων αὔξεσθαι non dubito, quin etiam singulos huiusmodi carminum versus Hephaestio στίχους vocaverit. Si longiores erant versus, quam ut huic rationi subici potuerint, illud ortum est carminum genus, quod in carmine Alcaico ἔμε δεῖλαν κτλ. ex quattuor denorum pedum coniugationibus constante Hephaestio p. XIV 2 sqq. statuit. Pro singulis igitur versibus, Hephaestionem si sequimur, habemus systemata vel strophas totumque carmen est monostrophicum (sc. ἐξ ὁμοίων). Similiter omnia, quae ultra iustum metri modum procederent, a nonnulis σύνθετα vocata esse Aristides Quint. p. 32, 25 auctor est. Neque usquam traditum est Hephaestionem huiusmodi versus periodos appellasse. Omnia enim scholia Hephaestionea, in quibus periodorum nomen legitur, ad alteram metri definitionem spectant, qua metra usque ad triginta duo tempora progredi praescribitur; cf. Choerob. p. 74, 18. Scholion, quod ex codice *Q* Studemundus in Anecd. var. I pag. 133 exeunte (ad p. 32, 4 sqq.), ex codicibus *A* et *K* ibidem pag. 134 (ad pag. 33, 8 an ad pag. 34, 6?) edidit (cf. Heph. p. 31 adn. Gaisf.), corruptum esse facile perspicitur.[2]) Verum iam vidit Pauwius, qui

---

[1]) cf. etiam τὰ στιχηδὸν γεγραμμένα in schol. in Dion. Thr. p. 784, 4 et Studemundi An. var. I p. 230, 17.

[2]) Eandem corruptelam iam legit Ioa. Tzetz. l. c. p. 311, 1 sqq. et 313, 8, cuius de hac doctrina praecepta magis futtilia sunt quam in quibus explicandis operam perdam.

scripsit οὐκ ἐνδέχεται στίχον <τριακαι> τριακοντάσημον εἶναι; cf. Caesar em. Heph. I p. XVI.

Alteram definitionem esse Heliodoream recte mihi videtur coniecisse Hensius Hel. Unt. p. 117. Ceterum de coli, periodi, pericopae in colometria notionibus quae disputaverunt Thiemannus et Hensius ll. cc. parum subtiliter dicta sunt. Κόμμα in colometria omnino deest, contra κωλάρια vocantur in schol. Pac. 173 versus τί φησι; et ἰὴ ἰή. Idem vocabulum in schol. Ach. 1 pro κομμάτιον substituit Thiemannus. Agitur illic de versu Ach. 43 πάριτ' ἐς τὸ πρόσθεν. Vocabulo κῶλον duplex notio subiecta est. Primum significat, id quod in κωλομετρίᾳ consentaneum est, omnes versus scriptura expressos, cum cuius sint magnitudinis nihil intersit. Tum cola dicuntur omnes versiculi stichis minores sive integri sunt sive catalectici. Abusive enim etiam comma dicitur colon (Victor. p. 54, 5). Περίοδος nominatur primum ea pedum coniunctio, quam eodem vocabulo significavit Hephaestio p. IV 12. XIII 6. XXIV 4, de qua dixi p. 35 sq., tum unaquaeque μέτρων συναγωγὴ ἤτοι δύο ἢ πλειόνων ἢ ὁμοίων ἢ ἀνομοίων (p. VIII 1 sq.), ita ut plane consentiat cum ea notione quam vocabulo σύστημα tribuit Hephaestio. Itaque singulos locos enumerare supersedeo. Iniuria igitur Thiemannus p. 109 periodum metricam variis constantem versibus περικοπήν dici affirmavit. Immo etiam in periodis saepissime varii versus miscentur; contra περικοπή apud Heliodorum nondum prorsus in sollemnem usum abiisse videtur. In schol. Ach. 971 (συζυγία κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερής) pericopae vim plane concinere cum ea, quam Hephaestio p. VI 8 sqq. et XIX 5 sqq. descripsit, quivis facile perspicit. Idem cadit in schol. Pac. 1127 ἐν μὲν τῇ β' περικοπῇ ἐστι κτλ. in cuius initio iam Hensius p. 141 scripsit διαπεραίνεται συζυγίαν <κατὰ περικοπὴν ἀν>ομοιομερῆ. Sed in schol. Pac. 485 et Ach. 263 qua re pericopa a periodo differat non video, quoniam et periodi ἀμοιβαῖαι dicuntur, velut in schol. Ach. 1008, et interdum responsione carent (cf. schol. Nub. 457. 467. Ach. 1143), et diversis εἰσθέσεως vel ἐκθέσεως modis exaratae sunt (cf. e. g. schol. Eq. 616). Unum tamen Heliodori fragmentum adhuc viros doctos fugit. Nam sine dubio apud Joann. Siceliotam

in Rhet. gr. (W.) VI 167, 24 pro Διόδωρος restituendus est Ἡλιόδωρος. Leguntur l. c. p. 167, 20 sqq. haec: διὰ τοῦτο λέγονται τὰ μέτρα μονόμετρα μὲν τὰ ἐκ μιᾶς συζυγίας, δίμετρα δὲ τὰ ἐκ δύο καὶ τρίμετρα μέχρι τῶν ἑξαμέτρων· ἐπέκεινα γὰρ οὐ πρόεισιν ἡ ἀπότασις, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Ἡλιόδωρος[1]) καὶ τὰ παραδείγματα σαφῶς ἐμφαίνουσιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ ἐπικοῦ μονόμετρον μὲν οὐκ ἔχει[2]), δίμετρον[3]) δέ μῆνιν ἄειδε θε[ά].[4]) πεντάμετρον δέ μῆνιν ἄειδε, θεά, Πηληιάδεω Ἀχι· ἑξάμετρον δὲ προςτεθέντος τοῦ λῆος ποδός, ὃς οὐ σώζων δάκτυλον καταληκτικὸς[5]) λέγεται. ἐπὶ δὲ ἰαμβικοῦ μονόμετρον ἀκατάληκτον σίγα σίγα (Eur. Or. 140) καὶ αἶ αἶ (?)[6]) μονόμετρον καταληκτικόν. τροχαϊκὸν δὲ δίμετρον καταληκτικόν λεπτὸν ἴχνος ἀρβύλης (Eur. Or. 140). τοιούτων μυρίων ἐν τοῖς δράμασιν ὄντων καὶ μάλιστα ἐν τοῖς χοροῖς οὐ μὴν καὶ οἱ ῥήτορες ἐπὶ σπουδῆς ἔχουσι τὸ τούτοις χρῆσθαι. Similiter in schol. Heph. α, quod ex codicibus *AKQ* edidit Studemundus l. c. p. 142 ad pag. 47, 10, ex *MS* Gaisford p. 47 adn., traditur ὅτι οὐδὲν μέτρον ἐστὶν ὑπὲρ τὸ ἑξάμετρον[7]), quocum scholio mirum quantum consentit Victor. p. 76, 22—27; cf. eund. p. 55, 7—9 et p. 82, 26. Praeterea inspicias Aristidem Quint., qui more Pythagoreorum in hexade harmonicam quandam vim inesse docet: (p. 32, 2) μέχρι γὰρ ἑξάδος ηὐξήθη συλλαβή τε καὶ πούς καὶ μέτρον διὰ τὴν τοῦ ἀριθμοῦ τελειότητα καὶ τῷ περιέχεσθαι πάντας ἐν αὐτῷ τοὺς τῆς συμφωνίας λόγους. Idem praeceptum propter Hermogenis verba τὸ δὲ ὑπὲρ τὸ ἡρωϊκὸν σχοινοτενὲς κέκληται

[1]) Ἡλιόδωρος scripsi, Διόδωρος cod.

[2]) Hoc praeceptum apud metricos non rarum est; cf. e. g. Rhet. gr. VI 127, 27; schol. Heph. β p. 13, 1, unde sua derivavit Tricha p. 267, 15, 266 adn., 271, 4 (ed. Westphal); Joa. Tzetz. p. 318, 27. 324, 19. 329, 24.

[3]) δίμετρον scripsi, διάμετρον cod.; ad argumentum conferas praecipue rhet. gr. l. c. p. 169, 1—9.

[4]) litt. ά uncis inclusi.

[5]) καταληκτικός scripsi, καταληπτικός cod.

[6]) cf. Choerob. p. 68, 25 et Tract. Harleian. ed. Studemund (Ind. lect. Vratisl. 1887/88) p. 12, 2 et adn.; cf. etiam GL VI 106, 1 sqq. An scribendum est αἶ αἶ μονόμετρον βραχυκατάληκτον?

[7]) Ex hoc scholio sua mutuatus est Tricha p. 277, 25 sqq. (ed. Westphal); cf. etiam Ioa. Tzetz. p. 318, 22 sqq.

(Speng. II 244, 2) apud eius scholiastas non raro deprehenditur; cf. VI p. 491, 15 sqq. et 246, 24.[1]) Ceterum rhetorum de commate, colo, periodo praecepta et inter se maxime variantur, neque, cum fundamentum distribuendi syllabis, non temporibus contineatur, ad rem metricam spectant. Unum tantum locum proferam, quem unde petiverit Ioannes Siceliota vel eius auctor nescio. Enarratio a Walzio VI 127, 13 sqq. neglegenter descripta sic emendanda est:

Κῶλον τοίνυν καὶ κόμμα καὶ στίχος παρὰ μὲν τοῖς ῥυθμικοῖς (!) τῷ μέτρῳ τῆς ποσότητος ὥρισται. στίχος γὰρ λέγεται τὸ ἀπὸ ἓξ συνεστηκὸς συζυγιῶν, εἰ τρισύλλαβος εἴη ὁ ποὺς ὁ τὸ μέτρον καὶ τὸν στίχον ποδίζων·[2]) ἐπέλαττον δὲ, τριῶν, εἰ δισύλλαβοι εἴησαν οἱ πόδες, ὡς ἐπὶ ἰαμβικοῦ καὶ τροχαϊκοῦ καὶ ἰωνικοῦ καὶ χοριαμβικοῦ καὶ τῶν ἄλλων χωρὶς τοῦ ἐπικοῦ καὶ τοῦ αἰολικοῦ καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῶν. ἀφ'[3]) ἓξ μὲν τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας καὶ τὰ ἑξῆς·[4]) ἀπὸ πέντε μέχρι τοῦ ὠκὺς⟨Ἀ⟩[5])· ἀπὸ τεσσάρων δὲ μέχρι τοῦ πόδας· ἀπὸ τριῶν δέ· τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέ[φη].[6]) ἐπὶ δὲ ἰαμβικοῦ ὡς τὸ καθαρὸν τρίμετρον. τὸ δὲ ἔλαττον⟨ὂν⟩[7]) τῶν τριῶν, εἰ μὲν τελείας ἔχει τὰς συζυγίας, κῶλον λέγεται ὡς τὸ ἡρώων αὐ[τοὺς δὲ] ἐστιν[8])· εἰ δὲ μή, κόμμα.[9]) ... οὐκέτι μονόμετρον· τὸ γὰρ δακτυλικὸν μονόμετρον οὐκ ἔχει.

Ex metricis latinis longe plurima, ut solet, Victorinus (p. 53, 26—56, 14) praebet, apud quem diversorum auctorum placita confusa atque permixta sunt. Idem auctor, ex quo Aphthonius p. 54, 8—16 enuntiata „erit itaque colon" sqq. petivit, perlucet in Fortunatiani verbis p. 282, 27—283, 3.

---

[1]) cf. etiam Ioa. Tzetz. l. c. p. 316, 10 sqq.

[2]) cf. Rh. gr. VI 168, 27 εἴρηται γάρ, ὡς ἐὰν εἴη ποὺς τρισύλλαβος συζυγία λέγεται.

[3]) ἀφ' scripsi, ἐφ' cod.

[4]) Eodem exemplo usi sunt alii quoque velut schol. Heph. α p. 141 ad 47, 10, quocum conferas Rh. gr. VI 237, 27.

[5]) Ἀ addidi.

[6]) φη uncinis saepsi.

[7]) ὂν addidi.

[8]) κῶλον λέγεται, ὡς τὸ ἡρῷον· αὐτοὺς δέ ἐστιν· cod.; correxi coll. Rh. gr. VI 496, 29.

[9]) Post κόμμα et exemplum et pauca alia interierunt.

Ceterum quae de Aphthonii auctoribus aliqua cum probabilitate dici possunt, iam dicta sunt cum ab aliis l. c. tum a Schultzio l. c. p. 44—46. Qui etsi bene Varronis sectatorem significavit, malim tamen eum nullo nomine insignire quam Thacomestum vocare. Pauca moneo de praecepto (p. 54, 4 sq.) „omnis ... versus κατὰ τὸ πλεῖστον in duo cola dividitur." Similem in modum p. 154, 23, ubi de versibus galliambicis agitur, scriptum est „hoc genus metri maxime desiderat separari in duas clausulas". At hic vocabuli clausulae usus propter Rufin. GL VI 556, 7 sqq. Varronianus videtur, quam ob rem etiam quae apud Victorinum p. 79, 1—6 leguntur haud absque probabilitate ad Varronem revocaveris. Neque non Varroni favet, quod idem de metro bipartito praeceptum deprehenditur etiam apud Augustinum de mus. lib. III cap. IX (ed. Migne in Patrol. lat. vol. 32 p. 1126) „eum versum a doctis appellatum, qui duobus membris (i. e. colis) certa ratione dimensis copulatisque constaret". Denique commendatur haec coniectura Victorini verbis p. 55, 11 „Versus est, ut Varroni placet, verborum iunctura, quae per articulos et commata εὐρύθμως[1]) modulatur in pedes". Neque vero, id quod Christius putavit, hoc praeceptum huius solius disciplinae proprium fuit, sed Iuba quoque, alterius assectator, idem secutus est. Profluxerunt enim ex eo illa, quae apud Victorinum p. 70, 12 sqq. leguntur „dactylicum hexametrum .... dividitur .... in duas (sc. partes) per κῶλα duo, quibus omnis versus constat".[2]) Nam p. 70, 12 in verbis „dactylicum hexametrum constat e spondeo, trochaeo et e o d e m dactylo" idem error graeca verba in latinum sermonem vertentis deprehenditur, quem commissum esse p. 75, 12 („et e u n d e m anapaestum") ostendit Hensius de Iuba artigrapho (in Act. soc. phil. Lips. ed. Ritschl, vol. IV, Lips. 1875) p. 47, cum conferret schol. Heph. p. 175, 2 (W.) αὐτὸν τὸν

[1]) εὐρύθμως Studemund, *ac rythmos* aut *arythmos* codd.; cf. Anonym. in Nauckii Lexic. Vindob. append. p. 322, 8 στροφὴ μὲν οὖν ἐστι κώλων ποσῶν εὔρυθμος σύνθεσις. Similiter Aristides Quint. voce εὐπρεπής usus est (cf. p. 32, 19. 33, 18); cf. etiam Longinum in Studemundi An. var. I p. 128 schol. ad pag. 22, 11 et Anonym. Ambrosian. ibid. p. 231, 31.

[2]) cf. etiam GL VI 631, 25.

ἀνάπαιστον. Re vera in Heliodori colometria non raro δύο κῶλα in unum στίχον coagmentari docetur atque etiam Hephaestione iudice στίχους ex binis colis constitisse concluseris et ex schol. p. 206, 9—10 W. et ex versuum asynartetorum descriptione p. 47, 8—10, de qua sagacissime disseruit Caesar in commentatione de versibus asynartetis (ind. lect. Marb. 1864) p. 4 sqq.

Denique mirifice discrimen, quod inter colon et comma interest, perversum est apud Pompeium in comment. art. Donati GL V p. 133, 24 sqq. „ubi post duos pedes superest syllaba, comma est; ubi post duos pedes nihil, colon est" etc., quocum consentiunt Beda GL VII p. 246, 19 sqq. et Isidor. Orig. I cap. 19 part. 6.

Locutionibus κατὰ στίχον et κατὰ περίοδον recte significari principalem compositionis discrepantiam facile apparet, etsi carmina ἐξ ὁμοίων quasi in medio loco posita neque his neque illis iure annumerari possunt. Inde quod eadem differentia simul in ipsis carminibus exarandis oculis subiciebatur, explicandum est, quod vocabulum περίοδος a musicis, στίχος a librariis originem duxit. Melius solae metricae rationes respectae sunt apud Ioannem Tzetzam in Cratetis Dionysii Euclidis commentario.[1]) Etenim ut apud Hephaestionem tragoediae nominantur μικτὰ γενικά, quippe quae partim κατὰ στίχον, partim κατὰ σύστημα compositae sint, ita in commentario illo tragoedias ex metris et periodis constare edocemur, cum περίοδοι et cantica lyrica et anapaestorum quae vocant systemata comprehendant. Idem dicendi usus est apud Aristidem p. 55, 8 τὰ ἐκ τούτων (sc. τῶν ποδῶν) κόμματα καὶ κῶλα καὶ περίοδοι καὶ μέτρα.[2]) Stropharum particulae apud antiquissimos ni fallor auctores tantummodo κῶλα et περίοδοι nominantur;

---

[1]) cf. Cramer An. Ox. III p. 343, 21 sqq.; Westphal Prolegom. zu Aeschyl. Tragoed. (Lips. 1869) p. XI v. 15 sqq. et p. XV v. 79. Accuratius de hoc commentario egi in Commentat. in honor. Guil. Studemund (Argentor. 1889) p. 214 sqq. Quae Wilamowitzius l. c. p. 134 adn. 21 de Euclide suspicatus est, mihi non persuasit.

[2]) cf. etiam ἔπη et μέλη quae distinxit Zielinski Gliederung d. altatt. Kom. (Lips. 1885) p. 289 sqq.

cf. Anonym. in Nauckii Lex. Vindob. append. p. 322, 8 στροφὴ μὲν οὖν ἐστι κώλων ποσῶν εὔρυθμος σύνθεσις ἑτεροίας στροφῆς ἀντιστρόφου καὶ ἐπῳδοῦ;[1]) schol. Aristoph. Ach. 346 λέγεται δὲ στροφὴ τῶν κώλων τὸ σύστημα; Poll. IV 112 τῇ δὲ στροφῇ ἐν κώλοις προςασθείσῃ κτλ.; Planud. in Rhet. gr. (W.) V 510, 4 ἡ μὲν οὖν στροφή ἐστιν ἡ πρώτη τιθεμένη περίοδος ἐκ δύο ἢ πλειόνων κώλων. Atque haud scio an vetustissimum dicendi genus servaverit Caesius Bassus, cum tantum non semper periodorum vel potius stropharum — apud Horatium nullum inter strophas et periodos discrimen interest — partes nuncuparet cola, versuum commata[2]). Neque enim Dionysius Halicarnasensis stichorum partes nominavit cola, nisi ubi de colis rhetoricis verba fecit. Contra de comp. verb. cap. XVII (p. 228 ed. Schaefer) verbis στίχοι τε καὶ κῶλα duo illa carminum genera significavit, quae sollemniter κατὰ στίχον et κατὰ περίοδον nominare solebant. Posteriores demum metrici certas commatum, colorum, stichorum magnitudines definiverunt iisque omnibus iuxta in carminibus lyricis explicandis usi sunt. Nam Christius num recte in Abhdl. d. Muench. Ak. XI p. 178 apud Dionysium de comp. verb. cap. XIX (p. 262 Sch.) οἱ δὲ περὶ Στησίχορόν τε καὶ Πίνδαρον μείζους ἐργασάμενοι τὰς περιόδους εἰς πολλὰ μέτρα καὶ κῶλα διένειμαν αὐτάς vocabulum μέτρα ad longos illos versus rettulerit, quibus a scholiastis nomen μέτρα Πινδαρικά inditum est, valde dubito. Μέτρα καὶ κῶλα eo quem Christius excitavit loco idem significare quivis concedat necesse est atque in enuntiato prope antecedente (p. 260) περὶ δὲ τὰς καλουμένας ἐπῳδοὺς ἀμφότερα κινεῖν ταῦτα ἔξεστι τό τε μέλος καὶ τὸν ῥυθμόν. τά τε κῶλα, ἐξ ὧν ἑκάστη συνέστηκε περίοδος, ἐπὶ πολλῆς ἐξουσίας δίδοται αὐτοῖς ποικίλως διαιρεῖν . . ., ἕως ἂν ἀπαρτίσωσι τὴν στροφήν· ἔπειτα πάλιν δεῖ τὰ αὐτὰ μέτρα καὶ

[1]) In verbis ἑτεροίας — ἐπῳδοῦ vitium inest; facile conieceris pro ἑτεροίας scribendum esse ἐπιφερομένης vel simile quid.

[2]) GL VI p. 270, 11 colon dicitur versus ex tribus choriambis et uno antibacchio constans. Sed p. 270, 10 et 23 commatis vocabulum scriptoris neglegentiae deberi videtur. Primitus ni fallor commatis neque notio neque usus a τομῇ aberat.

κῶλα ποιεῖν. At hoc loco quae vis vocabulo μέτρον subiecta sit cognoscitur ex capitis modo excitati initio (p. 258) τοῖς μὲν ἐποποιοῖς μέτρον οὐκ ἔξεστι μεταβάλλειν, ἀλλ' ἀνάγκη πάντας εἶναι τοὺς στίχους ἑξαμέτρους· οὐδέ γε ῥυθμόν, ἀλλὰ τοῖς ἀπὸ μακρᾶς ἀρχομένοις συλλαβῆς χρήσονται. At enim multo probabilius est longos illos versus Pindaricos et ab Alexandrinis et a Dionysio vocatos esse περιόδους. Tria saltem huius dicendi usus vestigia in scholiis Pindaricis remanserunt; cf. schol. ol. IX 125. 134. X 24 (τὰ δύο μία ἐστὶ περίοδος), de quibus non ab omni parte recte disseruit Christius l. c. p. 146 sq. Porro perperam Christius (l. c. p. 164, Metrik [2] p. 132. 616. 619 sq.) negavit a veteribus grammaticis periodos a strophis distinctas fuisse. Inspicias velim Dionysii locum modo allatum (p. 258 sqq. Sch.). Distinguuntur illic κῶλα, περίοδοι, στροφαί. Ex colis efficiuntur περίοδοι, ex periodis στροφαί. Ergo non secus atque περίοδοι complura complectuntur κῶλα continent στροφαί complures περιόδους. Idem edocemur alio quoque loco ex eodem libro repetito (cap. XXV p. 384 Sch.) ἡ μὲν ὅμοια περιλαμβάνουσα μέτρα καὶ τεταγμένους σώζουσα ῥυθμοὺς κατὰ στίχον ἢ περίοδον ἢ στροφὴν ... κᾄπειτα πάλιν τοῖς αὐτοῖς ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ἐπὶ τῶν ἑξῆς στίχων ἢ περιόδων ἢ στροφῶν χρωμένη ..., ἔρρυθμός ἐστι καὶ ἔμμετρος (sc. λέξις) ...· ἡ δὲ πεπλανημένα μέτρα καὶ ἀτάκτους ῥυθμοὺς ἐμπεριλαμβάνουσα καὶ μήτε ἀκολουθίαν ἐμφαίνουσα αὐτῶν μήτε ὁμοζυγίαν μήτε ἀντιστροφήν, εὔρυθμος μέν ἐστιν κτλ. Tria hic discernuntur compositionis genera haec: 1) κατὰ στίχον, 2) κατὰ περίοδον, 3) κατὰ στροφήν. Quid cuiusque proprium sit, haud illepide postea indicatur vocabulis ἀκολουθία (h. e. κατὰ στίχον), ὁμοζυγία (h. e. κατὰ περίοδον), ἀντιστροφή (h. e. κατὰ στροφήν). Ex ipsa hac responsione apparet hic quoque diversam esse stropham a periodo. Itaque quandoquidem hoc discrimen a Dionysio demum excogitatum esse nemo sibi persuadebit, elucet parum recte cum alios tum Christium (Abhdl. d. M. A. XI p. 178) praefracte negavisse ab Alexandrinis apud Pindarum aut apud tragicos periodorum rationem habitam esse; cf. quae dixi p. 63 adn. 1. At Dionysius quaenam intercederet ratio inter stropham et periodum non-

dum satis bene perceptum habuit. Itaque cum nonnunquam nihil interesse inter periodum et stropham animadverteret, postea[1]) in libri de Demosthenis vi dicendi cap. L (vol. VI p. 1110, 1 sqq. R.) eum quem exscripsi locum sic deflexit ἡ μὲν ὅμοια περιλαμβάνουσα[2]) μέτρα καὶ ῥυθμοὺς τεταγμένους εἴτε κατὰ στίχον εἴτε κατὰ περίοδον, ἣν καλοῦσιν οἱ μουσικοὶ στροφήν, κᾆπειτα πάλιν τοῖς αὐτοῖς ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ἐπὶ τῶν αὐτῶν στίχων ἢ περιόδων, ἃς ἀντιστρόφους ὀνομάζουσι, χρωμένη ... ἔμμετρός τ᾿ ἐστὶ καὶ ἔρρυθμος· ἡ δὲ περιπεπλανημένα μέτρα καὶ ῥυθμοὺς ἀτάκτους ἐμπεριλαμβάνουσα καὶ μήτ᾿ ἀκολουθίαν αὐτῶν φυλάττουσα μήτε ὁμοζυγίαν μήτ᾿ ἄλλην ὁμοιότητα τεταγμένην μηδεμίαν, εὔρυθμος μέν ἐστι καὶ εὔμετρος. Neque igitur quod periodis stropharum nomen a musicis inditum esse Dionysius refert, tanti momenti est quanti putavit Crusius l. c. p. 18[3]). Sed pluribus de strophae notione dicendum erit, cum de Mar. Victor. GL VI p. 58, 6 sqq. verba faciam.

Atque haec quidem de prima et altera commentarii II paragraphis. De notis metricis iam egi; in carminum generibus Westphalius satis habuit eis speciebus, quae nullius viderentur pretii, seclusis schema Hephaestioneum principalibus rationibus servatis emendare et corrigere. Nos in ea potissimum inquiremus, quae maxime singularia ac mira sunt, ut expiscemur, quibus rationibus ei qui doctrinae fundamenta iecerint adducti sint, ut haec ipsa genera seligerent eaque sic ut nunc sunt disponerent.

Percurramus singula ex ordine. Hephaestio, cum duo primaria carminum genera esse vellet, κατὰ στίχον et κατὰ σύστημα, non potuit non alteri assignare elegias et τοὺς ἐπῳδούς. Verum ut de epodis taceam, elegiarum indoles quanto propius abest ab epica poesi quam a solutis lyricae poeseos

---

[1]) cf. Th. Roessler Dionysii Halic. script. rhetor. fragmenta (Lips. 1873) p. 4 sq.

[2]) περιλαμβάνουσα scripsi, παραλαμβάνουσα codd.

[3]) In schol. Arist. Nub. 333 ᾀσματοκάμπτας δὲ ὅτι διὰ τὸ ἁρμονίᾳ μὴ ὑποπίπτειν κτλ. Crusius p. 22 adn. 1 audacius scripsit καμπὰς ἔχουσι πλείονας ⟨τῶν περιόδων⟩, ἃς οἱ μουσικοὶ καλοῦσι στροφάς κτλ. Immo luditur vocabulis καμπή et στροφή.

strophis! Nonne deprehendimus hominem, qui, dummodo schema efficeret quam simplicissimum, poematum naturae vim adhibere non dubitaverit? Idem consilium perspicitur in carminibus κατὰ στίχον et κατὰ σύστημα inter se oppositis eorumque divisionibus. Quamquam enim Hephaestio sola carmina συστηματικά in carmina κατὰ σχέσιν et ἀπολελυμένα distinguit, idem in parabaseos descriptione σχέσιν etiam ad carmina κατὰ στίχον pertinere significavit, cum parabasin proprie dictam inter ἀπολελυμένα reciperet, ἐπίρρημα et ἀντεπίρρημα inter carmina κατὰ σχέσιν composita. Tamen et haec et illa κατὰ στίχον digeruntur.

Τῶν συστηματικῶν cum alia vocentur κατὰ σχέσιν alia ἀπολελυμένα sc. ἀπὸ τῆς σχέσεως apparet debere haec duo genera complecti omnia carmina systematica, quandoquidem in unoquoque carmine σχέσις aut observata est aut non observata. Quod cum cognovisset Westphalius recte μετρικὰ ἄτακτα subicienda esse censuit τοῖς ἀπολελυμένοις, carmina ἐξ ὁμοίων ex parte τοῖς ἀπολελυμένοις, ex parte τοῖς κατὰ σχέσιν (Allg. Metr. ed. III p. 200). At quaeritur quomodo factum sit, ut duo illa genera eodem loco atque carmina κατὰ σχέσιν et ἀπολελυμένα collocentur. In μετρικοῖς ἀτάκτοις consociantur ad libidinem tres vel fortasse quattuor diversorum generum versus, velut in Simonidis epigrammate,[1]) aut admiscentur continuis unius generis versibus versus alterius generis, spatiis interiectis modo brevioribus modo longioribus, velut in Margita. Huiusmodi carmina cum κατὰ στίχον dimetiri non posset, Hephaestio systematicis subiunxit, etsi non esse in eis certa systemata distribuendi quasi principium constituentia neminem praeterit. Strophas vero in eis distinguere iure noluit. At enim τῶν ἀπολελυμένων tria secernuntur genera. Aut tam parva sunt carmina ut stropham non impleant (ἄστροφα), aut comprehendunt vel unam vel complures

---

[1]) cf. Critiae carmen apud Heph. p. 11, 9 sqq.; Simonidis fragm. 125 in Bergk. PLG III[4]. Omnibus his locis ad metra varianda aliquid saltem valuerunt nomina propria. Indidem potissimum explicandum videtur, quod similis generis exempla non rara sunt in epigrammatis graecis a Kaibelio (Berol. 1878) collectis.

strophas. Patet igitur ἀπολελυμένα primitus non fuisse quasi schema quoddam philosophicum eo consilio fictum atque definitum, ut omnia carmina eis subicerentur, quae σχέσιν abnuerent, sed certum quoddam carminum genus: a quo cum aliena essent μετρικὰ ἄτακτα, speciem τῶν ἀπολελυμένων efficere non potuerunt. Carmina ἐξ ὁμοίων Westphalius l. c. p. 204 sq. prorsus a carminibus κατὰ σχέσιν segregavit duoque τῶν ἀπολελυμένων genera finxit ἀπολελυμένα ἐξ ἀνομοίων et ἀπολελυμένα ἐξ ὁμοίων. Qua coniectura si tantum Hephaestionis doctrinam ipsa eius verba (p. XIV 1 sqq.) ἐὰν τεταγμένος ἀριθμὸς ᾖ, οὐκ ἔστιν ἐξ ὁμοίων, ἀλλὰ κατὰ σχέσιν secutus sibi congruentem reddere studuit, Westphalius bene fecit, sed aliter iudicandum est veram carminum ἐξ ὁμοίων indolem spectanti. Hephaestio carmen Alcaicum, quippe in quo σχέσις inesset, ex τῶν ἐξ ὁμοίων numero seclusit, etsi alios aliter sensisse significavit.[1]) Sed quid interest inter illud carmen et carmen vere ἐξ ὁμοίων? Nihil nisi quod περιορισμοί in hoc sunt ἄνισοι, in illo ἴσοι. Ceterum componendi ratio, in qua singularis carminum ἐξ ὁμοίων condicio posita est, et hic et illic iuxta observatur. Unde quid efficitur? Is, qui carminum genera κατὰ σχέσιν et ἀπολελυμένα proposuit, carmina ἐξ ὁμοίων omnino neglexit. Postea alii hoc genus in fundamentis longe diversis positum cum illis carminum generibus consociare diversum in modum operam navabant.

Ex carminum κατὰ σχέσιν speciebus de epodicis iam supra disserui. Generis et nomen et descriptionem ad epodicorum proprie dictorum similitudinem ficta esse nemo non videt. Etiam illud contendere ausim eum, qui epodicorum species statuit, non tam id egisse, ut quae carminum genera apud poetas occurrerent, in unum conferret et disponeret, sed ut omnia schemata exhauriret, quaecunque, ubi duabus paribus strophis sese excipientibus una aut duae strophae ab eis diversae adduntur, evadere possunt.[2])

---

[1]) Ἄπειρον, quem Hephaestio commemorat, fuisse Heliodorum, quamvis proclive sit suspicari, nullo testimonio comprobatur.

[2]) Velut παλινῳδικά profecto non ideo proposuit, quia in Aesch. Choeph. v. 422—53 leguntur, sed ut omnia genera absolveret.

Carmina κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ ideo notanda sunt, quod doctrinam excultam esse non neglecta antiqua comoedia Attica docent.

Maxime mira sunt ἀντιθετικά. Gravissime enim offendimur, cum inter media systemata et systematicorum species sermo incidit de singulis colis eorumque responsione. Neque exemplum non memorabile est. Nam, licet Hephaestio ne in enchiridio quidem a carminibus illis figuratis exempla repetere dubitaverit,[1]) hoc quivis videt non statuta esse ἀντιθετικά propter unum illud carmen — σπανιώτατον esse hoc genus ipse Hephaestio profitetur neque cetera technopaegniorum genera usquam in carminum generibus enumerandis in censum veniunt —, sed exemplum arcessitum esse a Simmia, ut certum quoddam σχέσεως genus antea fictum exemplo aliquo illustraretur.

De carminum ἀπολελυμένων et ἐξ ὁμοίων speciebus quod Westphalii explicationibus addam vix habeo. Digeruntur secundum illam rationem, utrum poema contineat minus una stropha (ἄστροφα) an unam stropham (ἄτμητα, ἀπεριόριστα) an complures (ἀνομοιόστροφα, κατὰ περιορισμοὺς ἀνίσους). Qualitate neque horum neque illorum species inter se differunt. In utrisque id cavendum est, ne strophae sint pares, quod si usu venit, carmina fiunt κατὰ σχέσιν.

Sed quid multa? Hephaestio cum p. 57, 10—13 ultimo enchiridii capiti haec praemitteret: πολυσχημάτιστα δὲ καλεῖται ὅσα κατ᾽ ἐπιλογισμὸν μὲν οὐδένα πλῆθος ἐπιδέχεται σχημάτων, κατὰ προαίρεσιν δὲ ἄλλως τῶν χρησαμένων ποιητῶν, in re metrica longe plurimum valere rationem deductivam, ut nostratium sermone utar, ipse diserte professus est. Atque re vera hanc in toto enchiridio principalem ac fere singularem esse quivis semel admonitus intellegit. Neque mediocriter eandem viguisse in doctrina περὶ ποιήματος condenda concedet, qui perpenderit quae dixi de elegeis, de poematis aut κατὰ σχέσιν aut ἀπολελυμένοις, de epodicorum speciebus, de antitheticis, de specierum τῶν ἀπολελυμένων et τῶν ἐξ ὁμοίων aequalitate, de mesodis p. XXVI 12 sq. excitatis. Eodem

[1]) cf. p. 32, 5. 8.

pertinent terna μικτῶν et κοινῶν genera. Quis primus ipsorum poetarum usu (ἐμπειρία) postposito ratiocinationi potissimum rem metricam inniti docuerit nescimus[1]. verum eiusdem consilii etiam in Aristoxeni arte musica non pauca deprehendi vestigia satis notum est. Velut τῶν μελῳδουμένων γένη statuit non solum μικτά, verum etiam κοινά, quae vix unquam usu venisse videntur; cf. Aristox. Harmon. ed. Marquard (Berol. 1868) p. 64, 7 et 334. Adhibitos esse in doctrina περὶ ποιήματος contexenda ab Hephaestione vel eo quo usus est auctore poetas lyricos et comicos in propatulo est. sed tragicorum vestigium apparet nullum, nisi quis huc referat verba (p. XXIV 8) οἷα μάλιστα φιλεῖ γενέσθαι ἐν ταῖς παρόδοις τῶν χορῶν. Notatu autem dignissimum est illud carminum genus, quod tragicis fuit usitatissimum, cum complura stropharum et antistropharum paria epodo nunc subiuncta nunc omissa consociarent, ne verbo quidem apud Hephaestionem perstringi. Apud Aristophanem haec compositio rarissima est neque in Heliodori colometria eius exemplum deprehenditur.[2] Itaque de Heliodoro nihil affirmaverim, Hephaestio certe hoc carminum genus omisit eadem ratione ductus qua in toto enchiridio sola fere lyricorum et comicorum metra respexit,[3] cum tragica tironum institutioni parum apta esse censeret.

[1] Nobis contra altera via ingrediendum esse omnes consentiunt, sed multum abest, ut hoc in doctrina certe περὶ ποιήματος iam satis accurate factum sit. Nonnulla de stropharum apud tragicos compositione perbene disseruit novissime A. Kirchhoff in Sitzungsber. d. Berl. Akad. 1889. p. 945 sqq.

[2] Simile quid habes Ach. 1214—25, qui versus in scholio Heliodoreo dicuntur δυάδες τρεῖς δικώλους ἔχουσαι τὰς περιόδους.

[3] Tragicorum versus commemorantur p. 5, 13. 20, 8. 38, 22. 43, 11. 54, 2; cf. etiam Westphal Metrik I² p. 185.

Cap. II. De Aristidis Quintiliani doctrina.

Ut Hephaestio ultimum enchiridii caput doctrinae περὶ ποιήματος tribuit, ita Aristides vel potius is, ex quo τῆς μετρικῆς enarrationem deduxit, cum eum sequeretur ordinem, ut ab elementis profectus ad τὰ ἐκ τούτων συνιστάμενα ascenderet et sic deinceps progrederetur, ultimam artis metricae partem esse voluit doctrinam περὶ ποιήματος πρὸς ἔνδειξιν τοῦ σκοποῦ τῆς μετρικῆς (p. 28, 20). Disponendi igitur rationem ab Hephaestione, cum a certis syllabarum mensuris initium caperet (cf. Choerob. p. 37, 12—17), aliquanto obscuratam hic integram a principio usque ad finem servavit. Atque idem cum diserte explicare, cur praecepta περὶ ποιήματος assumeret, non supervacaneum esse censeret, haud scio an cuipiam non sine probabilitatis specie videatur has quinque τῆς μετρικῆς partes vel primus vel saltem in primis constituisse.[1]) Verum ne in temeritatis crimen incidam, hac opinione significata ad ipsa eius praecepta perlustranda aggrediar. Leguntur p. 37, 6—10 haec:

§ 1. Τὸ δ' ἐκ τῶν μέτρων εὐπρεπὲς σύστημα καλεῖται ποίημα.

§ 2. Τούτων δὲ τὰ μὲν γίνεται κατὰ στίχον, ὡς τὰ Ὁμήρου, τὰ δὲ ἐκ δύο μέτρων, ὡς τὰ ἐλεγεῖα, τὰ δὲ ἐκ τριῶν, ὡς ὅταν ἐλεγείῳ προστιθῇ τις ἰαμβεῖον ἢ ἄλλο τι, τὰ δ' ἐκ πλειόνων.

Discernuntur igitur apud Aristidem quattuor carminum genera, cum alia constent ex singulis versibus continuatis, alia ex binis, alia ex ternis, alia ex compluribus. Postremo loco posita esse carmina κατὰ περίοδον nemo non videt,[2])

---

[1]) Parum accurate Westphal. Metrik I² p. 229 has categorias fuisse disciplinae Heliodoreae atque Hephaestioneae dixit; cf. Longin. p. I 12—15 (in schol. Heph. β). Iam Platonis aetate rhythmici scholarum principium ab elementorum explicatione ducere soliti sunt (Plat. Cratyl. 424 c).

[2]) Vocabulum περίοδος, non σύστημα Aristidi in usu fuisse docui p. 42.

etsi certum nomen desideratur; qui defectus soli excerptoris neglegentiae tribuendus est, qua universa haec de poematum generibus disputatio foede truncata est. Longe enim ante illud carminum genus statutum est quam Aristidis ars excogitata. Elegeis ab Hephaestione parum apte systematicis subiunctis hic multo melius peculiare genus effici voluit, cui ab Aristidis auctore similiter atque fit apud Hephaestionem epodos quoque Archilochicos annumeratos fuisse putaverim. Scrupulum vero prima specie movent carmina tribus versibus confecta ὡς ὅταν ἐλεγείῳ προςτιθῇ τις ἰαμβεῖον ἢ ἄλλο τι; de quibus ut recte iudices inspicias velim Hephaestionis μετρικὰ ἄτακτα: en quod quaeritur exemplum offertur Simonidis epigramma. At enim apud Hephaestionem μετρικὰ ἄτακτα quam non apte subiuncta sint systematicis ipso nomine ad carmina stichica delegata et quantopere repugnent carminibus absolutis supra exposui, Aristidis auctor cur Simonidis epigramma arcessiverit in propatulo est. Aut igitur egregie fallor aut vel ex hac particula Aristidis de poematum generibus enarrationem Hephaestionea multo esse simpliciorem atque vetustiorem evincitur. Aristidis auctor περίοδον ἐκ πλειόνων μέτρων συνεστηκέναι docuit, Hephaestio vel is, cuius disciplinam amplexus est, ut schema carminum simplicius redderet, σύστημα esse dixit μέτρων συναγωγὴν ἤτοι δύο ἢ πλειόνων ἢ ὁμοίων ἢ ἀνομοίων, quo factum est, ut inter systematica recipere potuerit elegeas et epodos; quamquam, cum systematicorum species enumeraret, mutationis illius oblitus speciem, quo illa carmina referret, non excogitavit. Verum carminum binis versibus usque repetitis constantium genus non ab Aristidis demum auctore enarratione Hephaestionea offenso fictum esse, sed antiquitus in usu fuisse aliis quoque argumentis arguitur. Etenim ipse Hephaestio carmina Sapphica alterius et tertii libri non ὑπὸ στίχου, sed ὑπὸ διστιχίας vel ὑπὸ δυάδος στίχων distribui refert (p. IV 1. X 1 sqq.), quae dispescendi ratio in antiquis h. e. Alexandrinorum editionibus paragraphis adscriptis significata erat.

Neque μικτῶν neque κοινῶν ulla genera apud Aristidem commemorantur, sed quoniam huius rationis vestigia iam

apud Aristoxenum deprehendimus, ea ab Aristide omissa esse quam ab illius auctore repudiata probabilius est; p. 30, 2 συλλαβαί dicuntur κοιναί vel μέσαι, p. 36, 26—32 μέτρα μέσα describuntur.

§ 3. Καὶ τούτων τὰ μὲν ἀπολελυμένα, τὰ δὲ κατὰ σχέσιν· ἀπολελυμένα μὲν ὡς παρὰ τοῖς κωμικοῖς αἱ παραβάσεις, κατὰ σχέσιν δὲ ὡς τὰ ἀντιστρέφοντα.

Carminum e compluribus versibus constantium[1]) alia esse ἀπολελυμένα, alia κατὰ σχέσιν docet Aristides. Desunt, ut par est, et μετρικὰ ἄτακτα et carmina ἐξ ὁμοίων, quae genera aliunde esse profecta neque convenire poematum ἀπολελυμένων et κατὰ σχέσιν distinctioni supra ostendi. Itaque probabile est ea ab Aristide abesse non ideo, quod is, qui largiores copias in artius contraxit, casu haec potissimum genera omisit, sed quod in eo, quo utebatur, fonte illa poemata huc delapsa nondum erant. Quid Aristidis auctor de poematis ἐξ ὁμοίων iudicaverit dici nequit; illud unum fortasse mentione dignum est Aristidem, cum omnia metra quasnam magnitudines (μεγέθη) contineant, accurate doceat, de ionico a minore h. e. eo metro, quo carmen illud Alcaicum (cf. p. XIV 3) conditum est, ne tecte quidem quidquam significare; cf. p. 33, 12. 34, 1. 19. 29. 35, 2. 7. 20. 36, 1; contra p. 35, 25—31.

Quae ad τὰ ἀπολελυμένα illustranda proferuntur αἱ τῶν κωμικῶν παραβάσεις haud temere cuipiam difficultatem movebunt, utpote quae ex septem partibus constantes, quarum tres quae praecedunt sunt ἀπολελυμέναι, reliquae κατὰ σχέσιν, non efficiant carmen ἀπολελυμένον sed μικτὸν συστηματικόν; cf. schol. p. XV 12—13. At, inquis, vocabulo παράβασις ab Aristide significatur non tota parabasis, sed sola altera illius pars, cui apud Heliodorum αὐτὴ ἡ παράβασις, apud plerosque οἱ ἀνάπαιστοι nomen est. Quae etsi re vera κατὰ στίχον distribuitur, etiam apud Hephaestionem (p. XXVIII 8. 12) inter τὰ ἀπολελυμένα enumeratur. Multo tamen probabilius est apud Aristidis auctorem primas tres parabaseos

[1]) Ad hoc unum genus vocem τούτων spectare ex ipsa re intellegitur; cf. etiam p. 29, 12.

partes fuisse significatas eiusque verba ab Aristide parum accurate esse exscripta.

Verbis insequentibus τὰ δὲ κατὰ σχέσιν ὡς τὰ ἀντιστρέφοντα non ut antea certo generis nomini peculiare compositionis exemplum additur, si quidem verba τὰ κατὰ σχέσιν et τὰ ἀντιστρέφοντα de isdem valent poematis. Verba tradita ita tantum interpretari posse videmur, ut certae artis voci adiunctum esse putemus illud vocabulum, quo imperiti neque artem metricam professi eandem rem appellare solebant.[1])

Nimis ab Aristide mutilata est ultima paragraphus:

§ 4. Καὶ πάλιν τούτων ἃ μὲν διμερῆ, ἃ δὲ τριμερῆ, ὡς τὰ καὶ τὴν ἐπῳδὸν προσλαμβάνοντα.

Καὶ τὰ μὲν ὁμοίως τῇ τάξει, τὰ δὲ ἐναντίως ἔχει· ὁμοίως μὲν ὡς ὅταν τὸ πρῶτον τῆς ἀντιστρόφου τῷ τῆς στροφῆς ἀποδοθῇ πρώτῳ, τὸ δὲ δεύτερον τῷ δευτέρῳ καὶ τὰ ἑξῆς ὁμοίως· ἐναντίως δὲ ὡς ὅταν τὸ πρῶτον τῷ τελευταίῳ, τὸ δὲ δεύτερον τῷ παρατελεύτῳ καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

Τριμερῆ explanationem non requirunt; eadem enim sunt quae apud Hephaestionem epodica proprie dicuntur. Quorum ad similitudinem si διμερῆ fingimus, quandoquidem nulla re differre dicit epodica nisi addita epodo, hoc existit schema AA AA AA... h. e. carmen monostrophum. Διμερές tale carmen ideo vocari potuit, quia duabus minimum strophis ut responsio fieret opus erat. Atque re vera, etsi neque in graecis neque in latinis carminibus monostrophis numeri aequales observantur, grammaticos quosdam carmina monostropha habuisse pro epodicis, in quibus epodi omissae sunt, nonnullis testimoniis comprobatur; cf. Caes. Bass. GL VI 266, 26—267, 1, Atil. Fort. ibid. p. 294, 24—27, Mar. Vict. p. 59, 6—7 „sunt quaedam carmina, quae monostropha appellantur, quod duas periodos et eas pares habeant neque epodo ut alia concludantur", de quibus locis infra dicturus sum. Eandem fere sententiam ex scholiis Pindaricis deprompsisse videtur Is. Tzetzes p. 65, 16:

[1]) Si ariolari licet, apud Aristidis auctorem haec fere scripta fuisse coniecerim: ἀπολελυμένα μὲν ὡς παρὰ τοῖς κωμικοῖς ἐν ταῖς παραβάσεσι τὰ τρία πρῶτα ᾄσματα, κατὰ σχέσιν δὲ ὡς τὰ ἕτερα τὰ ἀντιστρέφοντα.

τοίνυν μονόστροφόν ἐστι στροφὴ σὺν ἀντιστρόφῳ.
ἀνόμοιον ὁ ἐπῳδός· τὰ γὰρ ἐπῳδικά τε
ὅταν στροφή, ἀντίστροφος καὶ ἐπῳδὸς τυγχάνῃ.

Et hanc definitionem et eam quam profert Hephaestio significat Tzetzes p. 73, 2—3. Denique conferas schol. Pind. Pyth. VI ἔστι δὲ ἡ ᾠδὴ μονόστροφος· αἱ δὲ μονόστροφοι ἀντιστρόφους ἔχουσι τὰς στροφὰς ἀλλήλαις, ὥστε ἴσα εἶναι τά τε τῆς στροφῆς καὶ ἀντιστρόφου. Apud Aristidis auctorem utrum secuta sit explicatio, qua singulae διμερῶν species, in quibus carmina huius modi ABAB et fortasse huius AABB vel AABB...C, enumeratae fuerint, necne nunc iam discerni nequit.

Duplex in eis quae in § 4 sequuntur describitur responsionis genus, alterum aequale, cum primo strophae colo respondet primum antistrophae, secundo secundum et sic deinceps, alterum contrarium, cum primo strophae par est ultimum antistrophae, secundo paenultimum et sic deinceps. Quae ad sola διμερῆ spectare videntur; nam quam voluerit epodorum responsionem ne verbo quidem commemorat. Bipartitorum evadunt genera haec:

$$A\begin{cases}a\\b\\c\\d\end{cases} A'\begin{cases}a'\\b'\\c'\\d'\end{cases} \quad \text{et} \quad A\begin{cases}a\\b\\c\\d\end{cases} A'\begin{cases}d'\\c'\\b'\\a'\end{cases}$$

Illae strophae sunt prima et altera carminis monostrophi; hae num differunt ab Hephaestionis carminibus antitheticis? Neque enim id quidquam refert, quod apud Hephaestionem ἀντιθετικά unum huiusmodi schema complectuntur, apud Aristidem quominus plura comprehendant nihil obstat. Re vera carmen, in quo schema antitheticum bis aut saepius recurrat, sub oculos non cadit. Sed illud summi est momenti, quod antitheticorum condicio apud Hephaestionem permira quemadmodum orta sit hinc dilucide intellegitur. Nam Aristides cum antithetici carminis partem priorem pro stropha, posteriorem pro antistropha haberet, haud illepide hoc genus usitatae διμερῶν formae opposuit. Etiam apertius in antitheticis stropha et antistropha distinguuntur ab Ioanne Siceliota, qui in Rhet. graec. VI p. 129, 7 sqq. (W.) hanc

protulit enarrationem, quae undenam in Hermogenis scholia fluxerit, ex quibus Ioannes Siceliota eam hausisse putandus est, ignoratur.

Ἔστι καὶ ἄλλο εἶδος στροφῆς καὶ ἀντιστρόφου κατὰ περίοδον[1]· γράφουσι γὰρ τὴν μὲν στροφὴν ἢ διὰ δύο στίχων ἢ τριῶν ἢ ὁπόσων[2]) βούλεται ὁ ποιητής, ἔχουσαν[3]) τοὺς στίχους διάφορα μέτρα[4]), τὸν μὲν πρῶτον τυχὸν τροχαϊκόν,[5]) τὸν[6]) δεύτερον ἰαμβικὸν καὶ τὸν τρίτον ἄλλον τινά· εἶτα τὴν ἀντίστροφον ἐπάγουσιν ἔχουσαν τὸν πρῶτον στίχον ὅμοιον τῷ τελευταίῳ τῆς στροφῆς, τὸν δεύτερον τῷ πρὸ τοῦ τελευταίου, τὸν τρίτον τῷ μετὰ τοῦτον τρίτῳ[7]) ἕως ὅλων, ὡς συμβαίνειν τοὺς μέσους τῶν δύο, τῆς τε στροφῆς <καὶ τῆς ἀντιστρόφου>[8]), καὶ τοὺς ἄκρους ἀλλήλοις ἀντιστρέφειν κατὰ τὴν πλοκὴν καὶ τὴν κατάληξιν; cf. Isaac. Tzetz. in ipsa antitheticorum explicatione p. 65, 33

ὡς εἶναι μέσον τὸ αὐτὸ καὶ παραδόξως τέλος.

Huiusmodi ab explanatione quomodo profecta sit Hephaestionea apparet. Etenim cum usitatum responsionis ordinem diserte statuere molestum ducerent, ne antithetica quidem pro binarum stropharum coniunctione habebant. Sic, ut alia omittam, factum est, id quod supra mirati sumus, ut apud Hephaestionem inter diversas stropharum conformationes subito sermo incidat de colis inter se respondentibus.

Satis iam opinor probavimus apud Aristidem deprehendi περὶ ποιήματος doctrinam quae Hephaestioneam et simplicitate et aetate longe superet. Hephaestionis praecepta etsi non recta via ex Aristidis fonte manaverunt, tamen per circuitum ad explicationem Aristidi simillimam revocanda sunt. Facile concedo plura fuisse in Aristidis fonte, quam quae ipse Aristides nobis praebeat, sed praefracte nego omnia

---

[1]) Περίοδος hic idem fere atque ἀνταπόδοσις vel ἀνακύκλησις significare videtur.

[2]) ὁπόσων scripsi, ὁπόσην cod.

[3]) ἔχουσαν scripsi, ἔχων cod.

[4]) scribendum videtur διαφόρων μέτρων.

[5]) τροχαϊκόν scripsi, τροχαῖον cod.

[6]) an τὸν <δὲ>?

[7]) τρίτῳ delendum videtur.

[8]) καὶ τῆς ἀντιστρόφου inserui.

genera in eo fuisse enarrata, quaecunque Hephaestio novit, aut eorum, quae utrique fuerint communia, eundem fuisse ordinem. Neque vereor, ne quis censeat excerptoris incuria mirum in modum ea ipsa genera omissa aut recte transposita esse, quae postea vel addita vel perperam collocata esse re ipsa ostenditur. Immo quandoquidem eorum generum, quae maxime offensioni sunt apud Hephaestionem, originem facile expedimus ex Aristide, huius explicationem pro vetustiore habebimus. Cui sententiae aliquid fortasse adminiculi vel eo paratur, quod praeter locutionem κατὰ στίχον satis tritam certa artis vocabula singulis generibus non induntur nisi carminibus κατὰ σχέσιν et absolutis.

Quaerat aliquis num haec eis conveniant, quae de Aristidis aetate fontibusque aliunde comperta habemus. At primum quidem quoniam artis metricae explicationem, quae apud Aristidem scripta est, non ab ipso esse excogitatam inter omnes convenit, nostra non multum interest utrum Aristides saeculo p. Chr. n. primo exeunte vel altero ineunte an saeculo tertio vel quarto fuerit.[1]) Deinde de auctoribus ab illo exscriptis quae tandem explorata sunt? Nihil proficimur eis quae de harmonicae et rhythmicae apud Aristidem artis fontibus docuerunt Susemihl, Deiters, Westphal, Caesar. In metrica arte redeunt universa disciplinae Hephaestioneae fundamenta; sunt tamen permultae res eaeque haud leves, quae et ab Hephaestionea et quantum videre licet ab Heliodorea recedant.[2]) Nam licet Aristides p. 30,

[1]) Quae Caesar (Rhythmik p. 2 sqq.; indic. lect. Marburgens. hib. 1862/63. 1882/83 et aest. 1884) de Aristidis aetate disseruit, nemodum refutavit. Etiamsi reliqua argumenta ab eo allata non admodum gravia esse concesserim, summi tamen momenti est, quod et Eusebii nomen et Florentii (Arist. p. 1, 5) saeculo demum tertio vel potius quarto in consuetudinem venerunt. Florentii nomen auctore de Vit (Onomast. tot. lat.) primum legitur in cod. Iustin. II 38, 1 in rescripto quodam a. 198 p. Chr. n. dato, sed propter codicum discrepantias utrum Florentius an Florentinus fuerit non liquet; cf. etiam de Rossi La Roma Sotteranea III p. 42.

[2]) cf. Caesar Rhythm. p. 33, Westphal Metrik I^2 p. 229—231, G. Schultz l. c. p. 22 sq.

27 sqq. sententiam proferat, cui similem ut Heliodoream impugnat Hephaestio p. 8, 17 sqq. W., tamen Aristidis syllabarum communium descriptio omnino adeo dissentit ab Heliodorea (cf. Choerob. exeg. p. 46 sq. et 52—54), ut, si modo etiam hoc loco differentiam quandam non deesse perpendas, cum Heliodorus de solis versibus heroicis disserat, Aristides de syllabis universis loquatur, iure dubites, utrum Aristides ex ipso Heliodoro an ex eius fonte haec mutuatus sit. Neque de Philoxeno quidquam affirmari potest. Ergo hoc solum constat exscriptum esse ab eo libellum quendam eiusdem doctrinae, cuius assectator erat Hephaestio; quam disciplinam iam cognitam fuisse Dionysio Halicarnasensi rhetori docuit Georgius Amsel[1]. Optimae notae fuisse eius fontes non modo in rhythmica et harmonica arte, sed etiam in metrica constat; quod iudicium congruit cum eis, quae supra de capitis περὶ ποιήματος pretio disseruimus, sed ad certum quendam hominem explorandum ne ex universa quidem fontium analysi quidquam proficitur.

[1]) l. c. p. 36.

Cap. III. De metricis latinis.

Hephaestio atque Aristides in universa arte metrica quamvis in singulis rebus inter se differentes eandem disciplinam secuti sunt, cuius cardo vertitur in novem vel octo metrorum prototyporum[1]) sive physicorum[2]) doctrina. Sed apud metricos latinos praeter hanc occurrit altera, qua ab hexametro dactylico et iambico senario primitus inter se ne ipsis quidem diversis[3]) cetera metra per certos quosdam addendi, demendi, mutandi modos derivantur. Quas inter disciplinas quae ratio intercesserit explicare non huius loci est et quoniam a proposito nostro longius abduceremur et quoniam quaestio illa certo tum demum diiudicabitur, cum metrici latini multo accuratius quam adhuc factum est perquisiti et cum metricis graecis eisque praeceptis metricis, quae apud Hermogenis scholiastas scripta sunt, comparati erunt. Paucis tamen hanc quaestionem perstringere ex re esse videtur. Nuperrime enim Frider. Leo (Herm. XXIV 280—301) eam doctrinam, quam Philoxenus, Heliodorus, Hephaestio, Aristides amplexi sunt, altero a. Chr. n. saeculo ineunte a grammaticis Alexandrinis conditam esse, alterius a Varrone, Ps.-Censorino, Caesio Basso, Terentiano Mauro probatae fundamenta iacta esse saeculo a. Chr. n. altero fere medio a Pergamenis demonstrare studuit. At primum quidem minime ea argumenta refutavit, quibus Westphalius (Metrik I^2 p. 111 sqq. et 168 sqq.) Schultzius alii adducti sunt, ut doctrinam quam dicam Varronianam aetate superiorem esse censerent. Qua in doctrina tantum abest, ut

---

[1]) cf. Arist. p. 32, 16.

[2]) cf. Hermogenis scholiast. in rhet. gr. (W) VII 936, 26 = V 473, 7; cf. VI 488, 31.

[3]) cf. Heraclid. Pontic. apud Athen. XV 701 (Kiessling phil. Unt. vol. II p. 65); Terent. Maur. 1580—95; Thacom. apud Vict. p. 146, 24 alias.

pede antispasto in errores abducamur, ut primitus pedes tantummodo binarum et ternarum syllabarum propositi fuerint.[1] Accedit quod in eadem doctrina nomina βακχεῖος et χορεῖος antiquo more pro – – ⏑ et – ⏑ usurpantur, quod eiusdem doctrinae sectatores sunt Varro et Cicero, cum alterius asseclae primum p. Chr. n. saeculum non superent.[2] Atque recte quidem Leo (p. 300) negavit licere metrum antispasticum ex doctrina metrorum physicorum quasi sequioris alicuius additamentum eximere, sed universa illius coniectura haud scio an non commendetur eo, quod illam pedis antispasti vim atque notionem iam altero a. Chr. n. saeculo ineunte ab Alexandrinis excogitatam, post consulto a Pergamenis abiectam fuisse censuit. Praecepta Varroniana a rhetoribus praecipue a Cicerone, Dionysio Halicarnasensi, Quintiliano in artes recepta esse iam Westphalius vidit atque hoc factum esse auctoribus Pergamenis Leo demonstravit, sed doctrinam illam a Pergamenis ipsis esse excogitatam neque aliunde derivatam nullo quod video argumento comprobavit. Deinde ut non dicam de argumentis ex exempla afferendi more apud doctrinae Varronianae asseclas conspiciendo et ex Caesii Bassi peroratione GL VI 271, 23 sqq., qua de rectius mihi iudicasse videtur Schultzius Herm. l. c. p. 280, petitis, quibus opinor ne Leo quidem multum tribuit, Dionysius eo, quod (de comp. verb. cap. 25) in oratione Demosthenica in versus dissolvenda de pedibus adiciendis aut demendis verba facit, non tam luculenter quam Leoni (p. 290 sq.) visum est Pergamenorum eruditionem indicat. Etenim cum in oratione illa deprehenderet non versus integros, sed tantum non omnes mutilos, Dionysius ne potuit quidem alia via ingredi. Neque obliviscaris eidem Dionysio illam quoque doctrinam notam fuisse, qua ad antispasti pedis formam tamquam primariam Priapea revocabantur.[3] Denique tres modos adiciendi, detrahendi, permutandi in Pergamenorum

---

[1] v. Schultz Herm. XXII 265; Ps.-Censor. p. 611, 2.

[2] cf. etiam quae de καταλήξεως doctrina brevissime significavit Schultz de Aphth. p. 11 adn. 1 et p. 19 adn. 1.

[3] cf. Dion. de c. v. p. 48 Sch.; G. Amsel l. c. p. 36.

arte rhetorica aliquam vim habuisse concedo, sed illos modos a Pergamenis solis propositos fuisse ubi demonstraverit Leo non video. Immo ille ipse rectissime significavit eisdem modis Varronem in arte etymologica quam vocant Graecis auctoribus usum esse, sed addere debuit Graecorum nomina a Varrone ipso citata; v. Varr. de l. l. VI 2 „Huius rei auctor satis mihi Chrysippus et Antipater et . . . Aristophanes et Apollodorus, qui omnes verba ex verbis ita declinari scribunt, ut verba litteras alia assumant, alia mittant, alia commutent.“ Neque tres illi modi metrorum derivatorum, quae Westphalio duce appellare consuevimus, doctrinae proprii erant. Commemoravit enim eosdem Plotius Sacerdos solam quamvis metrorum physicorum doctrinam amplexus; cf. GL VI 543, 15 sqq. „si quis invenerit aliquod metrum in hoc libro non positum, . . . non imperitia iudicet ignoratum. Nam aut aliqua re detracta aut addita aut commutata inveniet figuratum“; cf. eund. 544, 15. Addendo et demendo Heliodorum atque Hephaestionem ἐπιπλοκῆς doctrinam effecisse satis notum est, sed Hephaestionem saltem ad metrorum συμπάθειαν aut ἀντιπάθειαν indicandam etiam μετάθεσιν usurpasse homines docti nescire videntur. Tamen vide verba scholiastae Hermogenis anonymi (rhet. gr. VII p. 983, 26 sqq):

Ἐν τῷ περὶ μέτρων φησὶν ὁ Ἡφαιστίων[1]) ὅτι συγγένεια γίνεται μέτρου πρὸς μέτρον τριχῶς, κατὰ ἀφαίρεσιν, κατὰ πρόσθεσιν, ⟨κατὰ μετάθεσιν⟩·[2]) οἷον ἐὰν ἀφέλῃς τοῦ μ ῆ ν ι ν ἄ ε ι δ ε θ ε ά τὴν πρώτην συλλαβήν, ποιεῖς ἀντὶ δακτυλικοῦ μέτρου ἀναπαιστικόν· οὕτως οὖν καὶ τὸ ἰωνικὸν ἀπὸ μείζονος συγγενές ἐστι τῷ τροχαϊκῷ κατὰ μετάθεσιν· τοῦ γὰρ ἰωνικοῦ ἀπὸ μείζονος ἐκ μακρῶν δύο καὶ ⟨δύο⟩ βραχειῶν[3]) ὄντος, ἔξεστι ματαθεῖναι καὶ ποιῆσαι διτρόχαιον ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ

[1]) Petita videntur haec verba ex commentario quo Longinus Hephaestionis enchiridium instruxerat; cf. l. c. p. 984, 7. Longinus ipse ex ampliore aliquo Hephaestionis opere ea deprompsit; ἐν τῷ περὶ μέτρων parum accurate dictum est ut saepe fit.

[2]) κατὰ μετάθεσιν addidi.

[3]) In alio codice inest ἐκ μακρῶν καὶ δύο βραχειῶν, in aliis ἐκ μακρῶν δύο καὶ βραχειῶν.

βραχείας; cf. Arist. Q. p. 36, 15 sqq., Victor. p. 63, 16 sqq., 94, 15 sqq., 102, 12 sqq. Tres igitur illi modi ex Alexandrinorum arte grammatica in utramque doctrinam metricam fluxisse videntur. Atque per se consentaneum est Alexandrinos, qui tantum laboris in poetarum scriptis explicandis recteque in cola digerendis posuerunt, sicut grammaticae item metricae artis, quae cum illa artissime cohaeret, certas quasdam normas regulasque proposuisse. Et quamquam ne grammatica quidem Alexandrinorum ars ab omni parte nobis nota est, nonnulla tamen eius vocabula sollemnia et certa distribuendi genera in posteriorum artibus metricis redeunt. Huc faciunt tres illi modi de quibus dixi, huc nomina πρωτότυπα et παραγωγά [1]), quas voces in ipsa arte grammatica natas esse inde efficitur, quod in hac sola τῶν τύπων doctrina invenitur. Doctrinae Varronianae πρωτότυπα et παραγωγά notissima sunt, sed πρωτότυπα saltem ad alteram quoque doctrinam pertinent, quod nollem negasset Schultzius p. 27 adn. Perpendas enim Aristidis verba haec (p. 32, 16) τῶν δὴ μέτρων πρωτότυπα μέν ἐστι καὶ ἁπλᾶ τὸν ἀριθμὸν ἐννέα. Atque quamvis Hephaestio his verbis abstinuerit, non est cur huic quoque doctrinae ea apta esse negemus, cum πρωτότυπα et παραγωγά inter se opponantur ut ἁπλᾶ et varia τῶν συνθέτων genera velut τὰ κατ' ἀντιπάθειαν μικτά et τὰ ἀσυνάρτητα [2]); cf. etiam Atil. Fortun. p. 283, 4—6. Itaque prototypa cum in utraque doctrina deprehenderet, Aphthonius duabus illis disciplinis confusis insulse dactylicum hexametrum et iambicum senarium prototyporum prototypa vocavit (p. 104, 26). Neque casu factum esse videtur, ut nomina ἀμετάβολα et μεταβολικά grammaticis satis usitata apud M. Vict. p. 57, 9 sqq. in poematum generibus redeant, quamvis longe alia notio illis subiecta fuerit apud grammaticos, alia apud metricos. Quid intersit inter poesin et poema explicavit Varro (cf. Wilmanns l. c. p. 201), quod quin factum sit auctoribus grammaticis Alexandrinis non

---

[1]) cf. Dion. Thr. ed. Uhlig p. 25, 3—5, 50, 1—2, 65, 1 sqq., schol. in Bekk. anecd. Graec. II p. 849, 25 sqq. 863, 3 sqq. 908 sqq.

[2]) cf. etiam Plot. Sacerd. 543, 12 sqq. et Iub. apud Vict. p. 53, 12 sqq.

dubitabit, qui cum Varronis explicatione comparaverit Dion. Thr. p. 8, 4 (cf. schol. l. c. p. 768, 22 sqq. et in Crameri AO IV p. 313, 4 sqq. et apud Sturzium post Et. Gud. p. 681ª 4 sqq.). Ex Varrone ea ad posteriores scriptores Latinos pervenit.[1]) Neque vero rhetores Graeci ea carent, qui comparant differentiam inter διήγησιν et διήγημα intercedentem; cf. Hermog. in rhet. gr. (ed. Spengel) vol. II 4, 21 sqq. et Aphthon. ibid. II 22, 2 sqq. Sed etiam gravius est, quod apud Dionysium Thracem inter varia nominum genera repperimus τὸ πρός τι ἔχον (p. 35, 3) et τὸ ἀπολελυμένον (p. 44, 6). Ad posteriorem locum spectat scholion hoc (p. 879, 11 sqq.): ἀπολελυμένον ἐστὶν ὃ δύναται καθ' ἑαυτὸ θεωρεῖσθαι· . . . διὸ καὶ ὁ τεχνικὸς ἀπολελυμένον αὐτὸ ἐκάλεσε δηλονότι τῆς πρὸς ἕτερον σχέσεως· καὶ γὰρ ἀπολελυμένον ἐστὶν ὃ μὴ μεθ' ἑτέρου νοεῖται ὥσπερ τὸ πρωτότυπον. Sed hae locutiones ne in grammatica quidem arte creatae videntur. Quamquam Steinthalius (Gesch. der Sprachwissensch., Berol. 1863, p. 607 sqq.) totam hanc de nominum generibus explicationem a Dionysio alienam postea infersam esse opinatus est. Quam coniecturam nimis fortasse subtilem accuratius examinare opus non est et quoniam ad satis antiqua tempora redire hoc caput aliorum scriptorum testimoniis evincitur[2]) et quoniam, quidquid de hac quaestione iudicamus, is qui haec scripsit, cum non grammaticas sed logicas ratiocinationes secutus sit, philosophorum scholas adiisse putandus est. Quin etiam Steinthalius cum complures huius capitis partes sine dubio Peripateticos sapere perspexisset, universum caput horum disciplinae vindicare non dubitavit. Ergo eas quoque de quibus agitur categorias Peripateticis tribuere ausim, praesertim cum ea in qua generum illorum discrimen positum est categoria philosophica τὸ πρός τι ἔχον, quae iam Aristoteli in usu erat, post recepta videatur a Peripateticis, cum Stoici distinguerent τό πως ἔχον et τὸ πρός τί πως ἔχον.

Metricorum latinorum antiquiores velut Varro, Ps.-Censorinus, Caesius Bassus, Terentianus Maurus solam metro-

---

[1]) Vict. p. 56, 18—21 eam capiti de poematum generibus praemisit. Collegit Latinorum testimonia Wilmannsius l. c.

[2]) cf. Uhlig p. 33 sqq. adn.

rum derivatorum doctrinam referunt. Sed non longe post Terentianum, cuius librum de metris anno fere 175 p. Chr. n. conscriptum esse Schultzius (Herm. l. c. p. 279) non sine probabilitate coniecit, Iuba Heliodori artem sermone latino reddidit, alii alias eiusdem doctrinae artes latine verterunt. Posteriores igitur metrici latini partim utramque doctrinam confuderunt quamvis diversis usi rationibus velut Atilius et Diomedes vel eorum auctores et Aphthonius, partim velut Plotius Sacerdos, Mallius Theodorus, Servius (in libro centimetro) totos metrorum physicorum doctrinae sese dederunt.

Iubae fontem primarium fuisse Heliodori libros praecipue propter Victorini verba p. 94, 6 sq. „Iuba noster . . . insistens Heliodori vestigiis" omnes consentiunt, sed Hensius illius libros Iubae in metrorum physicorum doctrina — perperam enim a Iuba alteram quoque doctrinam descriptam fuisse censuit — pro unico fonte fuisse contendit atque, ut alia omittam, Hephaestionis libros a Iuba consultos fuisse praefracte negavit (de Iuba p. 48 sqq.). Quod vereor ut iure fecerit. Longinus, cum Hephaestionis enchiridium interpretaretur, non potuit non saepius praecepta Heliodorea addere: vix credi potest Iubam, qui procul dubio Hephaestione recentior fuit, etiamsi in universum ad Heliodori doctrinam sese applicaret, non interdum admiscuisse praecepta Hephaestionea, cum, quod quidem cognoscere liceat, non is esset, qui unum scriptorem ad verbum exscriberet, sed qui et optimis quos existimaret fontibus et proprio iudicio usus universam rem metricam pluribus libris[1]) exponeret. Neque debuit Hensius, sicubi Aphthonii praecepta ad verbum ex scholiis Hephaestioneis translata esse animadvertit[2]), ob eam unicam causam sumere illis in scholiis inesse Heliodori verba. Nam primum a scholiastis consultos esse ipsius Hephaestionis libros ampliores per se consentaneum est. Praeterea cum Philoxenus proceleumaticum inter principalia metra recepisse, Heliodorus, paeonico inter

---

[1]) Excitatur liber octavus apud Priscian. GL III p. 420. 24.

[2]) Hense de Iuba p. 47. 52. 57 sq. 115.

rhythmos ablegato, octo metra principalia[1]) statuisse putandi sint, ea quae Victorini verbis p. 96, 14 „(Paeonicum metrum) quidam ultimo loco posuerunt proceleumatico repudiato“ describitur metrorum principalium doctrina, Hephaestionis propria fuisse videtur.[2]) Graviore exemplo rem demonstrare non possum, cum, ubi aliqua vel enchiridii Hephaestionei vel scholiorum illius verba cum Victorino conspirant, utrique loco Heliodori verba subesse redargui nequeat. Sed omnino me iudice fallitur, qui Iubam tantummodo ad verbum Heliodori libros vertisse censuerit. At quae tandem de Heliodori περὶ ποιήματος doctrina explorata sunt? Hensius cum, quae in priore commentario Hephaestioneo p. V 4—VII 4 leguntur, re vera esse Heliodori sibi persuasisset, haud temere Heliodorum ceterum quoque fere eundem in modum atque Hephaestionem de poematum generibus docuisse coniecit, nos iam illo auxilio destituti sumus. Atque quandoquidem eorum, quae apud alios scriptores passim Heliodori nomine insignita circumferuntur fragmenta[3]), nullum ad illud de quo agitur argumentum pertinet, si a certis fundamentis proficisci volumus, sola colometria Aristophanea nitimur, in qua commemorantur carminum genera haec tantum: μονοστροφικά (schol. Pac. 775. Eq. 973. 1111. Ach. 204. 284. 836. 929), τριὰς μεσῳδική (schol. Ach. 490), μέλος προῳδικόν (schol. Ach. 1143), συζυγία κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερής (schol. Pac. 1127. Ach. 971) vel συζυγία ἐπιρρηματική (schol. Eq. 551. 1263. Ach. 665). Denique ea quam Hephaestio p. XXXI 15 sqq. descripsit compositionis forma in schol. Pac. 939 significatur verbis μέλος, ὃ ὑπονοῶ μὲν ἔχειν τὸ ἀντίστροφον ἐν διεχείᾳ. Haec quam pauca atque vilia sint tuo iure mireris, cum praesertim tantum non omnium generum Hephaestioneorum exempla in colometriae reliquiis esse explicata Hensius (HU p. 134 sqq.) demonstraverit. Idem certa nomina

---

[1]) Hense Hel. Unt. p. 119 sqq.

[2]) cf. etiam Vict. p. 83, 2. 10. 19—22 et quae dixi p. 68; Vict. p. 69, 15 sqq. et schol. Heph. α p. 132 ad p. 30, 3; novem prototypa Vict. p. 87, 27 sqq., 98, 21. 160, 22.

[3]) Keil quaest. gramm. (Lips. 1860) p. 12—14, Westphal Metrik I² p. 217 sqq., Studemund An. var. I ind. s. v. Heliodorus.

deesse indidem explicavit, unde universorum generum metricorum nomina desiderari expedivit h. e. ex ipsius colometriae indole atque ratione. Cui quamvis multum concedam, nomina ἀλλοιόστροφα, ἑτερόστροφα, ἀπεριόριστα non sunt generalia, ut ὁμοιοειδῆ vel asynarteta, sed peculiaria, quae quemadmodum a nominibus μονοστροφικά vel ἐπῳδικά differant non video. Heliodorus igitur nomina illa aut ignoravit aut, id quod propius a veritate abesse videtur, siquidem nomina illa ab Hephaestione demum ficta esse nemo sibi persuadebit, consulto in colometria ut nimis molesta aut intricata evitavit. Sed in libris, quibus artificiose totam doctrinam metricam illustravit, eum non secus atque Hephaestionem copiose de carminum generibus egisse quivis concedet. Atque in hac quoque re Iubam Heliodori vestigiis institisse veri est simillimum.

Contra Varro ea potissimum e Graecis in libros suos transtulit, quae in poetis Romanis interpretandis usui erant. Veruntamen et a Plauto Terentioque et a ceteris poetis Romanis multifariae illae stropharum conformationes, quibus Hephaestionis doctrinae fundamentum efficitur, alienae sunt. Caesius universam fere doctrinam metricam ad Horatii carmina explicanda direxit, Fortunatianus p. 278, 11 sqq. se de universa arte metrica eo tantum consilio agere, ut ad metra Horatiana aditum sibi patefaceret, diserte professus est. Hi igitur causam accurate de poematum generibus agendi non habebant, nisi de carminibus Horatianis monostrophice conscriptis pauca monere ex re esse censebant.

Atque Caesius quidem, cum carmina Horatiana ex ordine perlustrare institueret, in primo carmine interpretando de universa Horatii carminum conformatione haec praemonuit (p. 266, 26—267, 2):

„Monostropha vocantur haec carmina, quia ad primam strophen cetera respondent nulla interveniente epodo, quae cum a prima strophe differat, faciat eam, quam musici et grammatici triada nominant.“

Quae enarratio quamvis ad certum auctorem revocari nequeat, ex eodem fonte hausta esse videtur ex quo Aristidis Quint. verba p. 37, 12 sq. καὶ πάλιν τούτων (sc. τῶν ἀντι-

στρεφόντων) ἃ μὲν διμερῆ, ἃ δὲ τριμερῆ, ὡς τὰ καὶ τὴν ἐπῳδὸν προσλαμβάνοντα, de quibus disserui p. 85 sqq. Ceterum inspicias velim Fr. Leo l. c. p. 298 sq.

Haec sunt quae nunc apud Caesium leguntur, sed olim omnia ea lecta fuisse, quae apud Victorinum p. 56, 22—60, 25 tradita sunt, affirmavit Hensius de Iuba p. 55. Quod quo argumento probaverit frustra circumspexi. Contra singularem si carminum generibus describendis locum dedicasset, Caesius non pauca illa quae exscripsi ἐν παρόδῳ adnotasset, verum ea quoque ad peculiare illud caput relegasset. Deinde Terentianus, qui in argumento certe totus a Caesio pendet, neque ubi a pedibus ad metra transitum fecit (v. 1578), neque ubi a generali metrorum explanatione ad Horatiana transgressus est (v. 2914), de poematum generibus disseruit. Neque igitur in extremo libri capite nunc vel scriptoris vel librarii culpa mutilo, quo de metris Horatianis antea nondum explicatis res erat, accuratam poematum divisionem extitisse veri simile est, praesertim cum libri dispositionem in vv. 1596—1605 ipse adumbret.

Arripuit Caesii enarrationem modo exscriptam Aphthonius in metrorum Horatianorum descriptione p. 162, 1—3 et 167, 18 sq. neque non ea usus est Fortunatianus in capite de metris Horatii ineunte (GL VI p. 294, 24 sqq. = p. 17, 7 sqq. eius Fortunatiani editionis, quae a Keilio Halis a. 1885 publici iuris facta est [1]):

„Haec autem Horatii carmina . . . monostropha Graeci appellaverunt, quod prima strophe . . . ceteras sequentes similes habeat, nec in aliqua parte interveniente epodo cola mutentur.“

Verum Fortunatianus solo Caesio non contentus, cum etiam de carminibus quae „non — monostropha“ essent disserere vellet, alium praeterea auctorem arcessivit. Verba „colon quid sit iam diximus, a quo ⟨dicola sive⟩ tricola sive tetracola dicuntur haec carmina“ (p. 17, 10—11) de suo addidit. Verbis „in cantionibus autem lyricis legitime scriptis“ novus fons clarissime indicatur, quem ut cum

[1]) Hac in posterum utar.

priore conecteret Fortunatianus verba „hoc est <non>[1]) monostrophis" interposuit. Reliqua usque ad „ὅτι τῇ στροφῇ καὶ ἀντιστρόφῳ ἐπῇδον" (p. 17, 16) bene decurrunt, tum a strophis epodicis ad versus epodicos transiluit Fortunatianus („hinc translatum nomen — epodicum carmen" p. 17, 16—18), post verbis „haec igitur cantio lyrica, quae tres has partes habet, periodos appellatur, eadem trias, si ex tribus[2]) his constet," ad priorem enarrationem rediit. Hensius (HU p. 135) Thiemannum secutus ita haec verba corrigenda esse censuit: „quae tres has partes habet <aut> periodos, appellatur[; eadem] trias[, si ex rebus his constet];" ei in summa rei assensus Caesar in ind. lect. hib. Marburg. 1874/5 p. VII sq. haec proposuit: „quae tres has partes habet <aut> periodos, appellatur eadem trias, quia ex his tribus constat". Vereor ne uterque fallatur. Primum Hensii mutatio est gravissima, Caesar enuntiati conformationem nimis contortam et perversam reddit. Cum utraque lectione ut in sola coniectura posita pugnat collocatio verborum „partes habet <aut> periodos". Suo iure neutram coniecturam recepit Keilius; nam verba tradita omni ex parte sunt integra. Distinguit enim Fortunatianus periodum a triade ita, ut nominetur trias universum carmen, quod ex stropha, antistropho, epodo constat, velut apud Pindarum Ol. IV, XI, XII, cum periodus ipsa pars sit carminis cuiusdam, quod complures periodos contineat, velut in Pind. Ol. I vv. 1—45, 46—94, 95—140, 141—186 singulas periodos efficiunt. Quae distinctio licet parum apte descripta nec ab alio quodam scriptore tradita sit, non tamen illepida est, cum ipsa hac differentia bene explicetur, quod periodus non sicut apud Heliodorum aliosque fieri solet stropha nominatur, sed ternarum stropharum intra carmen conformatio. Nullis enim certis terminis circumscripta periodus est illa pars; in qua σχέσις et ἀνακύκλησις conspicitur. Similiter vocabulo σύστημα usus est Hephaestio p. XXVII 14 σύστημα κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερές.

---

[1]) <non> add. Thiemann et Caesar in ind. lect. Marburg. 1874/5 p. VIII; cf. Hense de Iuba p. 210 adn. 1.

[2]) tribus *Bergk*, rebus *cod. Neapol.*

Denique differentia modo depicta significatur atque stabilitur verbis insequentibus quamvis mutilatis „solet enim abundantior et plenior cantio habere" sc. complures periodos.[1]) Hanc enim enuntiati illius sententiam fuisse probabile est. Keilium p. 17, 21 pro „antistrophen", quod est in codice Neapolitano, recte scripsisse „ante strophen" non negaverim, sed sententiam quam Keilius effecit lacunae signo, quod in priore editione post „habere" posuerat, deleto non modo Fortunatiani auctori, verum ne Fortunatiano quidem vindicaverim. Fortunatianus postquam pauca, quorum pars lacuna hausta esse videtur, de carminibus proodicis atque mesodicis et de responsione intra ipsam triadem conspicua monuit, eum qui plura de triade quaereret ad magistros Graecos relegavit, cum ipsi Horatii interpreti triadum exempla deessent. Hanc de triade explicationem p. 17, 11—24 unde hauserit Atilius apparebit demum, ubi Victorini libros percensuerimus.

Victorini enarratio p. 56, 15—60, 25 et scriptoris et librariorum incuria tam foede depravata est, ut non raro quid Victorinus, quid Aphthonius, quid Aphthonii auctor scripserit certo definiri nequeat. Accuratius autem quam adhuc factum est quae singulis debeantur discerni posse mihi persuasi. Atque etiamsi quae proponam non ab omni parte certa sint, fortasse alicui ad rectam viam inveniendam usui erunt. Initium capio ab ea parte, cui idem fons subest atque Fortunatiano p. 17, 11—24 h. e. a p. 58, 5 sqq. Etenim ad verbum usque duae illae enarrationes concinunt, cuiusmodi consensum, ubicunque inter Victorinum et Fortunatianum deprehenditur, sic solent homines docti expedire, ut utrumque eodem fonte usum esse statuant: quam rationem hic quoque valere cum ex aliis rebus tum ex Victorini in initio additamentis et ex differentia in epodi et periodi explanatione (p. 58, 13 sqq.) conspicua apparet. Fortunatiani enarrationem, si recesseris a paucis librariorum errori-

[1]) Qui differentiam illam ex verbis traditis eruendam esse negaverit, scribat necesse est „haec igitur cantio lyrica, quae tres has partes habet, periodos appellatur: eadem trias, quia ex tribus [his] constet".

bus et a lacuna p. 17, 20, integram et offensione liberam esse supra ostendi, sed aliter iudicandum est de Victorino. Insulse enim Aphthonius ut videtur explicationi aliunde petitae inseruit enuntiatum (p. 58, 13 sq.) „nam epodos est tertia pars aut periodos lyricae odes", quae verba et disputationem, qua epodi nominis origo declaretur (cf. Fortun. p. 25, 28), foede discindunt et recte apud Fortunatianum desiderantur. Ecce

haec sunt Fortunatiani:
„strophen vocabant, ... post, cum in conspectu dei consistentes cantici reliqua peragebant, epodon, ὅτι τῇ στροφῇ καὶ ἀντιστρόφῳ ἐπῇδον."

haec Victorini:
„στροφήν vocabant, ... dein in conspectu deorum soliti consistere cantici reliqua persequebantur, appellantes id epodon. nam epodos est tertia pars aut periodos lyricae odes. igitur quod post στροφήν et ἀντιστροφὴν ἐπῇδον, dicebant epodon."

Quin etiam pugnat illud enuntiatum cum eis quae sequuntur. Apud Fortunatianum periodus nominatur tota strophae antistrophae epodi coniugatio, qua in notione minime esse offendendum supra demonstravi: eadem periodi vis apud Victorinum significatur aperte p. 58, 19 verbis „ut omnis et στροφή et ἀντίστροφος <et> ἐπῳδός totidem habeant syllabas in proxima periodo, quae subicitur priori"; cf. 58, 23 „in proxima epodo subiectae triados". In communi igitur Fortunatiani atque Victorini fonte vocabulo periodi trium illarum stropharum copulatio significata erat, post Aphthonius sive anonymus quidam eam epodi definitionem quae erat usitatissima inculcavit; cf. e. g. rhet. gr. V 510, 17 sq.

Diversum in modum viri docti corrigere studuerunt p. 58, 17—23, tamen ex eorum coniecturis, quas enumerat Hensius (de Iuba p. 211 adn.) omisso Thiemanno, qui in annal. phil. vol. 107 (1873) p. 432 totum hunc locum paululum mutatum post p. 59, 24 ablegavit, mihi quidem nulla omni ex parte satisfacit. Verbis „omnis et στροφή et ἀντίστροφος ἐπῳδός totidem habeant syllabas in proxima periodo" dilucide declaratur agi hic de responsione inter complures triadas

intercedente. Ergo procul dubio cum Keilio statuenda est lacuna ante „ita ut“ et cum Thiemanno inserendum „et“ ante „ἐπῳδός“. In enuntiato „ut sit aut ἰσόμετρος — rhythmo subsistens“ sic ut scriptum est subiectum esse oportet „periodus“. Sed cum huic parum apta sint verba „quolibet metro seu rhythmo subsistens“, probabilius videtur p. 58, 19 pro „habeant“ Aphthonium scripsisse „habeat“, ita ut enuntiati illius subiectum sit „omnis et στροφή et ἀντίστροφος et ἐπῳδός“; cf. Fortunat. p. 17, 22 sq. In enuntiato insequenti oratio hiat inter „dissimilia“ et „in proxima epodo“. Thiemannus scripsit „sic et strophes cola, cum sint dissimilia 〈inter se, similia sunt〉 in proxima periodo subiectae triados“, sed nimis audacter pro „epodo“ substituit „periodo“. Propius a Victorini sententia abesse videtur Keilii emendatio, quam probavit Caesar: „sic et strophes cola, cum sint dissimilia, 〈tamen antistrophae similia sunt et epodo redduntur similia〉 in proxima epodo subiectae triados.“ Lacunam quam ante „ita ut“ deprehendimus haud incommode suppleveris hunc in modum: „appellatur 〈τριάς: et repetitur tota〉 τριάς“, sed propter Fortunatiani enarrationem (p. 17, 19—22), de cuius cum Victorino cognatione dixi, Aphthonium hic et de periodo et fortasse de proodicis atque mesodicis verba fecisse crediderim.

Post brevem de syllabarum divisarum et coniunctarum responsione digressionem sequuntur praecepta quae ad carmina monostropha spectant. Thiemannus l. c. p. 431 sq. verba „ita ut — servabimus“ (p. 58, 18—59, 5) collocanda esse putavit post p. 59, 24 „in epodis saepe fecerunt“. At fallitur. Nam prius enuntiatum (p. 58, 18—23) eo quo exaratum est loco non modo non supervacaneum est, sed paene necessarium, alterum neque ubi nunc legitur aptum est neque ubi Thiemannus posuit. Sed verba „ita ut — triados“ (p. 58, 18—23) post p. 59, 24 ne possunt quidem ferri. Nam enuntiato „cui varietati — iungatur“ (p. 59, 21—22) non describitur, id quod Thiemannus cogitare videtur, compositio haec A A B A A B . . . . , sed haec A A B B C C . . . D.

In monostrophorum descriptione p. 59, 6—7 iniuria Hensius (HU p. 133 et de Iuba l. c.) offensus est vocabulo

„duas“, cum in ipso illo grammatici ratiocinatio perspiciatur, qui, postquam a carminibus κατὰ τριάδα compositis epodum dempsit, residua esse censuit carmina, in quibus non, ut in ceteris, post binas strophas aequalitas epodo interveniente interrumperetur. Artissima cognatione hic locus continetur cum Caes. Bass. p. 266, 26 — 267, 2 et Ar. Quint. p. 37, 12—13, a quo cum commemorentur διμερῆ et τριμερῆ, facile conieceris Aphthonium non ipso Caesio, sed eius auctore usum esse, ex quo etiam verba p. 59, 7 „duas periodos“ derivaverit. Cf. etiam Is. Tzetz. l. c. p. 65, 16. 73, 2.

In paragrapho insequenti (p. 59, 8—23), qua de carminibus κατὰ περικοπήν agitur, Keilius caute perpauca mutavit, sed vereor ut quisquam ex ipsis textus verbis et adnotationibus ei subiunctis Aphthonii vel eius quem compilavit auctoris sententiam aperiat. Thiemannus nonnulla recte perspexit, sed plura artificiosius emendavit vel in margines ablegavit, quam ut coniecturae eius aptae sint ad persuadendum. Caesar non pauca licentius mutavit, alia transposuit, alia delevit, qua via effecit enarrationem, quae ipsa obruta est offensionibus expeditu difficillimis et a codicum memoria tam longe abest, ut quemadmodum haec ex illa orta sit nemo possit explicare. Hensii quoque emendationes nimis longe a verbis traditis recedunt, quam ut eas unice veras esse quivis sibi persuadeat. Haec sufficiant in universum de illorum hominum doctorum commentis, quae singillatim redarguere et magni est laboris et supervacaneum. Spero enim fore ut ipsae corruant, ubi eam sententiam, quam veram esse censeo, protulero. Ac primum quidem nulla est dubitatio, quin enuntiatis p. 59, 18—23: „Si quidem inducta prima strophe et antistropho rursus aliam strophen et antistrophon praecedentibus dissimilem adferant et rursus tertiam (sc. strophen et antistrophon) nihil duabus praeeuntibus similem et quartam (sc. strophen et antistrophon) aeque a ceteris discrepantem. cui varietati solent illud adiungere, ut postrema (*lege* postremo) epodos cunctis dissimilis aliquando iungatur, quod non tantum tragici, sed et lyrici auctores in epodis saepe fecerunt.“ haec compositionis genera satis pervulgata describantur: AA BB CC.... et AA BB CC... D.

Quae apud lyricos poetas non deprehendi non me fugit, sed utrum grammatici inscitiam culpaveris an sumere malis auctorem scripsisse „tragici sed et comici“, ad ipsum genus explicandum nihil valet. Pro „in epodis“ proposuit Caesar „in epodicis carminibus“, sed satius videtur notare epodorum nomine significari universa carmina epodica. In eis quae antecedunt duas permixtas esse pericopae notiones iam Thiemannus perspexit. Altera est talis, qualis in Hephaestionis carminibus κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερέσιν describitur, altera ea, quae Hephaestionis verbis (p. XXIX 5 sq.) κατὰ περικοπὴν . . . ᾄσματα . . . ὥστε εἶναι στροφὴν καὶ ἀντίστροφον καὶ ἐπῳδόν notatur. Praeterea teneamus oportet antea p. 58, 19 strophae antistrophae epodi coniugationem periodi vocabulo esse significatam. Ac primum quivis videt accurate inter se respondere μονοπερικόπων et πολυπερικόπων definitiones:

„est . . . περικοπή carmen subsistens ex strophe et antistropho et epodo:

⟨qua quando⟩ vel bis vel ter vel saepius carmen concludatur, μονοπερίκοπον nominatur; | si vero dissimilia inter se in epodis cola iungantur, πολυπερίκοπον nuncupatur.“

Ergo ut μονόστροφα sunt ὁπόσα ὑπὸ μιᾶς στροφῆς καταμετρεῖται (Heph. p. V 15), ita μονοπερίκοπα sunt ea carmina, in quibus ab initio usque ad exitum eadem pericopa repetitur h. e. AAB AAB . . . ; sequitur ut πολυπερίκοπα sint quae ex pluribus et inter se diversis pericopis constent h. e. AAB CCD . . . . Atque re vera haec sententia verbis traditis aperte significatur, modo Aphthonium epodi vocabulum hic non secus atque p. 59, 23 ad tota carmina rettulisse concedas neque vocem coli ad singulos versus revoces. Minime enim quae ad hanc coli notionem probandam attulit Caesar l. c. p. X, ad illius interpretationem defendendam sufficiunt, sed qui in illa coli notione perstare velit non potest non haec verba stolido interpolatori dare. Neque vero sanae rationis est, ubi de loco aliquo interpretando desperatur, interpolatorem nescio quem arcessere, qui, quomodo ad perversissimas sententias abductus sit, neutiquam ostenditur. Me iudice manifesto hic coli vocabulum non sollemniter est

usurpatum, sed solas partes sive membra significat, quae hoc loco singulis pericopis efficiuntur. Eandem coli notionem deprehendimus iam apud Hephaestionem p. XXXI 1[1], in quo loco explicando Osannus pariter atque eo de quo agitur loco Caesar, cum sollemnem colo vim subesse censeret, summam effecit perturbationem.

Enuntiatum „quando non sollemni continuatione, sed per distantiam (κατὰ διέχειαν) et varietatem (cf. ἀνομοιομερῆ) in epodis periodi compleantur (συμπληροῦται)“ ad carmina κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ referendum esse in propatulo est. Ut antea epodi sunt carmina, periodi binarum stropharum complexiones. Verba „id est tres partes ea<e>, e quibus pericope subsistit“ ab eo, qui alteram pericopae notionem amplexus est, inepte hic esse inculcata nemo non videt. Integra sunt verba „quae ἀνομοιομερῆ — conclusio“, in quibus iterum binarum stropharum coniugatio appellatur periodos. Post „conclusio“ oratio hiat. Cum antea explicatum sit, carmina AB AB AB . . . esse κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ, postea sermo incidat de carminibus sic compositis AA BB CC . . . , non audaculus mihi videbor, si hunc fere in modum lacunam supplevero: „periodi conclusio. <contra merito κατὰ περικοπὴν ὁμοιομερῆ dicimus similium partium copulatione periodi conclusionem,> si quidem . . . .“ Ergo altera enarratio erat haec fere:

„Praeterea reperitur nonnumquam huiusmodi compositio versuum in carminibus, non ut prima compositio secundae compositioni sicut in στροφῇ et antistropho respondeat, sed ut prima tertiae, secunda quartae similis habeatur, quae compositio κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ dicitur; quando non sollemni continuatione, sed per distantiam et varietatem in epodis periodi compleantur; quae ἀνομοιομερῆ merito diximus id est dissimilium partium copulatione periodi conclusio . <contra merito κατὰ περικοπὴν ὁμοιομερῆ dicimus similium partium copulatione periodi conclusionem>, si quidem inducta prima strophe et antistropho rursus aliam strophen et antistrophon praecedentibus dissimilem adferant

[1]) cf. quae dixi p. 56 sq.

. . ., quod non tantum tragici sed et comici auctores in epodis saepe fecerunt;" altera fere haec:

„est . . . περικοπή carmen subsistens ex strophe et antistropho et epodo, ⟨qua quando⟩ vel bis vel ter vel saepius carmen concludatur, μονοπερίκοπον nominatur. Si vero dissimilia inter se in epodis cola iungantur, πολυπερίκοπον nuncupatur." Eandem pericopae notionem amplexus addidit quidam p. 59, 16: „id est tres partes ea⟨e⟩, e quibus pericope subsistit."

Sic verbis quae tradita sunt servatis omnibus et una lacuna statuta omnes corruunt difficultates. Quae restant parum lepide dicta facile ex universo dicendi et compilandi genere, quo utitur Aphthonius, expedias. Apud Aphthonii auctorem vocabulum periodi similiter atque p. 58, 19 ad eam carminum partem significandam usurpatum erat, in qua σχέσις posita est. Quod cum ad singulas strophas referret Aphthonius p. 58, 13 verba „nam epodos est tertia pars aut periodos lyricae odes", p. 59, 16 verba „id est tres partes eae e quibus pericope subsistit" addidit. Carmina κατὰ περικοπήν (AAB AAB ...) in Aphthonii fonte praeterea epodica appellata esse videntur pariter atque factum est apud Hephaestionem (p. XVIII 4. XXIX 5 sq.), ex qua vocabuli notione sive Aphthonius sive Victorinus mirum illum qui nunc legitur epodi usum derivavit.

Maxime obscura est insequens paragraphus p. 59, 24—29, in qua cum ne illud quidem dubitationi exemptum sit utrum de carminibus monostrophis an epodicis agatur, non parvis difficultatibus implicaretur, qui quomodo Victorino auctore collocanda sint ἐφύμνια, προύμνια, μεθύμνια accurate describere vellet. At enim ne Aphthonius quidem, non modo Victorinus hanc rem satis bene perceptam habuit. Verba „de epodicis carminibus", fortasse ad proxime praecedentem paragraphum pertinentia, recte seclusit Bergkius. Epodoe p. 59, 25 apud graecum scriptorem sine dubio erant οἱ ἀρρενικῶς οὕτω καλούμενοι (Heph. p. XXVI 1), sed Aphthonius eos ab eis epodis de quibus paulo ante dixerat non diversos esse censuit. Mira sunt in ultimo enuntiato μεθύμνια, quae praeter eum de quo agitur locum ne semel quidem com-

memorantur. Occurrunt ἐπῳδοί, ἐφύμνια, ἐπιφθεγματικά, sed praepositio μετά in huiusmodi formulis nusquam deprehenditur. Adde quod enumerantur ἐφύμνια, προύμνια, nonne quivis requirit μεσύμνια ab Hephaestione p. XXV 4 commemorata, cum praesertim quid intersit inter ἐφύμνια et μεθύμνια non intellegatur? Quae fuerit meshymniorum descriptio non iam dici potest, quamvis facile scripseris (p. 59, 28) „si autem post <strophen et ante> antistrophen collocentur."

De ultimo capite (p. 60, 1—25), quod verbis „hoc genus in sacris cantilenis ferunt" continuatur enarrationi p. 58, 6—23, quod adnotem non habeo. Itaque ad primum caput (p. 56, 15—58, 4) me converto, cui ab Aphthonio vel fortasse Victorino[1]) parum apte inscriptio „de poetice" praefixa est. Quae locutio quo pertineat facile cognosces collato Diomede in GL I p. 473, 15—20. Atque in prima paragrapho (56, 16—21) perperam a Wilmannsio deleta esse verba „vel rhapsodia" intellegitur ex locis iam supra p. 94 allatis velut schol. Dion. Thr. ed. Bekker p. 768, 23: ποίησις γὰρ ἡ πᾶσα Ἰλιάς, ποίημα δὲ ἑκάστη ῥαψῳδία. In capite insequenti, in quo duae carminum divisiones coniunctae sunt, p. 57, 1 Aphthonius sine dubio scripsit „aut tetrametris" et 57, 2 „ex pluribus metris": hoc restituit Bergkius, illud Keilius.[2]) Quae p. 57, 5 sequuntur et Victorini et librariorum vitiis adeo depravata sunt, ut quid Aphthonius vel is quo usus est scripserit cum probabilitatis specie quantum video enucleari nequeat. Hoc tantum is, qui Hephaestionis verba iam a Keilio allata perpenderit, concedet verbis „ex trimetro et tetrametro" (p. 57, 5) reliquias effici enarrationis cuiusdam carminum μικτῶν κατὰ στίχον. Caesar verba „quamquam — fiunt" (p. 57, 5—9) post p. 57, 15 „ad iambicos redit" transposuit, sed verba illa quo sententiarum vinculo cum carminum μεταβολικῶν descriptione conectantur me non intellegere ingenue fateor. Quapropter hunc fere in modum

---

[1]) cf. Schultz l. c. p. 13. 52.

[2]) Vocabulum „continentur" p. 57, 3 non modo offensione caret, sed quod maluit Keilius „continuantur" et a sententiarum conexu alienum est et repudiatur praepositione „ex".

Aphthonium scripsisse suspicor: „mixta autem quae partim sunt κατὰ στίχον partim ⟨systematica. Carmina autem κατὰ στίχον partim sunt ἄμικτα partim μικτὰ κατὰ στίχον velut: ex trimetro et tetrametro mixta, quamquam non uno versu semper sensus[1]) expleatur ut ⟨et⟩ in elegia vel epodis" h. e. etiam ex trimetro et tetrametro mixta et elegiae et epodi carminibus κατὰ στίχον adnumerantur, quamquam cum hoc genere pugnare videtur, quod non ex uno versu continentur. Hensius p. 57, 9 vocabulo „epodoe" deleto verba „quae similiter κατὰ δίστιχον fiunt" post „epodis" p. 57, 6 collocanda esse dubitanter coniecit. Sed quoniam verba illa ita ut scripta sunt quamvis aegre possunt tamen intellegi, satius videtur in codicum lectione acquiescere, cum certa emendatio proferri nequeat. Nullos movet scrupulos carminum ἀμεταβόλων et μεταβολικῶν descriptio (p. 57, 10—15), sed idoneo sensu prorsus carent verba (p. 57, 15 sqq.): „h a e c etiam in carminibus . . . προῳδικά et ἐπῳδικά vocaverunt." Nescio an Aphthonius ita fere scripserit: „haec etiam in carminibus quae mutuo adnexa ita ex se pendent, ut alterum sine altero audiri non possit; ⟨quae⟩ προῳδικά et ἐπῳδικά vocaverunt . . . ut fit in hexametro: προῳδικόν ipsum epos etc."; qua coniectura probata haec sententia efficeretur: „μεταβολικά sunt metra tragica et comica. Nam non solum apud reliquos poetas tragicos comicosque, sed etiam apud Menandrum ab aliis metris ad alia genera transitus fit. Sed hoc usu venit etiam in carminibus proodicis atque epodicis". Ne eis quidem quas proposui mutationibus hanc de poematum speciebus enarrationem omni offensione liberari non me fugit, verum non solum Victorinum, sed etiam Aphthonium saepe inepte auctorum quos exscripsit et verba et sententias pervertisse constat.

Itaque quoniam quae Aphthonius scripsisse videatur quantum fieri potuit reconcinnavi, inquirendum est a quibus auctoribus Aphthonius hanc περὶ ποιήματος doctrinam petiverit. Atque cum de Caesio aut Terentiano cogitari nequeat,

---

[1]) versus *codd.*, sensus *Keil* (cf. Vict. p. 58, 17. 161, 25. 163, 14 sq.), metrum *Caesar*.

ad Iubam refugit Hensius de Iub. p. 49. 208 sqq. Verum ab Aphthonio praeterea alium auctorem exscriptum esse, qui octo illis metra ad versum heroum trimetrumque revocandi modis a Victorino p. 101, 6 sqq. excitatis usus sit, nuper nos docuit Schultzius l. c. Nomen illi fuisse Thacomesto ex p. 140, 3 concludendum esse censuit: quae coniectura etiamsi dubitationi obnoxia sit, nos quoque scriptorem illum Thacomestum appellabimus. Huic totum illud de quo agitur caput p. 56, 15—60, 25 vindicandum esse Schultzius vel ex singulorum capitum in primo Victorini libro ordine effici putavit (l. c. p. 40. 50). Permixtam enim esse in hoc libro Iubae doctrinam atque Thacomesti et illi tribuenda esse capita de rhythmo, de pedibus p. 43, 9—24. 44, 10 sqq. 47, 1 sqq., de metris p. 51, 19—53, 25, de colis metrorum, de metrorum fine seu clausula, de epiploce, huic de syllabis, de arsi et thesi, de pedibus p. 43, 25—44, 9 et 46, 6—33, de metris p. 50, 10—51, 18, de versu, de poetica, de strophe. At enim arte inter se cohaerere enarrationem p. 53, 26—55, 9, qua de colo, commate, sticho, periodo agitur, et eam quae carminum generibus tributa est cognoscitur collato commentario Hephaest. II p. VII 7 sqq. Ergo Victorini ordo ab Hephaestionis enchiridio, cuius primo capite agitur de syllabis, altero de synecphonesi, tertio de pedibus, quarto de metrorum clausula, eo potissimum distat, quod capiti de fine metrorum brevis de metris eorumque partibus coniugationibusque disputatio praemissa est. Quod utrum a Iuba[1]) an a Thacomesto factum sit, nisi alia argumenta accesserint, discerni non poterit. Itaque cum non sit quo Iuba excludatur, singula percenseamus.

Ac primam quidem paragraphum p. 56, 15—21, quam suo iure inter fragmenta Varroniana recepit Wilmannsius l. c. p. 200 sq. (cf. ibid. p. 68), per Thacomestum ad Aphthonium pervenisse nemo negabit. In capite insequenti p. 56, 22—58, 4 Aphthonius primum tres carminum species enumerat, quarum prima efficitur carminibus κατὰ στίχον, altera systematicis, tertia mixtis, tum eadem ferme esse ἀμετάβολα

[1]) cf. Iub. apud Vict. p. 50, 6. 52, 15—18. 53, 13—17.

et μεταβολικά addit. Atque carmina ἀμετάβολα non diversa esse a poematis κατὰ στίχον compositis et per se consentaneum est et Aphthonius ipse profitetur: sequitur ut μεταβολικά comprehendant et systematica et mixta. Sed inspicias velim locum ad quem verba (p. 57, 13 sq.) „qualia esse tragica et comica paulo ante memoravi" nos revocare videntur. Illic (p. 50, 10—32) enim quattuor metrorum species describuntur, quarum prima dicitur epica, altera melica sive lyrica, tertia tragica, quarta comica: quas accurate amplexus in poematum speciebus distinguendis scriptor exemplum profert carminum κατὰ στίχον vel ἀμεταβόλων „metrum epicum", systematicorum ea „quae apud lyricos invenimus", μεταβολικῶν metra „tragica et comica". Consulto igitur sine dubio p. 57, 2 sola carmina lyrica, p. 57, 13 sola tragica et comica excitavit, cum poematum species ad metrorum specierum similitudinem fingeret. Itaque si accurate scribere voluisset, μεταβολικά eadem esse atque mixta diserte dicere debuit: quamquam nomen μεταβολικά ad omnia iuxta carmina, quae non sunt κατὰ στίχον, quadrare patet. Carmina μικτά vel potius μικτὰ γενικά Hephaestio esse dixit (p. IX 4) τὰς τραγῳδίας et τὰς παλαιὰς κωμῳδίας, Menandri autem comoedias mixtas esse κατὰ στίχον (p. XI 6). Contra Victorini auctor de industria docet μεταβολικῶν nomen non solum ad reliquas fabulas, sed etiam ad Menandri comoedias pertinere. Vocabulum „epodoe" p. 57, 3 Aphthonium non secus atque p. 59, 14. 23 ad universa carmina epodica rettulisse ideo probabile fit, quia versus epodici paulo post explicantur. Syzygias (p. 57, 4) non appellari binorum pedum coniugationes in promptu est. Immo illustrantur illa voce verba p. 57, 2 sq. „quae ex pluribus metris ... continentur"[1]) et explicatur certum artis vocabulum συστηματικά non secus atque apud Hephaestionem p. VIII 1 σύστημα vocabulo συναγωγή. Iam Caesar monuit apud Heliodorum alteram parabaseos partem vocari συζυγίαν ἐπιρρηματικήν, sed etiam melius

[1]) cf. Heph. p. III 12 συστηματικὰ δὲ ὅσα ὑπὸ πλειόνων μέτρων εἰς ἓν σῶμα (= εἰς συζυγίαν) παραληφθέντων . . . συμπληροῦται.

proferre potuit Heliodorum non raro verba facere de versibus συνημμένοις et de syzygia versuum; cf. schol. Hel. ad Arist. Ach. 284 et Thiemann. colom. Hel. p. 115 sq. Quae p. 57, 15—58, 4 de epodicis et proodicis scripta sunt ab eodem originem duxisse a quo p. 163, 11—15 h. e. a Thacomesto recte Schultzius p. 46. 53 perspexit. Neque iniuria eidem ille tribuit ἀμετάβολα et μεταβολικά p. 57, 10—15[1]): cui sententiae patrocinium paratur non leve collatis verbis p. 57, 12: „μεταβολικά . . . quae ab aliis metris ad alia genera transitum faciunt, qualia esse . . . comica . . . memoravi. nam et Menander etc.“ cum p. 50, 31: „comicum (sc. metrum) . . . varia versuum et modulorum lege compositum reperitur, sicut plerumque apud Menandrum . . . cognoscimus.“ Totam enim illam metrorum divisionem p. 50, 10—32 ad Thacomestum redire tantum non certum est;[2]) cf. Schultz. p. 48. Quam arte inter se cohaereant p. 57, 13 et p. 56, 25 et p. 57, 3 supra demonstravi; quem conexum ab Aphthonio demum fictum esse cum a probabilitate abhorreat, statuamus necesse est iam a Thacomesto duas illas carminum divisiones ex diversis fontibus fuisse collectas atque una propositas. Neque Iuba commendatur nomine συστηματικά. Nam Heliodorus certe carminum strophice compositorum partes vocavit περιόδους neque debuit Hensius (de Iub. p. 49) ideo, quod in perpaucis illis qui extant locis vocabulum περιοδικόν non occurrit, suspicari Heliodorum vocabulo περιο-

---

[1]) cf. etiam p. 160, 33—161, 1 et 164, 28.

[2]) Quid ex p. 57, 14 sq. et Heph. p. XI 6 sq. de Menandri comoediarum forma concludendum sit exposuit F. Leo in Mus. Rhen. XL p. 163 sqq. Thacomestus saepius comoediam Atticam respexit; cf. p. 81, 32. 104, 5. 151, 24. 134, 32. Ex doctrina Varroniana per Thacomestum ad Victorinum fluxisse videtur enarratio p. 78, 19—79, 1 vel 78, 19—79, 6 (cf. Rufin. p. 556, 22—557, 18 et Firmian. [sc. Lactant.] apud Rufin. p. 564, 7—20 et Priscian. GL III p. 421, 12 sq. 422, 9 sq. 422, 22 sq.). Eorum enim quae illic leguntur vocabulorum „semis“ et „quadrans“ satis singulariter a nummorum nominibus ad versus dimetiendos translatorum hoc apud nullum alium scriptorem metricum, illud apud solum Augustinum (de mus. III p. 1117 et 1127 ed. Migne vol. 32) deprehendi notione a semipede non diversa indutum. Augustinum autem a Varrone pendere iudicare consuevimus. Cf. etiam GL VI p. 555, 4 (16). 556, 14.

δικόν, quod rhetoricis saltem scriptoribus satis est usitatum[1]), repudiato una singulas strophas περιόδους, universa carmina συστηματικά appellasse[2]). Quin etiam haud scio an Hephaestione demum auctore, cum varia periodi notione offenderetur[3]), vocabula σύστημα et συστηματικά in sollemnem usum abierint. Certe Aristidis auctor, qui pedes dixit συστήματα συλλαβῶν (p. 31, 8), metra συστήματα ποδῶν (p. 32, 6), poemata συστήματα μέτρων (p. 37, 6 sq.) certam vocabuli σύστημα vim non agnovit.[4]) Itaque Victorini verba p. 76, 28 „cum sint periodi seu systemata ut quidam vocant"[5]), quae propter Accii et Pacuvii versus p. 77, 4 sqq. 12 sqq. Hensius (p. 50) et Schultzius (p. 35) a Caesio repetenda esse coniecerunt, magis propter locutiones „sensum includere" (p. 77, 2) et „finire sensum" (p. 77, 8), quas Thacomesti proprias fuisse docuit Schultzius (p. 33), per Thacomestum Victorino fluxisse putaverim. Neque est cur Fortunatiani verba p. 296, 1 sq. „systematica sunt, hoc est binis vel tribus vel quattuor versibus constant" per ambitus quosdam ad doctrinam Hephaestioneam redire negemus. Sed insunt in tripartita Victorini divisione etiam quae cum Hephaestionis praeceptis pugnent. Hephaestio quattuor carminum genera secrevit haec: κατὰ στίχον, συστηματικά, μικτά (vel μικτὰ γενικά), κοινά (vel κοινὰ γενικά): hic utrum κοινά consulto excerptor repudiaverit an in fonte quo usus est non deprehenderit,

---

[1]) cf. Hermog. p. 252, 9 (in Spengel. rhett. gr. II). Apud Hermogenis scholiastas hoc verbum admodum frequens est.

[2]) Eandem discrepantiam cum apud unum scriptorem ferendam esse negaret, antea Hensius in HU p. 142 sqq. totam illam de prioris commentarii Hephaestionei περὶ ποιήματος origine quaestionem moverat.

[3]) cf. quae dixi p. 68 sqq. Periodi notio in ipsa arte metrica tam varia est, ut ad periodum rhetoricam confugere, id quod fecit Fritzschius l. c. p. XCIII, non opus sit.

[4]) cf. etiam quos attuli locos p. 43 adn. 1. 2. 3.

[5]) Pro stasimi vocabulo, quod et hic et p. 77, 10 in codicibus inest, utroque loco Hensius (p. 50) systematis vocem substituit. Vocem stasimi idoneo sensu carere optime dispiciet, qui quomodo eam ab emendatione defendere studuerit Westphalius in Allgem. Metr.[3] p. 183 adn. 3 percensuerit.

non video quomodo pro certo diiudicari possit[1]. Sed gravius est quod Hephaestio carminibus systematicis adnumeravit elegias et epodos (p. VIII 2 sqq.), quae apud Victorinum, si modo supra recte de lacuna p. 57, 5 indicavi, μικτοῖς κατὰ στίχον subiciuntur similiterque atque apud Arist. p. 37, 8 κατὰ δίστιχον distribuuntur.

Ἀμετάβολα et μεταβολικά a quo auctore graeco petiverit Thacomestus prorsus ignoramus. Neque enim quod Hensius (HU p. 129) comparavit schol. Hel. Arist. Ach. 204, recte iam a Caesare l. c. p. VI adn. 1 sic emendatum μονοστροφικὸν μέλος ἐκ δύο μονάδων μεταβολικῶν, huc pertinet. In colometria habemus carmen ex variorum versuum strophis constans, apud Victorinum diversa versuum genera inter se permixta. Heliodori μεταβολή plane congruit cum ea, quam Hephaestio p. XXX 5 verbis τὸ μεταβολικῶς τὸ ᾆσμα γεγράφθαι significat. Aptius comparari potuit Arist. Quint. p. 94, 3 sqq. 23 sq. 26 sqq. Neque igitur licet propter solum illud scholion hanc distinctionem Heliodoro vindicare. Hoc unum certum videtur primitus nomen μεταβολικά ad omnia carmina pertinuisse, quae non κατὰ στίχον conscripta sunt.

Altera explicationis de carminum generibus pars p. 58, 5—60, 25 e duabus particulis composita est: p. 58, 5—23 vel 58, 5—59, 5 quae sit indoles carminum triadicorum describitur, qua cum enarratione paragraphus p. 60, 1—25, et ipsa triadicorum naturae atque origini expediendae tributa, arte conectitur verbis p. 60, 1: „hoc genus in sacris cantilenis ferunt quidam etc.“ Adnexa sunt priori parti p. 59, 6—7 carmina monostropha, quae scriptor ex poematis lyricis legitimis h. e. triadicis[2]) epodo dempta oriri censuit;

[1]) Hensius, cum p. 49 tripartitam divisionem Heliodoro vindicaret, gravissime secum pugnavit, quoniam carminum κατὰ σχέσιν divisionem quadripartitam, quae est p. V 12—14, antea (in HU p. 148) eidem Heliodoro tribuerat. Nam qui in carminibus κατὰ σχέσιν distribuendis carmina μικτά et κοινά statuit, idem profecto in principalibus carminum generibus dispescendis fecit.

[2]) cf. Fortun. p. 17, 11 sq. „in cantionibus . . . lyricis legitime scriptis . . . haec tria inveniri necesse est: strophen, antistrophen, epodon“; Vict. p. 58, 6 sq. „pleraque lyricorum carminum . . . ex strophe

cf. quae dixi p. 102 sq. Sequuntur p. 59, 8—29 praecepta ad carmina κατὰ περικοπήν et ephymnia pertinentia. De fontibus pro certo haec affirmare licet: particula p. 58, 23 — 59, 5, qua de syllabarum coniunctarum et divisarum inter strophas responsione agitur, a Thacomesto originem duxit; cf. Schultz p. 46. Idem, qui p. 58, 19 triadi epodicae nomen periodi indidit, p. 59, 16 et 18 carminum κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῶν partes inter se respondentes periodos nominavit. Contra qui μονοπερίκοπα et πολυπερίκοπα p. 59, 12 — 15 descripsit, carmen ex strophe et antistropho et epodo constans περικοπήν appellari docuit. Denique quamvis per ambages ad eundem auctorem redeunt Vict. p. 58, 6 — 23 et Fortun. p. 17, 11—25. Haec sunt certa, sed coniectura etiam paulo longius progrediendum esse videtur. Particula p. 59, 24—29, qua ephymnia describuntur, quae „vel hymnis vel dithyrambis supercini (ἐπᾴδειν) moris est", utrum a Iuba an a Thacomesto repetenda sit pro certo non disceptaverim. Sed cum perquam similis sit Hephaestionis explicationi p. XXV 1 sqq., in qua ephymniorum exempla proferuntur locutiones ἰὴ παιάν et ὦ διθύραμβε, cumque ab eis quae praecedunt p. 59, 15 sqq., quae a Thacomesto originem duxisse infra probabile fiet, verbis „hoc loco non supersederim dicere" ad alium fontem transitus fieri videatur[1]), particulam illam a Iuba esse derivatam a vero haud abhorret. Certa sermonis Thacomestiani vestigia in capite p. 58, 5—60, 25 excepta particula p. 58, 23—59, 5 nusquam inveniuntur. Neque enim vereor ne quis unicam locutionem „sensum finire" p. 58, 17 certi testimonii loco habeat. Sed exempla a Vario et Varrone petita (p. 60, 14 sqq.) magis Thacomesto quam Iubae favere Schultzio (p. 46) concedendum esse arbitror. Iubam, Heliodori sectatorem, triadi epodicae nomen periodi tribuisse, cum vel per se veri sit dissimile etiam magis improbatur ea periodi definitione, quam a Iuba depromptam Victorinus affert p. 55, 7—9: „περίοδος dicitur omne hexametri versus

---

et antistrophe et epodo . . . subsistunt"; p. 59, 6 „inter haec sunt quaedam carmina quae monostropha appellantur."

[1]) cf. Schultz p. 34.

modum excedens . . . subsistit autem ex commatis colis et versibus." Contra cum ea periodi descriptione quae Vict. p. 55, 5—7 legitur[1], egregie convenit, quod et p. 58, 19 et 59, 7 et 59, 16. 18 periodus dicitur ea carminis pars, in qua σχέσις et ἀνακύκλησις conspicitur. Illam autem definitionem p. 55, 1—7 Thacomesti esse et propter alia argumenta probabile est (cf. Schultz p. 46) et quia prorsus eadem periodi vis deprehenditur in metrorum Horatianorum explicatione p. 165, 13 „quae compositio tetracolos strophe dicitur eo quod quarto versu vertatur, quo periodus clauditur". Eadem periodi notione factum est, ut p. 58, 6 poematum lyricorum elementa enumerentur tantummodo versus, colon, comma. Itaque cum dubitationi obnoxium sit, utrum Fortunatianus vel is quem exscripsit ipso Thacomesto an illius auctore usus sit[2], Thacomesto totum caput p. 58, 5—60, 25 exceptis particulis p. 59, 12—15 et 59, 24—29 vindicaverim. Sequitur ut illae particulae ex Iuba insertae sint. Singula verba ab Aphthonio et Victorino non mediocriter esse depravata uno exemplo luculento illustrabo. Fortunatianus p. 17, 22 sqq. in triade singula strophae et antistrophae cola et metra inter se respondere recte dixit, contra Aphthonius inepte partes quae inter se respondent ex aequali syllabarum numero constare docuit (p. 58, 19), quamquam eis quae insequuntur non syllabas, sed tempora inter se respondere diserte praescribitur.

Sed utut de Iuba et Thacomesto iudicas, ex graecis Aphthonii auctoribus ut unum nominatim proferre possimus Crusii opera factum est.[3]) Ille enim cum in anonymo quodam tractatu (cf. Nauck post Lex. Vindob. p. 321 sqq., Hense de Iub. p. 213 adn. ad 24 * B) haec scripta videret: κέκληται δὲ ἡ μὲν στροφή, καθά φησι Πτολεμαῖος ἐν τῷ περὶ στατικῆς ποιήσεως[4]), διὰ ⟨τὸ⟩ τοὺς ᾄδοντας κτλ., Ptolemaeum

[1]) cf. etiam Ps.-Censor. p. 614, 9.

[2]) Certa Thacomesti vestigia apud Fortunatianum non inveni: sed cf. Fort. p. 12, 19. 23, 19 (permixtio). 25, 1 et Vict. p. 94, 1. 101, 9. 168, 19.

[3]) cf. Commentat. philol. Ribbeckio sacrae. Lips. 1888. p. 9 sqq.

[4]) περὶ ⟨περι⟩στατικῆς ποιήσεως coniecit Guil. Christ in Griech. Litt. Gesch. in Iw. Mueller Handb. vol. VII p. 506 adn. 2.

esse Claudium Ptolemaeum, clarissimum Marci imperatoris aequalem, suo iure contendit, et ab eo totam de strophae antistrophae epodi pronuntiatione et denominatione doctrinam originem duxisse demonstrare studuit. Complures quibus doctrina illa traditur locos iam Crusius collegit, sed addendi sunt primum nonnulli loci qui apud Hermogenis scholiastas deprehenduntur in rhet. gr. VII 1031 adn. et V 510 adn. = schol. Heph. β ed. Hoerschelm. p. 30 adn. Eandem enarrationem quamvis foede truncatam exhibet Max. Planudes V 510, 2 sqq.; cf. etiam VI 128, 12 sqq., VII 1032 et 822 adn.; V 428, 9 sqq.; VII 820, 1 sqq. Simile quid habes etiam apud Longinum in vol. IX p. 566, 17 sqq. atque Eustathius, qui in prooem. comm. Pind. (ed. F. G. Schneidewin, Gotting. 1837) p. 27 sq. hanc rem attigit, accurate de ea egisse τοὺς τῆς ῥητορικῆς τέχνης ὑπομνηματιστάς diserte professus est. Breviter rem perstrinxit, ita tamen, ut summa cum Victorini verbis p. 58, 8—13 cognatio neminem fugiat, Euanthius in comm. de comoed. ed. Reifferscheid (in ind. lect. hib. Vratisl. 1874/5) p. 4, 13—15. Isaacum Tzetzam (in Cram. AP I p. 66, 7 sqq.) iam commemoravi. Ex locis a Crusio allatis nullius est pretii schol. Triclinianum ad Eur. Hec. 647, quod recurrit apud eundem Triclinium in schol. ad Soph. Ai. v. 194 (ed. Turnebus, Paris. 1553, p. 5, 5 sqq.). Secludendum est a Ptolemaei eruditione schol. Aristoph. Nub. 563, in quo scholiasta, ab etymologia quam dicunt profectus, non multo secus de strophae notione coniecturas finxit atque Demetrius Triclinius, cum in schol. ad Soph. El. 1281 (l. c. p. 48, 10 sqq.) haec diceret: Στροφὴ . . . . τοῦτο τὸ σύστημα ὠνόμασται παρ' ἡμῖν, ἐπεὶ καὶ στροφὴν ποιησαμένη Ἠλέκτρα πρὸς τὸν χορὸν ποιεῖται τὸν λόγον· ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τὸν Ὀρέστην; cf. etiam Ter. Maur. v. 2707 sq. Omnes locos, quibus chororum motus conferuntur cum caeli siderumque motionibus, quamvis hic illic mutatos ex Ptolemaei disciplina profluxisse quivis Crusio dabit. De illa autem re dubitaverim an iam ante Ptolemaeum homines, ut strophae antistrophae epodi nomina expedirent, de variis chororum decursibus cogitaverint, qua sententia arrepta Ptolemaeus sua de mundi

rationibus respondentibus praecepta adiecerit. Sed et de hac re et de illa notione quam strophae vindicavit Crusius l. c. p. 19, quae vis potius periodo subiecta esse videtur, cum stropha antiquitus cum antistropha coniuncta fuerit, fortasse alias pluribus disputabitur, nunc hoc unum adnotasse sufficiat non omnes illos locos recta via ex Ptolemaei libris esse deductos, sed receptam fuisse Ptolemaei explicationem a scriptore quodam, qui posteriorum saeculorum hominibus admodum in deliciis fuerit. De Heliodoro propter temporum rationem vix cogitaveris, contra ad Hephaestionem praecipue Ioannes Siceliota VI 128, 16 sqq. nos revocare videtur [1]). Neque scholia Pindarica, quibus usus est Is. Tzetzes, neque metrici latini neque Demetrius Triclinius a doctrina Hephaestionea abhorrent. Nulla cum reliquis testimoniis cognatione continentur Etym. M. s. v. προσῴδιον et tractatus a Nauckio l. c. editus.

Victorini περὶ ποιήματος doctrinam Hephaestionea multo esse simpliciorem censuit Schultzius p. 46, ego aliter sentio. Quae p. 56, 22—57, 5 leguntur uno κοινῶν genere omisso ab Hephaestione discedunt; quae de epodicis et carminibus κατὰ περικοπήν a Victorino traduntur, Hephaestione etiam ampliora et intricatiora sunt. Quod Hephaestionea carminum systematicorum divisio deest, non tam graeco fonti quam Aphthonio vel eius auctori dabimus, qui consulto ea tantum, quae ipsi gravissima videbantur, in libros suos transtulit. Hephaestio versus epodicos, ἐφύμνια, ἐπιφθεγματικά addidit, ut varia τῶν ἀναφωνημάτων (p. XXII 7 sq.) genera explicaret, Victorinus qua via ad ἐφύμνια (p. 59, 24) delapsus sit, optime intellegitur, si statuimus in eius fonte fuisse plura eaque Hephaestionis enarrationi similia. De universae doctrinae causis incrementisque ex Victorino nihil fere discimus. De carminum κατὰ στίχον et συστηματικῶν distinctione iam egi. Quae de strophae antistrophae epodi pronuntiatione proferuntur, ex solis nominibus a posterioribus esse derivata cum Crusio (l. c. p. 14) consentio, cum

[1]) Commentarius quo Longinus Hephaestionis enchiridium instruxit saepe ab Hermogenis scholiastis exscriptus est.

praesertim placita illa Ptolemaei in plurimis explicationibus adnectantur huiusmodi locutionibus velut ὠνομάσθησαν δὲ οὕτω κτλ. (rhet. gr. V 510 adn.). Carminum κατὰ περικοπήν divisiones p. 59, 8—23 bonam eruditionem redolent et notatu dignissimum est illa quae apud Hephaestionem frustra quaesivimus carminum genera AA BB . . . et AA BB C, apud Victorinum diserte commemorari eorumque alterum, si modo recte lacunam p. 59, 18 supplevi, etiam certo artis nomine affici. Μετρικὰ ἄτακτα a metricis latinis non commemorantur. Neque enim ad eos pertinebant talia epigrammata quale Simonideum illud ab Hephaestione p. V 1. XIII 1 excitatum. Margitae testimonio Fortunatianus p. 8, 16 sqq. comprobare voluit iambicum senarium iam Homero in usu fuisse, sed de singulari huius carminis compositione ne verbum quidem emisit. Reliqui metricorum latinorum loci, quibus de Margita agitur (GL VI 68, 14. 79, 12. 133, 31. 633, 28 sqq.), omnes ad Thacomestum redire videntur. Assecla erat Thacomestus eius doctrinae, qua omnium metrorum origo ducebatur ab heroico hexametro et iambico senario primitus ne ipsis quidem inter se diversis.[1]) Itaque „tamquam pares numero" (p. 68, 15) versus illos ab Homero in Margita mixtos fuisse docet et Homerum ipsum iure totius metricae disciplinae fontem atque originem dici[2]). Neque carmina ἐξ ὁμοίων metricis latinis nota sunt, sed aliam in huiusmodi carminibus explicandis normam secuti sunt. In Varroniana enim disciplina, cum primitus pedes esse tantummodo binarum et ternarum syllabarum censerent, ionicos versus non metra esse dixerunt, sed numeros continuos, qui per synaphiam cederent; cf. Ter. Maur. v. 1512 sqq. 2056 sqq., Vict. p. 91, 8 sqq. De anapaesticis Terentianus v. 1517 haec docet: „anapaestica fiunt itidem per συνάφειαν;" cf. Thacom. apud Victor. p. 93, 4. 21. 129, 23 sqq. 131, 4 sqq., Schultz p. 28—30, Christ Metrik[2] p. 89. 101. 131, Rossbach spec. Metrik[3] p. 323 sqq. Itaque in Varroniana certe doctrina

---

[1]) cf. quae dixi p. 90.

[2]) Haud scio an ab Margitae carmine, quod Homericum putaverunt, tota metrorum derivatorum disciplina profecta sit.

metra quae Hephaestio ἐξ ὁμοίων vocavit, inter rhythmos ablegata erant, quia carerent certis clausulis (καταλήξεσιν), quibus additis metra a rhythmis segregari Varro docuerat; cf. Wilmanns l. c. p. 196 fr. 66. Hephaestio maluit systematum in modum περιορισμούς impares statuere, qui ipsi clauderentur dimetris anapaesticis catalecticis, quae p. XXIV 10 καταλήξεις appellavit.

Praeter eos de quibus dixi locos metrici latini de doctrina περὶ ποιήματος nihil fere praebent. Diomedem p. 485, 18—29 iam commemoravi, ex Mallii Theodori verbis p. 600, 17—22 „diversa vero inter se metra posse coniungi lyricorum poetarum permulta et graeca et latina scripta declarant" hoc solum colligimus, pluribus de hac re ab eius auctore disputatum fuisse. Perstringit doctrinam Diomedes p. 501, 29—502, 5, ubi sex „modos (τρόπους?) metricos" enumerat hos: κατὰ στίχον definitivum vel principalem, συστηματικόν compositum, ἀσυνάρτητον incompositum, συγκεχυμένον confusum, συνεζευγμένον coniunctum, παραγωγόν derivativum. Nulla explicatione eget modus definitivus neque metra confusa[1]) difficultatem movent. Sed συστηματικά toto genere diversa sunt ab eis quibus Hephaestio atque Victorinus hoc nomen tribuerunt. Immo optime illustrantur συστηματικά, ἀσυνάρτητα, συνεζευγμένα Aristidis Quintiliani verbis p. 36, 9—13: γίνεται δὲ ἐκ τούτων τῶν αὐτῶν μὲν διπλασιαζομένων μέτρων σύνθετα, τῶν δ' ἀνομοίων ἀσυνάρτητα· τούτων δὲ τὰ μὲν ἐκ δυεῖν μέτρων ἓν ἀποτελεῖ κῶλον, τὰ δὲ ἐκ μέτρου καὶ τομῆς ἢ μέτρου καὶ τομῶν ἢ ἐκ πασῶν τομῶν ἢ ἀνάπαλιν τομῆς καὶ μέτρου ἢ τομῶν καὶ μέτρου, de quibus sagacissime disputavit Caesar in ind. lect. aest. Marburg. 1864 p. VIII sqq.; cf. etiam Thacom. apud Vict. p. 103, 10—13, quo de loco egit Schultzius p. 22 sq., et Vict. p. 53, 12 sqq. 114, 15 sqq. 148, 29 sq. Ergo, ut Aristidis verbis utar, quae apud Diomedem vocantur

[1]) Cf. praecipue schol. Heph. p. 212, 5—13; Ar. Quint. p. 36, 32—37, 5; schol. Hermog. in rhet. gr. VII 937, 1 sq. = V 473, 11 sq. (et Ps.-Castor ed. Studemund, Vratisl. 1888, p. 13, 7); Vict. p. 103, 19. 105, 27 sqq. 106, 15 sqq.; Iuba apud Priscian. GL III 421, 1 sqq.; Sisenna apud Rufin. 561, 9, ubi pro „concisa" correxit „confusa" Bergkius in Philolog. XVI p. 642 adn. 27; Christ Metrik² p. 99; Schultz p. 23 sq.

συστηματικά vel composita, sunt σύνθετα, ὅσα ἓν ἀποτελεῖ κῶλον ἐκ μέτρου καὶ τομῆς; quae ἀσυνάρτητα vel incomposita, sunt ἀσυνάρτητα, ὅσα ἓν ἀποτελεῖ κῶλον ἐκ τομῆς καὶ μέτρου: quae συνεζευγμένα vel coniuncta[1]), sunt ἀσυνάρτητα, ὅσα ἓν ἀποτελεῖ κῶλον ἐκ δυεῖν μέτρων. Similia fuisse videntur παραγωγά vel derivativa, quorum definitio periit. In modi compositi descriptione medietas non diversa est ab incisione vel τομῇ; cf. Thac. apud Vict. p. 111, 19 et Iub. apud Vict. p. 62, 26. Modi incompositi explicatio foede corrupta est et Diomedis ipsius et librariorum culpa. Fortasse Diomedes haec fere scripserat „incompositus est, cum fuerit alius versus medi<etas, ali>us secutus <ut> trimeter <et> heroicus."

Plura de his modis proferre a nostro proposito abest, quoniam non ad doctrinam περὶ ποιήματος pertinent, sed ad eam artis metricae partem, qua a prototyporum disciplina ad poematum enarrationem quasi transitus fit; cf. Arist. p. 36, 9—37, 5. Quaeritur enim quemadmodum singula κῶλα componenda sint ad metra efficienda. Quo fonte Diomedes usus sit ignoratur. Traduntur a Diomede non pauca, quae unius illius propria sunt. Ex quibus postquam enarrationem pedum ex quinis et ex senis syllabis constantium p. 481, 13—482, 10 ex Galeno esse derivatam Studemundus ostendit (An. var. I p. 232 sqq.), animus inclinat etiam alia Diomedis praecepta, quae a communi doctrina metrica aliena sunt, ad eundem fontem revocare. Certa vero illius indicia desunt.

Perlustratis continuis quae extant doctrinae περὶ ποιήματος enarrationibus[2]) iam in universum qualia fuerint doctrinae rudimenta, quibus viis atque rationibus quorumque hominum ope exculta et propagata sint adumbrandum est.

---

[1]) Aliter apud Diomedem p. 498, 15 sqq. dicuntur caesurarum figurae tres, quarum „simplex est, cum invenitur in versu una incisio, composita, cum duae inveniuntur, coniuncta, cum tres inveniuntur". Eo de quo agitur loco coniuncta „ex duobus metris ordinantur".

[2]) Quae de parabaseos indole atque partibus tradita sunt (cf. Heph. p. XXVII 15—XXVIII 16), cum ad longe diversos nos avocassent auctores, ab hac commentatione secludenda putavi.

Verum tanta est fontium penuria ut vix perpauca de hac re cum probabilitatis specie suspicari liceat. Spero quidem fore ut doctrinae metricae historia etiam accuratius quam adhuc factum est examinata atque illustrata huic quoque parti aliquid lucis affulgeat: quae nunc dici possunt, haec fere sunt. Prima specie quivis videt non pauca artis vocabula velut κῶλον, κόμμα, μέτρον, περίοδος, στροφή, ἀντίστροφος, ἐπῳδός distinctionemque carminum κατὰ στίχον et κατὰ περίοδον ad antiquissima tempora redire, contra genera μετρικῶν ἀτάκτων, ἀντιθετικῶν, carminum ἐξ ὁμοίων speciesque carminum ἀπολελυμένων et ἐξ ὁμοίων posterioribus demum temporibus a grammaticis esse excogitata. De singulis quae dicenda sunt supra occasione data attuli; sed pauca addenda sunt de carminibus κατὰ σχέσιν et ἀπολελυμένοις, quae exceptis carminibus κατὰ στίχον sola ab Aristide vocibus sollemnibus afficiuntur.

Aristoteles in artis rhetoricae libri III cap. 9 (p. 1409ᵃ 24 sqq.) loco conclamato duas esse primarias pedestris orationis formas docet, alteram εἱρομένην καὶ τῷ συνδέσμῳ μίαν i. e. coniunctione solum coartatam sive vinculo, quod non ex ipsius indole profluxerit, sed foris petitum sit, alteram κατεστραμμένην i. e. arte et ratione bene conclusam. Hanc multo praestare, quippe quae numerum (ἀριθμόν 1409ᵇ 5) contineat et per se ipsa tam initium quam finem habeat, cum illa aequabiliter ne ad spiritum quidem ducendum concesso spatio decurrat, quoad exhausta materia ipsi quoque finis imponatur. Idem fere discrimen cerni in poematis, cum illam formam constituant αἱ ἐν τοῖς διθυράμβοις ἀναβολαί, hanc αἱ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἀντίστροφοι. Opponuntur igitur inter se omnia carmina, in quibus eadem stropha plus semel recurrat sive monostropha sunt sive epodica sive alium responsionis ordinem exhibent[1]), et dithyramborum prooemia, quorum compositionem non aliam fuisse atque Timothei nomorum, quos carminum ἀπολελυμένων exemplum esse voluit Hephaestio (p. XII 3 sq.), pluribus demonstrare non opus est; cf. etiam Aristot. problem. XIX cap. 15. Ergo artissime cohaeret

[1]) Similiter apud Arist. Qu. p. 37, 12 locutio τὰ ἀντιστρέφοντα usurpata videtur.

horum generum distinctio cum conversione illa et metricae et musicae artis, quae belli Peloponnesiaci aetate Athenis in urbe per Timotheum, Phrynin, Philoxenum, Melanippidem alios facta est: qua quantopere civitatis animi excitati sint adhuc ex Aristophanis comoediis perspicimus. Quo cognito, si modo quae p. 78 sqq. disserui memineris, facile intelleges, cur Hephaestio carminibus absolutis neque μετρικὰ ἄτακτα neque poemata ἐξ ὁμοίων subicere voluerit. Ad certa enim carmina nomina illa pertinere ne tum quidem grammatici obliti sunt, cum locutionibus κατὰ σχέσιν et ἀπολελυμένα solum compositionum quaedam schemata significare volebant. Aristoteli certa grammaticorum vocabula ignota fuisse cuivis locum supra citatum perpendenti apparebit. Neque vero illud neglegendum est apud Aristotelem, a quo et Aristidea et Hephaestionea carminum divisio pendet, duo illa genera cum primariis sermonis pedestris discriminibus a rhetoribus constitutis conexa et copulata esse. Etenim quoniam varios responsionis ordines, in Aristidis arte metrica nimis perversos, artis rhetoricae magistri bene et potuerunt discernere et discreverunt[1], suspicio oritur illinc duas illas τάξεις ad Aristidem manasse.

Verum accuratius harum doctrinarum cognationem persequenti ratio habenda est etiam Theophrasti, quem et musicae[2] et rhetoricae arti eiusque cum poetica familiaritati[3] explorandae operam navasse e testimoniis haud paucis compertum habemus; de quo Cicero de orat. III 48, 184 sq. haec tradit: „Namque ego illud assentior Theophrasto, qui putat orationem, quae quidem sit polita atque facta quodammodo, non astricte sed remissius numerosam esse oportere. Etenim sicut ille suspicatur ex istis modis, quibus hic usitatus versus efficitur, post anapaestus, procerior quidam numerus effloruit; inde ille licentior et divitior fluxit dithyrambus, cuius membra et pedes (i. e. κῶλα καὶ πόδες), ut

[1]) cf. e. g. Spengel in edit. Aristot. art. rhet., Lips. 1867, vol. II p. 398; Volkmann Rhetorik² p. 485 sqq.

[2]) cf. fragm. 87—89 ed. Wimmer, Lips. 1862.

[3]) cf. Quint. X 1. 27; fragm. 64. 65 Wimmer; Maxim. Schmidt: De Theophrasto rhetore, Halis 1839.

ait idem, sunt in omni locupleti oratione diffusa." Theophrastus igitur, cum rationem inter pedestrem et poeticum sermonem intercedentem perpenderet, tres cognationis gradus posuit. Plurimum et vetustate et natura a soluta oratione distare dixit poesin epicam, minimum dithyrambicam, cuius disiecta membra in omni oratione, maxime in numerosa et rhetorice compta invenirentur. Medium locum tenere anapaestos epica poesi licentiores, dithyrambo restrictiores. Quibus verbis significari eam compositionem, quam ἐξ ὁμοίων vocabat Hephaestio, manifestum est. Unde colligimus et Theophrastum quidem carmina ἐξ ὁμοίων non minus quam τὰ κατὰ στίχον et ἀπολελυμένα, ut inferiorum vocabulis utar, pro peculiari compositionis genere habuisse neque illa aetate praecepta περὶ ποιήματος certis illis posteriorum scriptorum vocabulis et schematis coartata circumscriptaque fuisse. Denique quod supra dixi ad doctrinam περὶ ποιήματος augendam nonnihil valuisse rhetorum artem, Theophrasti exemplo valde confirmatur.

Paulo aliter tria compositionis musicae metricaeque genera distinxit optimum quendam ut videtur auctorem secutus Dionysius Halicarnasensis de comp. verb. cap. 19 (p. 258 sqq. Sch.). Ac primum efficitur poesi epica, in qua nec metrum nec rhythmum mutare licere, alterum carminibus melicis, in quibus stropham et antistropham et metris et rhythmis et modis (μέλει) inter se pares esse oportere. Contra in epodis omnia tria illa mutare licere. Et veteres quidem lyricos h. e. Alcaeum et Sapphonem parvas composuisse strophas, epodis autem omnino raro usos esse.[1])

[1]) Hanc unam interpretationem et sententiarum conexus et verba tradita admittunt: οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι μελοποιοί . . . . μικρὰς ἐποιοῦντο στροφάς, ὥστε ἐν ὀλίγοις τοῖς κώλοις οὐ πολλὰς εἰσῆγον τὰς μεταβολάς· ἐπῳδοῖς τε πάνυ ἐχρῶντο ὀλίγαις κτλ. Itaque concedendum est tripartitam carminum compositionem, similiter atque apud Alcmanem factum esse demonstravit Crusius l. c. p. 7 sqq., interdum iam a poetis Lesbiis usurpatam esse; cf. etiam Catull. carm. 62. Itaque huius quoque carminum formae origo ad carmina popularia redire videtur; cf. etiam carmen populare ἦλθ' ἦλθε χελιδών PLG III[4] p. 671, de quo disputavit H. Usener in Altgriech. Versbau, Bonn. 1887, p. 81 sqq. Aliter de Dionysii verbis iudicavit Crusius l. c. p. 20 adn. 2.

Postea Stesichorum atque Pindarum μεταβολῆς ἔρωτι periodorum ambitum propagasse, ita ut et strophae et epodi longiores redditae sint. Tertium denique genus Philoxeni et Timothei dithyrambis constituitur, in quibus et metra et rhythmos et modos varie inter se commisceri et confundi.[1]) Postremo Dionysius similiter atque Theophrastus ad sermonis pedestris licentiam transit.

Aristoxenum quoque, qui, ubicunque potestas data est, novum dithyrambicorum Atticorum morem ut dissolutum neque ἦθος servantem severis veterum poematis opposuit, de eis quae Aristoteles distinxit carminum generibus disputasse per se consentaneum est. Neque scio an non casu factum sit, ut eodem vocabulo εἰκῆ, quo Hephaestio p. XII 3 carmina absoluta denotavit[2]), Aristoxenus, cum duo illa artis musicae genera inter se opponeret, bis recens illud denotaverit; cf. Ps.-Plut. de mus. cap. 31 (p. 38, 11 ed. R. Volkmann, Lips. 1856) et Athen. XIV 631 e. Illum locum Aristoxeni esse nemo negabit[3]), hunc ad eum redire ostendit E. Rohde, de Iulii Pollucis in appar. scaen. enarr. fontibus (Lips. 1870) p. 44, cui adstipulatus est C. Bapp, de fontibus, quibus Athenaeus . . . usus sit, in Leipz. Stud. VIII p. 104. Neque μικτῶν et κοινῶν species, quae in Hephaestionea περὶ ποιήματος doctrina ter occurrunt, ab Aristoxeno alienas fuisse demonstravi p. 81. Denique epodicorum species Hephaestioneae in memoriam reducuntur Aristoxenea tetrachordi divisione. Namque Aristoxenus cum tetrachordum dividit in sonos περιέχοντας et περιεχομένους (p. 48, 27. 50, 11 sqq. 70, 26 sqq. ed. Marquard), quorum hi sunt κινούμενοι, illi ἀκίνητοι, rationem sequitur contrariam ei, qua Hephaestionis περιῳδικά et παλινῳδικά

---

[1]) cf. Ps.-Censor. p. 607, 1—608, 8, quae enarratio foede corrupta est.

[2]) Nam verbis ἄνευ μέτρου ὡρισμένου non tam carminum absolutorum compositio describitur quam ea quae est κατὰ σχέσιν repudiatur; cf. p. XIV 1.

[3]) cf. Ps.-Plutarch. de mus. ed. R. Westphal, Bresl. 1865, comment. p. 14 sqq.

nata sunt, in quibus fixi manent οἱ περιεχόμενοι, variantur οἱ περιέχοντες.

Λελυμένον sollemniter sermonem dithyrambicum dicit Proclus chrest. p. 245, 9 sqq. (ed. Westphal in script. metr. graec. I) Φρῦνις δὲ ὁ Μυτιληναῖος ἐκαινοτόμησεν αὐτόν (sc. τὸν νόμον)· τό τε γὰρ ἑξάμετρον τῷ λελυμένῳ συνῆψε. Quo ab auctore primo haec repetenda sint, quod sciam, ignoratur. Verum antiquissimis ut in his rebus temporibus eum fuisse efficitur ex enuntiato subsequenti: Τιμόθεος δὲ ὕστερον εἰς τὴν νῦν αὐτὸν ἤγαγε τάξιν. Idem fere, quod hic Phrynidi tribuitur, Timotheo vindicat Heraclides Ponticus, qui apud Ps.-Plut. de mus. 4 p. 7, 12 (ed. Volkm.) haec dicit: ὅτι δὲ οἱ κιθαρῳδικοὶ νόμοι οἱ παλαιοὶ ἐξ ἐπῶν συνίσταντο, Τιμόθεος ἐδήλωσε· τοὺς γοῦν πρώτους νόμους ἐν ἔπεσι διαμιγνύων διθυραμβικὴν λέξιν ᾖδεν κτλ. Eandem λέξιν διθυραμβικήν p. 6, 12 dicit, cum veterum poetarum velut Amphionis Lini ceterorum λέξιν οὐ λελυμένην εἶναι . . . καὶ μέτρον οὐκ ἔχουσαν docet, quae verba Westphalius l. c. p. 36 parum apte de oratione pedestri interpretatus est. Nam ut orationem pedestrem diserte refutare, ne plus dicam, molestum erat, ita contra antiquum morem heroicis versibus vinctum novorum hominum somniis iustum numerum neglegentium (μέτρον οὐκ ἔχουσαν), de quibus paulo infra dicturus erat, opposuit. Ab his non longe recedit ignotus scholii (RV) ad Aristoph. ran. 1309 auctor, qui ad eum versum, a quo Aeschyli canticum ad Euripidis μέλη traducenda (cf. ran. 1330) prolatum initium capit, haec adnotat: χαρακτηρίζει τὰ Εὐριπίδου μέλη ὡς ἐκλελυμένα. Haud scio an haec vocabula, quae alias ad sermonem pedestrem pertinent, de dithyrambis usurpata cohaereant cum illorum sententia, qui velut Theophrastus (Cic. de or. III 48, 185) dithyramborum dicendi genus proxime abesse a soluta oratione animadverterunt. Antiquiores esse huiusmodi locutiones certo artis vocabulo ἀπολελυμένα, quod inferioris aetatis dividendi omnia et in classes digerendi studium sapit, quivis videt, sed ad hoc potissimum seligendum nonnihil valuisse videntur.

Grammatici Alexandrini cum immensam nominum multitudinem philosophorum potissimum categorias secuti in

certas classes distribuere studerent, etiam nomina σχέσιν πρός τι habentia et ἀπολελυμένα, Peripateticorum fortasse praecepta amplexi[1]), distinxerunt: unde postea ut nonnulla alia ita haec quoque divisio in artem metricam transiit. Plura de Alexandrinorum aut Pergamenorum περὶ ποιήματος doctrina, nisi quis meris coniecturis inniti velit, affirmari nequeunt. Unum fortasse vetus scholion (ad Arist. Nub. 518) huc referendum est, in quo τῶν ἑπτὰ εἰδῶν parabaseos tria dicuntur ἁπλᾶ, κατὰ δὲ σχέσιν τέσσαρα.[2])

Quis primus doctrina περὶ ποιήματος quintam artis metricae partem effici docuerit nescimus. Ex eis quae aetatem tulerunt enarrationibus, si a perbrevi carminum monostrophorum explicatione quae apud Caesium Bassum legitur recesseris, ad vetustissimos fontes redeunt Aristidis Quintiliani praecepta. Arta inter se cognatione continentur Hephaestionis et Victorini enarrationes altero p. Chr. n. saeculo conscriptae. A Romanorum carminibus cum abhorreret illa carminum divisio, a reliquis metricis latinis prorsus abiecta est. Neque in Byzantinorum tractatibus commemoratur neque Choeroboscus librum illum Hephaestioneum περὶ ποιήματος inscriptum, quem semper una cum enchiridio περὶ μέτρων sua ipsius aetate circumlatum esse auctor est, in scholis interpretatus esse videtur. Tantummodo de carminibus epodicis pauca praecepta a Claudio Ptolemaeo proposita apud posteriores non raro deprehenduntur. Sed Isaacus demum Tzetzes accuratam de carminum generibus commentationem ex Hephaestionis commentariis scholiisque quibus illi instructi sunt exscriptam carminum Pindaricorum interpretationi praemittendam esse censuit nec non illius frater occasione data hanc rem perstrinxit. Partim ex Heliodori colometria partim ex altero commentario He-

[1]) cf. quae disserui p. 94 et Sext. Empir. adv. math. X 263 sq., quo de loco disputavit Steinthalius l. c. p. 328 sq. Σχέσεως et in arte grammatica et in rhetorica non raro ratio habetur (cf. e. g. Plot. Sacerd. p. 458, 25), in metrica, ut leviora omittam, σχέσιν τακτικήν commemorat Choerob. p. 64, 10 sq.

[2]) Ex ipso Hephaestione derivatum est schol. Arist. Vesp. 1441.

phaestioneo male intellectis deducta sunt, quae de hac re in recentibus scholiis Aristophaneis scripta sunt. Demetrius Triclinius commentariorum metricorum, quibus Pindari, Aeschyli, Sophoclis, Euripidis carmina instruxit, fundamentum effici voluit ea carminum divisione quae ab Hephaestione describitur, sed male illius verba interpretatus, ut alia omittam, eadem carmina simul et monostrophica et μετρικὰ ἄτακτα et συστηματικὰ κατὰ περιορισμοὺς ἀνίσους dicere non dubitavit; cf. e. g. schol. ad Eur. Hec. 1056. Phoen. 202.

COMMENTARII HEPHAESTIONEI

ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ.

CONSPECTUS CODICUM

I. Commentariorum:

A = cod. Ambrosianus J. 8 ord. sup. saec. XIII—XIV.

K = cod. Venetus Marcianus 483 saec. XIV.

C = cod. Cantabrigiensis Caio-Gonvillensis Nr. 596.

M = cod. olim Meermannianus, nunc Bodleian. Auct. T II 13 saec. XV.

Tu = editio enchiridii Hephaestionei, quae apud Adrian. Turnebum Parisiis 1553 prodiit.

Nota *B* librorum *M* et *Tu* consensum, nota *dett.* codices excepto *A* reliquos vel omnes vel complures significavi.

II. Scholiorum:

G = cod. Venetus Marcianus class. X cod. 1 saec. XV.

M = cod. olim Meermannianus, nunc Bodleian. Auct. T II 13 saec. XV.

Lemmata, quae in ipsis codicibus lemmatum ratione exarata sunt, geminis punctis (:), reliqua his uncinis] postpositis significavi.

Section numbers & corrections (C) after C's edition of 1906 (Teubner).

p. 59 W (p. 114 G)

Ἡφαιστίωνος μετρικῆς εἰσαγωγῆς

Περὶ ποιήματος.

(1) Τῶν ποιημάτων τὰ μέν ἐστι κατὰ στίχον, τὰ δὲ συστηματικά, τὰ δὲ μικτά, τὰ δὲ κοινά.

Κατὰ στίχον μὲν ὅσα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μέτρου καταμετρεῖται, ὡς τὰ Ὁμήρου καὶ τῶν ἐποποιῶν ἔπη· καταχρηστικῶς δὲ κἂν ὑπὸ κώλου ἢ κόμματος, ὡς τὸ Καλλιμάχειον τοῦτο ποιημάτιον

ἡ παῖς ἡ κατάκλειστος
τὴν οἵ φασι τεκόντες (fragm. 118 ed. Schneider).

p. 60 καταμετρεῖται γὰρ ὑπὸ κόμματος ἀντισπαστικοῦ, καλουμένου Φερεκρατείου.

Συστηματικὰ δὲ ὅσα ὑπὸ πλειόνων μέτρων εἰς ἓν σῶμα παραληφθέντων καταμετρεῖται ἢ συμπληροῦται.

(p. 115) Μικτὰ δὲ ὅσα μέρος μέν τι ἔχει ὑπὸ στίχου καταμετρούμενον, μέρος δὲ συστηματικόν.

Κοινὰ δὲ ὅσα ὑπὸ συστήματος μὲν καταμετρεῖται, αὐτὸ δὲ τὸ σύστημά ἐστι πληρούμενον, οἷά ἐστι τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ

Discrep. lect.] 1 εἰσαγωγῆς *B*, εἰσαγωγή *A* | 2 ποιήματος *AB*, ποιημάτων *dett.*; cf. Heph. p. 113, 5 (ed. Gaisf.), schol. Heph. infra p. VII 16, Choerob. p. 35, 12 (in Studemundi Anecd. var. I), Arist. Quint. p. 28, 20 et 37, 19 (ed. Jahn) | 7 κόμματος] κώματος *A* | 15 an μέρος δέ τι? cf. p. V 4 sq. ‖ 17 σύστημα ἐστι *A*, σύστημα ἔχει aut συστηματικὸν ἐστι *dett.*: σύστημα ⟨ἐκ τῶν αὐτῶν μέτρων⟩ ἔχει Westphal, σύστημα ⟨κατὰ στίχον⟩ ἔχει sive σύστημα ⟨ἐξ ὁμοίων⟩ ἐστι Bergk in comment. acad. benefic. Thielemann. lege ed. Halae 1863 p. 5 adn. 2.

Testimonia] 3–7 Isaac. Tzetz. in Crameri Anecd. Paris. I p. 60, 12 sqq. Τῶν ποιημάτων γάρ εἰσι τὰ μέντοι κατὰ στίχον, | συστηματικά τε καὶ μικτά τε, πρὸς τούτοις δὲ κοινά τε. | Καὶ κατὰ στίχον μέν εἰσιν, ὅσα μετρεῖται μέτρῳ | αὐτῷ τῷ οἱῳδήτινι (οἱοδήτινι *codd.*) ὡς τὰ Ὁμήρου ἔπη | . . . ἐν καταχρήσει ἴσθι δὲ καὶ ταῦτα κατὰ στίχον | καλοῦνται, οἷς ἐμέλησε τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τοῦ μέτρου | κἂν ὑπὸ κόμματος αὐτοῦ ἢ κώλου ἐκμετρῶνται.

τρίτῳ Σαπφοῦς· ἐν οἷς καταμετρεῖται μὲν ὑπὸ διστιχίας, αὐτὴ δὲ ἡ διστιχία ὁμοία <ἐστί.

(2) Τῶν δὲ συστηματικῶν τὰ μέν> ἐστι κατὰ σχέσιν, τὰ δὲ ἀπολελυμένα, τὰ δὲ ἐξ ὁμοίων, τὰ δὲ μετρικὰ ἄτακτα, τὰ δὲ μικτά, τὰ δὲ κοινά.

Καὶ κατὰ σχέσιν μέν ἐστιν, ὅσα μετρεῖται ὑπὸ συστήματος, καλεῖται δὲ οὕτως διὰ τὸ ἔχειν <σχέσιν> τινὰ πρὸς ἄλληλα τὰ ἐν τῷ ποιήματι συστήματα.

<Ἀπολελυμένα δὲ ὅσα . . . . ὑπὸ συστήματος> καταμετρεῖσθαι.

(3) Ἐξ ὁμοίων δὲ ὅσα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ποδός ἐστιν ἢ τῆς αὐτῆς συζυγίας ἢ τῆς αὐτῆς περιόδου ἀρχικῆς, οὔτε ὑπὸ στίχου οὔτε ὑπὸ συστήματος καταμετρούμενα.

(4) Μετρικὰ δὲ ἄτακτα ὅσα ἐκ μέτρων μὲν ὁμολογουμένων p. 61
συνέστηκε, τάξιν δὲ καὶ ἀνακύκλησιν οὐκ ἔχει, οὔτε κατὰ στίχον οὐδὲ συστηματικά· οἷός ἐστιν ὁ Μαργίτης ὁ εἰς Ὅμηρον (p. 116)
ἀναφερόμενος, ἐν ᾧ παρέσπαρται τοῖς ἔπεσιν ἰαμβικά, καὶ ταῦτα οὐ κατ' ἴσον σύστημα. τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ Σιμωνίδειον ἐπίγραμμα

Discrep. lect.] 1 διστιχίας] διστοιχεία,ς (sic) *A* ‖ αὐτὴ] αὕτη *A* 2 διστιχία] διστοιχία *A* ‖ 2—3 ἐστί — μέν inserui coll. III 3, IV 6, V 12 3 σχέσιν, τὰ] σχέσιν. ἃ *AB* ‖ 6 Καὶ *A*, om. *dett.* ‖ ὑπὸ <τοῦ αὐτοῦ> συστήματος Westphal ‖ 7 σχέσιν inserui: cf. etiam Dion. Thr. p. 9, 5 (ed. Uhlig) τὰ δὲ αὐτὰ καὶ στοιχεῖα καλεῖται διὰ τὸ ἔχειν στοῖχόν τινα καὶ τάξιν ‖ 9-10 intercidit descriptio τῶν ἀπολελυμένων, cuius ultimum verbum fuisse καταμετρεῖσθαι suspicor. Extrema huius enarrationis verba haec fere fuisse videntur δύναται δὲ οὔτε ὑπὸ στίχου οὔτε ὑπὸ συστήματος καταμετρεῖσθαι ‖ 11 litt. ἐκ το in *A* fenestra haustae sunt ‖ 12 ἀρχικῆς *A*, ἀρχῆς *B* ‖ 14 ἐκ] καὶ *A* ‖ 16 οὐδὲ *A*, οὔτε *B* ‖ συστηματικά *AM*, κατὰ συστήματα *dett.* ‖ Μαργίτης] Μαργείτης *A* et Tzetzes loco infra allato ‖ 18 ἴσον *A*.

Testimonia] 14—19 Is. Tzetz. p. 64, 10—16 Ἅπερ δὲ μέτρῳ (μέτρα *codd.*) γέγραπταί τινι οὐ τεταγμένῳ | οὐκ ἀνακύκλησίν τινα σῴμενουν κεκτημένα, | οὐχ ὁμοιότητά τινα πρὸς ἄλληλά τε σχόντα | καὶ μετρικὰ καὶ ἄτακτα καλοῦνται παρὰ πᾶσιν· | ὡς ἔταξεν ὁ ποιητὴς ἐν τῷ αὐτοῦ Μαργείτῃ, | ἐν ᾧ τοῖς ἔπεσίν τινα ἰαμβικὰ τελοῦσιν, | ἀλλ' οὐ κατ' ἴσον σύστημα οὐ μετὰ τοσούτους στίχους: cf. etiam schol. Heph. p. XII 11 sqq. exscriptum.

V

Ἴσθμια δίς, Νεμέᾳ δίς, Ὀλυμπίᾳ ἐστεφανώθην
οὐ πλάτεϊ νικῶν σώματος, ἀλλὰ τέχνᾳ
Ἀριστόδαμος Θράσιδος Ἀλεῖος πάλᾳ (fr. 188 Bergk).

(5) Μικτὰ δὲ ὅσα μέρος μέν τι ἔχει κατὰ σχέσιν, μέρος δέ τι ἀπολελυμένον ἢ ἐξ ὁμοίων.

Κοινὰ δὲ ὅσα καθ᾽ ἑτέραν μὲν ἰδέαν γέγραπται τοῦ συστηματικοῦ, δύναται δὲ καὶ καθ᾽ ἑτέραν γεγράφθαι δοκεῖν· οἷον, φέρ᾽ εἰπεῖν, ἐξ ὁμοίων ὄντα ⟨δύναται ταῦτα καὶ⟩ κατὰ σχέσιν δοκεῖν γεγράφθαι.

Τοσαῦτα μὲν δὴ ταῦτα.

(6) Πάλιν δὲ ἕκαστα τῶν προειρημένων ὑποδιαιρετέον.

Τῶν γὰρ κατὰ σχέσιν τὰ μέν ἐστι μονοστροφικά, τὰ δὲ ἐπῳδικά, τὰ δὲ κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ, τὰ δὲ ἀντιθετικά, τὰ δὲ μικτὰ ⟨κατὰ σχέσιν, τὰ δὲ κοινὰ⟩ κατὰ σχέσιν.

(7) Τὰ μὲν οὖν μονοστροφικά εἰσιν, ὁπόσα ὑπὸ μιᾶς στροφῆς καταμετρεῖται.

(8) Τὰ δὲ . . . .
. . . .
p. 62 ἐπῳδικὰ καλεῖται· ἐὰν δὲ ἐν τῇ πρώτῃ, προῳδικά· ἐὰν δὲ ἐν μέσῳ,

---

Discrep. lect.] 1 νεμέα, δὶς ὀλυμπία *A* | 3 Ἀριστόδαμος Θράσιδος Ἀλεῖος πάλᾳ Scaliger, ἀριστοδάμας θρασὺς ἄλ . . . . (post ἄλ fenestra haustae perierunt fere quattuor tresve litterae; ἀλεῖος *K*, sed spiritus correctione a K² effectus est) πάλαι *A* | 4 δέ τι] δέ τε *A* | 6 ἰδέαν] ἰδίαν *AM* | τοῦ συστηματικοῦ scripsi, τοῦ συστήματος *codd.*; delevit Hense Heliod. Untersuchungen (Lips. 1870) p. 147 sq.; cf. quae dixi p. 32 | 7 ἑτέραν] ἕτερον *A* | 8 δύναται ταῦτα καὶ inserui coll. p. VII 3 | 11 ἕκαστα *AB*, ἕκαστον *dett.*; ἕκαστον ⟨τῶν τριῶν πρώτων⟩ Hense l. c. p. 148 | 13 κατὰ περικοπὴν] περὶ κοπὴν *A* | 14 κατὰ — κοινά om. *A* et nonnulli *dett.* | 15 μονοστροφικά] μονόστροφα *A* | 17—18 . . . . . lacuna hausta est τοῦ γένους τοῦ ἐπῳδικοῦ explicatio: (ἐπῳδικά ἐστιν ἐν οἷς συστήμασιν ὁμοίοις ἀνόμοιόν τι προστέτακται. Ἐὰν μὲν οὖν τὸ ἀνόμοιον τεταγμένον ἔχῃ ἐν τῇ τελευταίᾳ χώρᾳ, ὁμονύμως (sic) τῷ γένει) Westphal, (ἐπῳδικά ἐστιν ἐν οἷς περιόδοις ὁμοίαις ἀνομοία τις προστέτακται. Ἐὰν μὲν οὖν τὴν ἀνομοίαν ἔχῃ ἐν τῇ τελευταίᾳ χώρᾳ, ὁμωνύμως τῷ γένει) Hense l. c. p. 148 | 19 ἐν μέσῳ, μεσῳδικά Westphal, ἐν μέσῳ ᾠδικὰ *AM*, ἐν μέσῃ μεσῳδικά Tu Gaisford.

⟨μεσ⟩ῳδικά. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἐν τριάσιν ὁρᾶται· ἐὰν δὲ ὑπερ- (p. 117)
εξαγάγῃ τὴν τριάδα, γίνονται καὶ ἄλλαι ἰδέαι δύο· ἤτοι γὰρ περιῳδικά ἐστιν, ὅταν αἱ μὲν ἑκατέρωθεν ἀνόμοιοι ὦσιν ⟨ἀλλήλαις, αἱ δὲ ἐν μέσῳ⟩ ἀλλήλαις μὲν ὅμοιαι, ταῖς δὲ περιεχούσαις ἀνόμοιοι· ἢ παλινῳδικά, ὅταν αἱ ἑκατέρωθεν ἀλλήλαις μὲν ὦσιν ὅμοιαι, ⟨ταῖς δὲ ἐν μέσῳ ἀνόμοιοι,⟩ καὶ αἱ ἐν μέσῳ ταῖς μὲν περιεχούσαις ἀνόμοιοι ⟨, ἀλλήλαις δὲ ὅμοιαι⟩.

Τὰ δὲ κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ τὰς μὲν περικοπὰς ὁμοίας ἀλλήλαις ἔχει, τὰς δὲ ἐν ταῖς περικοπαῖς περιόδους ἀνομοίους. καλεῖται δὲ τὰ μὲν δυαδικά, ὅσα δύο τὰς ἐν τῇ περικοπῇ περιόδους ἔχει, τὰ δὲ τριαδικά, ὅσα τρεῖς, τὰ δὲ τετραδικά, ὅσα τέσσαρας· καὶ ἐπὶ τῶν ἑξῆς κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

Ἀντιθετικὰ δὲ ὅσα κατὰ σχέσιν μὲν γέγραπται, οὐ μέντοι κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν παραβάλλεται ἀλλήλοις τὰ ἀντιστρέφοντα, ⟨ἀλλ' ὥστε⟩ τὸ τελευταῖον τῷ πρώτῳ παραβάλλεσθαι, τὸ ⟨δὲ⟩
δεύτερον ἀπὸ τέλους τῷ δευτέρῳ ἀπ' ἀρχῆς· τὸ δὲ τρίτον ἀπὸ p. 63
τέλους τῷ τρίτῳ· καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν οὕτω. ταύτης τῆς ἰδέας ἐστὶ τὸ Ὠιὸν τὸ Σιμμίου καὶ ἄλλα παίγνια.

Μικτὰ δὲ κατὰ σχέσιν ἐστίν, ὅσα ἐκ μερῶν ἐστιν, πάντων (p. 118)
μὲν κατὰ σχέσιν, ἀνομοίων δὲ ἀλλήλοις κατὰ τὴν ἰδέαν, ἔκ τε ἐπῳδικῶν καὶ μονοστροφικῶν ἢ κατὰ περικοπήν.

Discrep. lect.] 1 ταῦτα μὲν οὖν καὶ *codd.*; καὶ ταῦτα μὲν οὖν Hense l. c. p. 148; cf. p. XVII 5—8 | δὲ om. *A* | ὑπερεξαγάγῃ *C*, ὑπερεξαπάγη *A* || 2 γίνονται] τίνονται *A* || 3 ἐστιν, ὅταν αἱ] ἐστι δ' ὅτ' εἰ *A* || ἀνόμοιοι scripsi, ἀνόμοιαι *codd.* || 3—4 ἀλλήλαις — μέσῳ inserui, αἱ δὲ ἐν μέσῳ inseruit Westphal | 5 ἀνόμοιοι *A*, ἀνόμοιαι *dett.* | πάλιν ῳδικὰ *A* || μὲν ὦσιν Studemund in Anecd. var. I p. 110, μελιωπαι (sic) *A*, μελιωπ|ι *K*, μελωποιῖαι *K*² || 6 ταῖς — ἀνόμοιοι inserui || αἱ om. *A* | 7 ἀνόμοιοι scripsi, ἀνόμοιαι *codd.* | ἀλλήλαις δὲ ὅμοιαι add. Westphal || 8 μὲν scripsi, δὲ *A*, om. *dett.* || 9—10 ἀνομοίους *codd.*; ἀνομοίας Hense l. c. p. 148 | 11 τρεῖς] τρία *AM* || 12 τέσσαρας] τέσσαρα *AM* || 13 σχέσιν Meibom in Antiquae music. auctor. septem (Amstelod. 1652) notae ad Arist. Quint. p. 282 ad v. 18, θέσιν *codd.* | 14 in v. παραβάλλεται litt. λε charta novicia obductae sunt in *A* || 15 ἀλλ' ὥστε inserui || τελευταῖον scripsi, πρῶτον *AM*; cf. quae dixi p. 13 || δὲ inserui | 17 ταύτης *A*, ταύτης δὲ *dett.* || 18 ὦιον (sic) *A* || 19 μερῶν Westphal. μέτρων *codd.* || πάντων scripsi, ἐκ πάντων *codd.*; ἁπάντων Caesar in emendat. Heph. II (Marburg. ind. lect. 1869/70) p. XIV | 20 ἀνομοίων vel οὐχ ὁμοίων Pauw (Heph. enchir. ed. J. C. de Pauw. Traj. ad Rh. 1726), ὁμοίως *codd.* || 21 περικοπὴν ⟨ἀνομοιομερῶν⟩ Westphal; cf. quae dixi p. 39.

Κοινὰ δέ ἐστι κατὰ σχέσιν, ὅσα καθ' ἑτέραν μὲν ἰδέαν τῶν κατὰ σχέσιν γέγραπται, δύναται δὲ καὶ καθ' ἑτέραν γεγράφθαι δοκεῖν· οἷον εἰ μονοστροφικῶς γραφὲν δύναται τοῦτο καὶ ἐπῳδικῶς γεγράφθαι δοκεῖν.

---

p. 64

Ἡφαιστίωνος

Περὶ ποιημάτων.

I. (1) Στίχος ἐστὶ ποσὸν μέγεθος μέτρου, ὅπερ οὔτε ἔλαττόν ἐστι τριῶν συζυγιῶν οὔτε μεῖζον τεσσάρων· τὸ δὲ ἔλαττον ὂν τριῶν συζυγιῶν, ἐὰν μὲν πλήρεις ἔχῃ τὰς συζυγίας, ἀκατάληκτόν ἐστι καὶ καλεῖται κῶλον, ἐὰν δέ τι ἐλλείπῃ, κόμμα.

Discrep. lect.] 5 ἡφαιστίωνος περὶ ποιημάτων *A*; τοῦ αὐτοῦ Ἡφαιστίωνος σαφεστέρα διδασκαλία περὶ μετρικῆς εἰσαγωγῆς ἢ περὶ ποιήματος *B*; cf. quae dixi p. 46 ‖ 8 τριῶν] δύο *AB*; cf. quae disserui p. 27 sq.

Testimonia] 7—10 schol. Heph. β (ed. Hoerschelmann. Dorpati 1882) p. 7, 20—22 στίχος μὲν γάρ ἐστι τὸ ὑπὲρ δίμετρον καὶ ἔστι τοῦ μεγέθους τοὔνομα. κῶλον δέ ἐστι καὶ κόμμα τὰ ἐντὸς διμέτρου· ἀλλὰ κῶλον μὲν καλεῖται, ὅταν ὁλόκληροι ὦσιν αἱ συζυγίαι, κόμμα δὲ ὅταν ἀτελεῖς. ibid. p. 8, 1—3 Στίχος ἐστὶ ποσὸν μέγεθος μέτρου, ὅπερ ἐστὶν ὑπὲρ τὸ δίμετρον· κῶλον ἐστὶ ποσὸν μέγεθος μέτρου δύο συζυγιῶν ἀκαταλήκτων· κόμμα ἐστὶ ποσὸν μέγεθος μέτρου συζυγίας ἀκαταλήκτου ἔλαττον (μέτρου δύο συζυγιῶν ἀκαταλήκτων ἔλαττον Hoerschelmann). Ioa. Tzetz. in Crameri Anecd. Ox. III p. 316, 28—30 ὁ τοῦ Κελλέρου δὲ υἱὸς ἐν μέτροις Ἡφαιστίων ‖ κόμμα

Scholia.

7 **Στίχος ἐστί:** ἰστέον ὅτι τὸ μέν ἐστι μετροῦν ὡς ἡ συλλαβή, τὸ δὲ μετροῦν καὶ μετρούμενον ὡς οἱ πόδες (μετρεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς συλλαβῆς πᾶς πούς, μετρεῖ δ' αὐτὸς τὰ μέτρα), τὸ δ' ἐστὶ [1] μετρούμενον ὡς τὰ ποιήματα. διαλαβὼν οὖν ὁ τεχνικὸς περὶ μόνου [2] μετροῦντος καὶ [3] μετροῦντος καὶ μετρουμένου νῦν περὶ μόνου [4] μετρουμένου διδάσκει, ὅ ἐστι περὶ ποιήματος.

1 ἐστι: *GM* ‖ 2 μόνον *G*; μόνου τοῦ Westphal ‖ 3 καὶ τοῦ Westphal ‖ 4 μόνου τοῦ Westphal.

Σύστημα δέ ἐστι μέτρων συναγωγὴ ἤτοι δύο ἢ πλειόνων ἢ (p. 119) ὁμοίων ἢ ἀνομοίων· ἀνομοίων μὲν ὡς τὰ ἐλεγεῖα (ἑξαμέτρου γάρ ἐστι πρὸς πεντάμετρον κοινωνία·) καὶ οἱ ἐπῳδοί· τὸ δὲ ἐξ ὁμοίων, ὡς τὸ δεύτερον Σαπφοῦς, ὡς προιόντες δείξομεν.

Discrep. lect.] 2–3 ἑξαμέτρου — κοινωνία grammatico tribuit Caesar l. c. p. XIV sq.

Testimonia] καὶ κῶλον τὰ ἐντὸς διδάσκει τοῦ διμέτρου | τὸ δ᾽ ὑπερβὰν τὸ δίμετρον (σύμμετρον *codd.*) στίχον κατονομάζει; cf. ibid. p. 317, 28—31. Is. Tzetz. l. c. p. 60, 24—25 . . . παρὰ τοῖς τεχνογράφοις | στίχος τὸ ὑπὲρ δίμετρον τρισὶν ἐν συζυγίαις. ibid. p. 61, 17—18 Στίχος τὸ ὑπὲρ δίμετρον τρισὶν ἐν συζυγίαις. | πολλάκις δὲ καὶ τετράσιν. ibid. p. 61, 26 sqq. ἡ κοινωνία τούτοις (sc. τῷ κώλῳ καὶ τῷ κόμματι) γὰρ ὅτι ἐντὸς διμέτρου | ἐντὸς δυοῖν συζυγιῶν· . . . ἀλλ᾽ ὅταν ὦσιν ἐντελεῖς αὗται αἱ συζυγίαι, | κῶλον καλεῖται παραυτά· ἂν δὲ ἀτελεῖς τι, κόμμα. Mar. Vict. GL VI p. 54, 7 ut sit versus qui excedit dimetrum, colon autem et comma intra dimetrum; cf. etiam rhet. gr. VI 127, 24—26 (W.), quo de loco dixi p. 70 | 1—4 schol. Heph. β p. 8, 5—6 Σύστημά ἐστι μέτρων συναγωγὴ ἤτοι δύο ἢ πλειόνων ἢ ὁμοίων ἢ ἀνομοίων· ἀνομοίων μὲν ὡς ἔχει τὰ ἐλεγεῖα πρὸς τὰ ἔπη καὶ οἱ ἐπῳδοὶ πρὸς τὰ ἕτερα μέτρα, ὁμοίων δὲ ὡς ἔχει τὸ δεύτερον καὶ τρίτον Σαπφοῦς κτλ. Is. Tzetz p. 62, 18–20 Ἔστι δὲ καὶ τὸ σύστημα συναγωγή τις μέτρων. | ὥσπερ ᾠδὶ (ᾠδὶ *codd.*) ἡρωϊκοῦ τοῦ ἑξαμέτρου στίχου | καὶ πενταμέτρου σὺν αὐτῷ τοῦ (τῶν *codd.*) ἐλεγείου θέσις. ibid. p. 62, 10—12 Συστηματικά τε μάνθανε τὰ ἡρωελεγεῖα· πρὸς γὰρ ἑξάμετρον, φημὶ ἡρωϊκὸν τὸν στίχον. | τὸ ἐλεγεῖον πάρεστιν ἐν πενταμέτρῳ στίχῳ. Dem. Tricl. schol. ad Eur. Hec. (ed. Dindorf) vol. I p. 206, 7—8. id. schol. ad Soph. Ai. (ed. Turnebus, Paris. 1553) p. 4, 17—19 σύστημα δέ ἐστιν, ὡς Ἡφαιστίων φησί, μέτρων συναγωγὴ ἢ (schol. Eur. l. c. ἤτοι) δύο ἢ πλειόνων ἢ ὁμοίων ἢ ἀνομοίων· ἀνομοίων μὲν ὡς τὰ ἐλεγεῖα — ἑξαμέτρου γάρ ἐστι πρὸς πεντάμετρον κοινωνία — καὶ ἡ ἐπῳδή (lege οἱ ἐπῳδοί).

Scholia.

2 ἑξαμέτρου πρὸς πεντάμετρον: τὸ ἑξάμετρον καὶ τὸ ἐλεγεῖον ἐκ τοῦ[1] ποσοῦ ἔχουσι τὴν διαφοράν | 3 τὸ δὲ ἐξ ὁμοίων[2]: ἀνόμοιοι δέ εἰσιν, ὅταν οἱ μὲν σύγκεινται ἐξ ἀντισπαστικῶν, οἱ δὲ εἰ τύχοι ἐκ χοριαμβικῶν.

---

1 τοῦ om. *M*: cf. schol. Heph. p. 206, 19 sq. W. | 2 rectius praefigendum esse lemma καὶ οἱ ἐπῳδοί suo iure monuit Caesar in emend. Heph. II p. XVII.

p. 120 (2) Ὄντων δὴ τούτων τῶν ἀνωτάτω γενῶν κατὰ τὴν τούτων μῖξιν ὑφίσταται τά τε μικτὰ γενικὰ προσαγορευόμενα καὶ τὰ κοινὰ συστηματικά.

p. 65 Καὶ μικτὰ μὲν γενικὰ ὡς αἱ τραγῳδίαι καὶ αἱ παλαιαὶ κωμῳδίαι· μέρος μὲν γὰρ τούτων γέγραπται κατὰ στίχον, μέρος δὲ κατὰ σύστημα.

Κοινὰ δὲ συστηματικὰ ἅπερ καὶ ὁ κατὰ στίχον γεγράφθαι φάσκων ὑγιῶς ἂν λέγοι καὶ ὁ κατὰ σύστημα, ὡς τὸ δεύτερον καὶ

Discrep. lect.] 3 συστηματικά *codd.*; schol. Heph. p. XI 14—16; schol. Heph. B p. 8, 8; Is. Tzetz. p. 63, 1; γενικά corr. G. Hermann in el. doctr. metr. p. 26, γενικά in textum recepit Westphal, συστηματικά grammatico tribuit Caesar l. c. p. XV. | 7 συστηματικά *codd.* schol. Heph. B p. 8, 9 sq; Is. Tzetz. p. 63, 2; Westphal in textum recepit γενικά, Caesar l. c. p. XV συστηματικὰ grammatico tribuit.

Testimonia] 1—3 schol. Heph. β p. 8, 7 sq. ἐκ τούτων ὑφίσταται τὰ μικτὰ γενικὰ καὶ κοινὰ συστηματικά. Is. Tzetz. p. 62, 23 sq. ἐκ τούτων τοίνυν τοῖν δυοῖν, συστήματος καὶ στίχου. | τά τε (γε *codd.*) μικτὰ καὶ τὰ κοινὰ συνίστανται ἐν λόγοις; cf. ibid. p. 60, 12—13 | 4—6 schol. Heph. β p. 8, 8 sq. μικτὰ δὲ γενικά ἐστιν αἵ τε τραγῳδίαι καὶ αἱ παλαιαὶ κωμῳδίαι, ἐπεὶ καὶ κατὰ στίχον καὶ κατὰ σύστημα γεγραμμέναι εἰσί. Is. Tzetz. p. 62, 25—31 | 7—X 7 schol. Heph. β p. 8, 6 sq. . . . ὡς ἔχει τὸ δεύτερον καὶ τρίτον Σαπφοῦς. διὰ τὸ μηδὲν εὑρίσκεσθαι ἀριθμοῦ περιττοῦ. ibid. p. 8, 9 sqq. κοινὰ δὲ συστηματικά ἐστιν, ἅπερ τὰ αὐτὰ καὶ κατὰ στίχον γεγράφθαι φήσομεν διὰ τὸ ὅμοιον καὶ κατὰ σύστημα διὰ τὴν τῆς ὁμοιότητος τῆς ποιητρίας τήρησιν. Is. Tzetz. p. 63, 1—19. Κοινὰ δὲ συστηματικὰ ταῦτα καλοῦνται πάλιν κτλ.

Scholia.

4 **ὡς αἱ τραγῳδίαι**][1] ἃ μὲν αὐτῶν τοὺς ἰαμβικοὺς ἔχει στίχους, ἃ δὲ χορικὰ τὰ ἐκ κώλων συγκείμενα | 7 **κοινὰ δὲ συστηματικά**: συστηματικὰ γὰρ ἂν εἴη κοινωνοῦντα τοῖς κατὰ στίχον. διὰ μὲν γὰρ τὸ[2] ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις κατὰ δύο ὁρᾶν παραγεγραμμένα, ὥσπερ ἐν περιορισμῷ συστήματα· προσέτι καὶ διὰ τὸ μηδὲν εὑρίσκεσθαι ἀριθμοῦ περιττοῦ ἐν αὐτοῖς,[3]

1 haec vv. lemma esse cognovit Pauw | 2 τὰ Westphal | 3 ἐν αὐτοῖς scripsi, ἐν ταύτῃ *GM*: ἐν τούτῳ sive ἐν τούτοις Pauw, ἐνταῦθα Westphal, ἐν τῇ δυάδι Caesar, qui haec vv. ad sequentia trahenda esse censuit.

τρίτον Σαπφοῦς. διὰ μὲν γὰρ τὸ ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις κατὰ δύο ὁρᾶν παραγεγραμμένον ἕκαστον ᾆσμα καὶ ἔτι διὰ τὸ μηδὲν εὑρίσκεσθαι ἀριθμοῦ περιττοῦ, κατὰ συστήματα νομίζομεν αὐτὰ γεγράφθαι. πάλιν δὲ τῷ ὅμοιον ἑκάτερον εἶναι τῶν ἐν τῇ δυάδι στίχων καὶ τῷ δύνασθαι τὴν ποιήτριαν κατὰ τύχην τινὰ ἀρτίου (p. 121) πάντα ἀριθμοῦ πεποιηκέναι, φαίη τις ἂν κατὰ στίχον αὐτὰ γεγράφθαι.

(3) Δεδειγμένου δὲ ἡμῖν τί τέ ἐστι στίχος καὶ τί κόμμα καὶ τί κῶλον καὶ τί σύστημα, ὅμως παρέντες ἡμεῖς τὴν τοιαύτην ἀκριβολογίαν καὶ ταῦτα, καίπερ κατὰ κόμμα γεγραμμένα, κατὰ στίχον γεγράφθαι φαμὲν

ἡ παῖς ἡ κατάκλειστος,

Discrep. lect.] 5 τῷ] τὸ *A* ‖ 6 τίς *A*.

Scholia.

ὡσπερεὶ πλήρη καὶ ἀντιστρέφοντα ἀλλήλοις εὑρίσκεται[1] ‖ 2 καὶ ἔτι διὰ τὸ μηδέν: οὔτε γὰρ ποιότητι οὔτε ποσότητι[2] διαφέρει, κατὰ δυάδα δὲ διῄρηται παρὰ τοῖς παλαιοῖς ‖ 5 καὶ τῷ[3] δύνασθαι τὴν ποιήτριαν:[4] Τοῦτο πρὸς τὸ ἄνω καὶ διὰ τὸ μηδὲν εὑρίσκεσθαι ἀριθμοῦ περιττοῦ[5] φησι[6], δυνατὸν αὐτὸ[7] κατὰ τύχην οὕτω γεγραμμένον ‖ 10 κατὰ στίχον γεγράφθαι: ἐπεὶ ὑπὲρ στίχου μόνον τέσσαρα κόμματα[8] λέγει ἑξῆς, καὶ τὰ κατὰ κόμμα γεγραμμένα καταχρώμενός φησι[9] κατὰ στίχον γεγράφθαι ‖ 12 ἡ παῖς ἡ κατάκλειστος: δίμετρα γάρ εἰσι καταληκτικὰ ταῦτα τὰ κόμματα[10].

1 εὑρίσκεται *G*, εὑρίσεται M^1, εὑρήσεται M^2 ‖ 2 ποιότητι οὔτε ποσότητι Turnebus, ποιότητα οὔτε ποσότητα *GM* ‖ 3 τῷ Turnebus, τὸ *GM* ‖ 4 τὴν ποιήτριαν Turnebus, τὸν ποιητὴν *GM*; Pauw hoc lemma substituit κατὰ τύχην τινὰ ἀρτίου πάντα ἀριθμοῦ πεποιηκέναι ‖ 5 ἀριθμοῦ περιττοῦ Turnebus, ἀριθμὸν περιττὸν *GM* ‖ 6 φησὶ Pauw, φασὶ *GM*; καὶ — περιττοῦ ipsa Hephaestionis verba sunt. Licet etiam sic scribere ... ἀριθμοῦ περιττοῦ· φησὶ ⟨δὲ⟩ δύνατον κτλ. ‖ 7 αὐτὸ Turnebus, αὐτὸν *GM* ‖ 8 ἐπείπερ στίχου μόνου δὲ κόμματα *GM*, corr. Caesar ‖ 9 καταχρώμενοί φασι *GM*, corr. Caesar ‖ 10 κόμματα Westphal, κομμάτια *GM*.

τὴν οἵ φασι τεκόντες
εὐναίους ὀαρισμούς
ἔχθειν ἴσον ὀλέθρῳ (Callimach. fragm. 118 ed. Schneider).

II. Τῶν δὲ κατὰ στίχον τὰ μέν ἐστι μικτά, τὰ δὲ οὔ. Καὶ μικτὰ μὲν ὡς αἱ Μενάνδρου κωμῳδίαι· πῇ μὲν γὰρ p. 66 τετράμετρα ἐν τῷ αὐτῷ ποιήματι, πῇ δὲ τρίμετρα εὑρίσκεται. Τὰ δὲ ἄμικτα ὡς αἱ Ὁμήρου ῥαψῳδίαι.

III (1) Τῶν δὲ κατὰ συστήματα γεγραμμένων τὰ μέν ἐστι κατὰ σχέσιν, τὰ δὲ ἀπολελυμένα, τὰ δὲ μετρικὰ ἄτακτα, τὰ δὲ ἐξ ὁμοίων, τὰ δὲ μικτὰ συστηματικά, τὰ δὲ κοινὰ συστηματικά· περὶ ὧν ἐροῦμεν.

Discrep. lect.] 3 ἔχθειν Scaliger, ἔχειν *codd.* ‖ 6 αἱ om. *A.*

Testimonia] 5—8 schol. Heph. β p. 8, 11 sq. τῶν δὲ κατὰ στίχον τα μέν ἐστι μικτά, τὰ δὲ ἄμικτα· μικτὰ μὲν ὡς αἱ Μενάνδρου κωμῳδίαι, ἄμικτα δὲ ὡς αἱ Ὁμήρου ῥαψῳδίαι ‖ 9—11 schol. Heph. β p. 8, 12 sqq. τῶν δὲ κατὰ σύστημα γεγραμμένων τὰ μὲν κατὰ σχέσιν. τὰ δὲ ἀπολελυμένα, τὰ δὲ μετρικὰ ἄτακτα, τὰ δὲ ἐξ ὁμοίων, τὰ δὲ μικτὰ συστηματικά. Is. Tzetz. p. 64, 1—5.

Scholia.

9 τῶν δὲ κατὰ συστήματα: τὸ σύστημα ἐκ στίχων[1] καὶ κομμάτων καὶ κώλων γίνεται ‖ 11 τὰ δὲ κοινὰ συστηματικά: τοῦτο ἓν εἶδός ἐστι †[2]) τοῖς κατὰ σχέσιν ἀλλήλοις ὁμωνύμως τῷ προειρημένῳ· ὥστε κατὰ τὴν[3] μῖξιν, τήν τε κατὰ στίχον καὶ συστηματικήν, ὑφίσταται τὸ κοινὸν συστηματικόν.

---

1 στίχων Westphal, στίχου *GM* ‖ 2 quae sequuntur corrupta sunt. Pauw pro τοῖς scripsit τῶν κοινωνούντων (coll. schol. p. IX 11) et post συστηματικόν addidit γενικόν. Caesar pro ἀλλήλοις voluit παράλληλον et postea ὥσπερ κατὰ μῖξιν τῶν τε κατὰ στίχον καὶ συστηματικῶν ὑ. τ. κ. σ. ‖ 3 τήν om. *M.*

(2) Κατὰ σχέσιν μὲν οὖν ἐστιν, ἃ δουλεύων ἀνταποδόσει καὶ ἀνακυκλήσει ὁ ποιητὴς γράφει. (p. 122)

(3) Ἀπολελυμένα δὲ ἃ εἰκῇ γέγραπται καὶ ἄνευ μέτρου ὡρισμένου, οἷοί εἰσιν οἱ νόμοι οἱ κιθαρῳδικοὶ Τιμοθέου.

(4) Μετρικὰ δὲ ἄτακτά ἐστιν, ἅπερ μέτρῳ μὲν γέγραπταί τινι, οὔτε δὲ ὁμοιότητα ἔχει πρὸς ἄλληλα οὔτε ἀνακύκλησιν, οἷόν ἐστι τὸ Σιμωνίδου ἐπίγραμμα

Discrep. lect.] 1 δουλεύων ἀνταποδόσει *AB*, δουλεύοντ' ἀποδώσει *dett.*, δουλεύοντα ἀνταποδόσει Gaisford ‖ 4 οἷοι *A*, οἷον *dett.*, cf. Heph. p. 56, 11. 68, 6 G.; supra p. III 17, IV 16 ‖ 5 τινι ⟨ὁμολογουμένῳ⟩ dubitanter coniecit Caesar l. c. p. XVIII coll. schol. p. XIII 8.

Testimonia] 1—2 schol. Heph. β p. 8, 14 sq. κατὰ σχέσιν μὲν οὖν ἐστι τὸ κατὰ ἀνταπόδοσιν καὶ ἀνακύκλησιν μέτρου. Is. Tzetz. p. 64, 6—8 εἰς ἃ τοίνυν ὁ ποιητὴς ἀνταποδόσει χρῆται κτλ. Dem. Tricl. schol. ad Eur. Hec. p. 208, 23 sq. κατὰ σχέσιν δέ ἐστιν, ὡς Ἡφαιστίων φησίν, ὅσα δουλεύων ὁ ποιητὴς ἀνταποδόσει καὶ ἀνακυκλήσει γράφει. cf. eund. ad Soph. Ai. p. 7, 26—27 κατὰ σχέσιν δέ ἐστιν, ὡς Ἡφαιστίων φησίν, οἷς ἀνταποδίδοται καὶ ἀνακυκλεῖται ἕτερα παρόμοια. cf. etiam rhet. gr. vol. VI p. 112, 24 sqq. (W.) ἐπικοὶ . . . οὐ στροφαῖς καὶ ἀντιστροφαῖς δουλεύοντες. Dion. Hal. vol. V p. 541, 1 sq. (Reiske) ‖ 3—4 schol. Heph. β p. 8, 15 ἀπολελυμένα δὲ γέγραπται καὶ ἄνευ μέτρου ὡρισμένου. Is. Tzetz. p. 64, 19—22 ‖ 5—XIII 5 Is. Tzetz. p. 64, 10—18 ἅπερ δὲ μέτρῳ (μέτρα *codd.*) γέγραπταί τινι οὐ τεταγμένῳ | οὐκ ἀνακύκλησίν τινα οὔμενουν κεκτημένα | οὐχ ὁμοιότητα κτλ. Dem. Tricl. schol. ad Eur. Hec. p. 215, 11—12 μετρικὰ ἄτακτα. . . . μέτρῳ μὲν γέγραπται, οὔτε δὲ ὁμοιότητα ἔχει πρὸς ἄλληλα οὔτε ἀνακύκλησιν. eadem sunt apud eund. in schol. ad Soph. OT p. 56, 16—17.

Scholia.

3 ἃ εἰκῇ γέγραπται: ὡς ἔτυχε καὶ ἄνευ τῆς ποσότητος τῶν στίχων ‖ ⟨ἄνευ μέτρου ὡρισμένου⟩[1] τοῦ ἐν αὐτοῖς μέτρου ὅρον οὐκ ἔχοντος, ἀλλ' ἀδιαφόρως[2] δυναμένου ἁρμόσαι δίχα ἐλέγχων ‖ 6 οὔτε δὲ ὁμοιότητα ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥστε στιχήρη γενέσθαι, οὔτε ἀνακύκλησιν, ὥστε κατὰ σχέσιν γενέσθαι, ἀλλὰ ἀδιάφορον τὴν τῶν μέτρων ἐξαλλαγήν. οὔτε δὲ

---

1 lemma addidi ‖ 2 ἀλλὰ διαφόρως maluit Caesar, sed cf. schol. p. XII 13. XIV 17. 19.

XIII

Ἴσθμια δίς, Νεμέᾳ δίς, Ὀλυμπίᾳ ἐστεφανώθην
οὐ πλάτεϊ νικῶν σώματος, ἀλλὰ τέχνᾳ,
Ἀριστόδαμος Θράσιδος Ἀλεῖος πάλᾳ (fr. 188 Bergk). -υ-

(p. 123) τοιοῦτός ἐστι καὶ ὁ Μαργίτης Ὁμήρου· οὐ γὰρ τεταγμένῳ ἀριθμῷ ἐπῶν τὸ ἰαμβικὸν ἐπιφέρεται.

(ϛ') Ἐξ ὁμοίων δέ ἐστιν, ἅπερ ὑπὸ ποδὸς ἢ συζυγίας ἢ περιόδου

Discrep. lect.] 1 νέμεα δισολύμπια *A* | 2 τέχνᾳ] τέχνη *A* | 3 Ἀριστόδαμος Θράσιδος Ἀλεῖος πάλᾳ Scaliger, ἀριστόδημος θρασὺς ἀλεῖος πάλαι *A* | 6 ποδὸς ἢ] ὅς ἢ ex ων factum a prima manu inter scribendum *A* | ὑπὸ ⟨τοῦ αὐτοῦ⟩ ποδὸς ἢ συζυγίας Pauw, ὑπὸ ⟨τοῦ αὐτοῦ⟩ ποδὸς ἢ ⟨τῆς αὐτῆς⟩ συζυγίας Westphal; cf. quae dixi p. 46.

Testimonia] 6 Is. Tz. p. 64, 25—27 Τὰ δ' ἐξ ὁμοίων . . . ἅπερ ὑπὸ ποδός τινος ἢ τινος συζυγίας | ἢ περιόδου μετρηθῇ. Dem. Tricl. schol. ad Soph. Ai. p. 4, 19—20 ἐξ ὁμοίων δέ ἐστιν ἅπερ ὑπὸ ποδῶν ἢ συζυγίας ἢ περιόδου καταμετρεῖται ἄνευ ἀριθμοῦ τινος ὡρισμένου.

Scholia.

[τὰ ἀπολελυμένα][1], φησίν, ἀνακύκλησιν ἔχει, ἀλλ' αὐτόθεν ἐστὶν ὁμολογούμενα, οἷον τὸ Σιμωνίδου ἐπίγραμμα Ἴσθμια δίς, Νεμέᾳ[2] δίς. δακτυλικὸν γὰρ ἑξάμετρον καὶ ἐλεγεῖον[3] καὶ ἴαμβος, οὔτε κατὰ στίχον καὶ[4] ὅμοια ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ σχέσιν ἀνταποδιδόμενα | 4 οὐ γὰρ τεταγμένῳ ἀριθμῷ ἐπῶν: ἀλλ' ἀτάκτως ὅποι ποτὲ τὸ ἄτακτον ἐποίησε μετρικόν | οὐ γὰρ τεταγμένῳ ἀριθμῷ][5] μετὰ γὰρ δέκα στίχους ἐπιφέρει ἴαμβον καὶ πάλιν μετὰ πέντε καὶ ὀκτώ | 6 ἐξ ὁμοίων δέ ἐστιν[6]: περὶ τούτων καὶ ἐν τῇ εἰσβολῇ ἐπεσημήνατο· τῶν γὰρ μέτρων τὰ μὲν ὑπὸ ποδός, τὰ δὲ ὑπὸ συζυγίας, ὡς τὰ ἰαμβικὰ καὶ τὰ ὅμοια, τὰ δὲ ὑπὸ περιόδου καταμετρεῖται· περίοδος δέ ἐστιν ἡ ἐκ διαφόρων ποδῶν ἐν τῷ στίχῳ σύνθεσις, οἷον δακτύλου τροχαίου, ἀναπαίστου ἰάμβου καὶ εἴ τι τοιοῦτον, ἀκολούθων μέντοι ὄντων καὶ τῶν ἑξῆς, οἷον καὶ τὸ προσοδιακόν[7] ἐστιν[8] | ἢ συζυγίας ἢ περιόδου[9]: περίοδός ἐστι ποδικὴ ἐν τρισὶ ποσὶ κατα-

1 haec ut ex schol. p. XV 12—13 illapsa del. Caesar, τὰ ἄτακτα scripsit Pauw; cf. quae dixi p. 24 adn. | 2 νέμεα *GM* | 3 ἐλεγεῖον scripsi, ἐλεγεῖα *GM*, ἐλεγεία Caesar | 4 καὶ del. Pauw | 5 haec verba lemma esse cognovit Pauw | 6 ἐστι *M* | 7 προσῳδιακον *M*[2] | 8 ἐστι *G* | 9 περιόδου Turnebus, περὶ ποδὸς *GM*.

καταμετρεῖται ἄνευ ἀριθμοῦ τινος ὡρισμένου· ὡς ἐὰν τεταγμένος ἀριθμὸς ᾖ, οὐκ ἔστιν ἐξ ὁμοίων, ἀλλὰ κατὰ σχέσιν, ὡς ἐν τῷ p. 67 παρ' Ἀλκαίῳ ᾄσματι, οὗ ἡ ἀρχή

ἔμε δείλαν, ἔμε πασᾶν κακοτάτων πεδέχοισαν (fr. 59 Bergk).

ἄπειρος μὲν γάρ τις ὢν φήσειεν ἂν αὐτὸ ἐξ ὁμοίων εἶναι, ἐξ ἰωνικῆς ἀπ' ἐλάσσονος συζυγίας καταμετρούμενον· ἡμεῖς δέ, ἐπεὶ κατὰ δέκα ὁρῶμεν αὐτὸ συζυγίας καταμετρούμενον, κατὰ σχέσιν αὐτὸ γεγράφθαι φαμέν. διόπερ καὶ τὰ μονοστροφικὰ ᾄσματα δέκα ὄντα (p. 124) συζυγιῶν οὕτω πεποιῆσθαι νομίζομεν. ἔστι δέ τινα καὶ ἐξ ὁμοίων πεποιημένα, οἷον τὰ Ἑρμείου παιωνικὰ ὄντα

ἑπτά μοι δὶς τριάκοντα βασιλεὺς σχεδόν

καὶ τὰ ἑξῆς.

Discrep. lect.] 2 σχέσιν] σχέσιν μὲν *A* ‖ 4 ἔμε δείλαν, ἔμε scripsit Bergk, cum Alcaei verba restitueret; idem hic scripsi coll. Heph. p. 72, 5 G; ἐμὲ δειλᾱ́ν (sic) ἐμὲ *A*, ἐμὲ δειλὰν ἐμὲ *dett.* ‖ πεδέχοισαν Bentley, πέδ' ἔχοισαν *A* ‖ 5 φήσειεν in exitu lineolae, ἂν om. *A* ‖ 8—9 διόπερ — νομίζομεν a grammatico profecta esse suspicor ‖ ἄισματα *A* ‖ 9 καὶ Caesar l. c. p. XV, τὰ *codd.*; an ⟨καὶ⟩ τὰ? cf. Heph. p. 46, 8. 65, 5 G, p. XXV 1. XXVI 1. XXVII 1. 15 ‖ ὁμοίων *A*, ὁμοίων οὕτω *dett.* Gaisford, Westphal; ὁμοίων ⟨οὐχ⟩ οὕτω C. Lachmann Kl. Schrift. II p. 85.

Scholia.

ῥίθμησις· ὥσπερ γὰρ τὸ μὲν δακτυλικὸν ὑπὸ ποδὸς μετρεῖται, τὰ δὲ ὑπὸ συζυγίας, τουτέστι δύο ποδῶν ἁπλῶν, οὕτω καὶ ὑπὸ περιόδου, τουτέστι τριῶν ποδῶν ὡς ἐν συζυγίᾳ ‖ 1 καταμετρεῖται ἄνευ ἀριθμοῦ τινος ὡρισμένου][1] οὐκ ἐπιφερομένης τινὸς ἀντιστρόφου, ἀλλ' ὥσπερ ἀδιαφόρως εἰ τύχοι τριμέτρων[2] δύο καὶ ἑνὸς τετραμέτρου καὶ μονομέτρου καὶ ἑξῆς ὁμοίως, ἀδιαφόρας[3] οὔσης τῆς αὐτῶν[4] ποσότητος· περίοδος γὰρ ἡ ἐκ διαφόρων κώλων[5] περικοπή ‖ 2 ὡς ἐν τῷ παρ' Ἀλκαίῳ ᾄσματι][6] ἀνταπόδοσις γὰρ γίνεται συστηματική ‖ 11 ἑπτά μοι

---

1 lemma haec verba esse cognovit Caesar ‖ 2 ὄντων add. Westphal ‖ 3 ἀδιαφόρας Caesar, ἀδιαφόρως *GM* ‖ 4 αὐτῶν Caesar, αὐτοῦ *GM* ‖ 5 pro κώλων Caesar ποδῶν, sed cf. quae dixi p. 35 adn. 2 ‖ 6 haec verba pro lemmate habuit Pauw; verbis ⟨κατὰ σχέσιν⟩ ὡς ἐν τῷ παρ' Ἀλκαίῳ ᾄσματι lemma effici voluit Caesar.

(6) Ὑπολείπεται δὲ ἡμῖν περί τε τῶν μικτῶν συστηματικῶν εἰπεῖν καὶ τῶν κοινῶν συστηματικῶν.

Λέγομεν τοίνυν, ὅτι μικτὰ μέν ἐστι συστηματικά, ὥσπερ εἴ τις τὴν πρώτην ᾠδὴν ἐν τῷ πρώτῳ Ἀλκαίου καὶ τὴν δευτέραν συνάψειε, συστηματικῆς οὔσης αὐτῶν ἑκατέρας.

Discrep. lect.] 1—5 ὑπολείπεται — ἑκατέρας a grammatico profecta sunt; cf. quae dixi p. 47.

Scholia.

δὶς[1] τριάκοντα: τοῦτο παιωνικόν ἐστι τὴν πρώτην καὶ δευτέραν συζυγίαν ἔχον συνηρημένην ἑπτά μοι δὶς τρια·[2] (ἔστι γὰρ ὁ πρῶτος ποὺς τὰς τελευταίας συνελὼν καὶ κρητικὸν ποιήσας ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας[3] καὶ ἀντὶ τῶν[4] δύο βραχειῶν μακρᾶς μιᾶς·)[5] ἡ δὲ τρίτη καὶ τετάρτη ὁμοίως ἔχουσι τὸν πρῶτον παίωνα κόντα βασι λεὺς σχεδόν | 1 ὑπολείπεται δὲ ἡμῖν: μικτὰ μὲν οὖν ἐστιν, ἃ[6] παραβάσεις[7] ἔχουσιν τὰ τρία ᾄσματα ⟨ἀπολελυμένα⟩,[8] τὰ ⟨δὲ⟩ τέσσαρα[9] ἐν σχέσει | 3 ὡς[10] εἴ τις τὴν πρώτην ᾠδήν: ἑκατέρα μὲν γὰρ τῶν ᾠδῶν[11] κατὰ σύστημα γέγραπται, διάφορον δὲ ἔχει μέτρον ὡς[12] ἡ πρώτη πρὸς τὴν δευτέραν· ἡ μὲν γὰρ πρώτη ἐκ τοῦ ἐπιωνικοῦ[13] σύγκειται, ἡ δὲ δευτέρα ἐκ τοῦ ἐπιχοριαμβικοῦ·[14] εἴ τις οὖν μίξειεν ἀμφοτέρας τὰς ᾠδὰς οὔσας συστηματικάς, εἴποι ἂν τὸ μέτρον ἐκ μικτῶν συστηματικῶν συγκεῖσθαι· καὶ ἔστι τῆς μὲν πρώτης ᾠδῆς ἀρχὴ ὦ ναξ Ἄπολλον παῖ μεγάλω Διὸς[15] ἐπιωνική· τῆς δὲ[16] δευτέρας χαῖρε Κυλλάνας ὃ[17] μέδεις· σὲ γάρ μοι[18] ἐπιχοριαμβική[19].

---

1 ἑπτάμυδις *GM* ‖ 2 ἑπτά μοι δις τριάκοντα *G*, ἑπτάμυδις τριάκοντα *M* ‖ 3 μακρᾶς καὶ βραχείας Caesar, — ⏑ — *GM* ‖ 4 τῶν om. *M* ‖ 5 verba ἔστι — μιᾶς uncinis saepsi ut ab alio quodam scholiasta insulse inculcata ‖ 6 ἃ *GM*; an ⟨ὡς⟩ αἱ? ‖ 7 παραβάσεις Caesar, παραθέσεις *GM* ‖ 8 verbum ἀπολελυμένα ut per errorem in schol. p. XIII 7 delapsum hic inseruit Caesar ‖ 9 δὲ τέσσαρα Caesar, δ′ *GM* ‖ 10 ὥσπερ Pauw ‖ 11 ὁδῶν *M* ‖ 12 ὡς del. Pauw ‖ 13 ἐπιωνικοῦ Westphal, παιωνικοῦ *GM*, ἰωνικοῦ Pauw ‖ 14 ἐπιχοριαμβικοῦ Westphal, χοριαμβικοῦ *GM* ‖ 15 in *GM* versui Alcaei hoc schema additur – – ⏑ – | – – ⏑ ⏑ | – ⏑ ‖ 16 δὲ om. *M* ‖ 17 ὃ *GM*, ὃ scripsit Bergk apud Alcaeum ‖ 18 in *GM* versui hoc schema additur – ⏑ ⏑ – | – ⏑ ⏑ – ⏑ – | ‖ 19 ἐπιχοριαμβική Turnebus, ἡ ἐπιχοριαμβική *GM*;

(1) Κοινὰ δέ ἐστι συστηματικὰ τὰ δύο εἴδεσιν ὑποπεπτωκότα. οἷον συμβέβηκεν ἐπὶ τοῦ

ἔμε δείλαν, ἔμε πασᾶν κακοτάτων πεδέχοισαν
(Alcaeus fragm. 59 Bergk).

Ἄπειρος μὲν γαρ ὢν τις τῆς τοῦ ποιητοῦ προθέσεως ἐξ ὁμοίων (p. 125) φήσειεν ἂν εἶναι τὸ ᾆσμα· ὁ δὲ ἔμπειρος κατὰ σχέσιν, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεδείξαμεν.

IV. (1) Τῶν δὲ κατὰ σχέσιν τὰ μέν ἐστι μονοστροφικά, τὰ δὲ ἐπῳ- p. 68 δικά, τὰ δὲ κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ, τὰ δὲ ἀντιθετικά, τὰ δὲ μικτὰ κατὰ σχέσιν, τὰ δὲ κοινὰ κατὰ σχέσιν.

Discrep. lect.] 3 ἔμε δείλαν, ἔμε scripsi (cf. p. XIV 4); ἐμὲ δειλάν, ἐμὲ *codd.* ‖ κακοτάτων in exitu lineolae, πεδέχοισαν om. *A* ‖ 7 ἐπεδεί in extremo folio 144ᵛ *A*; ab altera manu saec. XIV additae sunt litt. ξαμεν; in *A* folio deperdito hausta sunt omnia usque ad p. XIX 1 ὅμοια. *K* eadem omittit atque *A*, sed addita sunt verba a *K*² praescripto verbo κείμενον ‖ 8 δὲ (posteriore loco)] δ' *K*²

Testimonia] 8—10 Is. Tzetz. p. 65, 10—15.

Scholia.

1 κοινὰ δέ ⟨ἐστι⟩[1] συστηματικὰ ⟨τὰ δύο εἴδεσιν ὑποπεπτωκότα⟩[2]: τὰ δυνάμενα ἐπιδέξασθαι τὰ δύο εἴδη· τὰ δὲ δύο εἴδη εἰσὶν ⟨τό τε ἐξ ὁμοίων καὶ τὸ κατὰ σχέσιν. ‖ τὰ δύο εἴδεσιν⟩[3] ὑποπεπτωκότα][4] τῷ τε ἐξ ὁμοίων καὶ τῷ κατὰ σχέσιν ‖ 5 ἐξ ὁμοίων ἄπειρος μὲν οὖν φήσειεν ⟨ἂν⟩[5] εἶναι ᾆσμα διὰ τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν ποδῶν τῶν ἰωνικῶν καταμετρεῖσθαι, τῇ δὲ ποσότητι[6] ἐναλλάττειν[7], ὁ δὲ ἔμπειρος κατὰ σχέσιν, ἐπεὶ ἀνταπόδοσις γίνεται τῶν στροφῶν.

---

an scholiasta, qui etiam schema illud supra exscriptum versui χαῖρε κτλ. addidit, in v. 17 scripsit χοριαμβικοῦ, eo de quo agitur loco χοριαμβικὴ ἢ ἐπιχοριαμβική? an ἢ ἐπιχοριαμβική alius scholiasta addidit? ‖ 1 ἐστι add. Pauw ‖ 2 τὰ — ὑποπεπτωκότα addidi ‖ 3 τό — εἴδεσιν add. Pauw; Caesar in v. 13 pro εἴδη εἰσιν scripsit εἴδεσιν ‖ 4 ὑποπτωκότα *M* ‖ 5 ἂν addidi ‖ 6 ποσότητι Pauw, ποιότητι *GM* ‖ 7 ἐναλλάττειν Turnebus, ἐναλλάττει *G*, ἐναλάττει *M*.

(1) Μονοστροφικὰ μὲν οὖν εἰσιν, ὁπόσα ὑπὸ μιᾶς στροφῆς καταμετρεῖται, καθάπερ τὰ Ἀλκαίου καὶ τὰ Σαπφοῦς καὶ ἔτι τὰ Ἀνακρέοντος.

(3) Ἐπῳδικὰ δέ ἐστιν, ἐν οἷς συστήμασιν ὁμοίοις ἀνόμοιόν τι (p. 126) ἐπιφέρεται. δηλονότι ἐπ' ἔλαττον μὲν τοῦ τῶν τριῶν ἀριθμοῦ οὐκ ἂν γένοιτό τι τοιοῦτον, ἐπὶ πλεῖον δὲ οὐδὲν αὐτὸ κωλύει ἐκτείνεσθαι· γίνεται γὰρ ὥςπερ τριὰς ἐπῳδική, οὕτω καὶ τετρὰς καὶ πεντὰς καὶ ἐπὶ πλεῖον.

Discrep. lect.] 1 ὁπόσα *CBK*², ὅσα *dett.* ‖ 5 Hephaestio pro ἐπιφέρεται scripsisse videtur προστίθεται: cf. scholion infra lin. 10 exscriptum et quae dixi p. 48 ‖ 5—8 δηλονότι — πλεῖον in *codd.* leguntur post ἐπιφέρεται p. XVIII 4, transposuit Barham (Heph. ench. ed. F. Barham, Cambridge 1843): de reliquis virorum doctorum commentis disserui p. 48 sq.; in codice ***M*** teste Gaisfordio haec leguntur ἐπῳδικὰ δέ ἐστιν, ἐν οἷς συστήμασιν ὁμοίοις ἀνόμοιόν τι ἐπιφέρεται· δηλονότι — πλεῖον ὡς τὰ πλεῖστα — πεποίηται, in marg. haec Ἐπῳδικὰ δέ ἐστιν, ἐν οἷς συστήμασιν ὁμοίοις ἀνόμοιόν τι ἐπιφέρεται. τοῦ δὲ ἐπῳδικοῦ γένους τὰ μέν ἐστιν ὁμωνύμως αὐτῷ καλούμενα ἐπῳδικά ‖ 5 μὲν scripsi, μέντοι ex μέν factum ***K***², μέντοι *rell.* ‖ 6 γένοιτο] γένηται ***K***² ‖ 7 γὰρ] δὲ ***K***² ‖ 8 πλεῖον] πλέον ***M***. πλεῖστον *C*.

Testimonia] 1—2 Dem. Tricl. schol. ad Eur. Hec. p. 214, 27—28 et schol. ad Soph. OT p. 56, 14—16 μονοστροφικὰ δέ ἐστιν (schol. Eur. l. c. εἰσιν), ὡς Ἡφαιστίων φησίν, ὁπόσα ὑπὸ μιᾶς στροφῆς καταμετρεῖται, καθάπερ τὰ Ἀλκαίου καὶ τὰ Σαπφοῦς καὶ τὰ Ἀνακρέοντος ‖ 4—8 cf. Is. Tzetz. p. 66, 1—3 Δεῦρ' ἴθι τὰ ἐπῳδικὰ ὑποδιαιρεῖ πάλιν· | καὶ τοὔσχατον δὲ γίνωσκε ταῦτ' ὄντα ἐν τριάδι· | εὕρηνται καὶ τετραδικὰ σὺν τοῖς πενταδ⟨ικ⟩οῖς γε. Dem. Tricl. schol. ad Soph. Ai. p. 4, 31—35 et schol. ad Eur. Hec. p. 210, 11—15 ἐπῳδικὰ δὲ καλεῖται (schol. Eur. l. c. δέ ἐστιν), ὡς Ἡφαιστίων φησίν, ἐν οἷς ὁμοίοις ἀνόμοιόν τι ἐπιφέρεται· δηλονότι (hoc voc. om. schol. Eur.) ἐπ' ἔλαττον μέντοι τοῦ τῶν τριῶν ἀριθμοῦ, ἤτοι στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς καὶ ἐπῳδοῦ, οὐκ ἂν γένοιτο τὸ τοιοῦτον· ἐπὶ πλεῖον δὲ οὐδὲν αὐτὸ (αὐτὸ om. schol. Eur.) κωλύει ἐκτείνεσθαι· γίνεται δὲ ὥσπερ τριὰς ἐπῳδικὴ οὕτω καὶ τετρὰς καὶ πεντὰς καὶ ἐπὶ πλεῖον, ὡς τὰ πλεῖστα Πινδάρου καὶ Σιμωνίδου

Scholia.

5 εἰκότως δὲ οὐκ ἔστιν ἔλαττον ⟨τοῦ⟩ τῶν[1] τριῶν ἀριθμοῦ·[2] τὸ γὰρ ὅμοιον τῶν πρός τι· τινὶ γὰρ ὅμοιον· προστίθεμεν[3] δὲ[4]

---

1 τοῦ τῶν Pauw, τῶν ***M***, om. *G* ‖ 2 ἀριθμοῦ Pauw, ἀριθμῶν ***GM***; Westphal vv. εἰκότως — ἀριθμῶν pro lemmate posuit ‖ 3 προστίθεμεν Pauw, προτίθεμεν ***GM*** ‖ 4 δὲ scripsi, γὰρ ***GM***. Caesar vv. προτίθεμεν γὰρ καὶ τὸ ἀνόμοιον ad προῳδικά p. XVIII 6—7 rettulit.

(4) Τοῦ δὲ ἐπῳδικοῦ γένους τὰ μέν ἐστιν ὁμωνύμως αὐτῷ καλούμενα ἐπῳδικά, τὰ δὲ προῳδικά, τὰ δὲ μεσῳδικά, τὰ δὲ περιῳδικά, τὰ δὲ παλινῳδικά.

Ἐπῳδικὰ μὲν οὖν ἐστιν ἐν οἷς ὁμοίοις ἀνόμοιόν τι ἐπιφέρεται, ὡς τά γε πλεῖστα Πινδάρου καὶ Σιμωνίδου πεποίηται.

Προῳδικὰ δέ ἐστιν ἐν οἷς τὸ ἀνόμοιον προτέτακται τῶν ὁμοίων.

Μεσῳδικὰ δὲ ἐν οἷς περιέχει μὲν τὰ ὅμοια, μέσον δὲ τὸ ἀνόμοιον τέτακται.

Παλινῳδικὰ δὲ ἐν οἷς τὰ μὲν περιέχοντα ἀλλήλοις ἐστὶν

Discrep. lect.] 2—3 τὰ δὲ προῳδικά — περιῳδικά *C* Tzetz. l. c., om. *rell. codd.* Litterarum numero computato — circiter 800 litterae in singulis foliis codicis *A* exaratae sunt — fuisse haec verba in *A* probabile est ‖ 3 τὰ δὲ περιῳδικά ante τὰ δὲ παλινῳδικά perperam collocasse videtur grammaticus; cf. Tzetz. l. c. ‖ 5 γε] τε *K*².

Testimonia] πεποίηται (vv. inde ab ὡς τὰ om. schol. Eur.). id. ad Soph. Ant. p. 85, 27 γίνεται δὲ ὥσπερ τριὰς ἐπῳδικὴ οὕτω καὶ τετρὰς καὶ πεντὰς καὶ ἐπὶ πλεῖον. ‖ 1—3 Is. Tzetz. p. 66, 27—30 . . . καὶ παλινῳδικά τε | ἄλλα τε περιῳδικὰ τυγχάνει ἐπὶ τούτοις ‖ 4—5 Is. Tzetz. p. 67, 1—8. Dem. Tricl. schol. ad Soph. El. p. 37, 16 ἐπῳδικὰ δέ ἐστιν, ὡς εἴρηται, ἐν οἷς ὁμοίοις ἀνόμοιόν τι ἐπιφέρεται ‖ 6—7 Is. Tzetz. p. 67, 10—11. Dem. Tricl. ad Soph. Trach. p. 133, 8—9 προῳδικὰ δέ ἐστιν, ὡς Ἡφαιστίων φησίν, ἐν οἷς τὸ ἀνόμοιον προτίθεται τῶν ὁμοίων ‖ 8—9 Is. Tzetz. p. 67, 12—14. Dem. Tricl. schol. ad Soph. Ant. p. 82, 1—3 μεσῳδικὰ δέ ἐστιν, ὡς Ἡφαιστίων φησίν, ἐν οἷς περιέχεται (sic) μὲν τὰ ὅμοια, μέσον δὲ τὸ ἀνόμοιον τέτακται ‖ 10 Is. Tzetz. p. 67, 16—24.

Scholia.

καὶ τὸ ἀνόμοιον ‖ 4 (?) [1] καὶ πάντως γίνεται ὁ τρίτος ἔκτος

10 ἐν οἷς τὰ μὲν περιέχοντα] [2] ἐν ἀρχῇ καὶ τέλει συστήματα [3]. . . . .

---

1 hoc scholion huc rettulit Caesar, ad p. XVII 7—8 Pauw ‖ 2 vv. ἐν — περιέχοντα pro lemmate posuit Pauw ‖ 3 συστήματα scripsi, συστηματικά *GM*, συστήματα ἴσα Caesar.

p. 69 ὅμοια, ἀνόμοια δὲ τοῖς περιεχομένοις· τὰ δὲ περιεχόμενα ἀλλήλοις μὲν ὅμοιά ἐστιν, ἀνόμοια δὲ τοῖς περιέχουσιν.

(p. 127) Περιῳδικὰ δὲ ἐν οἷς τὰ μὲν περιεχόμενα ἀλλήλοις ἐστὶν ὅμοια, τὰ δὲ περιέχοντα οὔτε ἀλλήλοις οὔτε τοῖς περιεχομένοις.

(5) Κατὰ περικοπὴν δέ ἐστιν ἀνομοιομερῆ, ὁπόταν ἐκθέμενος ὁ ποιητὴς ὁπόσα δήποτε συστήματα διάφορα ἐπαγάγῃ ἐκ τῶν

Testimonia] p. XVIII 10 — XIX 2 Is. Tzetz. p. 67, 16—24 ‖ 3—4 Is. Tzetz. p. 67, 25—29 Ὅρα τὰ περιῳδικὰ (περιοδικὰ *codd.*) καὶ ταῦτα ἐν τετράδι κτλ. ‖ 5—XX 3 Is. Tzetz. p. 65, 20—25.

Scholia.

1 τὰ δὲ περιεχόμενα][1] ταῦτα ἢ ἐν τετράδι[2] ἢ ἐν πεντάδι· οὐ γὰρ δυνατὸν ἐν[3] τριάδι, ἐπεὶ γίνονται μεσῳδικά | 3 περιῳδικὰ δέ: ὥστε τρόπον τινὰ καὶ προῳδικὰ[4] εἶναι καὶ ἐπῳδικά, ἑκάτερον ἕν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ περιῳδικὰ καλεῖται | 5 κατὰ περικοπὴν δέ: ὥστε εἰ τύχοι γενέσθαι περικοπὴν[5] κώλων καὶ στίχων λϛʹ διαφόρων ἢ ὅσων βούλεταί τις, καὶ ἐπάγεσθαι ὅμοια μὲν λϛʹ τῶν[6] μερῶν αὐτῶν ἀνομοίων ὄντων, οἷον ἐν συστήμασι τρισὶν ἢ ὅσοις βούλεται ὁ ποιῶν,[7] κωλικοῖς ἢ στιχηροῖς | ⟨ὁπόταν ἐκθέμενος ὁ ποιητὴς ὁπόσα δήποτε συστήματα διάφορα⟩][8] οἷον ⟨ὅταν⟩[9] δύο ἢ πλείονα ἀνόμοια ἀλλήλοις[10] καὶ ἑξῆς ἐπαγάγῃ[11] τοσαῦτα συστήματα ὅμοια τοῖς προκειμένοις, πάλιν ἀλλήλοις μὲν ἀνόμοιά ἐστιν, ἀνταποδιδόμενα δὲ τοῖς προκειμένοις συστήμασιν. οἷον εἰ τύχοι δύο περικοπαὶ ἐκ τριῶν συστημάτων αβγαβγ· ταῦτα ἀλλήλοις ἀνόμοια, ἐπιφερομένων δὲ αὐτοῖς ὁμοίων γίνεται τὸ κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερές. τοιαῦτα δέ ἐστιν ἐν δυάδι τὰ ἐν ταῖς κωμικαῖς παραβάσεσιν· οἷον τὸ μέλος[12] καὶ τὸ ἐπίρρημα ἑξῆς κείμενα ἀλλήλοις ἐστὶν ἀνόμοια,

1 vv. τὰ δὲ περιεχόμενα pro lemmate posuit Pauw, forsitan praefigendum est lemma ἐν οἷς τὰ μὲν περιέχοντα, τὰ δὲ περιεχόμενα; Caesar vv. ἐν οἷς τὰ μὲν — περιεχόμενα pro unius scholii continuo sermone habuit ‖ 2 τετράδι Pauw, τριάδι *GM* ‖ 3 ἐν Turnebus, om. *GM*. ‖ 4 προῳδικὰ Gaisford, περιῳδικὰ *GM* ‖ 5 περικοπὴν Turnebus, παρακοπὴν *GM* ‖ 6 an τῶν ⟨δὲ⟩? ‖ 7 ποιῶν Turnebus, ποῖον *GM* ‖ 8 lemma addidi ‖ 9 ὅταν addidi ‖ 10 fortasse post ἀλλήλοις lacuna unius verbi statuenda est ‖ 11 ἐπαγάγῃ *GM*, ἐπάγει Turnebus ‖ 12 μέλος Turnebus, μέρος *GM*.

αὐτῶν συστημάτων συνεστῶσαν περικοπήν, ὥστε τὰ μὲν ἐν ἑκατέρᾳ ἢ ἑκάστῃ περικοπῇ συστήματα ἀνόμοια εἶναι ἀλλήλοις, τὰς δὲ περικοπὰς ἀμφοτέρας ἀλλήλαις ὁμοίας ἢ πάσας.

(6) Ἀντιθετικὰ δέ ἐστιν, ὁπόταν ὁ ποιητὴς γράφῃ ὁπόσα δήποτε κῶλα ὡς ἀνόμοια καὶ ὡς βούλεται, εἶτα τούτων ἀνταποδῷ τῷ (p. 128) μὲν τελευταίῳ τὸ πρῶτον, τῷ δὲ δευτέρῳ ἀπὸ τέλους τὸ δεύτερον, καὶ οὕτω πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. τοῦτο δὲ τὸ εἶδος παρὰ μὲν τοῖς παλαιοῖς σπανιώτατόν ἐστι, παρὰ δὲ Σιμμίᾳ τῷ Ῥοδίῳ ἐστὶν οὕτω πεποιημένα ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ὠῷ.

(7) Μικτὸν δέ ἐστι κατὰ σχέσιν ποίημα, ἐν ᾧ ἐστι μέρη τινά, ἅπερ ἔφαμεν εἶναι τοῦ κατὰ σχέσιν εἴδη, οἷον λόγου χάριν τό τε ἐπῳδικὸν καὶ τὸ μεσῳδικόν.

Discrep. lect.] 9 ἔστιν *A Tu* ‖ ἐπιγραφομένῳ *A*, cf. Heph. p. 21, 2 G. ἐν ᾠδῇ ἐπιγραφομένῃ Ἀχιλλεύς; ἐπιγεγραμμένῳ *B* Westphal ‖ ὠῶ *A* ‖ 11 ἅπερ ⟨διάφορα⟩ Barham coll. schol. v. 22 ‖ τοῦ κατὰ σχέσιν εἴδη *A*; τοῦ κατὰ σχέσιν εἴδους *dett.* Gaisford, τῶν κατὰ σχέσιν εἴδη Westphal coll. schol. v. 20 εἴδη ὄντα τῶν κατὰ σχέσιν.

Testimonia] 4—9 Is. Tzetz. p. 65, 28—33.

Scholia.

ἀλλ' ἐπαγομένου αὐτοῖς τοῦ τε ἀντιστρέφοντος τῷ μέλει καὶ τοῦ ἀντεπιρρήματος γίνεται[1] τὸ κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερές, τῶν μὲν περικοπῶν ἀντιστρεφουσῶν ἀλλήλαις[2], τῶν δὲ μερῶν αὐτῶν ἀνομοίων ὄντων ἀμφοτέρας[3] ἀλλήλοις.[4] ὥστε τὰ ἐν ταῖς παραβάσεσι τῶν κωμῳδιῶν κατὰ διστιχίαν[5] ἀλλήλοις ἀνταποδιδόμενα, ἤγουν[6] κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον, δακτυλικὸν ἢ ἄλλο ὅμοιον, σπανιώτατά[7] ἐστιν ‖ 10 ἐν ᾧ ἐστι μέρη τινά: οἷον μέρη τοῦ ποιήματος εἴδη ὄντα τῶν κατὰ σχέσιν· τῶν γὰρ κατὰ σχέσιν εἰδῶν τὸ περιῳδικὸν καὶ ἐπῳδικὸν καὶ τἆλλα· εἰ οὖν τὰ μέρη τῶν κατὰ σχέσιν ἐκ διαφόρων εἰδῶν συγκέοιτο κατὰ ταὐτόν, τὸ κατὰ σχέσιν ῥηθήσεται μικτὸν κατὰ σχέσιν.

1 γίνεται Pauw, γινομένου *GM* ‖ 2 ἀλλήλων (sic) *G* ‖ 3 ἀμφοτέρων (αις) Turnebus ‖ 4 ἀλλήλοις Turnebus, ἀλλήλαις *GM* ‖ 5 διστιχίαν *GM*, στίχον Westphal, διέχειαν Caesar in ind. lect. Marburg. 1874/75 p. X adn. ‖ 6 ἤγουν *GM*, ἢ Turnebus, Westphal; ἤγουν ante v. δακτυλικὸν transposuit Caesar l. c. ‖ 7 σπανιώτατά Turnebus, σπανιώτατόν *GM*: Pauw verba inde a κατὰ διστιχίαν ad ἀντιθετικά rettulit.

(8) Κοινὸν δέ ἐστι κατὰ σχέσιν τὸ δύο συστήμασιν ὑποπεπτωκός [.] καθάπερ τὸ πρῶτον Ἀνακρέοντος ᾆσμα

γουνοῦμαί σ', ἐλαφηβόλε,
p. 70 ξανθὴ παῖ Διός, ἀγρίων
δέσποιν' Ἄρτεμι θηρῶν (fragm. 1 Bergk)

καὶ τὰ ἑξῆς. κατὰ μὲν γὰρ τὴν νῦν ἔκδοσιν ὀκτάκωλός ἐστιν ἡ στροφή, καὶ τὸ ᾆσμά ἐστι μονοστροφικόν. δύναται δὲ καὶ
(p. 129) ἑτέρως διαιρεῖσθαι εἴς τε τριάδα καὶ πεντάδα ἡ στροφή, ὥστε Φερεκράτειον εἶναι τὸ τελευταῖον τοῦ συστήματος τοῦ ἐκ τῶν τριῶν κώλων καὶ τῶν πέντε.

Discrep. lect.] 1 συστήμασιν *codd.*; εἴδεσιν Hense l. c. p. 152; illud scripsit grammaticus, hoc Hephaestio ‖ 10 καὶ sive ὡς Caesar l. c. p. XV; ἢ *codd.*; nescio an Hephaestio ipse scripserit καὶ τοῦ ἐκ τῶν πέντε.

Scholia.

3 γουνοῦμαί[1] σ', ἐλαφηβόλε,
ξανθὴ παῖ Διός, ἀγρίων
δέσποιν'[2] Ἄρτεμι θηρῶν,
ἥκου[3] νῦν ἐπὶ Ληθαίου
δίνῃσι θρασυκαρδίων[4]
ἀνδρῶν[5] ἐσκατορᾷς[6] πόλιν
χαίρουσ'· οὐ γὰρ ἀνημέρους[7]
ποιμαίνεις[8] πολιήτας (Anacr. frgm. 1. Bergk).

9 τὸ τελευταῖον τοῦ συστήματος: ὅ ἐστιν ἀντιπαστικὸν[9] ἑφθημιμερὲς οἷον τὸ τρίτον δέσποιν' Ἄρτεμι θηρῶν | τὸ τελευταῖον |[10] ποιμαίνεις πολιήτας ὅπερ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς

---

1 hoc fragmentum in *GM* primum nigro, post rubro atramento exaratum est: illas lectiones significavi notis *G'* vel *M'*, has notis *G''* vel *M''* ‖ 2 δέσποινα *G'* ‖ 3 ἢ κου Bergk, nolui quidquam mutare. Post δίνῃσι in *Tu* interpungitur ‖ 4 θρασυκαρδίων Bergk ex Ioa. Sicel. (Rhet. gr. VI p. 129, 3 W.), θρασκαρδίων *G' G'' M'*, θρησκαρδίων ut videtur *M''* ‖ 5 ἐστιν ἀνδρῶν *G' G'' M' M''* ‖ 6 ἐσκατορᾷς Bergk ex Apollon. de synt. p. 55, 22 (ed. I. Bekker Berol. 1817), ἐσκατόραις *G' G'' M''*, ἐσκατόρες *M'* ‖ 7 in *G' G'' M' M''* versus sextus efficitur verbis ἐστιν — ἐσκατόραις,
αίνεις
versus septimus verbis πόλιν — ἀνημέρους ‖ 8 ποιμανεῖς (sic) *M'* ‖ 9 ἀναπαιστικὸν *M* ‖ 10 vv. τὸ τελευταῖον pro lemmate posui.

Δεδειγμένου δ' ἡμῖν τίνα ἐστὶ τὰ ἀπολελυμένα φαμὲν εἴδη τούτων εἶναι τά τε ἄστροφα καὶ τὰ ἀνομοιόστροφα καὶ ⟨τὰ⟩ ἄτμητα.

Ἄστροφα μὲν οὖν ἐστι τὰ τηλικούτου μεγέθους ὄντα † ἐπ' ἐλάχιστον, ὡς μηδὲ στροφῆς ὅλης εἶναι αὐτὰ ὑπονοητικά.

Ἀνομοιόστροφα δέ ἐστιν, ὅσα πάντως διαιρεῖται ἢ κατὰ (p. 130) πρόσωπον ἀμοιβαῖον ἢ χοροῦ πρὸς ὑποκριτὴν ἀπόκρισιν ἢ κατὰ ἐφύμνιον ἢ κατὰ ἐπῳδὸν ἢ κατὰ ἄλλο τι ἀναφώνημα. διαιρεῖται

Discrep. lect.] 2 τὰ addidi ‖ 4—5 vv. ἐπ' ἐλάχιστον aut delenda sunt aut mutanda in ἐπὶ πλεῖστον ‖ 5 στροφῆς ὅλης *codd.*; στροφὴν ὅλην Westphal.

Testimonia] 6—XXIII 3 Dem. Tricl. schol. ad Soph. Ai. p. 7, 12—15 et schol. ad Eur. Hec. p. 211, 26—30 ἀνομοιόστροφα δ' ἐστὶ (δέ εἰσιν schol. Eur. l. c.), καθὰ (ὡς schol. Eur.) Ἡφαιστίων φησίν, ὅσα πάντως διαιρεῖται ἢ κατὰ πρόσωπον ἀμοιβαῖον ἢ χοροῦ πρὸς ὑποκριτὴν ἀπόκρισιν ἢ κατὰ ἐφύμνιον ἢ κατὰ ἐπῳδὸν ἢ κατ' ἄλλο ἀναφώνημα (vv. inde ab ἢ κατὰ ἐφύμνιον om. schol. Eur.)· διαιρεῖται δὲ ἤτοι (καὶ διαιρεῖται schol. Eur.) εἰς δύο ἢ εἰς πλείω (πλείονα schol. Eur.)· ἐὰν (εἰ schol. Eur.) μὲν οὖν εἰς δύο διαιρεθῇ (διαιρεῖται schol. Eur.), καλεῖται ἑτερόστροφον, ἐὰν (εἰ schol. Eur.)

Scholia.

ἐστιν ὄγδοον ‖ 5 ὡς μηδὲ[1] στροφῆς ὅλης εἶναι: ὡς εἰ τύχοι τριῶν κώλων, ὥστε μὴ δύνασθαι εἰς στροφὰς διαιρεῖσθαι, καίτοι εἰκῇ γεγραμμένα, ἀλλ' οὐδὲν τὸ δυνατὸν τοῦ διαιρεῖσθαι ἔχοντα[2] ‖ 7 ἀμοιβαῖον][3] ὥσπερ Ἠλέκτρα διαλέγεται πρὸς τὸν χορὸν παρὰ Σοφοκλεῖ ‖ 7 ἢ κατὰ ἐφύμνιον][4] τὸ † θεὸν[5] ἐπᾳδόμενον μέτρῳ τῷ προκειμένῳ ‖ 8 ἢ κατὰ ἐπῳδὸν][6] τὸ ἐπᾳδόμενον μέτρῳ τῷ προκειμένῳ ἢ τοῖς προκειμένοις ‖ ⟨ἢ κατὰ ἄλλο τι ἀναφώνημα⟩][7] ὡς τὸ φεῦ φεῦ, ἰοὺ ἰού.

1 μὴ δὲ *GM* ‖ 2 ἔχοντα Westphal, ἔχοντος *GM*; Westphal vv. καίτοι — ἔχοντα ad τὰ ἄτμητα p. XXIII 4—7 rettulit ‖ 3 verbo ἀμοιβαῖον lemma effici cognovit Pauw ‖ 4 verbis ἢ — ἐφύμνιον lemma effici cognovit Pauw ‖ 5 θεὸν *GM*, del. Turnebus, Gaisford, Westphal ‖ 6 verbis ἢ — ἐπῳδὸν lemma effici perspexit Pauw ‖ 7 lemma praefixit Pauw; in *GM* hoc scholion continuatur verbis p. XXIII 8 εἰς δύο διαιρέσεις.

δὲ ἤτοι εἰς δύο ἢ εἰς πλείω· ἐὰν μὲν οὖν εἰς δύο διαιρεθῇ, καλεῖται ἑτερόστροφον, ἐὰν δὲ εἰς πλείονα, ἀλλοιόστροφον.

(+) Ἄτμητα δέ ἐστι τὰ τηλικαῦτα, ὥστε δύνασθαι μὲν τέμνεσθαι, μὴ μέντοι τι τεκμήριον ὑπάρχειν τοῦ τὸν ποιητὴν αὐτὰ τετμηκέναι, μήτε βραχυκαταληξίαν μήτε τι ἕτερον τῶν διοριζόντων τὰ ποιήματα, οἷον ἐφύμνιον ἢ ἀναφώνημα.

Discrep. lect.] 2 δύο (post. loco)] πλ cum signis notarum, quae πλείονα vel πλέονα significare videntur; pars harum notarum latet sub charta novicia obducta *A* ‖ 3 in voce ἀλλοιόστροφον litt. τρο charta novicia obductae sunt in *A* ‖ 4 in voce τηλικαῦτα litt. λι charta novicia obductae sunt in *A* ‖ in voce μὲν litt. ἐν charta novicia obductae sunt in *A* ‖ 6 βραχυκαταληξίαν *codd.*; βραχυκατάληξιν Westphal; cf. Caesar in emend. Heph. I p. XXIV, II p. XVI ‖ post βραχυκαταληξίαν vv. μήτε κατάληξιν add. Caesar l. c. II p. XVI, sed non omnes τῶν τεκμηρίων species enumerari elucet ex verbis μήτε τι ἕτερον κτλ. ‖ μή τέ τι *A*.

Testimonia] δὲ εἰς πλείω. ἀλλοιόστροφον. cf. etiam schol. Ald. ad Aristoph. Ran. 1264. Τὰ δὲ τοιαῦτα εἴδη καλεῖται ἀλλοιόστροφα. ὡς Ἡφαιστίων φησίν, ὅσα πάντως διαιρεῖται ἢ κατὰ πρόσωπον ἀμοιβαῖον ἢ χοροῦ πρὸς ὑποκριτὴν ἀπόκρισιν.

Scholia.

1 εἰς δύο διαιρεθῇ][1] ἔστι τοιοῦτον ἑτερόστροφον προειρημένου τοῦ τῆς διαιρέσεως τρόπου· ἐπὶ γὰρ δύο ἑτερόστροφα καθ' ὃ ἐπὶ δύο ἕτερος, ἐπὶ δὲ πολλῶν ἄλλος[2] | 3 ὥστε δύνασθαι][3] διὰ ποσότητα κώλων πλειόνων ὄντων· τὸ ἐναντίον τῷ ἀστρόφῳ·[4] ⟨ἄστροφα⟩[5] τὰ τηλικούτου μεγέθους ὄντα φησὶν ἐπ' ἐλάχιστον, ὡς μηδὲ[6] στροφῆς ὅλης εἶναι ὑπονοητικά[7] | 5 βραχυκαταληξίαν][8] βραχυτέρου κώλου ἐπιφοράν· τοῦτο γὰρ ὡσπερεὶ τεκμήριόν[9] ἐστι μακροῖς[10] ἐπενεχθέν.

1 his verbis lemma effici perspexit Caesar in emend. Heph. II p. XX, εἰς δύο διαιρέσεις *GM* ‖ 2 ἄλλως *G*, ἄλλος (ω suprascr.) (sic) *M* ‖ 3 his verbis lemma effici perspexit Pauw ‖ 4 τῷ ἀστρόφῳ sive τοῖς ἀστρόφοις Caesar l. c. p. XX, τῇ ἀντιστρόφῳ *GM*, τῶν ἀστρόφων Pauw ‖ 5 ἄστροφα addidi, an ἄστροφα γάρ? ‖ 6 μὴ δὲ *GM* ‖ 7 vv. τὰ τηλικούτου — ὑπονοητικά Westphalius ad τὰ ἄστροφα p. XXII 4—5 rettulit ‖ 8 βραχυκαταληξίαν pro lemmate posuit Caesar, βραχυκατάληκτα *GM* ‖ 9 ⟨τοῦ τέλους⟩ τεκμήριον Westphal, ⟨ὁρισμοῦ⟩ τεκμήριον maluit Caesar, at nullo additamento opus est ‖ 10 μακροτέροις Westphal.

VI. (1) Τῶν δὲ ἐξ ὁμοίων τὰ μέν ἐστιν ἀπεριόριστα, τὰ δὲ κατὰ p. 71 περιορισμοὺς ἀνίσους. (p. 131)

(2) Ἀπεριόριστα μὲν ὁπόσα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποδὸς ἢ τῆς αὐτῆς συζυγίας καταμετρούμενα ἢ περιόδου περιγραφὴν οὐδεμίαν ἔχει μεταξύ, ἀλλὰ μέχρι τῆς τελευταίας ὅμοιά ἐστι.

(3) Κατὰ περιορισμοὺς δὲ ἀνίσους ἐστίν, ὁπόσα ἐξ ὁμοίων συνεστῶτα ἔχει κατάληξιν ἢ βραχυκαταληξίαν μεταξύ, οὐ μέντοι ἴσοις μεγέθεσι ταύτην ἐπιζευγνυμένην ἀεί, οἷα μάλιστα φιλεῖ γίνεσθαι ἐν (p. 132) ταῖς παρόδοις τῶν χορῶν· ἐκεῖ γὰρ μετὰ δέκα ἀναπαιστικά, λόγου χάριν, καὶ κατάληξιν ἐπάγουσιν εὐθὺς ὅμοια μὲν καὶ ἀναπαιστικά, οὐ μέντοι τῶν ἴσων συζυγιῶν.

VII. (1) Ἔστι δέ τινα ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ τὰ καλούμενα ἐφύμνια, p. 72

Discrep. lect.] 4 ἢ] ἡ *A* ‖ ad vocem περιγραφὴν et declarandam et a coniecturis defendendam cf. anonym. in Nauckii Lexic. Vindob. p. 322, 6 ‖ 7 βραχυκαταληξίαν *codd.*; βραχυκατάληξιν Westphal: cf. supra p. XXIII 6 ‖ 12 vv. p. XXVI 1 εἰσὶ δὲ ἐν τοῖς ποιήμασι — XXVI 13 ἢ τεταγμένον collocavit Westphal ante p. XXIV 12 ἔστι δέ τινα κτλ.; sed cf. p. XXII 7 — XXIII 1 ἢ κατὰ ἐφύμνιον ἢ κατὰ ἐπῳδὸν ἢ κατὰ ἄλλο τι ἀναφώνημα; cf. etiam scholion p. XXV 11 exscriptum.

Scholia.

6 κατὰ περιορισμοὺς δὲ ἀνίσους][1] οἷα ἐστὶν ἡ εἰσβολὴ τῆς Λευκαδίας Μενάνδρου ‖ 7 (?)[2] οἷον βραχέος κώλου ἐπιφοράν ‖ ⟨οὐ μέντοι ἴσοις μεγέθεσι⟩][3] οἷον οὐ πάντα δίμετρα, ἀλλὰ τὰ μὲν δίμετρα, τὰ δὲ μονόμετρα[4] καταληκτικά· εἰ γὰρ ἴσα[5] εἴη τὰ διαιρούμενα[6] καὶ δι' ἴσων γένοιτο κώλων, γίνεται συστηματικὰ κατὰ σχέσιν ‖ 8 ἐν ταῖς παρόδοις: οὕτως καλεῖται ἡ πρώτη τῶν χορῶν ἐπὶ τὴν σκηνὴν εἴσοδος ‖ 11 τῶν ἴσων συζυγιῶν: οἷον τῶν ἰσοκώλων, ἐπεὶ γίνεται κατὰ σχέσιν ‖ μέχρι δὲ τῶν ἐνταῦθα διαίρεσις ‖ 12 τὰ καλούμενα

---

1 his verbis lemma effici cognovit Pauw ‖ 2 Westphal praefixit lemma κατάληξιν, sed magis placet lemma περιγραφὴν οὐδεμίαν ἔχει (supra v. 4) a Pauwio propositum ‖ 3 lemma praefixit Pauw ‖ 4 post μονόμετρα Westphal add. τὰ δὲ δίμετρα ‖ 5 ἴσα *GM* ‖ 6 διαιρούμενα Westphal, διαιροῦντα *GM*.

ἅπερ ταύτης τῆς προσηγορίας τετύχηκεν. ἐπειδὴ ἐφύμνιον εἰώθασιν ἐπάγειν οἱ ποιηταὶ ταῖς στροφαῖς, οἷά ἐστι καὶ τὰ τοιαῦτα ἰὴ ἴε παιάν καὶ ὦ διθύραμβε. ὅταν δὲ τὸ ἐφύμνιον μὴ μετὰ στροφὴν ἀλλὰ μετὰ στίχον κέηται περιλαμβανόμενον ἄλλῳ στίχῳ, μεσύμνιον καλεῖται τὸ ποίημα, οἷόν ἐστι τὸ παρὰ Σαπφοῖ

ἴψοι δὴ τὸ μέλαθρον
        ὑμήναον
ἀείρετε τέκτονες ἄνδρες
        ὑμήναον·
γαμβρὸς ἔρχεται ἶσος Ἄρευϊ (fragm. 91 Bergk).

Discrep. lect.] 1 ἐφύμνιον *A*. καὶ ἐφύμνιόν τι *dett*. Gaisford, Westphal ‖ 2 in voc. τὰ τοιαῦτα litt. ατ et αυ charta novicia obductae sunt in *A* ‖ 4 περιλαμβανόμενον *A*. παραλαμβανόμενον *dett*., Caesar l. c. p. XVI ‖ 5 τὸ ποίημα del. Bergk, sed cf. Caesar l. c. p. XVI; an οἷόν ἐστι τὸ ποίημα τὸ παρὰ Σαπφοῖ? ‖ 6 ἴψοι Bergk, ὕψοι (sic) *A*, ὕψοι *C*. ὕψι Ursinus ‖ 7 ὑμήναον del. Westphal; cf. etiam F. C. Goebbel De ephymniorum apud Graecos et Romanos rationibus, Gottingae s. a., p. 16 et H. Usener altgriech. Versbau p. 97 ‖ 8 ἀείρετε *C*. ἀείρεται *A*; ἀέρρετε apud Sapphonem scripsit Bentley ‖ 9 ὑμήναον] ὑμέναι ὦ coniecit Westphal.

Testimonia] 1 Dem. Tricl. schol. ad Aesch. Sept. v. 975 (Philolog. XXI p. 221) τὰ τοιαῦτα εἴδη καλεῖται ἐφύμνια, ὡς Ἡφαιστίων φησί· ταύτης δὲ τῆς προσηγορίας ἔτυχεν. ἐπειδὴ ἐφύμνιόν τι εἰώθασιν ἐπάγειν οἱ ποιηταὶ ταῖς στροφαῖς.

Scholia.

ἐφύμνια: ταῦτα καὶ τὰ μέτρα διαιρεῖν εἰώθασι ‖ 3 μὴ μετὰ στροφὴν ⟨ἀλλὰ μετὰ στίχον κέηται περιλαμβανόμενον ἄλλῳ στίχῳ⟩[1] οἷον μεταξὺ δύο στίχων ‖ 4 ⟨μεσύμνιον καλεῖται τὸ ποίημα⟩[2] ὡς τὰ μεσῳδικὰ ὑπὸ τῆς ἐπῳδοῦ[3].

1 vv. ἀλλὰ — στίχῳ addidi; immo praefigendum esse lemma μεσύμνιον καλεῖται censuit Caesar ‖ 2 lemma praefixi ‖ 3 exspectes ἀπὸ τῆς μεσῳδοῦ; vv. ὑπὸ τῆς ἐπῳδοῦ fragmentum esse scholii alicuius ad epodos pertinentis coniecit Westphal.

(2) Εἰσὶ δὲ ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ οἱ ἀρρενικῶς οὕτω καλούμενοι p. 71
ἐπῳδοί, ὅταν μεγάλῳ στίχῳ περιττόν τι ἐπιφέρηται, οἷον (p. 133)

πάτερ Λυκάμβα, ποῖον ἐφράσω τόδε;
τίς σὰς παρήειρε φρένας; (Archil. fragm. 94 Bergk)

καὶ ἔτι

εὖτε πρὸς ἄεθλα δῆμος ἠθροΐζετο,
ἐν δὲ Βατουσιάδης (Archil. fragm. 104 Bergk).

ὅταν δὲ ἔμπαλιν ἡ τάξις ᾖ, πρόῳδος καλεῖται, ὡς παρὰ Ἀνακρέοντι

ἀρθεὶς δηὖτ' ἀπὸ Λευκάδος p. 72
πέτρης, ἐς πολιὸν κῦμα κολυμβῶ μεθύων ἔρωτι
(fragm. 19 Bergk).

ὥσπερ δὲ ταῦτα εὑρίσκεται, οὕτω γένοιντο ἂν τινες καὶ μεσῳδοί, ὅταν περιέχῃ μὲν τὰ μείζω, μεταξὺ δὲ τὸ μεῖον ᾖ τεταγμένον.

Discrep. lect.] 4 παρήειρε] παρέπειρε *A* ‖ 6 εὖτε πρὸς Bentley, εὖ τι πρὸς *A*, πρὸς δηὖτ' Bergk ‖ litt. θροΐ in ἠθροΐζετο in *A* ab *A*[1] correctione (ex στροπί?) effectae ‖ 7 in voce Βατουσιάδης litt. σια charta novicia obductae sunt in *A* ‖ 9 δηὖτ' Bergk, δηῦτ' *A* ‖ 10 ἐς] εἰς *A*; cf. Heph. p. 85, 2 G ‖ 13 τὰ scripsi, τι *codd.*; τινα Westphal.

Scholia.

2 μεγάλῳ στίχῳ][1] ἀντισπαστικῷ ἢ ἀναπαιστικῷ ‖ 4 πάτερ Λυκάμβα][2] . . . . . ‖ 8 ὅταν δὲ ἔμπαλιν: οἷον ὅταν τὸ βραχὺ προτάττηται[3] ‖ ⟨προῳδός⟩][4] προτέτακται γὰρ ὁ ἐπῳδός· ἀντισπαστικὰ γάρ εἰσιν, οἷον τὸ μὲν ἡγούμενον δίμετρον ἀκατάληκτον, τὸ δὲ ἑπόμενον τετράμετρον ἀκατάληκτον[5] ‖ 13 ὅταν περιέχῃ μέν τι: ὡς τὰ μεσῳδικὰ[6] καὶ τὰ † ἐφύμνια[7].

---

1 haec verba lemma esse cognovit Caesar; Pauw remotis verbis μεγάλῳ στίχῳ ut ex contextu commentarii illapsis scripsit ὕψοι δὴ τὸ μέλαθρον] ἀντισπαστικοί, cui scholio ab alio scholiasta additum putavit ἢ ἀναπαιστικοί ‖ 2 πάτερ Λυκάβα *GM*; scholion, cui hoc lemma praefixum erat, interiisse videtur ‖ 3 scholion ὅταν — προτάττηται in *GM* legitur post scholion προτέτακται — ἀκατάληκτον, transposuit Pauw; Westphal post προτάττηται transtulit verba μεγάλῳ στίχῳ, ἀντισπαστικῷ ἢ ἀναπαιστικῷ ita, ut ipsius scholii οἷον ὅταν κτλ. partem efficerent ‖ 4 lemma praefixit Gaisford, verbis ἀρθεὶς δηὖτ' ἀπὸ lemma effici voluit Pauw ‖ 5 ἀκατάληκτον *GM*, ὑπερκατάληκτον Pauw; nolui quidquam mutare ‖ 6 μεσωδιακὰ *M* ‖ 7 ἐφύμνια *GM*, μεσύμνια Pauw, fortasse recte Westphal ὡς τὰ μεσῳδικὰ

(p. 134) p. 73 (3) Ἔστι δέ τινα καὶ τὰ καλούμενα ἐπιφθεγματικά, ἃ διαφέρει ταύτῃ τῶν ἐφυμνίων, ὅτι τὰ μὲν ἐφύμνια καὶ πρὸς νοῦν συντελεῖ τι, τὰ δὲ ἐπιφθεγματικὰ ἐκ περιττοῦ ὡς πρὸς τὸ λεγόμενον τῇ στροφῇ πρόσκειται· οἷον τὸ Βακχυλίδου

ἦ καλὸς Θεόκριτος, οὐ μόνος ἀνθρώπων ὁρᾷς
(fragm. 25 Bergk)

καὶ πάλιν παρὰ τῷ αὐτῷ Βακχυλίδῃ

σὺ δ' ἐν χιτῶνι μούνῳ παρὰ τὴν φίλην γυναῖκα φεύγεις
(fragm. 26 Bergk).

ὅταν μὲν οὖν βραχέα ᾖ τὰ ἐπιφθεγματικά, τοῦτο πρόσεστιν αὐτοῖς ὄνομα· ἐὰν δὲ καὶ τηλικαῦτα, ὥστε στροφὴν ἐκπληροῦν, καὶ προτετάχθαι μὲν τὴν τοῦ ποιητοῦ στροφήν, ἐπεζεῦχθαι δὲ τὴν τῶν ἐπιφθεγματικῶν, εἶτα πάλιν τὰ ἴσα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἔσται τὸ τοιοῦτον σύστημα κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερές.

VIII (p. 135) (1) Ἔστι δέ τις ἐν ταῖς κωμῳδίαις καὶ ἡ καλουμένη παράβασις, ἥτις ἐὰν τελεία γράφηται, ἐστὶν αὐτῆς εἴδη ἑπτά· καλεῖται δὲ

Discrep. lect.] 2 vocem ἐφύμνια grammatico tribuit Caesar l. c. p. XVI: τὰ μὲν ἐφύμνια ἐκ περιττοῦ, ὡς πρὸς τὸ λεγόμενον, τῇ στροφῇ πρόσκειται, τὰ δὲ ἐπιφθεγματικὰ καὶ πρὸς νοῦν συντελεῖ, οἷον κτλ. Westphal ‖ 3 τι, τὰ Caesar l. c., τινὰ *AM* ‖ 3 ἐπιφθεγματικὰ grammatico tribuit Caesar l. c. ‖ 4 Βακχυ(λ)λίδου (sic) *A* ‖ 5 ὁρᾷς *codd.*; ἐρᾷς Ursinus ‖ 7 Βακχυ(λ)λίδῃ (sic) *A* ‖ 8 a verbo παρὰ Bergkius versus initium fecit ‖ 11 ὄνομα G. Hermann, μόνον *codd.* ‖ 12 ποιητοῦ] ποιήματος dubitanter coniecit Caesar l. c. p. XVII ‖ τὴν (post. loco) *codd.*; τὰ Westphal ‖ 13 ἐπιφθεγματικῶν Westphal. ἐπιφθεγμάτων *codd.* ‖ ἴσα *A* ‖ 16 ἔστιν *A* ‖ εἴδη *A Tu*; μέρη *dett.* quod recepit Gaisford coll. p. XXXI 7; cf. quae dixi p. 57 sq.

Scholia.

1 διαφέρει ταύτῃ |[1] τὰ ἐφύμνια συνέχειαν φυλάττουσι πρὸς τὰς στροφάς, τὰ δὲ ἐπιφθέγματα[2] οὐ.

καὶ pro truncato scholio, τὰ ἐφύμνια pro insequentis scholii lemmate habuit; Caesar verba corrupta ita restituere conatus est ὡς τὰ μεσύμνια καὶ τὰ ἐφύμνια διαφέρει ‖ 1 verbis διαφέρει ταύτῃ lemma effici voluit Pauw, διαφόρως ταῦτα *GM* ‖ 3 exspectes ἐπιφθεγματικά.

παράβασις, ἐπειδὴ εἰςελθόντες εἰς τὸ θέατρον καὶ ἀντιπρόσωποι p. 74 ἀλλήλοις στάντες οἱ χορευταὶ παρέβαινον καὶ εἰς τὸ θέατρον ἀποβλέποντες ἔλεγόν τινα.

(2) Τὰ δὲ εἴδη τῆς παραβάσεώς ἐστι ταῦτα· κομμάτιον, ὃ καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς ὠνομάσθη· φησὶ γὰρ ὁ Εὔπολις

εἰωθὸς τὸ κομμάτιον τοῦτο (fragm. 362 Kock).

δεύτερον δὲ εἶδός ἐστιν ἡ ὁμωνύμως τῷ γένει καλουμένη παράβασις· καὶ τρίτον τὸ μακρὸν προσαγορευόμενον, ὃ καί φαμεν εἶναι ἐπιμηκέστερον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀπνευστὶ λέγεσθαι ἐδόκει εἶναι μακρότερον.

Ταῦτα μὲν οὖν ἐστιν ἀπολελυμένα· ἕτερα δέ ἐστι τὰ κατὰ (p. 136) σχέσιν γεγραμμένα, τό τε μέλος καὶ τὸ ἐπίρρημα, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἑκκαίδεκα ἦν στίχων, καὶ τὸ τῷ μέλει ἀντίστροφον καὶ τὸ καλούμενον ἀντεπίρρημα, ὅπερ ἦν τῶν ἴσων κώλων τῷ ἐπιρρήματι.

Περὶ σημείων.

(1) Τὰ σημεῖα τὰ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἄλλως παρ' ἄλλοις κεῖται· λέγω δέ, ὁποία ἐστὶν ἥ τε παράγραφος καὶ ἡ κορωνὶς (p. 137)

Discrep. lect.] 1 εἰσελθόντες *A*, ἐλθόντες vel potius παρελθόντες G. Hermann in opusc. VI 2 p. 159 sq. ‖ 4 εἴδη *A Tu*; μέρη *dett.* Gaisford ‖ 5 ⟨καὶ πρῶτον μὲν τὸ⟩ κομμάτιον Hense l. c. p. 163 ‖ 8 εἶδος ἐστίν *A Tu*, om. *dett.* ‖ ὁμωνύμως] ὁμώνυμος *A*, cf. p. XVIII 1 ‖ γένει *A Tu*, ὅλῳ *dett.* ‖ 9—11 sic ut scripsi sunt in *A*; vertas sic: „tertia pars vocatur μακρόν, quam re vera haud exiguam esse contendimus; sed eo, quod ἀπνευστί pronuntiabatur, etiam longior visa est" ‖ post τὸ μακρὸν inseruit τὸ καὶ πνῖγος G. Hermann in annal. philol. XI (1829, 3) p. 301 ‖ 9—10 ὃ καί φαμεν εἶναι ἐπιμηκέστερον] ὃ ἂν φαῖμεν ἐπιμηκέστερον Kolster (de parabasi . . , Altonae, 1829. p. 27), ὃ μὲν οὐκ εἶναι ἐπιμηκέστερόν φαμεν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀπνευστί κτλ. Koester (de graec. com. parabasi. Sundiae 1835. p. 10) ‖ 10 ἐπιμηκέστερον *A*, ἐπιεικέστερον *dett.* Hermann l. c. ‖ 14 in voce ἑκκαίδεκα litt. εκ charta novicia obductae sunt in *A* ‖ in voce τῷ litt. τ charta novicia obducta est in *A* ‖ 15 τὸ charta novicia obductum est in *A* ‖ in voce ὅπερ litt. ὃ charta novicia obducta est in *A* ‖ 15—16 vv. ὅπερ — ἐπιρρήματι ut interpolata seclusit Hense l. c. p. 163, sed cf. Poll. IV 112, proll. ad schol. in Aristoph. (ed. Duebner) n. VII v. 7, Etym. M. p. 363, 46 s. v. ἐπιρρήματα.

Testimonia] 18 Is. Tzetz. p. 72, 14 sqq. . . . εἰπόντες . . . περί τινων σημείων | , οἷς χρῶνται μόνοι λυρικοὶ ᾄσμασιν ἐν ἰδίοις· | . . . . Σημείων

Westphal p. 74.

παράγραφος —

κορωνίς]

διπλῆ ἔξω νεν. <, ἔσω >

καὶ ἡ ἔξω νενευκυῖα διπλῆ ⟨καὶ ἡ ἔσω νενευκυῖα διπλῆ⟩ καὶ ὁ ἀστερίσκος καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. om.*

(2) Παρὰ μὲν τοῖς λυρικοῖς, ἂν μὲν μονόστροφον τὸ ᾆσμα ᾖ, καθ' ἑκάστην τίθεται στροφὴν ἡ παράγραφος, εἶτα ἐπὶ τέλους p. 75 τοῦ ᾄσματος ἡ κορωνίς· ἐὰν δὲ κατὰ περικοπὴν τὰ ᾄσματα ᾖ γεγραμμένα, ὥστε εἶναι στροφὴν καὶ ἀντίστροφον καὶ ἐπῳδόν, ἡ παράγραφος ἐπὶ μὲν τῷ τέλει τῆς τε στροφῆς καὶ ἀντιστρόφου κεῖται, ἐπὶ δὲ τῇ ἐπῳδῷ ἡ κορωνίς· — καὶ οὕτως ἡ παράγραφος, ἡ διορίζει τά τε ὅμοια καὶ τὰ ἀνόμοια· — ἐπὶ μέντοι τῷ τέλει ὁ ἀστερίσκος τίθεται, γνώρισμα τοῦ τετελέσθαι τὸ ᾆσμα, ἐπεὶ ἡ κορωνὶς ἐπὶ πασῶν τίθεται τῶν ἐπῳδῶν.

(p. 138) (3) Καὶ μάλιστα εἴωθεν ὁ ἀστερίσκος τίθεσθαι, ἐὰν ἑτερόμετρον ᾖ τὸ ᾆσμα τὸ ἑξῆς· ὃ καὶ [μᾶλλον] ἐπὶ τῶν ποιημάτων τῶν μονοστροφικῶν γίνεται Σαπφοῦς τε καὶ Ἀνακρέοντος καὶ Ἀλκαίου· ἐπὶ δὲ τῶν Ἀλκαίου ἰδίως κατὰ μὲν τὴν Ἀριστοφάνειον ἔκδοσιν ἀστερίσκος ἐπὶ ἑτερομετρίας ἐτίθετο μόνης, κατὰ δὲ τὴν νῦν τὴν Ἀριστάρχειον καὶ ἐπὶ ποιημάτων μεταβολῆς.

(4) Ἡ δὲ διπλῆ ἡ ἔξω βλέπουσα παρὰ μὲν τοῖς κωμικοῖς καὶ

Discrep. lect.] 1 καὶ — διπλῆ inserui, om. *A*, καὶ ἡ ἔσω *dett.* Gaisford, Westphal; cf. Is. Tzetzae verba infra allata ‖ 7 an ⟨τῆς⟩ ἀντιστρόφου? cf. etiam Is. Tzetz. p. 73, 7 ἐπὶ τῷ τέλει τῆς στροφῆς καὶ δὴ τῆς ἀντιστρόφου ‖ 8 τῇ charta novicia obductum est in *A* ‖ in voce οὕτως litt. ς fenestra hausta est in *A* ‖ 12 in voce ἑτερόμετρον litt. ον erasae sunt in *A* ‖ 13 μᾶλλον aut delendum est aut scribendum est hunc fere in modum ὃ καὶ μᾶλλον ⟨ἐπὶ τῶν ποιημάτων τῶν κατὰ περικοπήν, ἧσσον δὲ καὶ⟩ ἐπὶ κτλ. ‖ 16 ἀστερίσκος *A*, ὁ ἀστερίσκος *B* et schol. Ar. Plut. 253; cf. p. XXXII 1. 6 ‖ in voce ἐτίθετο litt. θ fenestra hausta est in *A* ‖ in voc. νῦν litt. νῦ fenestra haustae sunt in *A* 17 in voce ποιημάτων litt. π fenestra hausta est in *A* ‖ 18 ἡ (priore loco) charta novicia obductum est in *A* ‖ in voce βλέπουσα litt. σ charta novicia obducta est in *A* ‖ τοῖς om. *A*.

Testimonia] τοίνυν τῶν ἁπλῶν ὄντων τῶν πάντων πέντε. | τῆς παραγράφου καὶ δυοῖν διπλῶν τῶν διαφόρων. | τῆς ἔσω νενευκυίας τε καὶ τῆς ἔξω νενευκυίας. | τοῦ ἀστερίσκου, πάλιν δὲ πρὸς τούτοις κορωνίδος κτλ. ‖ 3—11 Is. Tzetz. p. 73, 1—17 Εἰ τοίνυν ἐπεποίητο μονόστροφον τὸ ᾆσμα κτλ. ‖ 15—16 schol. Ald. ad Arist. Plut. 253 (p. 338a 39—41 ed. Duebner). Ἡφαιστίων δέ φησιν, ὅτι κατὰ τὴν Ἀριστοφάνειον ἔκδοσιν ὁ ἀστερίσκος ἐπὶ ἑτερομετρίας ἐτίθετο μόνης.

τοῖς τραγικοῖς ἐστι πολλή, παρὰ δὲ τοῖς λυρικοῖς σπανία· παρὰ Ἀλκμᾶνι γοῦν εὑρίσκεται· γράψας γὰρ ἐκεῖνος δεκατεσσάρων στροφῶν ᾄσματα ⟨αὐτ⟩ῶν τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ αὐτοῦ μέτρου ἐποίησεν ἑπτάστροφον, τὸ δὲ ἥμισυ ἑτέρου· καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ ταῖς ἑπτὰ στροφαῖς ταῖς ἑτέραις τίθεται ἡ διπλῆ σημαίνουσα τὸ μεταβολικῶς τὸ ᾆσμα γεγράφθαι.

Τούτοις τοῖς σημείοις τοῖς προειρημένοις πλὴν τοῦ ἀστερίσκου p. 76
καὶ ἑτέροις τισί, περὶ ὧν λέξομεν, ἐν τοῖς δράμασι χρώμεθα.

Τῇ μὲν οὖν κορωνίδι κατὰ τρόπους τρεῖς· ἤτοι ὅταν τῶν ὑποκριτῶν εἰπόντων τινὰ καὶ ἀπαλλαγέντων καταλείπηται ὁ χορός· ἢ ἔμπαλιν· ἢ ὅταν μετάβασις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον γίνεσθαι δοκῇ τῆς σκηνῆς.

Τῇ δὲ παραγράφῳ ἤτοι κατὰ πρόσωπα ἀμοιβαῖα, ἔν τε τοῖς ἰαμβικοῖς καὶ τοῖς χορικοῖς, ⟨ἢ⟩ μεταξὺ τῆς τε στροφῆς καὶ τῆς (p. 139)
ἀντιστρόφου.

Ἐὰν μέντοι ἡ στροφὴ ἐξ ἀμοιβαίων τυγχάνῃ συγκειμένη, οὐκ ἐξαρκεῖ πρὸς τὸ δηλῶσαι, ὅτι πεπλήρωται ἡ στροφή, ἡ παράγραφος ἐπιφερομένης ἄλλης στροφῆς, ἐπεὶ καὶ ἐφ' ἑκάστου

Discrep. lect.] 1 in voce τοῖς litt. τ charta novicia obducta est in *A* ‖ 2 γράψας *AM*, ἔγραψε *dett.* Gaisford, Westphal ‖ 3 ᾄσματα αὐτῶν temptavi, ᾄσματα· ὧν *codd.*, ᾄσματα vel potius ᾆσμα, deleto vocabulo ὧν, Bergk in PLG III⁴ p. 28 ‖ 4 καὶ charta novicia obductum est in *A* ‖ 5 ἡ διπλῆ *B*, ἡ δὲ διπλῆ *A* Gaisford ‖ σημαίνουσα *AB*, σημαίνει *dett.* Gaisford ‖ in voce μεταβολικῶς litt. μετα charta novicia obductae sunt in *A* ‖ 6 in voce γεγράφθαι litt. ι charta novicia obducta est in *A* ‖ 8 exspectes ⟨καὶ⟩ ἐν ‖ 9 in voce τρόπους litt. ρο fenestra haustae sunt in *A* ‖ 10 in voce καταλείπηται litt. ´πηται charta novicia obductae sunt in *A* ‖ 11 in voce μετάβασις litt. με legi nequeunt in *A* ‖ in voce τόπον litt. ον legi nequeunt in *A* ‖ 13 ἤτοι ⟨παραγραφῇ⟩ Bergk apud Thiemannum Heliod. colom. reliqu. (Halis 1869) p. 25 adn. 5 ‖ 14 ⟨ἢ⟩ add. Barham ‖ 16 τυγχάνῃ] τυγ . . . οι litteris χάν charta novicia obductis *A* ‖ 17 in voce οὐκ litt. οὐ legi nequeunt in *A* ‖ in voce δηλῶσαι litt. αι legi nequeunt in *A*.

Testimonia] 9—XXXI 3 schol. Aldin. ad Ar. Plut. 253 (p. 338a 41—54 ed. Duebn.) ‖ 13—15 schol. Aldin. ad Ar. Plut. 253 (p. 338a 32—34 Dbn.) ἐν δὲ ταῖς στροφαῖς καὶ ἀντιστροφαῖς καὶ τῇ μεταξὺ τούτων τῶν ὑποκριτῶν περιόδῳ παράγραφος τίθεται, ὡς Ἡφαιστίων φησίν.

κώλου οὐδὲν ἧττον τίθεται, ἀλλὰ κεῖται καὶ ἡ ἔσω νενευκυῖα διπλῆ. τοῦτο δέ, ἐὰν ἀντίστροφος ἐπιφέρηται· ὡς ἐάν γε μεταβολὴ μόνον ᾖ στροφῶν, ἡ ἔξω βλέπουσα τίθεται.

(9) Εἰπόντων δὲ ἡμῶν, ὅτι ἐστί τινα κατὰ περιορισμοὺς ἀνίσους ἀναπαιστικὰ γεγραμμένα, ἃ δὴ ἐν παρόδῳ ὁ χορὸς λέγει, ἐφ᾽ ἑκάστου περιορισμοῦ τίθεται ἡ παράγραφος.

(10) Τῆς δὲ παραβάσεως μερῶν ὄντων ἑπτὰ ἐπὶ ἓν ἕκαστον τῶν ἀπολελυμένων τριῶν τίθεται ἡ παράγραφος, τοῦ κομματίου καὶ τῆς παραβάσεως καὶ τοῦ μακροῦ· οὐδὲν ἧττον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μέλους
p. 77 καὶ τοῦ ἐπιρρήματος, ἂν μηδὲν ἀνταποδιδῶται· ἐὰν δὲ ἐνῇ τὰ ἀνακυκλούμενα, τό τε ἀντίστροφον τοῦ μέλους καὶ τὸ ἀντεπίρρημα, ἐπὶ τοῦ ἐπιρρήματος τίθεται ἡ ἔσω νενευκυῖα διπλῆ ὑπὲρ τοῦ δηλῶσαι ὅτι ἔστι τὰ ἀνταποδιδόμενα, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀντεπιρρήματος ἡ ἔξω νενευκυῖα.

(11) Εἰώθασι τοίνυν αὐτοὶ οἱ δραματοποιοὶ μεταξὺ ἰαμβείων τινῶν γράφειν ἑτέρῳ μέτρῳ ὁποσασοῦν στροφάς· εἶτα πάλιν περάναντες δι᾽ ἰαμβείων τὸ προκείμενον κατὰ διέχειαν ἀνταποδιδόναι τὰς

Discrep. lect.] 1 in voce τίθεται litt. ετ fenestra haustae sunt in *A* ‖ in voce κεῖται litt. ῖ fenestra hausta est in *A* ‖ 4 ἐστί] ἐστι (sic) *A*, ἔστι *K*, fortasse recte ‖ 7 inde a verbo ὄντων incipit in *A* fol. 151ᵛ quod ex parte charta novicia obductum est ita, ut haec tantum dispici possint ὄ.τω....... ἓν ἕκαστον τῶν .πολε..........ῶν τίθεται ἡ π...........ῦ κομματίου κ............ως καὶ το.μακρου..δὲν ἧττον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μέ.....αὶ τοῦ ε......ατος ....ταποδιδῶ .... κυκλούμενα, τό τε...... ..φον τοῦ μέλους καὶ τὸ......ρρημα ἐπὶ τοῦ.......τος τίθεται ἡ....... ....πλῆ ὑπὲρ τοῦ δηλῶσα........τα ανταποδιδόμε .....δε τ....τε πιρρήματ......ν........ εἰώθασι τοίνυν αὐτοὶ οἱ ....ποιοὶ μεταξὺ ἰαμβείων ...ῶν ...φειν ἑτέρῳ μέτρῳ ὁποσασοῦν ......· εἶτα πάλιν περάν..τ............τὸ προκείμενον κατὰ δ....... Lacunas supplevi ex *K* ‖ 10 ἐνῇ] ἔνι *KC*; idem igitur in *A* fuisse probabile est; in schol. Nub. 518 cod. Vat. εἰ δὲ ἔνι, Aldin. ἐὰν δὲ ᾖ ‖ 13 ἔστι in schol. Nub. 518 cod. Vat.; ἐστὶ *codd. Heph.* et Aldin. in schol. Nub. 518 ‖ 15 εἰώθασι — XXXII 5 αὐτοῖς om. schol. Nub. 518 ‖ 17 verba κατὰ δ . . . in *A* sunt ultima folii 151ᵛ; quot folia in *A* post fol. 151 perierint dici nequit.

Testimonia] 7 – XXXII 9 schol. Aldin. Arist. Nub. 518 (p. 106ᵇ 1—13 Dbn.); edidit idem scholion ex cod. Vaticano 1294 saec. XIV Conr. Zacher in annal. philol. supplement. XVI p. 633.

στροφάς. ἐφ᾿ ἑκάστης μὲν οὖν στροφῆς τίθεται παράγραφος· ἐν (p. 140) δὲ ταῖς προτέραις στροφαῖς ἐπὶ τοῦ τελευταίου κώλου δύο τίθενται διπλαῖ, ἡ μὲν κατ᾿ ἀρχὰς ἔξω βλέπουσα, ἡ δὲ κατὰ τὸ τέλος ἔσω νενευκυῖα, δηλούντων ἡμῶν διὰ τῆς ἔσω βλεπούσης, ὅτι ἀνταποδίδοταί τινα αὐτοῖς· ἐν δὲ τοῖς ἀνταποδιδομένοις πάλιν μὲν ἐφ᾿ ἑκάστης στροφῆς παράγραφος, ἐπὶ δὲ τοῦ τελευταίου κώλου δύο διπλαῖ, ἡ μὲν κατ᾿ ἀρχάς, ἡ δὲ κατὰ τὸ τέλος, ἀμφότεραι μέντοι ἔξω νενευκυῖαι, διὰ τούτων δηλούντων ἡμῶν, ὅτι ἀνταποδέδοται.

Discrep. lect.] 1 μὲν *M*, in *K* erasum, om. *dett.* ‖ 2 δὲ in rasura scriptum a *K*[2] ‖ 5 μὲν *CB*, in *K* erasum, om. *dett.* ‖ 8 ἀνταποδέδοται Thiemann l. c. p. 37 adn. 3; ἀνταποδίδοται *codd.* ‖ 9 post ἀνταποδίδοται *K*[1] addit ἐτελειώθη τὸ τοῦ ἡφαιστίωνος ἐγχειρίδιον. Haec verba in *K* sunt ultima folii 46r; cf. quae de fine huius commentarii dixi p. 47.

Corrigenda:

pag. 2, 31 *Codicem Cantabrig. univ. Dd XI 70 rectius, ut in codicum Cantabrigiensium catalogo factum est, saeculo XV exeunti tribuendum esse Leopoldus Cohn ipso codice inspecto mihi affirmavit.*

pag. 3, 28 *lege* Darmstadiensis.

pag. 3, 35 sq. *dele* B *ante* 71. 115. 165.

pag. 6, 30 *lege* bibliopego.

pag. 30, 13 *lege* reliquias.

pag. 50, 2 *lege* Hephaestionis.

pag. 81 adn. 1, 1 *lege* alteram viam ingrediendam.

pag. 88, 21 *lege* proficimus.

pag. 92, 19 sq. *lege* metrorum.

pag. V 1 et XIII 1 *rectius scribendum videtur* Ὀλύμπια.

pag. XIV 19 *retinendum erat* ἀδιαφόρως.

pag. XX 9 *lege* Ὠιῶ.

pag. XXI 19 sq. *lege* ἀντισπαστικὸν.

pag. XXVI 8 *lege* προῳδὸς.

pag. XXIX 9 *lege* ᾖ.

Insunt in hoc libello haec:

	pag.
I. De Hephaestioneis qui circumferuntur περὶ ποιήματος commentariis	1—81
§ 1 De libris manuscriptis quibus commentarii traditi sunt	1—14
§ 2 De Choerobosco, de scholiastis Hephaestioneis, de Ioanne atque Isaaco Tzetzis fratribus	15—29
§ 3 De commentarii I auctore	29—45
§ 4 De commentarii II auctore	45—52
§ 5 De notarum metricarum doctrina	52—67
§ 6 De doctrinae Hephaestioneae indole	67—81
II. De Aristidis Quintiliani doctrina	82—89
III. De metricis latinis	90—120
Epilogus de doctrinae περὶ ποιήματος historia	120—127
Commentarii Hephaestionei περὶ ποιήματος	I—XXXII

Druck von Grass, Barth & Comp. (W. Friedrich) in Breslau.

Hephaestionis Enchiridion cum commentariis veteribus.

Accedunt variae metricorum Graecorum reliquiae.

(Teubner, 1906).

Contents.

Hephaestionis ἐγχ. περὶ μέτρων.

" μετρικῆς εἰσαγωγῆς περὶ ποιήματος.

" περὶ ποιημάτων.

περὶ σημείων.

Fragmenta Hephaestionea.

Commentarii in H.

1. Prolegomena Longini commentarii quae reliquiae: Schol. B

2. Scholia A.

3. Comm. Geo. Choerobosci.

4 Scholia B, Bks II–IV.

Appendix Dionysiaca.

" Rhetorica.

Mantissa

1. Commentarii de hexametro

A. περὶ παθῶν.

B. " εἰδῶν.

C. " διαφορῶν.

D. " τομῶν

2. De metro et pedibus.

3. Epitome Hephaestionea.

4. Trichae libellus de ix metris.

5. Frag. anon. in Ox. Pap. CCXX servatum.